Uare Bible

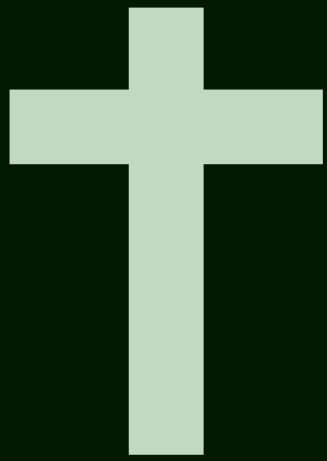

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua New Guinea

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021
c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio 1
Mareko 40
Luka 64
Apostolo 105
Filipi 144
Kolose 149
Tesalonika Ibi'a 153
Tesalonika Vesu 157

Iesu Keriso Hari Manoga Mataio'a Mirihiro

Iesu Keriso Vouga Nize
(Luka 3:23-38)

1 Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo
mariga.

2 Aberahamo'e Isako moga,
Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoga duguru moze.
3 Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zege vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e
Ramo moga.
4 Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.
5 Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e
Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.
6 Iese'e kini Davida moga.
Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.
7 Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.
8 Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.
9 Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.
10 Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.
11 Iosia'e Iekonia* zu ani negoga duguru moze.
E'e madagano Babilonia azagani'a Isaraela azaga teite utitaduni, Isaraela azaga
Babilonia haba'a tutuze onamiro.
12 Babilonia haba'a tutuze onamirote'e garugano,
Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.
13 Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga, Eliakima'e Azora moga.
14 Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e Eluida moga.
15 Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga, Matana'e Iakobo moga.
16 Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.
Maria'a Keriso rae hunirote'e vazega, Iesu fureniro.

17 E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madagano, zege ega nidu'a'e 14,
Davida'ono'o onao Isaraela azaga Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madagano zege
ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaganono'o onao Keriso
madagano zege ega nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro
(Luka 2:1-7)

18 Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'augа. Anianine izema
hahurogano, Vine Zagogaono'o Maria'e ahi'eta reiro. 19 Maria i'a, Iosefa'e hagai duduga
vazega, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tugune modi'uma
rae zamariro.
20 Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tugure viga 'ahogani'a igunao fureraro.
Ebu raena'a, “Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazaga
Maria'e Vine Zagogaono'o ene teha. 21 Ani'e ubuga 'ahoga fureno'idene, ani niga'e Iesu
rae turaho'i. Mazaga ani'e ane vaze sau'azenono'o gabozi'uma. 22 A'e ibite peroveta
vazegani'a Zuhi'a Boro goere reirote'e'a hudaro, raena'a,

23 'Giano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaga 'ahogani'a ahi'eta re'uma,
ebu ubuga 'ahoga fureni'uma.
Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma.
E'e hugani'e, “Badi'a'e emege teite” ra'ohe.'”

24 Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tugure viga'a goere nirote'e idunagano
hagaadu inuga Maria zamaharo. 25 Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido,
onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niga'e Iesu rae turahiro.

---

* **1:11** Ni 'ahoga'e Iehoiakina **1:23** 1:22-23 Isaia 7:14

2

Edeg̃a Azag̃ani'a Iesu Vag̃e Onairo

1 Heroda'e Iudea haba'a kinig̃a madag̃ano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madag̃ano, edeg̃a azag̃a nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalema feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeg̃a boro azag̃a. Ebu ze vaze g̃adiziro, raena'a, 2 “Iuda azag̃a kini ra'ete'e vazeg̃a'e mouma fureraneha? Mazag̃a eme mada'a ite'ete'e moneg̃a haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kinig̃ani'a fureranate'e tahig̃a radu ani mazao kuranoga veize areha.” 3 kini Heroda'a g̃oere e'e igirotene, zamag̃ani'a adudaro. Ebu Ierusalema azag̃a nidu'a zuni zamaze'a adudaro. 4 E'ano'o Heroda'a dibu'o azag̃a g̃ihi'ag̃a nidu'a zu Mose goro g̃oe'a ihoze'ete'e azag̃a nidu'a nu'ozadu g̃adiziro, raena'a, “Keriso ani'e noumao furera'uma?” 5 Zeg̃e'a naenaenina'a, “Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neg̃ano furera'uma. Mazag̃a peroveta vazeg̃a'e 'ahige mirihiro, raena'a,

6 'O Iudea haba'ano Betelehema neg̃a,
g̃a'e Iudea neg̃a boroboro zamag̃ano mene zuhu'a.
Mazag̃a g̃ae'ono'o ibitozini'ete'e vazeg̃a 'ahogani'a onai'uma.
Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azag̃a, Badi'a vaze ibitozini'uma zu taufi'uma.'”

7 Ebu Heroda'a edeg̃a azag̃a sifu huzadu no'e madag̃a huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. 8 Ebu edeg̃a azag̃a Betelehema neg̃ano tug̃uze'ena'a, ziro, raena'a, “Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vag̃o'i. Horono'idene, eg̃e zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i.”

9-10 Ze Heroda g̃oere igi haug̃irotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneg̃a haba'ano horonirota'a'e†, e'e buzuvag̃ani'a bare fureraro. Zeg̃e'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. 11 Zeg̃e'a ne zamag̃a diug̃iro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeg̃a azag̃ani'a g̃ug̃uradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze g̃au manomanog̃eta fuhi'adu g̃ahuno nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohog̃a manog̃a ebu murava hohog̃a manog̃a.

12 Ebu Badi'a'a ig̃unao edeg̃a azag̃a ihoziro, raena'a, “Heroda vag̃e ago bare onamo'i.” E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeg̃e haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

13 Edeg̃a azag̃ani'a ig̃unirote'e enogano Zuhi'a Boro tug̃ure vigani'a ig̃unao Iosefa zamao fureraro, raena'a, “Ig̃uno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eg̃e'a ig̃uno'i rae zi'uma. Mazag̃a kini Heroda'a ane uti azag̃a tug̃uzadu ene kome'a manoga veize vag̃i'uma.” 14 E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamag̃ano Izipi haba'a onamiro. 15 Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazeg̃a mazao reirote'e g̃oe'ani'a hudaro, raena'a,

“Izipi haba'anono'o eg̃e ubude hune ariro.”

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Haug̃iro

16 Kini Heroda'e edeg̃a azag̃ani'a so'onirote'e vesu'u ederirotene, ani mag̃une rudaro. Ani'e edeg̃a azag̃ani'a ihonirote'e madag̃a idunag̃ano me'odadu ene'e muri 'aheu heug̃a rae zamariro. E'ano'o ane uti azag̃a tug̃uzadu Betelehema neg̃a zu uhig̃a haba'a nidu'a zamag̃ano ohoze kome'a muri 'aheuono'o oname gurag̃a g̃onaga nidu'a zimi haug̃iro. 17 A'e peroveta vazeg̃a Eremia'a Badi'a g̃oere reirote'e'a hudaro, raena'a,

18 “Rama neg̃ano rog̃ae 'ahogani'a zamag̃a are rudanadu kuau niarote'e igiro.
Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro,
ebu ani vaze'a naminoga hezahoziniro.”

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

19 Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tug̃ure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao ig̃unao fureraro, nina'a, 20 “Ig̃uno'i. Tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazag̃a tahi'a kome'a matihi reirote'e azag̃a 'ai rudau haug̃eha.”

---

* **2:2** 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' **2:6** 2:5 Mika 5:2 † **2:9-10** 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.' **2:18** 2:18 Eremia 35:15

21 E'ano'o Iosefa'a iğunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro.
22 Rehano Akelao'e moga Heroda iğuri madu Iudea haba'a kiniğa reirote'e igirotene ani
Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iğunao nirote'e idunağano, ze Galilea haba'a
onamiro. 23 Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazeğani'a Badi'a
ğoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Iesu'e Nazareta vazeğa rae re'uma.”

3

Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro
(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

1 E'e madağano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro,
raena'a, 2 “Sau'anono'o ğihuro'i, mazağa Badi'a'a ibitozini'ete'e madağa 'ai haniteha.”
3 Ibite peroveta vazeğa Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

“Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i.'”

4 Ioane dabua'e kamelo ogağa hina hağairo zu boromakau ogağa miniğa hina
gabaiğano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro. 5 Ierusalemaono'o, Iudea haba'a
nidu'anono'o zu Ioridana vuğa ğenağa neğa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vağe
onamiro. 6 Ebu ze'a sau'aze rae furenirotene Ioridana vuğano bapatizoziro.

7 Farisea azağa zu Sadukea azağa ğehağani'a bapatizo mouga radu Ioane vağe onairo.
Ebu ani'a ze horozirotene ziro, raena'a, “Za'e Zarama ubugaubuga heuğa! Vaze'a zae
mazao, 'Badi'a'ono'o mağunu'a onaine ferau muhino'i,' rae reiro. Rehano feranoga'e
mene idara'uma. 8 U ibite hağai sau'aono'o ğihurirote'e hağaiğa fureno'i. 9 Ebu
ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene mağunofi'uma.'
Mazağa, e zi'ohe, Badia'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga hağaine zuni idağa. 10 Izidi
Badi'a'a ğiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoğa mene ini'ete'e ireğa nidu'a'e udi
higonadu ire rogao feuni'uma.

11 Zae'a sau'anono'o ğihurine, e'e tahiğa veize, eğe'a vu hina bapatizozi'ohe. Rehano
eğe ğaruna onaite'e vazeğa ani gigi'ani'e ufeta ğihi'a. Ani'e eğe vitihoga. Eğe'a ani
tamaka odohe'ete'e tuğureğa vazeğa rae rouga zuni mene idağa. Ani'e Vine Zağoğa ebu
ire roga hina bapatizozi'uma. 12 Maho hirive'ete'e madağano, vaze'a kari hina rouğa
tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguğa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e
nu'onadu suaba zamağano ti'ohe, rehano iguğa'e mene vidau'ete'e ire rogağano hufi
haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma.”

13 E'e madağano Iesu'e Ioane'a bapatizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vağe
Ioridana vuğa onairo. 14 Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, “Ğae'a eğe bapatizohifo.
Nouga'ahi ğa'e eğe vağe onaeha?” 15 Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Izidi'e 'ouge hağao'i.
Eme Badi'a'a urate'ete'e hağaiğa nidu'a hağaifine, 'ougi'uma.” Ebu Ioane'a Iesu ğoere
mae ğihinadu bapatizoniro. 16 Iesu bapatizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire
onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniğa
teige ane vağe ovairote'e horoniro. 17 Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ğoeriro, raena'a,
“'Adi'e eğe ubude. Eğe'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe.”

4

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro
(Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

1 E'e ğarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zağoğani'a Iesu haba boha'a
tutune onamiro. 2 Iesu'e e'ea mada 40 zamağano ohere zu madai nidu'a ogomu mene
aro. E'ano'o ani'e vinine runiro. 3 Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vağe onairo, nina'a,
“Ğa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ğihuno'i,' rae no'i.”

4 Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Mene! Buka Zağoğano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ğabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ğoe'a nidu'ao ğabode radi'uma.'”

3:3 3:3 Isaia 40:3 * **3:12** Girikio, Vuidi hirive'ete'e hariğa idaidağa **4:4** 4:4 DEU 8:3

5 Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalema neĝa boro zaĝoĝa tutune onamadu kuru neĝa hitaga
huneno ohoniro. 6 Ebu ani'a niro, raena'a, “Ĝa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazaĝa
Buka Zaĝoĝano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuĝure viga ĝae vaĝe tuĝuzi'uma.
Ze'a 'evoreze hina mae ĝihi'i'uma 'ahine, ĝae oda'e hadio mene tutuha'uma.'”

7 Iesu'a naenaenina'a, “Mene! Buka Zaĝoĝano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ĝae Badi'a ago tuhuno'i.'”

8 Ebu Diabolo'a Iesu maĝa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a
boroboro nidu'a zu zeĝe ĝau manomano nidu'a ihoniro. 9 Ebu nina'a, “Ĝae'a eĝe zamao
ĝuĝuradu kuraune, de'e nidu'a ĝae ĝani'uma.”
10 Iesu'a nina'a, “Mene! Eĝe mazaono'o vaĝino'i! Buka Zaĝoĝano 'ahige mirihiro,
raena'a,

'Zuhi'a Boro ĝae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i.'”

11 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaĝine onamiro. Ebu tuĝure vigani'a onaadu
dananiro.

Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)
12 Iesu'a Ioane Babatiso ĝu'a neĝano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea
haba'a bare onamiro. 13 Galilea haba'ano ani Nazareta neĝano radiro. Ebu neĝa e'e
modadu Kaperanauma neĝa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neĝa boro'e
Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaĝano. 14 Ibite peroveta vazeĝa
Isaia'a Badi'a ĝoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

15 “Zebuloni zu Nafatali haba'a'e
Galilea du'ura genaĝano zu Ioridana vuĝa moneafao.
A'e Galilea haba'a ra'ohe,
ebu e'e haba'ano Iuda mene azaĝani'a zuni radiu'ohe.
16 Uzabo zamaĝano radiu'ete'e azaĝani'a agaĝa boro horoneha.
Rune zauhaĝa haba'ano radiu'ete'e azaĝa rana agaĝani'a agazeha.”

17 E'e madaĝanono'o Iesu'a haramoĝa ĝadaheniro, raena'a, “Sau'anono'o ĝihuro'i,
mazaĝa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaĝa 'ai haniteha.”

Ane Tahi'atahi'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)
18 Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraĝa genaĝano oname'enogano, vaze 'aheu
horoziro. Ze'e ĝozone mau'ete'e azaĝa. Vaze tiba'e Simona, niĝa 'ahoga'e Petero, ebu
negoĝa Anderea. Ze du'urao re'eva feune radiunu. 19 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Eĝe
ĝaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeĝa rouga veize ihozi'uma.” 20 'Ougirotene ze'e
zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.
21 Iesu'a Galilea du'ura genaĝano bare onamiro ebu vaze 'aheu negoĝeta horoziro.
Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ĝasi zamaĝano re'eva
zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeĝe 'aheu huziro. “Eĝe hegoto'i.” 22 'Ougirotene ze'e
zogone ĝasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaĝa Faiziro
(Luka 6:17-19)
23 Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaĝano ragave'ena'a, Iuda azaĝa zeĝe nu'onu'o
neĝano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoĝa haramiro. Ebu ugi nunu
nidu'a faiziro. 24 Ebu Iesu hariĝani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi
azaĝa nidu'a tutuze ani vaĝe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaĝa,
vine sau'ani'a ragano reirote'e azaĝa, ketokete'ete'e azaĝa zu ahirize haganoga mene
idaĝa azaĝa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. 25 Galilea haba'a, Dekapolisi* neĝa boro,

---

4:6 4:6 Salamo 91:11-12 **4:7** 4:7 DEU 6:16 **4:10** 4:10 DE 6:13 **4:16** 4:16 Isaia 9:1-2 * **4:25** Huga'e 'Neĝa boro gaubanana'

Iudea haba'a, Ierusalema zu Ioridana vuga moneafa haba'anono'o vaze guguvagani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Magano Haramiro
(Luka 6:20-23)

1 Iesu'a vaze guguvaga horozirotene, ani maga 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vage onairo. 2 Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

3 “Zamaze zaharaga azaga'e Badi'a manohugazeta,
mazaga Badi'a'a ibitozini'ohe.
4 Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaga'e Badi'a manohugazeta,
mazaga ze'e Badi'a'a namizi'uma.
5 Zamaze rogega azaga'e Badi'a manohugazeta,
mazaga zege 'evorao haba ri'ini'uma.
6 Badi'a'a urate'eta'a'e hagaihi rae inare'ete'e azaga'e Badi'a manohugazeta,
mazaga Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge hagai'uma.
7 Vaze vetugazi'ete'e azaga'e Badi'a manohugazeta,
mazaga Badi'a'a ze vetugazi'uma.
8 Zamaze dehega azaga'e Badi'a manohugazeta,
mazaga ze'e Badi'a horoni'uma.
9 Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaga'e Badi'a manohugazeta,
mazaga Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.
10 Badi'a ura hagae'ete'e u'ano, vaze'a sausauzi'ete'e azaga'e Badi'a manohugazeta,
mazaga ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

11 Za'e ege hegote'ete'e u'ano, vaze'a rae sausauzine, agirezinine ga gurire'ena'a goere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe. 12 Za, matu'e rudano'i, mazaga Badi'a'a adureo naega'e boro bagaga zini'uma. Vougaze'a peroveta ibi'a azaga zuni de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agaga
(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

13 Dama'e gau manoga ra'ete'e teige, za'e, ege hegote'ete'e azaga, raha 'adao dama heuga. Rehano dama inigani'a daugine, iniga bare furenoga mene idaga. Gau 'ahoga veize mene manoga. A'e mae modadu vaze'a edene oname onae'ohe.
14 Za'e, ege hegote'ete'e azaga, raha 'ada agane'ete'e ihure agaga heuga. Maga hitagano radiu'ete'e nega boro'e 'u'uranoga mene idaga. 15 Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'ugano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamagano radiu'ete'e azaga nidu'a agaze'ohe. 16 Ihure agagani'a vaze nidu'a agaze'ete'e teige, zae hagai manoga vaze mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vaze'a zae hagai manoga horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Goe'a

17 Za'e, ege'a Mose goro goe'a zu peroveta azaga goere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zege goere'a hudanoga veize onairo. 18 E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema daugogano Mose goro goe'a mirihoga kome'a fase zuni mene daugi'uma, rehano goro goe'a nidu'a'e huda'uma. 19 E'ano'o iniu'a Mose goro goe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaga bo'agano niga mae ovoi'uma. U iniu'a goro goe'a tihitihinine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaga bo'agano niga mae iti'uma. 20 E zi'ohe, za'a Badi'a goere hegote'eta'a'e, Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga zu Farisea azaga hagaiga mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Magunu zu Gorugoru

21 Ibi'a azaga mazao reirote'e goro goe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.' 22 Rehano e zi'ohe, iniu'a negoga mazao magunine, kotani'uma. Iniu'a negoga goere sau'a nine, Iuda azaga nu'onu'o zamagano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ga hahizaga,' rae reine, ire roga zamagano mae feuni'uma.
23 E'ano'o gae'a dibu'o fatagano gahunogo hau'ete'e madagano negogo 'ahogani'a gae mazao magunirote'e zamaro'idene, 24 gahunogo'e fata genagano modo'i, ebu negogo

5:21 5:21 Exo 20:13

vaḡe onamadu ane teite uniho manofo'i. E'e ḡaruganobu'u bare onaadu ḡahunoḡo hano'i.
25 Ḡa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ḡae kotao oho'ihi radu ani teite
kota onami'uma. E'e madaḡano ḡanine ge ibio uniho manofo'i. Mene 'ougine, ani'a ḡa
kota vazeḡa 'evorao oho'i'uma, ebu ḡu'a neḡa taufe'ete'e vazeḡa 'evorao oho'adu ḡu'a
neḡano oho'i'uma. 26 E hube hune ḡa'ohe, ḡa mene bua'uma onamo ḡae'a ani moni
nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ḡezano'i
(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)
27 Za'e edeḡa, Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ḡezano'i.' 28 Rehano
e zi'ohe, iniu'a roḡae ḡiaḡiane'ena'a, ane zamao roḡae omo teite bazihi rae zamarine,
ani 'ai zamao ubuma ḡezaneha. 29 Ḡae eda'e ubumaḡani'a haḡai sau'a haḡao'idene,
e'e ubumaḡa ḡude modo'i. Mazaḡa ahiriḡo tahiḡa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriḡo
nidu'a ire roga zamaḡano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. 30 Ebu ḡae eda'e 'evo'ani'a
haḡai sau'a haḡao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaḡa ahiriḡo tahiḡa mode'eta'a'e
aduga kome'a, u ahiriḡo nidu'a ire roga zamaḡano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo
31 Za edeḡa, Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a
ihore so'aḡa mirihadu inuga hano'i.' 32 Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma
ḡezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ḡezo ibiḡano inuga tuḡune'ete'e heuḡa.
Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roḡaeḡa teite hahurine, ani zuni ubuma ḡezau'ete'e heuḡa.

Ago Ḡoitoro'i
33 Ibi'a azaḡa mazao reirote'e goro ḡoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ḡoitoro'idene,
ago vari'o'i. Badi'a mazao ḡoitoro'idene huga haḡao'i!' 34 Rehano e zi'ohe, ḡoere nagiga
'ahoga ago ḡoitoro'i. Adure niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e
haba'a. 35 Raha niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa raha'e Badi'a'a odaḡa ti'ete'e haba'a.
Ierusalema niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa Ierusalema'e Kini Boro, Badi'a neḡa boro.
36 Ḡoitorirote'e mene haḡaine ruda'uma rae ago ḡoitoro'i, mazaḡa ḡaboneze zu zae'a
mene haḡairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ḡunoga mene idaḡa. 37 Zae'a
nagini 'ahoga haḡai'uma ro'idene, 'O'e, e haḡai'uma', ga 'Mene, e mene haḡai'uma' da'o
rae ro'i. Ḡoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haḡai Sau'ano Ago Naenaetito'i
(Luka 6:29-30)
38 Za'e edeḡa Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ḡae ubuma
sausauno'idene ga ḡae ḡonone vahego'idene, vazeḡa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane
ḡonone zu vahego'i.' 39 Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze
'ahogani'a zae eda'e ḡaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ḡaniga
zuni notonohano'i. 40 Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aḡa zuni
hano'i. 41 Vaze 'ahogani'a riḡa tuḡuzena'a, zae'a ane ḡau odohadu kilomita tiba onamoga
urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. 42 Iniu'a umizo'idene hau tauḡo'i, zu ḡauze
'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaḡa Zamaro'i
(Luka 6:27-28, 32-36)
43 Za'e edeḡa Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ḡae nabudi zamaro'i, ebu
ḡae agire vazeḡa he'ehe'eno'i' 44 Rehano e zi'ohe, zae agire azaḡa zamaro'i, ebu zae
sausauzi'ete'e azaḡa veize kurano'i. 45 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma.
Mazaḡa Moze'e vaze manoḡa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haḡai
duduḡa zu ve'oḡa veize idane irugu tuḡunadu ru'au'ohe. 46 Za'e zae zamare'ete'e azaḡa
da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeḡa mene zini'uma. Takesi azaḡa'e haḡai sau'a azaḡa
rehano, zeḡe zuni ze zamare'ete'e azaḡa zamare'ohe. 47 Za'e zae nabudi mazao da'o
manoḡa haḡaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aḡu'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe.
48 E'ano'o agire azaḡa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oḡa o'o'a teige, za zu ve'oḡa
'ahoga ago haḡao'i."

6

Ḡahugo'i

5:31 5.31 Deu 24:1 **5:33** 5.33 Num 30:2 **5:38** 5.38 Exod 21:24; Lev 24:20; Deut 19:21 **5:43** 5.43 Lev 19.18

1 Ğiano'i, za'e vaze'a ğianoga veize vaze zamao hağai manoğa ago hağao'i, mazağa
zae Moze adureo naeğa mene zini'uma. 2 E'ano'o ğau 'ahoga zahara vazeğa haune,
zama guhi azağa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azağa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o
neğano zu ibio hağae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauğeha.
3 Ğau 'ahoga zahara vazeğa haune, zae nabudi uhiğa vazeğa zu ago ihono'i.* 4 Vaze
'ahogani'a mene ederoga veize sifu kağuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu hağate'e
hağaiğa horonadu naeğa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru
(Luke 11:2-4)

5 Za'e kurano'idene, zama guhi azağa teige ago kurano'i. Mazağa ze'e vaze'a horozoga
veize nu'onu'o neğano zu ibi boro ğenağano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube
hune zi'ohe, ze naeğa nidu'a mae hauğiro. 6 Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuğadu
ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idağa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine,
za'a sifu hağate'e hağaiğa Moze'a horonadu naeğa zini'uma. 7 Ebu za kurano'idene,
Badi'a ağu'a azağa teige, huga o'o'a ğoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazağa ze'e
ğoere ğehağa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe. 8 Ze ago hegoto'i, mazağa
Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeğa.
9 E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeğe Mama adureo,
eme umi'e'ohe, vaze'a ğae guba'e'ena'a ğa niğo'e zağoğa re'uma,
10 ebu ğa'a vaze nidu'a ibitozi'uma,
ebu adureo ğae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao zuni huda'uma.
11 Izidi ogomuğa rife'eno'i,
12 ebu emeğe'a eme sausaufe'ete'e azağa zeğe sau'a rae mode'ete'e teige, emeğe sau'a
zu rae modofo'i.
13 Emeğe'a hağai sau'a hağaihi rae reine, sau'ano ago tutufo'i,
ebu Satani'ono'o mae vağifo'i.†

14 Zae'a vaze sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae
modi'uma. 15 Rehano zae'a vaze sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a
mene rae modi'uma.

Zağozağe'ete'e Moneo

16 Zae'a zağozağo'idene, zama guhi azağa teige, ago vetuğarau rado'i. Ze'e, vaze'a
horozadu zeğe'a zağozağe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe.
E hube hune zi'ohe, ze'e naeğa nidu'a mae hauğiro. 17 Rehano zae'a zağozağo'idene,
viradu iguze si'o'i. 18 'Ougine, vaze'a za'e zağozağe'ete'e mene ederi'uma. U za'a
horonoga mene idağa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu hağaate'e
hağaiğa horonadu naeğa zini'uma.

Ğauze Adureo Mae Nu'one To'i
(Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)

19 Zae veize raha 'adao ğau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe
zu atenarau'ohe ebu ğonore'a varade diuğadu ğonotu'ohe. 20 Rehano zae veize
ğauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene
atenarau'ohe ebu ğonore'a varade diuğadu mene ğonotu'ohe. 21 Mazağa za'a ğauze
manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.
22 Zae ubuma'e ahirize ihureğa heuğa. Ubumaze manoğa reine, zae ahiri nidu'a'e
agağani'a iriva'i'uma. 23 Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a
iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamağano agağa'e uzaboraune, ahirize nidu'a'e uzabo
gigi'a re'uma!
24 Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idağa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u
'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e
teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idağa.

Ago Zamare Adudano'i
(Luka 12:22-31)

25 E'ano'o e zi'ohe. Zae ğabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize
veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazağa ğabone zu ahiri'e ogomu

---

* **6:3** Girikio, edae evoreğo'a hağae'eta'a'e kauri evoreğo'e ağu'a teige, hano'i. † **6:13** Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ğa'a ibitozini'ete'e ebu ğae gigi'a zu agağa'e mada tuğutuğu oname'ohe. Amen.'

zu dabua vitinoga. 26 Hitanao rafiu'ete'e niniga giano'i. Ze ezone mene gorau'ohe, mene
hirive'ohe, zu ogomuze godogo negano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo
radiu'ete'e'a, gubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. 27 Zae bo'agano iniu'e zamare
adudaune, gabone'a tahiga nu fara'umahe? Mene.
28 Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakaga'e nougenouge
guhure'ete'e giano'i. Ze mene gaue'ohe zu dabuaze mene turine'ohe. 29 Rehano
e zi'ohe, butu kakaga 'ahoga'e ma'ora vazega kini Solomona'a hagairote'e dabuaga
manomano vitinoga. 30 Butu vega'e izidi gaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo
hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a
hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.
31 E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi
dabua vida'uma?' 32 Badi'a agu'a azagani'a 'ahiguga nidu'a vage'ohe. Zae Moze, adureo
radiu'eta'a'e, za'a e'e gauga urate'eta'a'e edega. 33 Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e
da'o gezo vago'i. 'Ougine e'e gauga nidu'a zuni zini'uma. 34 E'ano'o za ohogore veize
ago zamare adudano'i. Mazaga ohogore gauga'e ohogoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi
aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i
(Luka 6:37-38, 41-42)

1 Badi'a'a za'e sau'a azaga rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaga rae ago
zo'i. 2 Mazaga zae'a gau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a
zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vaze mazao nagini hagaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge
hagai'uma.
3 Ga'e nabugo ubumao be'a dinunuga giane'ohe. Rehano nougadu gae ubumao be'a
gado irega mene giane'ohe? 4 Gae ubumago be'a gado irega 'e'e rehano, ga'e negogo
mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumago be'a dinunu e'e mae vaginihi.' 5 Ga,
zama guhi vazega, ibite geno gae ubumao gado irega e'e mae vagino'i. Ebu ga'a faine
ehamanadu negogo ubuma mazaono'o dinunuga mae vagini'uma.
6 Gau zagoga guni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano
aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene guzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i
(Luka 11:9-13)

7 Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougine zini'uma. Za nagini
vago'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao
toketokero'i, 'ougine ibiheta vavaozini'uma. 8 Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vagine
hidi'uma ebu iniu'a toketokerine ibiheta vavaoha'uma.
9 Zae bo'agano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? 10 Ebu ane'a gozone
umidine, mohe ha'umahe? 11 Za'e sau'a azaga rehano, gau manomano ubudeze zenoga
urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaga hube
hune gau manoga zini'uma. 12 E'ano'o vaze'a zae mazao hagai manoga hagae'ete'e
urato'idene, zae zuni zege mazao hagai manoga hagao'i. 'Adi'e Mose goro goe'a zu
peroveta azagani'a ihozirote'e goe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiga
(Luka 13:24)

13 Ibiheta kokosigano diugo'i. Mazaga runeo diugite'e ibiga ibihetaga'e rafaga zu
boro, e'ano'o e'e ibigano diuge'ete'e azaga'e gehaga. 14 U gabone tugutugu diuge'ete'e
ibiga ibihetaga'e kokosiga zu e'e ibigano onamoga'e riga, e'ano'o e'e ibigano diuge'ete'e
azaga'e tahiga.

Ire ebu Ire Maga
(Luka 6:43-44, 13:25-27)

15 Guriro peroveta azaga giano'i. Ze mamoe naminamiga teige onai'uma, rehano zege
zama'e butu guniga vihovihoga heuga. 16 Ire'e maga horonadu nagi irega ederi'uma.
Vaini maga'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maga'e gunu renoga'ono'o mene
ini'ohe. 17 E'e teige, ire manoga nidu'a'e maga manoga ini'ohe, u ire sau'a'e maga sau'a
ini'ohe. 18 Ire manoga'e maga sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maga manoga mene
ini'ohe. 19 Maga manoga mene ini'ete'e irega nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi
haone'ohe. 20 E'ano'o zege hagai horonadu ze'e vaze nagiga ederi'uma.

---

* **7:6** Huga'e, 'Badi'a goere mene igi'ete'e azaga mazao ago barebare ihozo'i.'

21 Ēge mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaga mene nidu'a'e Badi'a'a
ibitozini'uma. Rehano ege Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e hagaiga hagae'ete'e
vazegani'a da'o ibitoha'uma. 22 Badi'a kota madagano, vaze gehagani'a ege ihi'uma,
raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e gae nio Badi'a goere ihozido, zu gae nio vine
sau'a hegoze buzido zu gae nio gigi'a hagaiga gehaga hagaido'. 23 'Ougine, ege'a dehene
zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, hagai sau'a azaga, ege mazaono'o vagino'i.'

Egadu Hagae'ete'e Azaga
(Luka 6:47-49)

24 Ege goere egadu hagae'ete'e vazega'e huhuzaga. Ani'e vatava rana nega
ogorarote'e vazega heuga. 25 Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara
boro'a feuradu nega beirotene, e'e nega'e mene higaro, mazaga vatava rana ogoraro.
26 U ege goere egadu mene hagae'ete'e vazega'e hahizaga. Ani'e ni'uri rana nega
ogorarote'e vazega heuga. 27 Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara
boro'a feuradu nega beirotene, e'e nega higau bauradu fatariro."

28 Iesu'a e'e goe'a nidu'a haugirotene, vaze guguvagani'a ane ihore u'ano zaguzagaro.
29 Mazaga Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga teige mene ihoziro, rehano Badi'a gigi'a
hina ihoziro.

8

Lefera Vazega Fainiro
(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

1 Iesu'a maganono'o ovairotene, vaze guguvagani'a ane hegote onamiro. 2 Lefera
vazega 'ahogani'a ani vage onairo, ebu ane zamao obena hina tugadu niro, raena'a,
"Zuhi'a Boro, ga urato'idene faiho'i!" 3 Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a,
"E urate'ohe. Gae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone daugiro. 4 Ebu Iesu'a nina'a,
"Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazega vage onamadu ahi'o ihono'i!* Ebu gae'a
manorate'e vaze'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o
hano'i."

Uti Azaga Gihi'ani'a Iesu mazao Firo
(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

5 Iesu'a Kaperanauma nega boro diugirotene, Roma uti azaga gihi'a 'ahogani'a onaadu
dananoga uminiro, 6 raena'a, "Zuhi'a Boro, ege tugure vazega 'ahoga'e ahi'a haganoga
mene idaga radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ganiganau radiu'ohe." 7 Iesu'a nina'a,
"Ege'a onamadu faini'uma."

8 Rehano uti azaga gihi'ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e mene vaze manoga,
e'ano'o gae'a ege ne diugoga'e mene manoga. Rehano goere da'o ro'i, 'ougine ege
tugure vazega'e manori'uma. 9 Mazaga e'e zuni vaze 'ahoga 'u'ugano gaue'ohe, zu
ege uti azaga'e ege 'u'ugano gaue'ohe. Ege'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e
oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Ege'a ege tugure vazega
'ahoga nina'a, ''Adi hagao'i' reine, ani'e hagae'ohe."

10 Iesu'a e'e goe'a igirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaga ziro, raena'a,
"Ege'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazega'e Isaraela azaga
zamagano ize mene horoneha! 11 E zi'ohe, Iuda mene azaga gehagani'a mada'a ite'ete'e
moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e
zamagano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. 12 Rehano Iuda
azaga, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamagano
radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu gononeze atiti'uma."

13 Ebu Iesu'a uti azaga gihi'aga niro, raena'a, "Onamo'i. Ga'e ege mazao fie'ete'e teige,
gae tugure vazega'e manori'uma." Ani'a 'ouge reirotene madagano tugure vazega e'e
manoriro.

Vaze Gehaga Faiziro
(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

14 Ebu Iesu'a Petero ne diugirotene Petero emoga rogaega'e uginadu baze radoga
horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaga. 15 Iesu'a rogae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai daugiro.
Ebu ani igunadu Iesu veize ogomu gorohe haro.

16 Goravare'ete'e zamagano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaga gehaga Iesu vage
tutuze onairo. Ani'e goere hina vine sau'a hegoze buziro ebu ugi azaga nidu'a faiziro.
17 A'e peroveta vazega Isaia'a Badi'a goere reirote'e'a hudaro, raena'a,

---

* **8:4** A'e, dibu'o vazegani'a ahiri udahadu manoreha reifine

“Ani emeḡe gigi'a meiro ebu emeḡe ugi mae vaḡiniro.”

Iesu Hegote'ete'e Vazeḡa
(Luka 9:57-62)

18 Iesu vaze ḡuḡuvaḡani'a ane mazao nu'oru radoga horozirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Du'ura moneafa fare onamihi.” 19 E'e madaḡano Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu vaḡe onaadu niro, raena'a, “Ihore vazeḡa, ḡae'a no'e onamine, e ḡae hegoti'uma.” 20 Iesu'a naenaenina'a, “Butu ḡuniḡa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniḡa'e nezeta. Rehano eḡe, Vaze Ubuḡa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”
21 Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi.” 22 Rehano Iesu'a nina'a, “Ḡa'e eḡe hegoto'i. Vine ruga azaḡani'a rune azaḡa ḡuri'uma.”

Zavara 'Uiro
(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

23 Ebu Iesu'a ḡasio tiriroteneˌ ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiriro. 24 E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ḡasio kafere diuḡiro. Rehano Iesu baze radiro. 25 E'ano'o ze'a ane vaḡe onamadu evaniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, emeḡe ḡabofo'i! Eme nariga zubure'ohe!”
26 Ebu ani'a naenaezina'a, “Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!” Ebu ani iḡunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougirotene, zavara zu sa'u'e roḡeru hauḡiro.
27 Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, “Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ḡoere egohu'ohe.”

Vine Sau'aḡeta Vazeḡa Fainiro
(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

28 Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeḡa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ḡugi'eta 'ahine, e'e ibiḡano vaze'a onamoga mene idaḡa reiro. 29 Ebu ze ḡihau bagaḡa ani ḡoreniro, raena'a, “Badi'a ubuga! Ḡa'e emeḡe mazao nagini urate'ohe? Ḡa'e, kota madaḡa ḡonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeḡe vaḡe onahehe?”
30 U tahiḡa faḡano aba ḡehaḡani'a ogau radiunu. 31 Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, “Ḡae'a eme hegofe bufo'idene, aba ḡuḡuvaḡa 'omo mazao tuḡufo'i.” 32 Ani vine sau'a zina'a, “Onamo'i!” 'Ouge reirotene, ze vaze 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaḡano diuḡiro. Ebu aba e'e nidu'a maḡa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuḡiro ebu hunuhune rudaro. 33 'Ougadu aba taufe'ete'e azaḡa'e dure neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa mazao nagini'a furerarote'e hariḡa nidu'a me'odoziniro. 34 Ebu e'e neḡa azaḡa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirotene, ani'e zeḡe haba'anono'o vaḡinoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeḡa Fainiro
(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

1 Iesu'a ḡasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neḡa boro Kaperanauma bare onamiro. 2 Ebu vaze nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa faratao bazune teadu ani vaḡe herate onairo. Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa niro, raena'a, “Ubude, zamaḡo rinedo'i. Ḡae sau'a 'ai aḡutu modeha.” 3 'Ougirotene, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'e zeḡe'a bare zamariro, raena'a, “Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!”
4 Iesu ani zeḡe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, “Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe? 5 Ani mazao nougenouge nine, ufiḡa? 'Ḡae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? 6 Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa meirote'e zuni za ihozi'uma.” Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa e'e niro, raena'a, “Eḡe'a ḡa'ohe, iḡuno'i ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'i” 7 Ebu vaze 'ai iḡunadu neḡa onamiro. 8 Vaze ḡuḡuvaḡa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguḡa gigi'aḡa vaze zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

Mataio Zamaharo
(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)

8:17 8:17 Isaia 53:4 * **9:8** Ga, vaze harote'e

9 Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vaze 'ahoga niga Mataio'a takesi haba'ano
ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, “Ege hegoto'i.” 'Ougirotene ani
igunadu Iesu hegotiro.
10 Iesu'a Mataio neo ogarote'e madagano, takesi azaga zu hagai sau'a azaga gehagani'a
Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. 11 Farisea azagani'a e'e horonirotene, Iesu
tahi'atahi'a gadiziro, raena'a, “Nougadu zae ihore vazega'e takesi azaga zu hagai sau'a
azaga teite ogau tiburu'ohe?”
12 Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, “Ugi o'o'a azaga'e gohe vazega mene vage'ohe, rehano
ugi azagani'a ani vage'ohe. 13 E'e teige, zege bare hagai duduga rae zamare'ete'e
azaga huzoga radu ege'a mene onairo. Rehano zege bare hagai sau'a rae zamare'ete'e
azaga huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o
mene urate'ohe, rehano vaze vetugazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu goere huga e'e
edero'i.”

Ihore Iziga
(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)

14 Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vage onaadu gadiniro, raena'a, “Emege zu Farisea
azaga'e ogomu moneo mada gehaga zagozage'ohe. Rehano gae tahi'atahi'a'e nougadu
mene zagozage'ohe?” 15 Iesu'a ziro, raena'a, “Hahure'ete'e madagano, ohoze hahu
izigani'a huze'ete'e azaga'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zagozage'ohe. Rehano
zege mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vagini'uma madagani'a onaine, ze'e vetuga
ranadu zagozagi'uma.
16 Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiga mene banini'ohe, mazaga
dabu'aga vuzuine, dabua si'iga iziga'e guanadu amahiga hutubadu borofe ziga'uma.
17 Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuga fuse† amahiga zamagano vaini vuga iziga mene be'une
ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuga iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiga'e
ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiga sausauni'uma. E'ano'o vaini vuga iziga'e
fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoga radiu'ohe.”

Rogae Tahi'aga ebu Ugi Rogaega
(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)

18 Iesu'a e'e goe'a zinirote'e zamagano, nu'onu'o nega gihi'aga 'ahogani'a Iesu vage
onairo. Ebu ani zamao guguradu niro, raena'a, “Ege aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano
gae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani gabodi'uma.” 19 Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e
igunadu ane teite onamiro.
20 Onamirote'e zamagano rogae 'ahoga, rogae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu
garunio onairo ebu ani dabua 'ariga oboniro. 21 Mazaga ani'e zamare'ena'a, 'E'a
dabuaga tahiga obonine manori'uma.' 22 Ebu Iesu'a tehadu rogae e'e gianiro, raena'a,
“Aboe, zamago rinedo'i! Gae'a ege mazao fiate'e u'ano ugigo'a manoreha.” 'Ouge
reirote'e madagano rogae 'ai manoriro.
23 Iesu'a nu'onu'o nega gihi'aga neo feurirotene, rune badaga hagae'ete'e azaga zu
vaze gugu vagani'a harae'ete'e horoziro. 24 Ebu ani'a ziro, raena'a, “Zae nidu'a buano'i!
Rogae tahi'aga'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe.” Rehano ze'e Iesu egofoharo. 25 Vaze
gugu vaga enoneo tuguze buzirote'e garugano, Iesu'a ne zamaga diugadu rogae tahi'aga
'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iguniro! 26 Ebu e'e harigа'e e'e haba'a nidu'a zamagano
gehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazega Faiziro

27 Iesu'e de'ea mode onamirote'e madagano, ubuma kuru vazega 'aheu'a ani hegotiro.
Ze'a gihau huaro, raena'a, “Davida mariga, eme vetugafo'i!” 28 Iesu'a ne diugirotene,
ubuma kuru azagani'a ane vage onairo. Iesu'a gadiziro, raena'a, “Za ege'a faizi'uma
rae fie'ehe?” Ze'a naenaenina'a, “O'e, Zuhi'a Boro.” 29 Ebu ani'a ubumaze obonadu
ziro, raena'a, “Zae'a ege mazao fie'ete'e idunagano ubumaze'a manori'uma.” 30 Ebu
ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riga hune ziro, raena'a, “Zae mazao fureranate'e
gauga vaze 'ahoga ago no'i.” 31 Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamagano ani
hari rae gehaniro.
32 Ebu ze neono'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu vage tutune onairo.
Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e goeroga mene idararo. 33 Ebu Iesu'a vine sau'a
ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazegani'a goeriro. Vaze gugu vagani'a e'e
horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, “Ibite Isaraela haba'ano 'ahigua mene fureraro.”

9:13 9:13 Hosea 6:6 † **9:17** Gouti ogaga hina hagairote'e fusega

34 Rehano Farisea azaḡani'a raena'a, “Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa gigi'aḡano vine sau'a
hegone buneha.”

Gau Azaḡa'e Tahiḡa
35 Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeḡe nu'onu'o neḡano ihozinu zu
Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa manoḡa haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. 36 Iesu'a
vaze ḡuḡuvaḡa horozirotene, vetuḡaziro, mazaḡa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene
hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeḡa heuḡa. 37 Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro,
raena'a, “Hirive'ete'e ḡauḡa'e ḡehaḡa, rehano gau azaḡa'e tahiḡa. 38 E'ano'o hirive'ete'e
Zuhi'aḡa, Badi'a mazao gau azaḡa ane mebao tuḡuzoga veize umino'i.”

10

Iesu'a Ane Tahi'aḡa 12 Tuḡuze Onamiro
(Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)
1 Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu
nidu'a faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. 2 Iesu tahi'a 12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niḡa
'ahoga'e Petero zu ane negoḡa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoḡa
Ioane, 3 Filipo, Batolomeo, Tomasi, takesi vazeḡa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo,
4 Roma gavamani utitozini'ete'e duḡuruḡa vazeḡa* niḡa Simona ebu Iesu revoharota'a'e,
Isakariota vazeḡa niḡa Iuda.
5 Iesu'a ane tahi'a 12 tuḡuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, “Iuda mene azaḡa haba'a
ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neḡa 'ahogani ago diuḡo'i. 6 Rehano Isaraela
haba'ano dauḡirote'e mamoeḡa 'u'a onamo'i. 7 Ebu neḡaneḡa diuḡe onamo'idene
'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. 8 Ugi azaḡa faizo'i, rune
azaḡa ḡabozo'i, lefera azaḡa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e
naeḡa mene haḡairo, e'ano'o naeḡa ago mae'ena'a ḡahugo'i. 9 Moni niharazeo ago
odoho'i. 10 Ragavo zamaḡano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuḡu ago odoho'i,
mazaḡa gau vazeḡa'e nagini urate'ete'e ḡauḡa'e hidi'uma. 11 Haba'ahaba'a zu neḡaneḡa
diuḡine, de'ea mae ḡihizi'uma vazeḡa vaḡo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neḡa mode
iḡuno'i. 12 Ani ne diuḡo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. 13 Ebu e'ea
radiu'ete'e azaḡa'e manoḡa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeḡe rana radi'uma.
U mene manoḡa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaḡi'uma. 14 Haba'a
ga neḡa 'ahoga azaḡani'a zae mene mae ḡihizo'idene ga ḡoereze mene egozeno'idene,
odaze hu'uruḡa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neḡa mode iḡuno'i.† 15 E hube
hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaḡa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a
ruiziro. Rehano Badi'a kota madaḡano zae mene mae ḡihizirote'e neḡa azaḡa'e ufeta
aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahi'atahi'a'a Aduga Hidi'uma
(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)
16 Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano
tuḡuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i‡ zu Tubugo niniḡa teige sau'a ago haḡao'i.
17 Rehano vaze ḡiazo'i, mazaḡa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeḡe nu'onu'o
neḡano masizi'uma. 18 Eḡe u'ano gavana azaḡa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eḡe
hari zeḡe zu Iuda mene azaḡa rae fureni'uma. 19 Rehano no'e madaḡano ze'a kotao
obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borofo'i.
Mazaḡa e'e madaḡano za'a re'uma ḡoe'a'e ihozi'uma. 20 Ḡoe'aze'e mene zae mazaono'o,
rehano Moze vigani'a zae mazaono'o ḡoeri'uma.
21 Negoḡani'a negoḡa revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revo-
hanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuḡuzi'uma.
22 Eḡe u'ano vaze nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ḡonaga
meite'e vazeḡa'e ḡabone hidi'uma. 23 Haba 'ahogano za sausauzo'idene, feranadu haba
'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema harame oname
hauḡogano, eḡe, Vaze Ubugani'a onai'uma.
24 Tahi'a'e ane ihore vazeḡa mene vitini'uma ebu tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a mene
vitini'uma. 25 Tahi'a'e ane ihore vazeḡa teigi'uma reine idaḡa ebu tuḡure vazeḡa'e ane
zuhi'a teigi'uma reine idaḡa. Vaze'a eḡe, zae Zuhi'a, Belezebulo§ rae huhine, zae, eḡe
tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

---

* **10:4** Duḡuruḡa niḡa'e Zealota † **10:14** A'e vaze'a ze mene mae ḡihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ **10:16** Zarama'a maniḡa veize eda'erau avotite'ohe. § **10:25** Niḡa 'ahoga'e Satani

26 E'ano'o vaze'a sausauzo'idene, ago ze rihozo'i, mazaĝa u'uruĝa ĝau'a nidu'a Badi'a'a
furene hauĝi'uma. 27 E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu eĝe mazaono'o
zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaĝa nidu'a ĝihau rae fureno'i.* 28 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine
manoga mene idaĝa ra'ete'e azaĝa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazaĝa
ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaĝa. 29 Tiburi niniĝa 'aheu'e moni kome'a
hina hoite'ohe. Ze'e mene ĝau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao
mene uiti'uma. 30 Badi'a'a zae vadini iguĝa nidu'a nugu zuni edeĝa. 31 E'ano'o ago
rihano'i, mazaĝa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniĝa vitine ĝihi'aĝa.
32 Iniu'a vaze ubumao eĝe moneo edaune, eĝe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane
moneo eda'uma. 33 Rehano iniu'a vaze ubumao e o'ohine, eĝe'a zuni adureo Mamahe
ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoĝa, Rehano Benisi
(Luka 12:51-53, 14:26-27)

34 E'e uniho manoĝa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoĝa mene
mae ariro, rehano benisi mae ariro. 35 E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roĝae'e ani hadoga roĝaeĝa
teite agiretitoga veize ra'ohe.
36 Agire azaĝa'e zae ne tiba azaĝa re'uma.

37 Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eĝe tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga
ga aboĝa ufeta zamarine, ani'e mene eĝe tahi'a re'uma. 38 Iniu'a ane satauro odohadu
eĝe ĝaruna mene hegotine, ani'e mene eĝe tahi'a rae re'uma. 39 Iniu'a ane ĝabone
obone giganine, ani ĝabone tuĝutuĝu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ĝabone eĝe
'uano modine, ĝabone tuĝutuĝu hidi'uma.

Naeĝa Hidi'ete'e Vazeĝa
(Mareko 9:41)

40 Iniu'a zae mae ĝihizine ani'e eĝe mae ĝihihe'ohe, zu iniu'a eĝe mae ĝihihine
ani'e eĝe tuĝuhirote'e vazeĝa mae ĝihine'ohe. 41 Iniu'a peroveta vazeĝa'e Badi'a ĝoere
ra'ete'e vazeĝa rae mae ĝihinine, ani'e peroveta vazeĝa hidi'ete'e naeĝa hidi'uma. Iniu'a
duduĝa vaze'e vaze duduĝa rae mae ĝihinine, ani'a vaze duduĝa naeĝa hidi'uma. 42 Ebu
iniu'a eĝe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaĝa ra'eta'a'e bo'aĝano 'ahoga vu nahuga bioĝa
haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeĝa ha'uma.

11

1 Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze hauĝirotene, de'eano'o iĝunadu ne uhiĝauhiĝano ihozifine
zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso
(Luka 7:18-35)

2 Ioane Babatiso'a ĝu'a neĝano radirote'e zamaĝano, Keriso'a nagini haĝairote'e
hariĝa igiro. Ebu ani Iesu ĝadinoga veize tahi'aĝa tuĝuziro. 3 Ebu ze Iesu mazao
feurirotene ĝadiniro, raena'a “Ioane Babatiso'a 'ahige ĝadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e
vazeĝa'e ĝahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?”
4 Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane
ihono'i: 5 Ubuma kuru azaĝa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaĝa'e ragave'ohe, lefera azaĝa'e
manore'ohe, teĝaze uhuĝa azaĝa'e igi'ohe zu rune azaĝa'e bare ĝaboze'ohe. Ebu zahara
azaĝa hari manoĝa haramozini'ohe. 6 Eĝe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazeĝa'e
manohugaĝeta.
7 Ioane tahi'a'a iĝunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ĝuĝuvaĝa ziro, raena'a, “Za vaze
nagiĝa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veĝa hudi naeninaeni'ete'e
horonoga radu onamirohe? Mene. 8 'Ougadu za vaze nagiĝa horonoga veize onamiro?
Dabua manomano vidau'ete'e vazeĝahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaĝa'e
kini neo radiu'ohe. 9 'Ougadu vaze nagiĝa horonoga veize onamiro? Peroveta vazeĝahe?
O'e. E zi'ohe, peroveta azaĝa nidu'a vitize'ete'e vazeĝa'e Ioane. 10 Ioane moneo Buka
Zaĝoĝano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ĝiano'i. Badi'a'a ĝae zamao vaze 'ahoga ibite tuĝuni'uma.
Ani'e ĝae zamao ĝae ibi ruhibi'uma.'

* **10:27** Girikio, E'a uzabo zamaĝano zi'eta'a'e agaĝa zamaĝano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i **10:36** 10:36 Mika 7:6 **11:10** 11:10 Malaki 3:1

11 E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e
vazeğa bo'ağano vaze nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamağano ğonaga
vazeğa zuni Ioane vitinoga ra'ohe. 12 Ioane Babatiso'a haramirote'e madağaono'o
onao izidi, Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e riğa harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e
uratihi radu vaze'a gigau edau'ena'a, inare'ohe. 13 Ioane Babatiso'a izema onairote'e
madağano, peroveta azağa zu Mose goro ğoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. 14 Ebu
zae eğe'a ra'ete'e ğoe'a mae ğihinine, ego'i. Ioane'e, vaze anogani'a ari'uma rae
reirota'a'e, Elia heuğa. 15 Teğağeta vazeğa'e faifaine egadu huga edero'i.
16 Izidi ega'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu
arahe'ete'e heuğa. Ze rovonadu none tahi'ağani'a mone tahi'ağa mazao harae
huhu'uhi'ohe, raena'a,

17 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.
Ebu eme rune haba'ano niau ğoinaheha, rehano za mene nianeha.'

18 Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audo zu vaini vuğa mene gagido. 'Ougadu
za raena'a, 'Ioane'e vine sau'ağeta.' 19 U eğe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu
vaini vuğa gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuğa fu'a. Ebu ani
takesi azağa zu hağai sau'a azağa teite tiburu'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azağa
huhuzağa'e eğe zu Ioane'e duduğa rae re'uma.

Sau'anono'o Mene Ğihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)
20 Ebu Iesu'e ane'a hağai gigi'ağa ğehağa hağairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazağa
ze'e sau'anono'o mene ğihuriro. 21 Ani'a zina'a, “Korasini azağa zu Betesaida azağa,
za fase vetuğağa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao hağai gigi'ağa hağainuta'a'e Turo
zu Sidona* azağa mazao hağaro reifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ğihurifo. Ze
dabua ğu'a vidau ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeğe'a zamare ğihurifo. 22 E
zi'ohe, Badi'a kota madağano, za'e Turo zu Sodoma azağa aduga vitine hidi'uma.
23 Kaperanauma azağa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune
haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao hağairote'e hağai gigi'ağa Sodoma azağa mazao
hağaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ğihuradu izidi ize radiu'efo. 24 Rehano e zi'ohe, Badi'a
kota madağano, za'e Sodoma azağa aduga vitine hidi'uma.

Eğe Vağe Aradu Ahio Ohono'i
(Luka 10:21-22)
25 E'e madağano Iesu'a kuraro, raena'a, “Mama, ğa'e adure zu raha Zuhi'ağa. E
nigu'e'ohe, mazağa ğae'a huhuzağa zu edeğa boro azağa mazao huga 'ahi u'u'rutiro.
Rehano tahi'a teige, edeğa o'o'a rae zamarete'e azağa mazao'e fureniro. 26 Mama, a
hube, 'ouge hağairota'e ğae'a urate'ete'e ğauğa.”
27 Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, “Eğe Mama'a ğau nidu'a eğe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e
ağu'a, rehano eğe Mama da'o edeğa. Ebu vaze 'ahoga'e eğe Mama ağu'a, rehano eğe,
Ane Ubuga da'o edeğa. Ebu e eğe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azağa da'o eğe
Mama edeğa. 28 Taoğa zu aduga odohe'et'e azağa, eğe vağe aro'i, 'ougine eğe'a ahirize
ohoni'uma. 29-30 Eğe ihoroga'e mene riğa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eğe
ihore mae ğihinadu eğe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazağa e'e namiğa
zu roğeğa.

12

Bana Madağa Zuhi'ağa
(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)
1 E'e madağano, Iesu'e Bana Madağano vuidi mebağa zamağano onamiro. Ani
tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maga riri'e madu aro. 2 Farisea azağani'a e'e
horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, “Ğiano'i, ğa tahi'atahi'a'e Bana
Madağa goroğa varade'ena'a, vuidi hiriveha.” 3 Ani'a naenaeziro, raena'a, “Za'e Buka
Zağoğa zamağano Davida'a nagini hağairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ğatinirote'e
azağa teite ogomuze hauğadu vinize ruziro. 4 E'ano'o ani'e Badi'a ne diuğadu dibu'o
azağani'a da'o au'ete'e dibu'o beredığa ane ğatinirote'e azağa teite aro. Zeğe'a Mose
goro ğoe'a varadiro. 5 Zu za'e Mose goro ğoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana
Madağano dibu'o azağani'a kuru neğao gaue'eta'a'e mene ve'oğa.' 6 E zi'ohe, kuru
neğa vitine hune'ete'e vazeğa ğihi'ağa'e 'ahi e'e. 7 Buka Zağoğao Badi'a'a raena'a, 'E

11:14 11:14 Malaki 4:5 * **11:21** Turo zu Sidona'e mene Iuda haba'a

dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vaze vetuğazoga urate'ohe.' Za ğoe'a e'e huga ederifone, duduğa azağa mazao ve'oğa rae mene zifo. 8 Eğe, Vaze Ubuga'e, Bana Madağa Zuhi'ağa."

'Evo'a Rudanoga Vazeğa Fainiro
(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

9 Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeğe nu'onu'o neğa diuğiro. 10 E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azağa'e, Iesu'a vaze e'e fainine zeğe kotao ohonihi radu, ani ğadiniro, raena'a, "Bana Madağano ugi azağa faizine idağahe?" 11 Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'ağano iniu'a mamoe tibuhugağeta radu Bana Madağano mamoeğani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vağini'uma. 12 Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ğihi'ağa. E'ano'o Bana Madağano manoğa hağae'ete'e idağa." 13 Ebu ani'a vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i." Ani'a 'evo'a einirotene naeğa 'evo'a teige 'evo'ağani'a manoriro. 14 Rehano Farisea azağani'a buanadu Iesu manoga ibiğa ğoane vağiro.

Iesu'e Badi'a Tuğure Vazeğa

15 Iesu'e Farisea azağani'a manoga rae ğo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vağiniro. Vaze ğuğuvağani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azağa nidu'a faiziro. 16 Rehano ani riğa ğoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vaze ago ihozo'i." 17 A'e peroveta vazeğa Isaia'a Badi'a ğoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

18 "'Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eğe tuğure vazeğa.
Ani'e eğe zamarone, eğe matu'oni'ete'e vazeğa.
Eğe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,
ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo harame fureni'uma.
19 Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,
ebu ani'a ne hunio mene hounae ğoeri'uma.
20 Roratihi ra'ete'e veğa mene mae vağine'ete'e
ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige,
ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azağa mene mae vağizi'uma, onamo ğau
ve'oğa nidu'a mae vağinadu ibitozini'uma.
21 Ebu Badi'a ağu'a azağa'e ani nigano ğabone hidi'uma rae re'uma."

Iesu ebu Belezebulo
(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

22 Ebu vaze'a vine sau'ani'a agatoharote'e vaze 'ahoga Iesu vağe tutune ariro. Ani'e ubumağa kuruğa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ğoeriro zu ehamaro. 23 Vaze ğuğuvağa nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!"

24 Rehano Farisea azağani'a ğoereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'ağa Belezebulo* inarağa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe." 25 Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamağano zeğe'a rovotadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neğa ga ne tiba zamağano zeğe'a rovotadu utitifone, neğa ga ne a'e mene edau gigara'uma. 26 E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeğe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeğe habao'e nougenouge edau gigara'uma? 27 Eğe'a Belezebulo inarağa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oğa rae re'uma. 28 Rehano eğe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. 29 Vaze'a ibite gezo inara vazeğa ogoru teadu ani ne diuği'uma, ebu ani tohe ğonota'uma.†

30 Iniu'e eğe mene teite reine, ani'e eğe agirehi'ete'e vazeğa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eğe mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeğa. 31 E zi'ohe, vaze sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ğoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zağoğa rae sausaunine, e'e sau'ağa'e mene ağutu modi'uma. 32 Iniu'a eğe, Vaze Ubuga agire ğerehine sau'ağa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zağoğa agire ğorenine, raha adao zu zazore moneo sau'ağa'e mene rae modi'uma.

33 Ire manoğa'e mağa manoğa ini'uma zu ire sau'a'e mağa sau'a ini'uma. Nagi ireğa'e mağa horonadu edere'ohe. 34 Za'e Zarama mariga heuğa! Za'e sau'a azağa u'ano, ğoere manoğa 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe. 35 Vaze manoğa'e zamağano manoğa nu'onadu manoğa furene'ohe, ebu sau'a vazeğa'e zamağano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. 36 E zi'ohe, Badi'a kota madağano vaze

12:7 12:7 Hosea 6:6 **12:21** 12:21 Isaia 42:1-4 * **12:24** Ni 'ahoga'e Satani † **12:29** Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

nidu'a aneane'a huga o'o'a ḡoe'aḡoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. 37 Mazaḡa za'e reirote'e ḡoe'a idunaḡano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oḡa rae zi'uma.”

Iona Haḡai Nu Badeḡa
(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

38 Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, “Ihore vazeḡa, eme ḡa'a haḡai nu badeḡa haḡae'ete'e ḡianoga urate'ohe.” 39 Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano eḡe'a mene haḡai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazeḡa Iona haḡai nu badeḡa da'o. 40 Iona'e mada uḡidu zu ohere uḡidu ḡozone boro isio radiro. E'e teige, eḡe, Vaze Ubugani'a mada uḡidu zu ohere uḡidu raha zamaḡano radi'uma. 41 Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouriro. Izidi Iona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma. 42 Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanono'o kini Solomona ḡoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma.

43 Vine sau'a 'ahogani'a vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaḡe'ohe. Rehano mene horone'ohe. 44 Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eḡe'a vaḡinate'e vazeḡa vaḡe bare onami'uma.' Ani baradu vaze e'e horone'etene, vazeḡa'e, neḡa huga o'o'a, deheḡa hune zu idaidane touga heuḡa. 45 Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuḡe radiu'ohe. 'Ougadu vaze e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuḡa. De'eguḡa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma.”

Iesu Vi'a zu Negoḡa
(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

46 Iesu'a 'ize vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezirote'e zamaḡano vi'a zu negoḡa duḡuru'a feuradu ani teite ḡoeroga veize enona edaro. 47 Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, “Ḡa vi'u zu negoḡo duḡuru'e ḡa teite ḡoerihi radu enona edau'ohe.”‡ 48 Ani'a naenaenina'a, “Iniu'e eḡe nanu? Iniu'e eḡe nego duḡuru?” 49 Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, “Eḡe nanu zu eḡe negohe duḡuru'e 'ahi e'e. 50 Iniu'a Badi'a eḡe Mama adureo urate'eta'a'e haḡaine, eḡe nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe.”

13

Ezone Feune Ḡorau'ete'e Vazeḡa Hari Idaidaḡa
(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

1 E'e madaḡano Iesu'a neono'o iḡunadu du'ura genaḡano ehoriro. 2 Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani babaḡano nu'orarotene, ani 'ai ḡasio tiradu zamaḡano ehoriro. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e du'ura genaḡano edaro. 3 Ebu ani'a hari idaidaḡa hina ḡau ḡehaḡa ihoziro, raena'a, “Ego'i! Hihi vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. 4 Feune ḡuzuhirotene, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au hauḡiro. 5 Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahaḡa'e severaḡa. Ezogani'e ḡarihe ḡuhuriro, mazaḡa rahaḡa'e mene baruḡa. 6 Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'aḡani'a ḡuhuḡa manadu roraro, mazaḡa taiga o'o'a. 7 Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ḡuhure bororanadu ezone ḡuhuḡa simariniro. 8 U ezone nu'e raha manoḡano rururanadu faine ḡuhure bororaro. Ebu nu'e huga ḡae 100, nu'e huga ḡae 60 ebu nu'e huga ḡae 30 hudaro. 9 Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'i!”

Hari Idaidaḡa Huga Ihoziro
(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

10 Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaḡe onaadu niro, raena'a, “Ḡa nouga'ahi hari idaidaḡa hina ḡoereze'ohe?” 11 Iesu'a naenaezina'a, “Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vaze 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. 12 Faifaine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a edeḡa boro zenadu zeḡe edeḡa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe edeḡa zuni mae vaḡini'uma. 13 E'ano'o e'a hari idaidaḡa hina ihoze'ohe, mazaḡa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.
Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

‡ **12:47** Fare mirihirote'e nu'e v. 47 o'o'a.

14 A'e peroveta vazeĝa Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.
Ze'e Badi'a'a nagini haĝae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.
15 Zamaze'e riĝa u'ano, teĝaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene
ehamu'ohe.
Ze mene 'ougine, ubumaze'e Badi'a'a haĝae'ete'e horoni'uma, teĝaze'e Badi'a ra'ete'e
igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma,
ebu hena ze Badi'a vaĝe aradu ani'a ĝabozi'uma.'

16 Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaĝa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe. 17 E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaĝa zu duduĝa azaĝa ĝehaĝani'a, zae'a horone'eta'a'e ĝianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.
18 Ezone feune ĝorau'ete'e hariĝa idaidaĝa huga 'ahi ego'i. 19 Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguĝa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariĝa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ĝorarota'a'e mae vaĝine'ohe. 20 Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguĝa: Vaze'a Badi'a ĝoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ĝihine'ohe. 21 Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taiga o'o'a heuĝa. Ze mene faĝa edau gigaru'ohe. Ebu Badi'a ĝoere mae ĝihine'ete'e u'ano, aduga ĝehaĝa hidi'etene, zogone uite'ohe. 22 Ezone ve renoga zamaĝano rururarota'a'e 'ahiguĝa: Vaze'a Badi'a ĝoere igi'ohe. Rehano raha ĝauĝa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e toheĝa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ĝoere uadu ze mene ini'ohe. 23 Ezone raha manoĝano rururarota'a'e 'ahiguĝa: Badi'a ĝoere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ĝorarota'a'e vitine'ohe, ĝae 100, ĝae 60 ga ĝae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidaĝa
24 Iesu'a hari idaidaĝa 'ahoga ziro, raena'a, “Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manoĝa ĝorarote'e heuĝa. 25 Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamaĝano, ane agire vazeĝani'a aradu vuidi bo'aĝano ve ĝoraro ebu vaĝiniro. 26 Vuidi'a ĝuhuradu maĝa haĝairotene ve zuni ĝuhuriro. 27 E'ano'o meba vazeĝa tuĝure azaĝani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ĝa'a ĝae mebao vuidi ezone manoĝa ĝoraro. Rehano ve e'e noumano'o?' 28 Ani'a naenaeniro, raena'a, 'Agire vazeĝa 'ahogani'a 'ougiro.' Tuĝure azaĝani'a ĝadinina'a, 'Ĝa'e eme onamadu ve e'e ĝoroga uratehehe?' 29 Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve ĝurine vuidi zuni ĝuri'uma gaogi. 30 Modo'i ebu zeĝe tibano ĝuhuri'uma oname hirive'ete'e madaĝa. Hirive'ete'e madaĝano eĝe'a hirive'ete'e azaĝa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ĝoro'i, ebu tibano utadu hofo'i. Hena vuidi'e tibano nu'onadu eĝe suabao zouno'i.'”

Kuava Maĝa zu Isiti Hari Idaidaĝa*
(Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)
31 Ani'a hari idaidaĝa 'ahoga ziro, raena'a, “Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* maĝa tiba vaze 'ahogani'a madu nebaĝano ĝorarote'e heuĝa. 32 Ani'e maĝa nidu'a bo'aĝano kome'a fase, rehano ĝuhurine meba ĝauĝa nidu'a bo'aĝano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiu are ezagano kamadu neze ogora'uma.”
33 Ani'a hari idaidaĝa 'ahoga ziro, raena'a, “Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuĝa. Roĝae 'ahogani'a isiti tahiĝa madu uvahuĝa ĝehaĝa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe.”

Hari Idaidaĝa Hina Ĝoeriro
(Mareko 4:33-34)
34 Iesu'a hari idaidaĝa hina ĝoere 'ahi nidu'a vaze ĝuĝuvaĝa ziro. Ani'e hari idaidaĝa hina da'o vaze mazao ĝoeriro. 35 A'e, peroveta vazeĝani'a Badi'a ĝoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“E'e hari idaidaĝa hina zi'uma.
Raha 'adi haĝairote'e madaĝanono'o 'u'uru tirota'a'e eĝe'a furera'uma.”

Ve Hari Idaidaĝa Huga Ihoziro
36 Ebu ani'a vaze ĝuĝuvaĝa muhizadu ne zamaĝa diuĝiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diuĝadu niro, raena'a, “Mebao ĝorarote'e ve hari idaidaĝa huga ihofo'i.” 37 Ani'a naenaezina'a, “Ezone manoĝa ĝorarote'e vazeĝa'e eĝe, Vaze Ubuga. 38 Meba'e raha

---

13:15 13:15 Isaia 6:9-10 * **13:30** Girikio, fufu maĝa **13:35** 13:35 Salamo 78:2

'adi. Ezone manoga'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaga, u ve'e Satani hegote'ete'e azaga.
39 Agire vazegani'a ve gorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madaga'e mada gonaga, ebu
hirive'ete'e azaga'e tugure viga.
40 Mada gonaga'e ve goradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. 41 Ege, Vaze
Ubugani'a, ege tugure viga tuguzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azaga'ono'o,
vaze ibi sau'ao tutuze'ete'e azaga nidu'a zu hagai sau'a azaga nidu'a rovoze nu'ozi'uma.
42 Zege nidu'a'e ire roga gigi'agano mae feuzadu e'ea nia'uma zu gononeze atiti'uma.
43 Ebu duduga azaga'e Moze'a ibitozini'ete'e zamagano mada teige hia'uma. Tegageta
vazega'e egadu faine edero'i!

Gau Manomano U'uruga Hari Idaidaga

44 Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao gau manomano u'uruga heuga. Vaze 'ahogani'a
horonirotene bare u'uranadu matu'ugeta ne onamiro. Ebu ane gau nidu'a seronadu
meba e'e hoitiro.
45 Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vage'ete'e vazega heuga. Hadi
e'e moni boro zu iraga manoga u'ano, hoitihi radu ragave vagiro. 46 Ani'a hadi
manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane gau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidaga

47 Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuga. Davarao einadu gozone nunu
nidu'a ogaro. 48 Re'eva'e iriva'irotene, vaze'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu
gozone manoga'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. 49 Mada
gonaga'e 'ahiguga re'uma. Tugure vigani'a onaadu duduga azaga maza'ono'o sau'a
azaga mae rovozi'uma. 50 Ebu ze'a ire roga gigi'agano mae feuzadu e'ea nia'uma zu
gononeze atiti'uma."
51 Ebu Iesu'a gadiziro, raena'a, "Za'e ege goere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a
naenaenina'a, "O'e." 52 Ani'a ziro, raena'a, "Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga
nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo nega giane'ete'e azaga
gihi'agagihi'aga heuga reifo. Ze'e godogo zamagano gau manomano amahiga zu gau
manomano iziga ederadu vaze ihoze'ohe.†"

Nazareta Azagani'a Iesu Hezahoharo
(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

53 Iesu'a hari idaidaga e'e haugirotene e'eano'o vaginiro. 54 Ebu ane haba, Nazareta
nega onamadu zege nu'onu'o negano ihoze gadahiro. Ze ani goere egadu zaguzagaro,
raena'a, "Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manoga zu hagaiga gigi'a inaraga 'ahi
meiro? 55 Ahi'e ne ogoru'ete'e vazega ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoganegoga'e
Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. 56 Ani ezega nidu'a'e ahao eme teite. Ani'a gau nidu'a
'ahi nouma'ono'o meiro?" 57 Ebu ze'a ani hezahoharo.
'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamagano vaze'a peroveta azaga
gubaze'ohe, rehano peroveta azaga zege habao zu nezeno da'o vaze'a mene gubaze'ohe."
58 Ebu ani'a e'e negano hagai gigi'a gehaga mene hagairo, mazaga ze'e ani mazao mene
fiiro.

14

Ioane Babatiso Rune
(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

1 E'e madagano Galilea haba'a kiniga Heroda'a Iesu hariga igiro. 2 Ebu ane gau azaga
ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso gaogi. Ane'a runeono'o bare gabodeha! E'ano'o
ane'a hagai gigi'a inaraga hina gau'e'ohe."
3-4 Ibite Heroda'a negoga, niga Filipo, inuga meiro. Inuga niga'e Herodia. Ebu Ioane'a
Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Gae'a negogo inuga meirota'a'e Badi'a goro
vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu gu'a negano ohoniro. 5 Heroda'a
Ioane matihi reiro, rehano ani'e vaze guguvaga rihoziro, mazaga ze'e Ioane'e peroveta
vazega rae mae gihiniro. 6 Heroda'a furerarote'e madaga meirotene, Herodia abogani'a
vazevaze zamao zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. 7 E'ano'o Heroda'a ani
mazao goitoriro, raena'a, "Ga nagini urate'eta'a'e ege'a gani'uma." 8 Ebu ani vi'a
goere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i."
9 E'e igirotene, Heroda'e zamaga adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamao goitorirote'e
'ahine, rogae tahi'agani'a urate'ete'e gauga hano'i rae reiro. 10 E'ano'o ani'a uti vazega
tugunadu gu'a negano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro. 11 Vadiga'e siuvao teadu odohe

† **13:52** A'e, gau amahiga'e ihore amahigao idaniro zu gau iziga'e ihore izigao idaniro.

ariro, ebu roḡae tahi'aḡa hanadu ane'a vi'a haro. 12 Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane
ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaḡe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ḡubuziro
(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

13 Iesu'a Ioane hariḡa igirotene, ani e'e haba'a modadu ḡasi hina vaze o'o'a haba'a
sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ḡuḡuvaḡani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote
onamiro. 14 Iesu'a ḡasi'ono'o buanadu vaze ḡuḡuvaḡa horoziro. Ebu vetuḡazeadu ugi
azaḡa faiziro.
15 Ḡoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaḡe onaadu niro, raena'a, “Ahi'e haba
boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ḡuḡuvaḡa 'adi tuḡuzo'i, ebu ze uhiḡauhiḡa
neḡa onamadu ogomuze hoiti'uma.” 16 Rehano ani'a naenaezina'a, “Mene 'ougi'uma.
Zae'a ogomu nu zeno'i.” 17 Ze'a nina'a, “Eme mazao'e beredi fu'o zu ḡozone 'aheu
da'o.” 18 Ani'a zina'a, “Eḡe vaḡe mae aro'i.” 19 Ebu ani'a vaze ḡuḡuvaḡa ve rana
ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ḡozone 'aheu madu adure ite ḡiane'ena'a, Badi'a
mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aḡa ziniro ebu zeḡe'a vaze ḡahuge ziniro.
20 'Ougadu zeḡe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ḡaha'aḡaha'a'e
nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. 21 E'ea ogarote'e azaḡa bo'aḡano ohoze isoiso nidu'a'e
5000, u roḡaeroḡae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro
(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

22 E'e enogano Iesu'a tahi'aḡa zogone ibite tuḡuzena'a, ziro, raena'a, “Ḡasio tiradu
du'ura moneafa fare onamo'i.” U Iesu 'ize vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuziro. 23 Tuḡuze hauḡadu
ane da'o maḡa itadu kuraro. Mada'a ḡoravararotene e'ea ane da'o radiunu. 24 E'e
madaḡano ḡasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro
ragatadu ḡasi ḡihuḡihuniro. 25 Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane
tahi'atahi'a vaḡe ariro. 26 Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene,
rihau rudau'ena'a, huau ḡaniḡanaro, raena'a, “A'e vine!” 27 Rehano Iesu'a zogone ziro,
raena'a, “Ago rihano'i! 'Adi eḡe. Zamaze rinedo'i.” 28 Petero'a nina'a, “Zuhi'a Boro, a
hube hune ḡa ro'idene, e zuni vu rana ḡae vaḡe amoga veize huho'i.” 29 Iesu'a nina'a,
“Aro'i.” Ebu Petero'a ḡasiono'o buanadu vu rana Iesu vaḡe edau onamiro. 30 Rehano
ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamaḡa zubure ovoiro, ebu ḡaniḡaniniro,
raena'a, “Zuhi'a Boro, e ḡaboho'i!” 31 Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ḡihiniro,
ebu nina'a, “Ḡa, mene gigaru fie'ete'e vazeḡa, nougadu 'ada'adeha?” 32 Anianine ḡasio
tirirotene, zavara 'ai dauḡiro. 33 Ebu ḡasi rana azaḡa'e Iesu niguniro, raena'a, “Hube
hune ḡa'e Badi'a ubuga.”

Ugi Azaḡa Faiziro
(Mareko 6:53-56)

34 Zeḡe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. 35 Haba e'e azaḡani'a Iesu'a
onairote'e ederadu ne uhiḡauhiḡa azaḡa nidu'a veize ḡoere tuḡuriro. Ebu zeḡe'a ugi
azaḡa nidu'a Iesu vaḡe tutuze ariro. 36 Ebu ugi azaḡani'a ani dabuaḡa 'ariḡa tahiḡano
da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azaḡa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Deheno'i
(Mareko 7:1-23)

1 Ebu Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'a Ierusalema'ono'o Iesu
vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, 2 “Ḡa tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene
vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouḡa goro ḡoe'a vari'e'ohe?”
3 Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Za'e nougadu Badi'a goro ḡoe'a'e vari'adu vouḡaze goro
ḡoe'a tihitihine'ohe? 4 Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga
rae sausauzo'idene, mau runo'i.' 5 Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae
danazoga mene idaḡa, mazaḡa danazi'uma ra'ete'e ḡauḡa 'ahi'e eḡe'a Badi'a ha'uma,'
rae reine, zae'a ani idaḡa rae ra'ohe. 6 Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a
ze duduḡa rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouḡaze goro ḡoe'a u'ano, Badi'a goro ḡoe'a
rae mode'ohe. 7 Za, zama guhi azaḡa! Peroveta vazeḡa Isaia'a zae moneo reirota'a'e
duduḡa ra'ohe, raena'a,

8 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe,

15:4 15:4 Exod 20:12; Deut 5:16 **15:4** 15:4 EXO 21.17; LEV 20.9 * **15:6** Girikio, moga

rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o fağa hune.
9 Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a,
ebu ze'e vaze'a tirote'e goro ğoe'a ihoze'ohe.'"

10 Iesu'a vaze ğuğuvağa huze ane vağiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. 11 Hebeo diuğe'ete'e ğauğa'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ğauğani'a vaze toratorane'ohe."

12 Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vağe onaadu niro, raena'a, "Ğa'e Farisea azağani'a ğae ğoere egadu mağunata'a'e edeğahe?" 13 Iesu'a naenaezina'a, "Adureo eğe Mama'a mene ğorarote'e ğauğa nidu'a taiga'ono'o ğuri modi'uma. 14 Ze mode tauğo'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azağa heuğa. Kuruga vazeğani'a kuruğa vazeğa ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovoi'uma."

15 Petero'a nina'a, "Au'ete'e ğauğa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidağa huga ihofo'i." 16 Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeğahe? 17 Za'e edeğa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuğe isi zamağa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe. 18 Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'ohe. 19 Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ğezo, ğonore, kotao ğurire ğoere'ete'e zu vaze rae sausauze'ete'e ra'ohe. 20 De'eguğani'a vaze toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'ohe."

Kanana Roğaeğani'a Iesu Mazao Firo
(Mareko 7:24-30)

21 Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. 22 E'e haba'ano Kanana† roğaeğa 'ahogani'a ani vağe aradu ğihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, eğe vetuğaho'i! Vine sau'ani'a eğe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe." 23 Rehano Iesu'a ğoere 'ahoga mene naenaeniro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tuğune vağino'i, mazağa eme hegote'ena'a, barebare huau ğunuğunufe'ohe." 24 'Ougadu Iesu'a roğae e'e niro, raena'a, "E ğa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azağa, dauğirote'e mamoeğa veize da'o tuğuhiro." 25 Rehano roğaeğani'a aradu ani zamao ğuğuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!" 26 Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ğuni hanoga'e mene idağa."‡ 27 Roğaeğa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ğuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuğa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe." 28 Iesu'a naenaenina'a, "Roğae, ğa'e eğe mazao fie'eta'a'e boro! Ğa'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madağano ani aboğa 'ai manoriro.

Vaze Ğehağa Faiziro

29 Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'urağa uni onamiro. Ebu mağa itadu e'ea ehoriro. 30 'Ougadu vaze ğuğuvağani'a mene edau'ete'e azağa, ubuma kuru azağa, oda sau'a azağa, mumutafa azağa zu ugi azağa nunu ğehağa tutuze ane vağe ariro. Ebu ze'e ane oda babağano bazuze teadu ani'a faiziro. 31 Vaze ğuğuvağani'a mumutafa azağa'e ğoere'ete'e, oda sau'a azağa'a manorate'e, mene edau'ete'e azağa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azağa'e ehamane'ete'e horozirotene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azağa Badi'ağa matu'oharo.

Vaze 4000 Ğubuziro
(Mareko 8:1-10)

32 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "'E'e 'ahi duğuru vetuğazi'ohe, mazağa ze 'ahao mada uğidu eğe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuğuzoga mene urate'ohe, mazağa ibio higau bauri'uma." 33 Tahi'ağani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ğehağa horonadu vaze ğuğuvağa 'ahi ğubuzi'uma?" 34 Iesu'a ğadizena'a, "Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ğozone kome'a tahiğa." 35 Ebu ani'a vaze ğuğuvağa rahao ehoroga radu ziro. 36 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ğozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vahegadu vaze ğuğuvağa zenoga veize tahi'ağa ziniro. Ebu tahi'ağani'a ğahugiro. 37 Zeğe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ğaha'ağaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. 38 Ogarote'e azağa bo'ağano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roğae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. 39 Ani vaze ğuğuvağa tuğuzirote'e ğarugano, ğasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

15:9 15.9 ISA 29:13 † **15:22** A'e mene Iuda haba'a ‡ **15:26** Iuda azağa'e Iuda mene azağa mazao ğuni rae huziro.

16

Hagai Nu Badega Uratiro
(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

1 Farisea zu Sadukea azagani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vage onairo ebu uminiro,
raena'a, “Badi'a mazaonono'o hagai nu badega ihofo'i.” 2 Ani'a naenaeziro, raena'a,
“Za'e, 'Gorava mada'a kanaru zuburine, ohogore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe. 3 Ebu
'Oherebau adure'a gutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraga
horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madagano nagini'a fureru'eta'a'e
huga'e mene edere'ohe. 4 Sau'a azaga zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaga'e hagai
nu badega da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazega Iona
hagai nu badega da'o.” Ebu ani'a zege mazaono'o vaginadu onamiro.

Farisea zu Sadukea Azaga Isiti
(Mareko 8:14-21)

5 Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga agutaro. 6 Iesu'a
ziro, raena'a, “Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaga isiti faine giano'i.” 7 'Ougadu ze
zege'a bare go'aniro, raena'a, “Eme'a beredi mene odoheha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe.”
8 Iesu'a ze nagini go'anirote'e ederirotene, ziro, raena'a, “Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e
kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e go'ane'ohe? 9 Za ize mene edegahe? Ege'a
beredi fu'o hina vaze 5000 gubuzadu gaha'agaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene
zamare'ehehe? 10 Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vaze 4000 gubuzadu gaha'agaha'a'e
tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? 11 E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e
nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaga isiti faine
giano'i!” 12 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiga moneo mene reiro, rehano Farisea
zu Sadukea azagani'a guriro ihorega gianoga veize reiro.

Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)

13 Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a gadiziro, raena'a, “Vaze'a
ege, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?” 14 Ze'a naenaenina'a, “Nu'e Ioane bapatizo, nu'e Elia
ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazega 'ahoga ra'ohe.” 15 Ebu ani'a gadizena'a,
“Za'a ra'etene e'e iniu?” 16 Simona Petero'a naenaenina'a, “Ga'e Keriso, gabone Badi'aga
Ubuga.” 17 Iesu'a naenaenina'a, “Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaga vaze'a ga mazao
e'e meme iho'eha, rehano adureo ege Mama'a ga iho'eha. 18 Ebu e ga'ohe. Ga'e Petero,
huga'e vatava. Ege'a vatava e'e rana ekalesia, ege mazao fie'ete'e azaga, ohozi'uma, ebu
rune gigi'a'e mene guizi'uma. 19 Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaga vava'oga veize kiga
ege'a gani'uma. E'ano'o ga'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu
ga'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma.” 20 Ebu Iesu'a goere riga ziro,
raena'a, “E'e Keriso rae vaze ago zo'i!”

Iesu Runega Moneo Ihoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)

21 E'e madaganono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a gadahe ihoziro, raena'a,
“Ege'a Ierusalema onamehuni'uma, ebu vaze boroboro, dibu'o vazega gihi'agagihi'aga
zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga mazaono'o aduga gehaga hidi'uma. Ze'a
uguhi'uma, rehano e'a mada ugiduga zamagano bare gabode iguni'uma.” 22 Ebu
Petero'a Iesu ane genagano zamahu onamadu roniro, raena'a, “Mene, Zuhi'a Boro,
Badi'a'a gae mazao 'ouge mene fureni'uma!” 23 Rehano ani'a tehadu Petero niro,
raena'a, “Satani, ege mazaono'o vagino'i! Ga'a ege'a uitoga veize goere'ohe, mazaga
ga'e Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe.”
24 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Iniu'a ege garuna hegotihi are ro'idene,
ane ura hagaiga nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, ege hegoto'i! 25 Iniu'a ane
gabone obone giganine, ani gabone tugutugu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane gabone
ege 'uano modine, gabone tugutugu hidi'uma. 26 Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu
gabonega mae vaginine, nagi manoga hidi'uma? Gau 'ahoga hina zu gabone tugutugu
mouga mene idaga. 27 Ege, Vaze Ubuga'e ege Mama agaga zamagano tugure viga teite
onai'uma, ebu vaze'a nagini hagairote'e idunagano aneane naega zini'uma. 28 E hube
hune zi'ohe, izidi zae bo'agano vaze nunu'a izema rudanogano, ege, Vaze Ubugani'a
aradu vaze ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iragani'a Nufiro
(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

1 Mada fu'o tiba fare ḡaruḡano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoḡa Ioane zamazadu
zeḡe da'o maḡa boro itiro. 2 E'ea ani iraḡani'a ze ubumao nufiro. Iraḡani'a mada
teige agararo ebu dabuaḡani'a agaḡa teige uraro. 3 E'e madaḡano ze ubumao Mose
zu Elia'a fureranadu Iesu teite ḡoeriro. 4 Petero'a Iesu niro, raena'a, “Zuhia Boro,
eme 'ahao radiu'eta'a'e monoḡa! Ḡa'a uratine e taruha uḡidu ogora'uma, tiba'e
ḡae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize.” 5 Ani ḡoere radiu'enogano ḡoze
vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu ḡoze zamaḡanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a,
“Ahi'e eḡe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani ḡoere egohano'i.”
6 Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau ḡuḡuriro. 7 Rehano
Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, “Iḡuno'i. Ago rihano'i.” 8 Ze'a dude ehamarotene,
vaze nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.
9 Ze maḡanono'o ovairote'e madaḡano Iesu'a ziro, raena'a, “Za'a horonata'a'e vaze
mazao ago rae fureno'i, onamo eḡe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma.”
10 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a, “Nougadu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e
azaḡani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?” 11 Iesu'a naenaezina'a, “A'e hube. Elia'e
ḡau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma. 12 Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano
vaze'a mene ederadu ani mazao zeḡe'a uratirote'e haḡaiḡa haḡairo. E'e teige, eḡe, Vaze
Ubuga zuni zeḡe mazaono'o aduga hidi'uma.” 13 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane
Babatiso'e Elia idane'ena'a, ḡoerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro
(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

14 Ze'a maḡa'ono'o vaze ḡuḡuvaḡa vaḡe ovairotene vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu
ane zamao tue ḡuḡuriro, ebu raena'a, 15 “Zuhia Boro, eḡe ubude vetuḡano'i! Ani'e
ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ḡehaḡa ire roga rana ga vu rana
higau'ohe. 16 E'a ani tutune ḡae tahi'atahi'a vaḡe areha, rehano ze'a ani manonoga mene
idaraneha.” 17 Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oḡa
haḡae'ete'e azaḡa! E za teite no'e faḡa radi'uma? E no'e faḡa zae mazao zamahe gigau
oboni'umahe?” Ebu tahi'a e'e moga nina'a, “Ubugo odohe eḡe vaḡe aro'i.” 18 Ebu Iesu'a
vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaḡano tahi'a e'e zogone manoriro.
19 Ebu ani tahi'atahi'a'a zeḡe da'o Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, “Eme'a nougadu
vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?” 20 Ani'a ziro, raena'a, “Mazaḡa zae
fie'eta'a'e tahiḡa fase. E hube hune zi'ohe, za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a
tiba heuḡa radu za maḡa 'ahi mazao nina'a, ''Ahaono'o vaḡinadu omo onamo'i,' rae
reine, ani'a 'ouge haḡai'uma. Za'e eḡe mazao fiine, ḡau nidu'a haḡaoga'e idaḡa.”*

Runeḡa zu Bare Iḡuni'uma Hariḡa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

22 Ze'a Galilea haba'ano nu'orarotene, Iesu'a ziro, raena'a, “Eḡe, Vaze Ubuga'e agirehe
'evoreo ri'ihi'uma. 23 Ze'a uḡuhi'uma, ebu mada uḡiduḡano e'a bare iḡuni'uma.”
'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neḡa Takesiḡa

24 Ze'a Kaperanauma neḡa boro feurirote'e enogano, kuru neḡa takesi azaḡani'a Petero
vaḡe aradu niro, raena'a, “Ḡa miriho vazeḡa'e kuru neḡa takesi† mene haḡae'ehehe?”
25 Ani'a raena'a, “O'e, eḡe ihore vazeḡa'e takesi haḡae'ohe.”

Petero'a ne diuḡirotene, Iesu'a ibite ḡadiniro, raena'a, “Petero‡, ḡa nouge rae
zamare'ohe? Haba kiniḡa'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azaḡa mazao ga avo'a
azaḡa mazao?” 26 Ani'a naenaenina'a, “Avo'a azaḡa mazao ufe'ohe.” Ebu Iesu'a nina'a,
“O'e, ane haba azaḡa'e takesi mene haḡae'ohe. 27 Rehano eme mene maḡunozifine takesi
haḡai'uma. Ḡa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ḡozone tiba kimaino'idene, hebe'a
mae nahano'i, ebu siliva moniḡa tiba§ horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i.”

18

Iniu'e Ḡihi'a Hune
(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

1 E'e madaḡano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, “Badi'a'a
ibitozini'ete'e zamaḡano iniu'e ḡihi'a hune?” 2 Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu

---

* **17:20** Fare mirihirote'e nu'e v. 21 madu raena'a, “Kuraune zu zaḡozaḡine da'o vine sau'a 'ahiguḡa'e hegone bune'ohe. † **17:24** Girikio, takesi moniḡa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeḡa heuḡa. ‡ **17:25** Girikio, Simona § **17:27** Girikio, siliva moniḡa tiba'e Derakima ḡazaḡa heuḡa.

zeĝe bo'aĝano mae ohoniro, 3 ebu raena'a, “E hube hune zi'ohe, za'a ĝihuradu tahi'a
kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma. 4 Iniu'a, tahi'a kome'a teige,
ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaĝano ani'e ĝihi'a hune rae ra'ohe.
5 Ebu eĝe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguĝa mae ĝihinine, ani'e eĝe mae
ĝihihe'ohe. 6 Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguĝa eĝe mazao fie'eta'a'e bo'aĝano, tahi'a
'ahoga'e haĝai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagaĝa 'unuĝano autadu davara
guniĝano mae feunine'e ufeta manoĝa.
7 Raha 'adi azaĝa, fase vetuĝaĝa, aduga hidiuma, mazaĝa vaze ibi ve'oĝano
tutuze'ete'e'e ĝauĝa u'ano, sau'a haĝae'ohe. De'eguĝa'e fureru'ohe rehano, vaze haĝai
sau'ano tutuze'ete'e azaĝa'e, fase vetuĝaĝa, aduga hidi'uma. 8 'Evoreĝo ga odaĝo'a
tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibaĝota ga odaĝo tibaĝota da'o ĝabone
tuĝutuĝu hidoga'e ufeta manoĝa. U 'evoreĝo 'aheu ga odaĝo 'aheuĝota ire roga mene
hauĝe'ete'e zamaĝano mae feu'ine ufeta aduga. 9 Ubumaĝo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude
modo'i. Ubumaĝo naeĝaĝota da'o ĝabone tuĝutuĝu hidoga'e ufeta manoĝa. U ubumaĝo
'aheuĝota ire roga mene hauĝe'ete'e zamaĝano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Daugirote'e Hari Idaidaĝa
(Luka 15:3-7)

10 Tahi'a kome'a 'ahiguĝa tiba zuni gubano'i. Mazaĝa, e zi'ohe, zeĝe taufe'ete'e tuĝure
viga'e eĝe Mama adureo teite iĝaiĝa radiu'ohe.*
12 Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeĝa 100, rehano tibani'a dauĝine,
ani nougi'uma? Ani'e mamoeĝa 99 maĝa haba'ano modadu dauĝoga mamoeĝa vaĝe
ragavi'uma. 13 E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaĝe meine, mamoe 99 mene
dauĝoĝa ĝauĝa'e vitize matu'e ruda'uma. 14 E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a
'ahiguĝa tiba zu dauĝoga'e mene urate'ohe.

Nabuĝo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiĝa
(Luka 17:3)

15 Ekalesia nabuĝo'a ĝae mazao sau'a haĝao'idene ane vaĝe onamadu ĝanine da'o
bo'aĝano sau'aĝa ihono'i. Ani'a egoĝanadu sau'aono'o ĝihurine, ĝa 'ai nabudiĝota bare
tiburaneha. 16 U ani'a mene egoĝano'idene, vaze tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i,
mazaĝa ĝanine nagini ra'ete'e vaze 'aheu ga uĝidu zu ederi'uma. 17 Ani'a ze zu mene
egozinine, ekalesia zamaĝano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene,
ani'e Badi'a aĝu'a vazeĝa ga takesi vazeĝa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.
18 E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma,
ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. 19 E bare hube hune
zi'ohe, rahao 'ada ĝanine zamaze tiba hina nagini umidine, eĝe Mama adureo zae veize
haĝaozini'uma. 20 Mazaĝa eĝe niĝano 'aheu ga uĝidu'a nu'oraune, e'e zeĝe bo'aĝano
radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuĝure Vazeĝa Hari Idaidaĝa

21 Ebu Petero'a Iesu vaĝe aradu ĝadiniro, raena'a, “Zuhia Boro, eĝe nabudi'a eĝe
mazao sau'a haĝaine, ĝae nuĝu e ani sau'a rae modi'uma? Ĝae fu'o 'aheu fare ga?”
22 Iesu'a naenaeniro, raena'a, “E ĝa'ohe, mene ĝae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae
modo'i!†
23 E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaĝa 'ahi heuĝa. Kini 'ahogani'a ane
mazaono'o moni meirote'e tuĝure azaĝa huzadu ani moni bare meihi rae reiro. 24 Ani'a
'ouge haĝairotene, moni borofe‡ meirote'e vazeĝa 'ahoga ani vaĝe tutune ariro. 25 Ani'e
moni baronoga mene idaĝa 'ahine, kini'a riĝa ĝoreniro, raena'a, 'Ĝae inuĝo, ubuĝo zu
ĝae mazao ĝau nidu'a seronadu eĝe moni barono'i!' 26 'Ougadu tuĝure vazeĝani'a ani
zamao obena hina tuĝiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.'
27 'Ouge reirotene, zuhi'aĝani'a vetuĝaniro ebu moniĝa ahiĝa radu ani tuĝuniro.

28 E'e ĝarugano tuĝure vazeĝani'a ani mazaono'o moni nu§ meirote'e tuĝure vazeĝa
'ahoga, ani teite tiburu gau'ete'e, vaĝe onamiro. Ani'a ani matanadu oĝorabiĝa
harinoharo. Ebu raena'a, 'Eĝe moni barono'i!' 29 'Ougadu ane vaze tuĝure vazeĝa'e
obena hina tuĝaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ĝae moni baroni'uma!'
30 Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazeĝa 'ai ĝu'a neĝano mae ohoniro, onamo
ani moni e'e baroni'uma.

---

* **18:10** Fare mirihirote'e nu'e v. 11 raena'a, “Eĝe, Vaze Ubuga'e dauĝirote'e azaĝa ĝabozoga veize onairo.”
† **18:22** Girikio, Ĝae 490 ‡ **18:24** Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeĝa heuĝa § **18:28** Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeĝa heuĝa

31 Tuğure azağa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze mağune rudanadu zeğe
zuhi'a vağe onamiro. Ebu hariğa nidu'a ani mazao ihoniro. 32 'Ougadu zuhi'ağani'a
tuğure vazeğa ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ğa'e tuğure vazeğa sau'a! Ğa'a umihadu
ğa eğe mazaono'o meirote'e moniğa nidu'a ahiğa reiro. 33 Eğe'a ğae vetuğağadate'e
teige, ğae'a zuni ğae vaze tuğure vazeğa vetu'ağanifo!' 34 Zama ğugi'ano zuhi'ağani'a
ani aduga hanoga veize ğu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone hauği'uma.
35 E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeğe sau'a mene rae modine,
eğe Mama adureo zuni zae mazao 'ouge hağai'uma."

19

Roğae Mode'ete'e Moneo
(Mareko 10:1-12)

1 Iesu'a e'e ğoe'a hauğirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuğa moneafa Iudea
haba'a onamiro. 2 Vaze ğuğuvağani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azağa faiziro.
3 Ebu Farisea azağa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vağe aradu ğadiniro, raena'a, "Goro
zamağano, ohoze 'ahogani'a hağai nunu u'ano inuga mode'ete'e idağahehe?" 4 Ani'a
naenaeziro, raena'a, "Za Buka Zağoğa mene me'odirohehe? Ğadaheğano Badi'a'a ğau
nidu'a hağairotene ohoze zu roğae hağairo. 5 Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a
moga modadu roğae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' 6 E'ano'o ze'e
mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vaze'a mene rovoni'uma."
7 Ze'a ğadinena'a, "'Ougine nougadu Mose goro ğoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga
modine fefa mirihadu roğaeğa hano'i ebu modo'i,' rae ra'ohe?" 8 Iesu'a naenaezina'a,
"Za teğaze riğa 'ahine, Mose'a roğae modine'e idağa reiro. Rehano ğadaheğanono'o a'e
mene Badi'a urate'ete'e hağaeğa ra'ohe. 9 E zi'ohe, inuga'e ubuma ğezo hağaiğa mene
hağae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu roğae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ğezo
hağaiğa hağae'ohe."
10 Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguğani'a i'a inuga mazao fureraune,
guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoğa gaogi!" 11 Iesu'a naenaezina'a, "Vaze nidu'a ğoere
'ahi mae ğihinoga'e mene idağa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azağa da'o idağa. 12 Vaze
nu'e furerarote'e madağanono'o ahiri ugiğeta radu mene hahure'ohe. Nu'e vaze'a ahiri
ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauihi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi
ğoe'a mae ğihinoga idağa reine, ani'a mae ğihini'uma."

Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu
(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)

13 Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vağe onairo, mazağa ani'a ze rana
'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azağa roziro.
14 Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a eğe vağe onaeta'a'e ago gararo'i. Mazağa
Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azağa ibitozini'ohe." 15 Ebu ani'a ze rana 'evore
teadu kurarote'e ğaruğano, e'ea iğune onamiro.

Ma'ora Vazeğa
(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)

16 Vaze 'ahogani'a Iesu vağe aradu ğadiniro, raena'a, "Ihore vazeğa, e nagini manoğa
hağaine ğabone tuğutuğu hidi'uma?" 17 Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Ğa'e nougadu eğe
mazao nagini'e manoğa rae ğadimu'ohe? Manoğa'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ğa'a ğabone
tuğutuğu hidihi ro'idene, Badi'a goro ğoe'a hegoto'i." 18 Vaze e'e'a ğadinena'a, "No'e
goro ğoe'a hegoti'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "'Vaze ago mano'i, ubuma ago ğezano'i,
ago ğonotano'i, kota zamağano ğoere ve'oğa ago ğoero'i, 19 vi'u mogo gubazo'i ebu
ğa'a ğae bare zamare'ete'e teige nabuğo zamaro'i.'" 20 Ene izigani'a niro, raena'a, "E
goro ğoe'a 'ahi nidu'a hağae onae'ohe. Hena nagini hağai'uma?" 21 Iesu'a nina'a, "Ğa'e
Badi'a ubumao manoğa hune re'uma rae uratine, onamadu ğauğo nidu'a serono'i ebu
e'e moniğa zahara azağa zeno'i. 'Ougine ğa adureo ğau manomano me'uma. Ebu
aradu eğe hegoto'i." 22 Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazeğa 'ahine, Iesu ğoe'a
igirotene, zamağani'a adudu borore'ena'a, iğuniro.
23 Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazeğa'e Badi'a'a
ibitohau'ete'e vazeğa rouga'e riğa bagağa. 24 Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga
diuğoga'e riğa. Rehano ma'ora vazeğa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeğa rouga'e ufeta
riğa." 25 Ane tahi'ağani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu ğadinina'a, "'Ougine
iniu'a ğabone hidi'uma?" 26 Iesu'a ğiazadu zina'a, "'Vazevaze zeğe'a bare ğabone

19:4 19:4 Gen 1:27 **19:5** 19:5 Gen 2:24 **19:7** 19:7 Deut 24:1 **19:19** 19:19 Exodus 20.12-16; Deut 5.16-20
19:19 19:19 Lev 19.18

hidoga'e mene idaga, rehano Badi'a'a vaze gabozi'uma. Mazaga ani'e gau nidu'a hagaoga idaga."
27 Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ga hegotoga veize gau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naega nagini hidi'uma?" 28 Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madagano, ege, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, ege hogote'ete'e azaga zuni kini ehoro haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azaga, 12 urabo, kotazi'uma. 29 Ebu iniu'a ege 'uano nega, negoga, ezega, vi'a, moga, enega ga haba'a modirota'a'e naega gae 100 me'uma zu gabone tugutugu hidi'uma. 30 Rehano ibite'ete'e azaga gehaga'e gonagano re'uma, u gonaga azaga gehaga'e ibiti'uma."

20

Vaini Meba Gau Azaga Hari Idaidaga

1 Iesu'a hari idaidaga 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuga. Haba vazega 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azaga vagihi radu oherebau uzeuze onamiro. 2 Ebu vaze nu horozirotene ziro, raena'a, 'Ege meba onamadu gauo'i. Mada tiba gauga moniga* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebagano tuguziro. 3 Oherebau mada fu'o gazaga fare meirotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radoga horoziro. 4 Ani'a zina'a, 'Za zu ege vaini mebaga onamo'i, ebu gauga moniga idane zini'uma.' 5 Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada ugidu goravagano bare onamadu 'ouge hagairo. 6 Mada fu'o goravagano ani onamirotene vaze nu'e edau ragave'ete'e horozadu gadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gaue'ena'a edau tauge'ohe?' 7 Ze'a naenaenina'a, 'Mazaga vaze 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refeha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni ege vaini mebaga onamadu gau'o'i.'
8 Mada'a ovorirotene vaini mebaga vazegani'a meba taufe'ete'e vazega niro, raena'a, 'Gau azaga huzadu gonaga vazeganono'o ibite vazega gau moniga zeno'i.' 9 Mada fu'o goravagano huzate'e azaga'e onairotene aneane mada tiba gau moniga meiro. 10 Ebu ibite gauirote'e azagani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniga idane meiro. 11 Ze'a e'e moniga madu haba vazega mazao maguniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, 12 'Vesu onaate'e azaga'e mada tahiga da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamagano mada niduga gau boro hagaeha. Rehano ga'e zege moni'e emege teite idane zeneha!' 13 Haba vazegani'a zege bo'agano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Ege vaze, e'e mene nae da'o badareha. Ga'e gauadu mada tiba gau moniga me'uma rae gaha. 14 E'ano'o monigo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazega gau moni'e gae moni teite idane ganihi ra'ohe. 15 Ege'a ege moni hina nagini urate'ete'e hagaine, ve'ogahe? Ege'a vaze mazao ufeta manoga radu ga'e ahiahihe'ehehe?'" 16 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o gonaga azaga'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azaga'e gonagano re'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro
(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)

17 Iesu'a Ierusalema itirote'e zamagano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a, 18 "Giano'i, eme'e Ierusalema ite'ohe. Ebu ege, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazega gihi'agagihi'aga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azagani'a obohe teadu uguhihi re'uma. 19 Ebu Badi'a agu'a azaga 'evoreo ri'ihadu zege'a girihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada ugidugano ege'a bare iguni'uma."

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro
(Mareko 10:35-45)

20 Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zege zamazadu Iesu vage ariro, ebu obena hina tugadu uminiro. 21 Iesu'e gadiniro, raena'a, "Ga'e nigini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ga'a ibitozini'ete'e madaga mo'idene, ege ubude 'aheu ohozadu gihi'aga igu'a zeno'i." 22 Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini umihe'eta'a'e agu'a. Ege'a gagi'uma biога'e aduga hidi'ete'e biога. Zae zuni e'e gagi'umahehe?" Zege'a naenaenina'a, "O'e." 23 Iesu'a ziro, raena'a, "Ege'a gagi'uma biога'e, zae zuni gagi'uma. Rehano gihi'aga igu'a me'uma azaga'e ege'a meme ohozi'uma. U ege Mama'a ohozi'uma reirote'e azagani'a da'o ani'a ruhibirote'e igu'a me'uma."
24 Iesu tahi'a gaubanana'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maguniro. 25 Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edega, Badi'a agu'a azaga haba'ano, zuhi'agazuhi'agani'a e'e haba'a azaga ibitozini'ohe, ebu zege gihi'aga iguri azagani'a inaraze hina haba'a azaga rana edau'ohe. 26 Rehano za'e ago 'ouge hagao'i. Zae

* **20:2** Mada tiba gau moni'e Denari tiba.

bo'aĝano iniu'e ĝihi'a reihi reine, ani'e zae u'uĝano gau'ete'e vazeĝa rae re'uma. 27 Ebu iniu'e zae bo'aĝano ibitone vazeĝa reihi reine, ani'e zae tuĝure vazeĝa rae re'uma. 28 Za'e eĝe teige haĝao'i, mazaĝa eĝe, Vaze Ubugani'a vaze'e eĝe tuĝure azaĝa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vaze tuĝure vazeĝa re'uma radu ariro. Ebu vaze ĝehaĝa sau'a u'ano, eĝe ĝabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro.”

Ubuma Kuru Azaĝa Faiziro
(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

29 Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neĝa borono'o iĝunirotene, vaze ĝuĝuvaĝani'a ani hegotiro. 30 Ebu ubuma kuru azaĝa 'aheu'e ibi ĝenaĝano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huaro, raena'a, “Zuhi'a Boro, Davida mariĝa, eme vetuĝafo'i!” 31 Vaze ĝuĝuvaĝani'a horozadu roziro, raena'a, “Hezoa!” Rehano ze'e ufeta ĝihau huaro. “Zuhi'a Boro, Davida mariĝa, eme vetuĝafo'i!” 32 Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, “Eĝe'a zae veize nagini haĝai'uma?” 33 Ze'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!” 34 Ebu Iesu'a vetuĝazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani heĝotiro.

21

Ierusalema Diuĝiro
(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

1 Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalema hanitadu Oliva maĝano Benefage neĝano feuriro. Ebu tahi'aĝa 'aheu tuĝuze'ena'a, ziro, 2 raena'a, “Zama mone neĝa onamo'i. E'e neĝa diuĝine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuĝeta horozi'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eĝe vaĝe odohe aro'i. 3 Iniu vaze'a ĝoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuĝuzi'uma.”

4 A'e peroveta vazeĝani'a Badi'a ĝoere reirota'a'e hudaro, raena'a,

5 “Ierusalema azaĝa* mazao 'ahige zoi, 'Ĝiano'i! Zae Kini'e zae vaĝe are'ohe.
Ani'e vaĝu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe.'”

6 Ebu tahi'aĝa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haĝairo. 7 Ze doniki ubuĝeta odohe ane vaĝe onamadu dabuaze doniki ubuga ĝarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiriro. 8 Vaze ĝehaĝani'a zeĝe dabua ibio hirau tiro, u vaze nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. 9 Iesu zamao onamirote'e azaĝa zu ĝaruna hegotirote'e azaĝani'a huaro, raena'a,

“Davida mariĝa niguno'i!†
Zuhi'a Boro niĝano onae'ete'e vazeĝa matu'ohatihi!'
Badi'a hitanao niguno'i!”

10 Ebu Iesu'a Ierusalema diuĝirotene, ne azaĝa nidu'a harae'ena'a ĝadimutitiro, raena'a, “'Adi iniu?” 11 Ebu vaze ĝuĝuvaĝani'a naenaezina'a, “'Adi'e Iesu, peroveta vazeĝa. Galilea haba'a Nazareta neĝa vazeĝa.”

Kuru Neĝa Deheniro
(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

12 Ebu Iesu'a kuru neĝa haba'ano diuĝiro. Diuĝadu dibu'o veize ĝahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaĝa uhize ĝururuziro. Moni senise zini'ete'e‡ azaĝa fata zu Tubugo niniĝa serone'ete'e azaĝa ehoro haba'a mae ĝihuniro. 13 Ebu ani zina'a, “Buka Zaĝoĝa zamaĝano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neĝa re'uma.' Rehano za'a kuru neĝa'e ĝonore azaĝa haba'a teige haĝae'ohe!”

14 Ubuma kuru azaĝa ebu oda sau'a azaĝani'a ani vaĝe kuru neĝa aradu ani'a faiziro. 15 Ebu dibu'o vazeĝa ĝihi'agihi'aĝa zu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝani'a ani haĝai gigi'a haĝairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neĝa haba'ano huau'ena'a, “Davida mariĝa niguno'i,” rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze maĝune rudaro. 16 Ebu Iesu ĝadiniro, raena'a, “Ĝa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze gararo'i!” Ani'a naenaezina'a, “E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zaĝoĝa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ĝuraĝaĝuraĝani'a ani nigunoga ihoziro.'” 17 E'e enogano ani ze muhizadu Betani neĝa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

---

* **21:5** Girikio, Zioni aboĝa **21:5** 21:5 Zec 9:9 † **21:9** Girikio, Hosana **21:9** 21:9 Salamo 118:26 ‡ **21:12** Kuru neĝa takesi veize **21:16** 21:16 Salamo 8:2

Figi Ireğa Roraro
(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

18 Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalema bare onamirote'e zamağano ani
vininiro. 19 Ebu figi ireğa ibi ğenağano horonadu huga vağe onamiro. Rehano ire huga
o'o'a zu rouğa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, “Ğa mene bare huda'uma!”
Ebu ire e'e'a zogone roraro.
20 Ane tahi'ağani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ğadiniro, raena'a, “Nougenouge
figi ireğani'a ğarihe roraneha?” 21 Iesu'a naenaezina'a, “E hube hune zi'ohe, za Badi'a
mazao fiine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao hağa'ate'e zae'a zuni hağai'uma. Ebu
mağa nina'a, 'Ğihitadu davara zamağano buano'i,' rae reine, ani'e zae ğoere igi'uma.
22 Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ğauğa'e hidi'uma.”

Iesu Gigi'ağa Moneo Ğadiniro
(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)

23 E'e ğarugano, Iesu'a kuru neğa diuğadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeğa
ğihi'ağağihi'ağa zu vaze boroboro'a ani vağe onairo. Ebu ze Iesu ğadiniro, raena, “Ğa
no'e gigi'ağa hina 'ahiguğa hağae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'ağa ğaniro?” 24 Iesu'a naenaeziro,
raena'a, “Eğe zuni ğadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e gigi'ağa hina
'ahi ğauğa hağae'ete'e ihozi'uma. 25 Ioane'a bapatizo hağainuta'a'e Badi'a mazaono'o
ga vaze mazaono'o?” Ze zeğe'a bare ğoaniro, raena'a, “Badi'a mazaono'o reine, 'Za
nougadu Ioane ğoere mene mae ğihinido?' rae ifi'uma. 26 Rehano vaze'ono'o reine, vaze
ğuğuvağani'a eme mazao mağuni'uma rihone'ohe, mazağa zeğe nidu'a Ioane'e hube
hune peroveta vazeğa rae mae ğihine'ohe.” 27 E'ano'o ze naenaenina'a, “Eme ağu'a.”
Ebu Iesu'a zina'a, “Eğe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguğa hağaete'e mene ihozi'uma.”

Ubuga 'Aheu Hari Idaidağa

28 Ebu Iesu'a dibu'o azağa ğihi'ağağihi'ağa zu vaze boroboro mazao hari idaidağa
'ahoga ziro, raena'a, “Za hari idaidağa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a
ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vağe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ğa izidi
vaini mebağano gaui onamo'i.' 29 Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.'
Rehano ani vesu'u zamağa ğihunadu onamiro. 30 Ebu mogani'a ubuga veğa vağe
onamadu ene ibi'a nirote'e ğoe'a niro. Ene veğani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.'
Rehano ani mene onamiro. 31 Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'ağano iniu'a moga
ura hağairo?” Ze'a naenaenina'a, “Ene ibi'a.”
Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, “E hube hune zi'ohe, takesi azağa zu moni
veize ahirize serone'ete'e azağa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeğe'a zae vitizi'uma.
32 Ioane Babatiso'e ibi duduğa ihozoga radu zae vağe onairo, rehano za mene mae
ğihiniro. U takesi azağa zu moni veize ahirize serone'ete'e azağa'e ani ğoere mae
ğihiniro. Za ze'a hağairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ğihuradu ani
mene mae ğihiniro.”

Hihi Azağa Sau'a Hari Idaidağa
(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)

33 Iesu'a bare ziro, raena'a, “Hari idaidağa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebağa
ğoraro, ebu hadi ğabiriğa meraro. Ani'a vaini vuğa gige'ete'e ğauğa hağairo zu
ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina hağairo. Ebu hihi azağa nu 'evoreo teadu
hirive'ete'e madağano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga
onamadu mada fağa ragaviro.
34 Hirive'ete'e madağa hanitirotene, vaini mağa nu mouga radu ani tuğureğa azağa'e
hihi azağa e'e vağe tuğuze onamiro. 35 Rehano ze'a tuğure azağa obone teadu tiba'e
bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. 36 Hena ani'a tuğureğa
azağa ibi'a vitine ufeta ğehağa ze vağe bare tuğuziro. Ebu ze'a tuğure azağa e'e mazao
hağai tiba e'e bare hağairo.
37 Ğonağano, ani'a ubuga ze vağe tuğuniro ebu raena'a, 'Ze'e eğe ubude u'u
ğubani'uma gaogi.' 38 Rehano hihi azağani'a ubuga horonirotene, zeğe'a neneğaniro,
raena'a, 'Ani'e vaini mebağa 'adi me'uma vazeğa. Aro matihi, ebu vaini mebağa 'adi
emeğe'a me'uma!' 39 E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebağanono'o ani uhine
bunadu mau runiro.” 40 Ebu Iesu'a dibu'o azağa ğihi'ağağihi'ağa zu vaze boroboro
ğadize'ena'a, “'Ougadu vaini mebağa vazeğa'e hihi azağa e'e vağe onaine, ze mazao
nagini hağai'uma?” 41 Ze naenaenina'a, “Ani'a hihi azağa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini
mebağa'e hihi azağa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madağano zeğe'a ani huga nu
ha'uma.”
42 Iesu'a ziro, raena'a, “Za'e Buka Zağoğa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiga'e, gauga boro hadiga raha.
'Adi'e Zuhi'a Boro'a hagairote'e hagaiga. Emege'a giane'etene, manoga taugi.'

43 E'ano'o ege'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azaga mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura hagae'ete'e haba'a 'ahoga azaga ibitozini'uma. 44 Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."
45 Dibu'o azaga gihi'agihi'aga zu Farisea azagani'a Iesu hari idaidaga igirotene, Iesu'a zege moneo reirota'a'e ederiro. 46 E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze guguvagani'a ze mazao maguni'uma radu rihoziro, mazaga ze ani'e peroveta vazega rae mae gihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidaga
(Luka 14:15-24)

1 Iesu'a hari idaidaga 'ahoga hina bare goreziro, raena'a, 2 "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuga. Ani'a ubuga veize hahu muiga hagairo. 3 Ebu huzirote'e azaga mui augoga veize tugure azaga zege vage tuguziro. Rehano ze'e onaoga hezahiro.
4 Ebu ani'a tugure azaga nu 'ahoga bare tuguziro, raena'a, 'Ege'a huzate'e azaga 'ahige zo'i. "Zae veize ege'a mui ruhibeha. Boromakau zu mani igaga maneha ebu gau nidu'a 'ai ruhibeha. Hahu muiga u'a aro'i!" 5 Rehano ze tega riraro. 'Ahoga'e mebaga onamiro, ebu 'ahoga'e moni vagi onamiro. 6 Nu'e tugure azaga oboze teadu rae sausauziro ebu zimi ruziro. 7 Kini'a e'e igirotene, ani magune rudaro. Ebu uti azaga tuguzadu gorugoru azaga e'e zimi haugiro zu neze zuni hufi haoniro.
8 Ebu ane tugure azaga huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiga 'ai ruhibe idaneha, rehano e'a huzirote'e azaga'e onaoga mene idaga. 9 E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azaga nidu'a mui aroga veize huzo'i!" 10 Ebu ane tugure azagani'a ibi boro onamadu hidirote'e azaga nidu'a, manoga zu sau'a azaga nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui nega nu'oru iriva'oniro.
11 Ebu kini'a i'udi azaga diuge giazirotene, vaze 'ahogani'a hahu mui dabuaga mene vidanoga horoniro. 12 Ani gadiniro, raena'a, 'Ege vaze, ga'e hahu dabuaga mene vidaneha. Nougenouge 'adi diugi areha?' Rehano ani goere 'ahoga mene reiro. 13 Ebu kinigani'a ane gau azaga zina'a, "'Evo'a zu odaga batuno'i, ebu enone uzabogano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu gononega atiti'uma.'" 14 Gonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vaze gehaga huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azaga veize ohotirota'a'e tahiga da'o."

Takesi Monīga Roma Kinīga Hau'ete'e
(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)

15 Ebu Farisea azagani'a onamadu Iesu'a goere ve'oga 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihi radu tiburu neneganiro. 16 Ebu ze'a zege tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azaga'e Iesu mazao tuguziro. Ze ani vage onamadu niro, raena'a, "Ihore vazega, eme edega ga'e huga da'o goere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiga hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaidazadu vaze u'ano zamago mene hagane'ohe. 17 E'ano'o eme efo'i. Ga'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniga takesi moniga haune, idaga ga mene?"
18 Rehano Iesu'e zege zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azaga! Nougadu e so'ohihi rae tuhuhe'ohe? 19 Takesi moniga nugo ihoho'i." Ze Roma moniga* tiba mae harotene, 20 ani'a gadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niga'e e'e rana mirihoga?" 21 Ze raena'a, "A'e Roma kiniga viga zu niga." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniga gau'e Roma kiniga hano'i, u Badi'a gau'e Badi'a hano'i." 22 Ze'a ani goere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname gouriro.

Runeono'o Igune'ete'e Gadimuga
(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)

23 E'e madagano Sadukea azaga nu'a Iesu vage onairo. Sadukea duguru'e vaze'a runeono'o mene bare iguni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu gadiniro, raena'a, 24 "Ihore vazega, Mose'a goro goe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negogani'a gozobaga teite hahuradu negoga rudarote'e niga mouga veize ene furenoha'uma†.

21:42 21:42 Salamo 118:22-23 * **22:19** Giriki, Denari † **22:24** Duet 25:5-6

25 Hari 'ahi zamaro'i. Negoga nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu
ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoga 'aheugani'a gozobaga teite hahuriro. 26 Rehano
ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoga ugiduga zu onamo fu'o 'aheu farega mazao
hagai idagani'a fureraro. 27 Gonagano gozoba zuni rudaro. 28 'Ougadu runeono'o bare
iguni'uma madagano rogae a'e iniu inuga re'uma? Mazaga ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare
ani teite hahuriro."
29 Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oga, mazaga Buka Zagoga ga
Badi'a gigi'a'e agu'a. 30 Runeono'o bare iguni'uma madagano, vaze'e mene hahuri'uma,
rehano ze'e tugure viga adureo heuga re'uma. 31 Runeono'o bare igune'ete'e moneo,
Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, 32 'E'e
Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.'‡ Ze amahi rudaro, rehano ze
vine'e gabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zege Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaga
Badi'a, rehano gabone azaga Badi'a." 33 Vaze guguvaga ani'a ihozirote'e goe'a igirotene,
zaguzagaro.

Goro Goe'a Gihi'aga Hune
(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

34 Ebu Farisea azagani'a Iesu'a Sadukea azaga gadimu naenaenadu hebeze hunirote'e
harига igirotene, ze nu'oraro. 35 Zege bo'agano Mose goro ihoze'ete'e vazega 'ahogani'a
Iesu tuhune nurihi radu gadiniro, raena'a, 36 "Ihore vazega, Mose goro goe'a nidu'a
zamagano no'e goro goe'a'e gihi'aga hune?"
37 Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Goro goe'a gihi'aga hune'e 'ahi'e'e. 'Gae Badi'a Zuhi'a
Boro, zamago nidu'a hina, vinego nidu'a hina zu zamaronego nidu'a hina zamaro'i.'
38 A'e goro ibi'a zu gihi'aga hune ra'ohe. 39 Ebu goro gihi'agan hune 'ahoga'e 'ahiguga.
'Gae'a gae bare zamare'ete'e teige, gae nabugo zamaro'i.' 40 Mose goro goe'a nidu'a ebu
peroveta azagani'a ihozirote'e goe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau hagairo."

Keriso'e Iniu Mariga?
(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

41 Farisea azagani'a nu'orarote'e zamagano, Iesu'a gadiziro, raena'a, 42 "Za'a Keriso'e
nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." 43 Iesu'a
gadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zagoga ni'a ibitohanadu Keriso mazao
'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

44 'Badi'a'a ege Zuhi'a Keriso niro, raena'a,
"Ege eda'e moneo ehoro'i, onamo ege'a agirego nidu'a madu odago 'u'ugano ti'uma."'

45 Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida
mariga ra'ohe." 46 Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene naenaeni goreniro. E'e enoganono'o
vaze 'ahogani'a Iesu inare gadimu'ete'e mene bare hagairo.

23

Vaze Ibitozi'ete'e Azaga Roziro
(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

1 Ebu Iesu'a vaze guguvaga zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, 2 "Mose goro goe'a
ihoze'ete'e azaga zu Farisea azaga'e Mose goro goe'a vaze ihoze'ete'e igu'ano ehore'ohe.
3 E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu hagao'i. Rehano zege hagai'e ago hegoto'i,
mazaga ze'e zae ihoze'ete'e idunagano mene hagae'ohe. 4 Ze ihore'e riga hune, e'ano'o
vaze'a hegotoga mene idaga. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore
hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.
5 Ze'a, vaze'a horozoga veize, gau nidu'a hagae'ohe. Badi'a goere fefaga ufe'ete'e
umaga ufeta rafane hagaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze fagafe'ohe.
6 Mui zamagano ehoro haba'a manogano zu nu'onu'o nega zamagano vaze boroboro'a
ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe. 7 Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazega,'* rae
gubaze zouga urate'ohe.
8 Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazega' rae huzo'idene gararozo'i, mazaga
ege da'o zae ihore vazega zu zae nidu'a'e idaga da'o nego zu eze tiba heuga. 9 Ebu rahao
'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaga adureo Badi'a da'o'e zae Moze. 10 Ebu
vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazega' rae huzo'idene garazo'i, mazaga ege,
Keriso da'o ibitoze vazega. 11 Zae bo'agano vaze gihi'a reine, zae tugure azaga rae

‡ **22:32** Exod 3:6 **22:37** 22:37 Deu 6:5 **22:39** 22:39 Levi 19:18 **22:44** 22.44 Salamo 110:1 * **23:7** Girikio, Rabi

re'uma. 12 Iniu'a bare niga mae itine, Badi'a'a niga mae ovoi'uma, u iniu'a bare niga
mae ovoine, Badi'a'a niga mae gihini'uma.
13-14 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga zu Farisea azaga, za'e zama guhi azaga! Fase
vetugaga, aduga hidi'uma, mazaga za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaga ibize
'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaga zuni garare'ohe.†
15 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga zu Farisea azaga, za'e zama guhi azaga, fase
vetugaga, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaga gihunadu zae ihore hegotoga veize za
davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige
hagai sau'ano hegote'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tugutugu diugadu aduga'e zae
vitize gae 'aheu hide ibitohau'ohe.
16 Za'e ubuma kuru azaga heuga, rehano ubuma kuru azaga ibitozini'ohe. Fase
vetugaga, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru nega nigano goitore'eta'a'e huga
o'o'a. Goitore a'e mene hagaine zuni idaga. Rehano iniu'a kuru nega zamagano golo
hina goitorine'e riga, e'ano'o ani'a ane goitore tihitihini'uma.' 17 Za'e ubuma kuruga
kaurigа azaga! Za golo'e kuru nega vitine ufeta gihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru nega'e
ufeta gihi'a, mazaga golo'e kuru nega zamagano ti'ete'e u'ano golo e'e zagoga rae ra'ohe.
18 Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataga nigano goitore'eta'a'e huga o'o'a. Goitore e'e
mene hagaine zuni idaga. Rehano iniu'a dibu'o fatagano gahunonega hina goitorine
riga, e'ano'o ani'a ane goitore tihitihini'uma.' 19 Za'e hube hune ubuma kuru azaga! Za
gahunone'e dibu'o fataga vitine ufeta gihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataga'e ufeta
gihi'a, mazaga gahunone'e dibu'o fataga rana ti'ete'e u'ano gahunonega e'e zagoga
rae ra'ohe. 20 E'ano'o iniu'a dibu'o fataga nigano goitore'eta'a'e dibu'o fataga ebu e'e
ranao gau nidu'a hina goitore'ohe ra'ohe. 21 Ebu iniu'a kuru negano goitore'eta'a'e
kuru nega nigano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aga nigano goitore'ohe ra'ohe. 22 Zu
iniu'a adure nigano goitore'eta'a'e, Badi'a ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e,
Badi'aga nigano goitore'ohe ra'ohe.
23 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga zu Farisea azaga, za'e zama guhi azaga, fase
vetugaga, aduga hidi'uma. Mazaga za'e tirara mebagano ega ga murari teige kome'a
fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro goe'ano gau ufeta boro'e
igi mode'ohe. A'e hagai duduga hagae'ete'e, vaze vetugazi'ete'e zu mene gurine'ena'a,
zama nidu'a hina hagae'ete'e ra'ohe. Za gau boro 'adi'e hagao'i, ebu kome'akome'a zuni
hagao'i. 24 Za'e ubuma kuruga azaga heuga ebu ubuma kuruga azaga ibitozini'ohe!
Za'e vu zamagano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une
taugе'ohe.‡
25 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga zu Farisea azaga, za'e zama guhi azaga, fase
vetugaga, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaga,
mazaga zamaze'e toraga zu ununu'a iri'ave'ohe. 26 Ubuma kuruga Farisea azaga! Bio
zu siuva zamaga geno vuzu'e deheno'i, 'ougine enoga zu dehera'uma.
27 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga zu Farisea azaga, za'e zama guhi azaga, fase
vetugaga, aduga hidi'uma! Za'e rune iduga uruga hina feninoga heuga. Rune iduga
enoga gianine manoga taugi, rehano zamaga'e rune azaga isine zu torare nidu'a
iri'ave'ohe. 28 E'e teige, vaze'a zae giaze'etene, duduga azaga rae zamare'ohe, rehano
zamaze'e zama guhi zu hagai sau'ani'a iri'ave'ohe.
29 Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga zu Farisea azaga, za'e zama guhi azaga, fase
vetugaga, aduga hidi'uma! Za'e vougaze'a ibite zimirote'e peroveta azaga ebu hagai
duduga azaga, zege rune iduga nega ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe. 30 Ebu za raena'a,
'Eme vougafe madagano radifone, peroveta azaga goruzihi radu zege teite mene
tiburafo.' 31 Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaga goruzirote'e azaga mariga
rae ra'ohe. 32 Vougaze'a peroveta azaga goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge hagao'i! 33 Za'e
mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaga.
34 E'ano'o ege'a peroveta azaga, huhuzaga azaga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e
azaga zae vage tuguzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu
nu'e zae nu'onu'o negano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu
sausauzi'uma. 35 Vougaze'a duduga azaga nidu'a goruziro. A'e ibite Adamu ubuga,
duduga vazega Abela mau runirote'e e'eano'o onao gonagano Berekia ubuga Zakaria
maro. Zakaria'e dibu'o fataga zu Badi'a ne zagoga hune bo'agano mau runiro. 'Ougadu

† **23:13-14** Fare mirihirote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, “Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga zu Farisea azaga, za'e zama guhi azaga! Fase vetugaga, Badi'a aduga hidi'uma, mazaga za'e gozoba gau gonotanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vaze gehaga zamao faga kurau'ena'a, za'e dubu vazega manoga rae gurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma.” (Mareko 12:40 zu Luka 20:47) ‡ **23:24** Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e gauga. Zege'a manoga hidoga veize Badi'a goro goe'a mene hegote'ohe.

e'e naeğa nidu'a'e za'a me'uma. 36 E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalema Aduga Hidi'uma
(Luka 13:34-35)

37 O, Ierusalema azağa, Ierusalema azağa! Zae'a peroveta azağa zimiro zu Badi'a'a tuğuzirote'e azağa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku roğaeğani'a isağa zamağano ubuga gugube'ete'e teige, e mada ğehağa zae nu'ozihi reiro, rehano za'e mene uratiro. 38 E'ano'o ğiano'i, neze fahau radi'uma! 39 Ebu za'e eğe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niğano onae'ete'e vazeğa mae ğihino'i!'"

24

Kuru Neğa Fahe Haugi'uma rae Reiro
(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

1 Iesu'a kuru neğanono'o iğune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vağe onaadu kuru neğa irağa nunu manomano ihoniro. 2 Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ğau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madağa onai'uma. Agire azağani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ğonağano Hağai Nu Badeğa
(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

3 Iesu'a Olive mağano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeğe da'o ani vağe sifu onamadu ğadiniro, raena'a, "Ğa efo'i, kuru neğa mazao 'ahi ğauğa'e nani'a furera'uma? Mada ğonağano zu ğa'a bare onai'uma madağano, nagi hağai nu badeğani'a furera'uma?"

4 Ani'a naenaeziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ğiano'i. 5 Vaze ğehağani'a eğe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vazevaze tutuze ve'ozi'uma. 6 Za'e uti hariğa zu uti ğoe'a nunu ra'ete'e igi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahigugă'e ibite furera'uma, rehano mada ğonaga'e zogone mene ari'uma. 7 Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamağano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma. 8 E'e nidu'a'e aduga ğadaheğa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

9 Ebu vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Eğe u'ano haba azağa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. 10 E'e madağano vaze ğehağani'a eğe mazao fie'ete'e'a dauği'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma. 11 Ğuriro peroveta azağa ğehağa zuni iğunadu vaze ğehağa so'ozi'uma. 12 Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vaze ğehağani'a zeğe nabudize mene zamari'uma. 13 Rehano iniu'a zamağa obone gigane onamo ğonaga meine, ani'e ğabone tuğutuğu hidi'uma. 14 Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoğa'e raha 'adi nidu'a zamağano bororanadu haba'ahaba'a azağa nidu'a igi'uma. E'e enogano mada ğonagani'a onai'uma.

Ierusalema Ruini'uma
(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

15 Ibite peroveta vazeğa, Daniela'a ğau nidu'a ruine'ete'e vazeğa sau'a 'ahoga moneo ğoeriro. Vaze e'e'a haba zağoğa sausaune'ete'e za'a horoni'uma madağani'a ari'uma. (Buka Zağoğa me'ode'ete'e vazeğa, ğoere huga 'adi faine edero'i.) 16 E'e madağano Iudea haba'ano radiu'ete'e azağa'e mağa ferau ito'i. 17 Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeğa'e ğauğa mouga veize neğa zamağa ago diuğo'i. 18 Meba zamağano hihe'ete'e vazeğa zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.

19 E'e madağano ahi'eta roğaeğa zu nune hina ene gurağa ğubuze'ete'e roğaeğa, ze'e fase vetuğağa, feranoga mene idağa u'ano, aduga hidi'uma. 20 Irugu madağano* ga Bana Madağano mene feranoga veize kurano'i, 21 mazağa e'e madağano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ğadaheğano ğau nidu'a hağairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguğa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma. 22 Zuhi'a Boro'a e'e madağa mene futufine, vaze tiba zuni mene ğabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azağa u'ano, e'e madağa futufi'uma.

23 Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ğiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ğoe'a ago mae ğihino'i. 24 Mazağa ğuriro kerisoğa zu ğuriro peroveta azağani'a fureranadu hağai nu badeğa boro bagağa zu zaguzaga'uma hağaiğa hağae'ena'a, vaze so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azağa zuni tutuze so'ozoga idağa reine, 'ougi'uma. 25 Zamare rado'i! E'e madağani'a izema furarogano, eğe'a zae ibite ihozeha. 26 E'ano'o

---

23:39 23:39 Salamo 118:26 **24:15** 24:15 Daniela 9:27, 11:31, 12:11 * **24:20** Girikio, Nahune madağa, Isaraela haba'ano nahune madağa'e nahune boro zu irugu boro radu vaze'a ragavoga'e riğa

vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ḡiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ḡianihi radu ago onamo'i, ga 'Ḡiano'i, ani'e ne zamaḡano,' ro'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. 27 E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuḡa. 28 Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma
(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)
29 Ebu aduga madaḡani'a hauḡine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.
Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraḡa adureo hagahagani'uma.'

30 Ebu haḡai nu badeḡani'a adureo fureranadu eḡe, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaḡa nidu'a niau ḡouri'uma. Ebu eḡe, Vaze Ubugani'a adureo ḡoze zamaḡano gigi'a zu agaḡa manoḡa madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. 31 Ebu hena, sura'i boro ḡihau hudadu eḡe'a eḡe tuḡure viga tuḡuzi'uma. Ebu zeḡe'a haba nidu'a, haba ḡonaganono'o haba ḡonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa nu'ozi'uma.

Figi Ireḡa Hari Idaidaḡa
(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)
32 Figi ireḡa mazao nagini'a fureru'ete'e ḡianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouḡani'a udufa'oga horonetene irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. 33 E'e teige, e'a rate'e 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, eḡe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. 34 E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡa nidu'ani'a furera'uma. 35 Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

Ruhibe Rado'i
(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)
36 Rehano nani'a 'ahiguḡani'a furera'uma'e emeḡe nidu'a aḡu'a. Adureo tuḡure viga ebu eḡe, Badi'a Ubuga zuni† aḡu'a. U eḡe Mama da'o edeḡa. 37 Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e Noa madaḡa teigi'uma. 38 Zobo boro'a izema zubuzoga madaḡano vazevaze'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gaginu zu hahurinu onamo Noa'a ḡasi boro diuḡiro. 39 Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ḡouriro. Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaḡa teigi'uma. 40 E'e madaḡano vaze 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma. 41 Roḡae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma
42 E'ano'o fairu ḡiano'i, mazaḡa za aḡu'a no'e madaḡano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. 43 Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazeḡani'a ḡonore vazeḡa'e no'e madaḡano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neḡa faine taufi'uma ebu ḡonore vazeḡa'e diuḡoga mene idara'uma. 44 E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaḡano bare onai'uma.
45 Tuḡure vazeḡa 'ahoga'e huhuzaḡa zu zama tibano gauine, zuhi'aḡa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze a'e tuḡure azaḡa ḡihi'aḡa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuḡure azaḡa nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. 46 Tuḡure vazeḡa'e 'ouge gauine, zuhi'aḡani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. 47 E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aḡani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeḡano ohoni'uma. 48 Rehano tuḡure vazeḡa'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eḡe zuhi'a'e vehu'u faḡanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. 49 Ebu tuḡureḡa azaḡa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaḡa teite ufeta ogau gage sauta'uma. 50 Ebu zuhi'aḡa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaḡano bare onaadu, 51 ahiriḡa udi tahitahi'uma ebu zama guhi azaḡani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ḡonone atiti'uma."

25

Nogoba Ḡaubanana Hari Idaidaḡa
1 Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaḡano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ḡaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro.

24:29 24:29 Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10 † **24:36** Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

2 Zeğe bo'ağano fu'o'e hahizağa ebu fu'o'e huhuzağa. 3 Hahizağa azağa'e ihureze
odohiro, rehano ihure vuğa'e mene meiro. 4 U huhuzağa azağa'e ihurezeta ihure vuğa
biozeo abe odohiro. 5 Ebu hahu ohoze izigani'a mene ğarihe arirotene, ze ubumaze
anozadu bazubazu uhiro.
6 Ohere nemanema ze ago 'ahoğa igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha!
Buanadu mae zouno'i!' 7 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro. 8 Ebu
hahizağa azağani'a huhuzağa azağa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuğa nuğo eme rifo'i,
mazağa eme ihure'e vidau'ohe.' 9 Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeğe nidu'a
veize mene idağa. Ihure vuğa serone'ete'e vazeğa vağe onamadu zae veize hoito'i.'
10 Rehano ze ihureze vuğa hoitoğa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a
feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuğa ruhibirote'e azağani'a ani teite mui haba'a diuğiro
ebu ibihetağa'e hararo. 11 Vesu'u hahizağa nogobağani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro!
Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!' 12 Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za ağu'a.'
13 E'ano'o tohutohe rado'i, mazağa eğe'a bare onai'uma madağa'e za'e ağu'a.

Tuğure Azağa Uğidu Hari Idaidağa
(Luka 19:11-27)

14 Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba fağa ragave'ete'e vazeğa 'ahoga hariğa heuğa. Ani'a
iğunirotene, tuğureğa azağa huzadu ani ğau taufoga veize ğauğo ziniro. 15 Zeğe tibatiba
inaraze idunağano, 'ahoga'e moni silivağa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e
fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba fağa ragaviro.
16 Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazeğa'e zogone onamadu e'e moniğa hina
gauadu moni silivağa fuseğa fu'o ragate hidiro. 17 Moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e
vazeğa zuni 'ouge hağaadu moni silivağa fuseğa 'aheu ragate hidiro. 18 Rehano moni
silivağa fuseğa tiba meirote'e vazeğa'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'ağa moni
e'ea ğure tiro.
19 Mada fağa ğarugano tuğure azağa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina
nougenouge gauirote'e ederifine huziro. 20 Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e
vazeğani'a moni fuseğa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a,
ğa'a moni silivağa fuseğa fu'o iniro. Ebu eğe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o
rağate hideha.' 21 Zuhi'ağani'a nina'a, 'Manoğa tauği, ğa'e tuğure vazeğa manoğa ebu
zamağo nidu'a hina faine gaueha. Ğa'a ğau tahiğa veize zamağo nidu'a faine gauate'e
u'ano, eğe'a ğau ğehağa taufe'ete'e vazeğano oho'i'uma. Aro'i, eğe teite matu'ihi!'
22 Ebu moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazeğani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a,
ğa'a moni silivağa fuseğa 'aheu iniro. Ebu eğe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu
rağate hideha.' 23 Zuhi'ağani'a nina'a, 'Manoğa tauği, ğa'e tuğure vazeğa manoğa ebu
zamağo nidu'a hina faine gaueha. Ğa'a moni tahiğa hina zamağo nidu'a faine gauate'e
u'ano, eğe'a moni boro taufe'ete'e vazağano oho'i'uma. Aro'i, eğe teite matu'ihi!'
24 Ebu moni siliva fuseğa tiba meirote'e vazeğani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ğa'e
vaze riğa. E ederiro vaze'a ğorarote'e ğauğa ğa'a hirive'ohe ebu vaze'a taufirote'e
ğauğa ğa'a ma'ohe. 25 E'ano'o ğa moni'a dauği'uma rae rihonadu rahao ğure tiro.
Ğae moni 'ahi bare mo'i.' 26 Zuhi'ağani'a naenaeniro, raena'a, 'Ğa'e tuğure vazeğa
sau'a ebu tubuğa! Vaze'a ğorarote'e ğauğa zu vaze'a taufirote'e ğauğa eğe'a ma'ohe
rae zamarirohe? 27 'Ougiritene ğa nougadu moni ti'ete'e neğano eğe moni mene tiro?
'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'
28 Hena zuhi'ağani'a niro, raena'a, 'Moni silivağa fuseğa tiba ani mazaono'o bare madu
ğau banana meirote'e vazeğa hano'i. 29 Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani
borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao
nagini kome'a zuni meini'uma. 30 Ebu tuğure vazeğa sau'a 'ahi enona uzabo zamağano
mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ğonoğa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

31 Ebu Iesu'a raena'a, "Eğe, Vaze Ubugani'a agağa inarağağeta tuğure viga nidu'a teite
onai'uma madağano, e'a kini ehoro haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma. 32 Haba azağa
nidu'a eğe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeğani'a mamoe
gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma. 33 Ebu iniu vaze mamoe heuğa'e eğe eda'e moneo zu
iniu vaze gouti heuğa'e eğe kauri moneo ohozi'uma.
34 Ebu eğe, kinize'a eda'e mone azağa zi'uma raena'a, 'Zae, eğe Mama'a manohuga
zini'ete'e azağa, aro'i, ebu eğe'a ibitohau'ete'e zamağano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi
hağairote'e madağanono'o ruhiniro. 35 Mazağa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e
irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazeğa reinutene, zae neo huhe zouhido.

* **25:15** Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivağa 34kg heuğa.

36 Dabuahe o'o'a reinutene, dabua inido, ugihinutene eğe taufido ebu ğu'a neğano
radiunutene, ğiahiro.'
37 Ebu duduğa azağani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ğa'e vini'oga
horoadu ogomu ğanido? Nani'a eme ğa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ğanido? 38 Nani'a
eme ğa'e i'udo vazeğa reirote'e horonadu neo huğade zou'ido? Nani'a eme dabuağo
'o'o'a reirote'e horonadu dabua ğanido? 39 Nani'a eme ğa ugi'irote'e ga ğu'a neğano
radirote'e horonadu ğa ğia'i amido?' 40 Ebu eğe, kinize'a naenaezi'uma, raena'a, 'E
hube hune zi'ohe, eğe negohe ga ezehe 'ahi bo'ağano ğonağa vazeğa 'ahoga veize 'ouge
hağaidota'a'e, eğe veize hağaido ra'ohe.'
41 Ebu eğe, kinize'a vaetadu kauri mone azağa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a
mağunozini'ete'e azağa, eğe mazaono'o vağino'i, ebu Satani zu ane tuğure viga veize
ruhinirote'e radiu tuğutuğu ire rogağa zamağa diuğo'i. 42 Mazağa e vinihinutene, za'a
ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. 43 E i'udo vazeğa reinutene,
neo mene huhe zouhido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ugihinutene
zu ğu'a neğano radiunutene, mene taufido.'
44 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ğa'e vini'irote'e ga
irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazeğa reirote'e ga dabuağo 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga
ğu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido?' 45 Eğe'a naenaezi'uma, raena'a, 'E hube
hune zi'ohe, 'ahi azağa bo'ağano ğonağa vazeğa 'ahoga veize mene hağairota'a'e, eğe
veize mene hağairote'e ra'ohe.' 46 Ebu kauri mone azağa'e vağine ğouradu aduga
tuğutuğu hidi'uma, u duduğa azağa'e ğabone tuğutuğu hidi'uma.”

26

Iesu Ma'uma Ibiğa Vağiro
(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

1 Iesu'a ğoere e'e nidu'a rae hauğirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, 2 “Zae
edeğa, mada 'aheu enogano Iğine Mode'ete'e Muiğa'e me'uma ebu eğe, Vaze Ubuga'e
sataurohihi radu vaze'a obohe ti'uma.”
3 E'e madağano dibu'o azağa ğihi'ağağihi'ağa zu vaze boroboro'a dibu'o azağa
ğihi'ağa, niğa Kaiafa, ane neo nu'oraro. 4 Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiğa
ğo'ane vağiro. 5 Rehano ze raena'a, “Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano'e mene idağa.
'Ougine vaze ğuğuvağani'a utitofi'uma.”

Roğae 'Ahogani'a dehoro Iesu rana Beu'iro
(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

6 Iesu'e Betania neğano, ibite lefera'a meirote'e vazeğa, Simona neo radiro. 7 Ani
ogomu fatağa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamağano, roğae 'ahogani'a dehoro
hohoga manoğa naeğa boro'e bioğa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu
vadinio beu'iro. 8 Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze mağuniro, raena'a, “Nougadu
dehoro 'ahi'e hauğe tauğe'ohe? 9 A'e moni boro hina seronadu zahara azağa zinifo!”
10 Iesu'a tahi'ağa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, “Za nougadu roğae 'adi aduga
hau'ohe? Ani'e eğe veize manoğa hune hağaeha. 11 Zahara azağa'e mada nidu'a zae
bo'ağano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. 12 Ani'a dehoro hohoğa
manoğa eğe ahiri rana beu'ata'a'e, eğe rune veize ruhineha. 13 E hube hune zi'ohe.
Raha nidu'a zamağano no'e haba'ano Badi'a hari manoğa haramine, ani'a hağata'a'e
me'odadu ani zamari'uma.”

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro
(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

14 E'e enogano Iesu tahi'ağa 12 zamağano tahi'a 'ahoga, niğa Iuda Isakariota'e
dibu'o azağa ğihi'ağağihi'ağa vağe onamiro, 15 ebu ğadiziro, raena'a, “Iesu zae 'evoreo
ri'inine, moni nugu ini'uma?” 'Ougirotene ze moni silivağa 30 me'odadu haro. 16 E'e
madağanono'o ani Iesu zeğe evorao ri'inoga veize ibiğa vağiro.

Iğine Mode'ete'e Muiğa
(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

17 Isiti O'o'a Berediğa Muiğa* madağa ibi'a'e Iğine Mode'ete'e Muiğa rae reiro. Iesu
tahi'atahi'a ane vağe onaadu ğadiniro, raena'a, “Ğa ura'e eme Iğine Mode'ete'e Muiğa
ogomuğa'e nouma ruhibe ti'uma?” 18 Ani'a naenaeziro, raena'a, “Ierusalema diuğe
onamadu vaze 'ahoga vağo'i ebu no'i, 'Ihore vazeğani'a 'ahige ra'ohe: Eğe mada 'ai

* **26:17** Isiti O'o'a Berediğa Muiğa'e mada fu'o 'aheu fare zamağano hağae'ohe.

haniteha. E tahi'aheta ḡa neo Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ogomuḡa au tibura'uma.'" 19 Ebu
Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haḡaiḡa haḡaadu Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ruhibiro.
20 Ḡorava uḡano reirotene, Iesu ani tahi'aḡa 12 teite ogau tiburaro. 21 Ebu ze ogau'ete'e
zamaḡano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a eḡe
revoni'uma." 22 Ebu ze zamaze adudanadu ḡaruga ḡarugano Iesu ḡadiniro, raena'a,
"Zuhi'a Boro, eḡehehe?" 23 Ane'a naenaezina'a, "Izidi eḡe teite idaḡa siuvao tare au'ete'e
vazeḡani'a revoni'uma. 24 Ibite Buka Zaḡoḡano mirihirote'e ḡoe'a idunaḡano, eḡe,
Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazeḡani'e, fase vetu'aḡa, aduga
hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoḡa reifo." 25 Ebu ani revoha'uma vazeḡa, Iuda'a
nina'a, "Ihore vazeḡa, eḡehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazeḡa'e ḡae."
26 Ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vahegadu ane tahi'atahi'a
ziniro. Ebu raena'a, "'Adi'e eḡe ahiri. Madu ano'i." 27 Ebu ani'a vaini vuḡa bioḡa
madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i. 28 Mazaḡa bio 'adi
zamaḡano'e eḡe ru. Eḡe'a vaze ḡehaḡa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a
be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vaze teite ḡoitorirote'e ḡoe'a'e eḡe ru hina bare idane'ohe. 29 E
zi'ohe, vaini vuḡa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eḡe Mama'a ibitohau'ete'e
madaḡano zae teite vaini vuḡa iziga gagi'uma." 30 Ebu ze bada 'ahoga mae hauḡadu Olive
maḡa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro
(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)
31 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eḡe u'ano muhihe
fera'uma. Mazaḡa Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazeḡa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ḡouri'uma.'

32 Rehano e'a runeono'o bare iḡunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae
hidi'uma."
33 Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeḡe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau
muhi'i'uma!" 34 Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ḡa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a
uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma." 35 Rehano Petero'a ḡoere ḡiharo, raena'a,
"E mene o'o'i'uma. Ḡae teite rudaune zuni idaḡa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge
reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro
(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)
36 Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a
ziro, raena'a, "'Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma." 37 Ebu ani'e
Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamaḡa ariro zu
adudaro. 38 Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eḡe teite evate
rado'i."
39 Ebu ani tahiḡa faḡa onamadu rahao ḡuḡure'ena'a kuraro, raena'a, "Eḡe Mama, idaḡa
ro'idene eḡe mazaono'o bio 'adi mae vaḡino'i. Rehano mene eḡe ura, ḡae ura da'o
haḡao'i."
40 Ebu Iesu ane tahi'a uḡidu vaḡe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro,
raena'a, "Za mada tahiḡa zuni eḡe teite mene evate radiuhehe? 41 Za'a haḡai ve'oḡa
'ahoga mene haḡaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga
urate'ohe, rehano ahirize'e inaraḡa o'o'a."
42 Ebu Iesu'a bare onamadu ḡae 'aheuḡa kuraro, raena'a, "Eḡe Mama, e bio 'ahi hube
hune gagi'uma reine, ḡae ura haḡao'i." 43 Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro,
mazaḡa ubumaze'a anoziro.
44 Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ḡae uḡiduḡa kurau'ena'a, ibite kurarote'e
ḡoe'a bare reiro. 45 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaḡe bare onaadu ziro, raena'a, "Za
ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaḡa 'ai maha. Eḡe, Vaze Ubuga'e, haḡai
sau'a azaḡa 'evorao ri'ihi'uma. 46 Iḡunadu onamihi. Ḡiano'i! E revoni'ete'e vazeḡa 'ai
feureha."

Iesu Obone Tiro
(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)
47 Iesu ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, ane tahi'a 12 bo'aḡano 'ahoga, Iuda'a vaze
ḡuḡuvaḡa teite feuriro. Vaze ḡuḡuvaḡa e'e dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze
boroboro'a tuḡuzadu benisi zu somori boro mae ariro. 48 Ebu Iesu revohaue'ete'e

26:31 26:31 Zec 13:7

vazeḡani'a, ane'a haḡai'uma gauḡa ibite ihoziro, raena'a, “Eḡe'a hidadu fura'ini'uma vazeḡani'e Iesu. Ani obone to'i.” 49 Ebu ani'a zogone Iesu vaḡe onamadu niro, raena'a, “Ihore vazeḡa! Manoḡahehe?” Ebu fura'iniro. 50 Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Vazehe, ḡa'a ahao nagini haḡai'uma ḡauḡa haḡao'i.”

Ebu Iuda teite onairote'e azaḡani'a onamadu Iesu obone tiro. 51 Rehano Iesu ḡati vazeḡa 'ahogani'a benisiḡa ahase bunadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa tuḡure vazeḡa udiro, ebu teḡaḡa vari'e butiro. 52 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, “Benisiḡo bare iḡu'ano to'i! Benisi hina vaze matihi raete'e azaḡa'e zeḡe zuni benisi u'ano ruda'uma. 53 Eḡe'a Mamahe uminine, ane'a tuḡure viga ḡehaḡa bagaḡa ḡarihe tuḡuzadu emeḡe biri'uma. A'e ḡa aḡu'ahehe? 54 Rehano Buka Zaḡoḡano eḡe mazao 'ahiguḡani'a furera'uma reirote'e ḡoe'a'e izidi hudanoga veize, eḡe'a mene 'ouge umini'uma.”

55 Ebu Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, “Za'e ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu eḡe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neḡa haba'ano ihore radiunu. E'e madaḡano za'e mene obohe tiro. 56 Rehano peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡoe'ani'a hudafine, 'ahiguḡani'a fureraneha.” Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro
(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

57 Ebu Iesu obonetirote'e azaḡani'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro. 58 E'e madaḡano, Petero'e faḡanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano feuriro. Ne diuḡadu kuru neḡa taufe'ete'e azaḡa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ḡiane radiro.

59 Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu nuo'nu'o boro auḡe'ete'e azaḡa'e Iesu manoga veize ḡuriro ḡoe'aḡoe'a vaze mazao vaḡiro. 60 Vaze ḡehaḡani'a ḡuriro ḡoe'a ani mazao reiro, rehano ḡau ve'oḡa 'ahoga mene horoniro. Ḡonagano vaze 'aheu'a iḡune edaro. 61 Ebu raena'a “Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neḡa ruinadu mada uḡidu zamaḡano bare ogoraune idaḡa.'” 62 'Ouge reirotene dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a iḡune edanadu Iesu niro, raena'a, “Ḡa ze ḡoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ḡa'e ve'oḡa rae ḡoere'ohe. Ḡa ze mazao ḡoere nu re'umahe?” 63 Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a niro, raena'a, “Radiu'ete'e Badi'a'aḡa niḡano ḡadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ḡa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i.” 64 Iesu'a naenaeniro, raena'a, “O'e, ḡa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eḡe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'aḡa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ḡozeḡa zamaḡano ovaoga horoni'uma.”

65 'Ouge reirotene, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a dabuaḡa zegadu ziro, raena'a, “Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oḡa rae ra'ete'e vazeḡa mene bare vaḡi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! 66 Za ani mazao nagini haḡai'uma rae zamare'ohe?” Ze'a naenaeniro, raena'a, “Ani'e ve'oḡa. Runeo tuḡuni'uma.” 67 Ebu ze'a iraḡa 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaḡa dabua hina u'adu fa'one arahiro, 68 ebu raena'a, “Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i.”

Petero'a Iesu O'oniro
(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

69 Petero'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano ehore radirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, “Ḡae zu Galilea vazeḡa Iesu teite radiudo.” 70 Rehano Petero'a zeḡe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, “E ḡa nagini ra'eta'a'e e aḡu'a!” 71 Ebu ani'a haba ḡabiriḡa ibihetaḡa u'a onamirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, “'Adi'e Nazareta vazeḡa Iesu teite radiudo.” 72 Ebu ani bare riḡa 'o'oniro, raena'a, “E'e hube hune vaze a'e aḡu'a!” 73 Mene mada faḡa enogano, e'ea edarote'e azaḡani'a Petero vaḡe onaadu niro, raena'a, “Hube ḡa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaḡa ḡae ago iraḡa'e Galiliea haba'a ago iraḡa.” 74 Ebu ani'a ḡihau te'ote'au ḡoeriro, raena'a, “E ḡuririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aḡu'a!” Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. 75 Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ḡoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, “Kokoroku'a 'izema uganogano, ḡa'a eḡe ḡae uḡidu 'o'ohi'uma.” Ebu ani haba ḡabiriḡa mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Vaḡe Tutune Onamiro
(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

1 Oherebau uzeuze dibu'o azaĝa ĝihi'aĝaĝihi'aĝa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu
manoga veize ĝoaniro. 2 Ebu ze ani autadu Roma vazeĝa gavana, Pilato vaĝe tutune
onamiro.

Iuda'a Ane Bare Bodaniro
(Apostolo 1:18-19)

3 Iesu revoharote'e vazeĝa, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e ĝoe'a igirotene, ani
haĝairote'e u'ano zamaĝani'a adudaro. E'ano'o siliva moniĝa 30 madu dibu'o azaĝa
ĝihi'aĝaĝhi'aĝa zu vaze boroboro bare ziniro. 4 Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazeĝa
revohaneha 'ahine, sau'a haĝaeha." Rehano zeĝe'a raena'a, "A'e ĝa'a bare haĝaeha,
mene emeĝe. Ĝae edeĝano haĝao'i." 5 'Ougirotene, Iuda'a kuru neĝa zamaĝano moniĝa
feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

6 Dibu'o azaĝa ĝihi'aĝaĝihi'aĝani'a moniĝa madu raena'a, "'Adi'e vaze manoga moniĝa
'ahine, kuru neĝa moniĝa teite tibune touga'e mene idaĝa." 7 Ze ĝo'anirote'e enogano,
e'e moniĝa hina ĝoĝore haĝae'ete'e vazeĝa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "'Ahao
avo'a azaĝa guri'uma." 8 E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae
hune'ohe. 9 A'e peroveta vazeĝa, Ieremia'a ibite reirote'e ĝoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Zeĝe'a siliva moniĝa 30 meiro.
A'e Isaraela azaĝani'a vaze e'e naeĝa reiro.
10 Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniĝa e'e hina ĝoĝore haĝae'ete'e vazeĝa haba
hoitiro."

Iesu Pilato Zamao Kotaniro
(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

11 Ebu Iesu'e Roma vazeĝa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ĝadiniro,
raena'a, "Ĝa'e Iuda azaĝa kinihehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, ĝa hube ra'ohe."
12 Rehano dibu'o azaĝa ĝihi'aĝaĝihi'aĝa zu vaze boroboro'a ani mazao ve'oĝa rae riĝa
ĝoerirotene ani mene naenaeziro. 13 Pilato'a hena ĝadiniro, raena'a, "Ze'a ĝa'e ve'oĝa
ra'ete'e ĝoe'a ĝehaĝa hina ĝa agiroĝane'ete'e mene igi'ehehe?" 14 Rehano Iesu'a zeĝe
ĝoere riĝa 'ahoga zu mene naenaeziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

15 Iĝine Mode'ete'e Muiĝa madaĝano'e Roma azaĝa gavana'a Iuda azaĝani'a
umide'ete'e idunaĝano ĝu'a neĝa vazeĝa 'ahoga tuĝune bunido. 16 E'e madaĝano ĝu'a
neĝano vaze 'ahoga, niĝa Barabasi'a radiunu. Ani'e niĝa boro. 17 Vaze ĝuĝuvaĝani'a
nu'orarotene, Pilato'a ĝadiziro, raena'a, "Za ura'e iniu tuĝune buni'uma, Baraba ga
Keriso rae'ete'e vazeĝa, Iesu?" 18 Mazaĝa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane
evorao Iesu ri'inirote'e edeĝa.

19 Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamaĝano, inugani'a ani veize ĝoere
tuĝuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ĝau 'ahoga ago haĝao'i. Ani'e sau'aĝa o'o'a. E'e
ohoĝore ohere ani iĝunanadu zamahe'a adudaneha."

20 Rehano Barabasi'e tuĝune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azaĝa
ĝihi'aĝaĝihi'aĝa zu vaze boroboro'a vaze ĝuĝuvaĝa tuĝutuĝuziro. 21 Pilato'a bare
ĝadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu zamaĝano, za ura'e e'a iniu tuĝune buni'uma?" Ze
nina'a, "Barabasi!" 22 Ebu Pilato'a ĝadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazeĝa, Iesu'e
nougi'uma?" Zeĝe nidu'a raena'a, "Sataurono'i!" 23 Pilato'a ĝadizena'a, "Nouga'ahi? Ani
nagini sau'a haĝaeha?" Rehano zeĝe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

24 Pilato'e zeĝe'a ani ĝoere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vaze ĝuĝuvaĝani'a ufeta
maĝune haraete'e horonirotene, vaze ĝuĝuvaĝa ubumao vu tahiĝa madu 'evo'a vuzu'iro.
Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vaze aha'a rudaune eĝe sau'a'e o'o'a re'uma.
Zae da'o e'e naeĝa mo'i." 25 'Ougadu vaze nidu'a naenaenina'a, "Ani rudaune, e'e naeĝa'e
emeĝe zu mariĝafe'a me'uma!" 26 Ebu ani zeĝe veize Barabasi ĝu'anono'o mae buniro.
Rehano Iesu'e uti azaĝa tuĝuzadu masine sausauniro ebu ani sataurono ga veize zeĝe
'evora ri'iniro.

Uti Azaĝani'a Iesu Ĝirihoharo
(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)

27 Gavana uti azaĝa nu'a Iesu'e gavana ne zamaĝa tutune onamiro ebu uti azaĝa nidu'a
huze nu'oziro. 28 Ebu ze dabuaĝa fuhi'ohanadu dabua kanaĝa duhuĝa hune vidanoharo.
29 Ebu hena ire ezaga meigameiga ĝurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriĝa
eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ĝuĝure'ena'a ĝirihoraro, raena'a,
"Nigunihi, Iuda azaĝa kini!" 30 Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano

27:10 27:10 Zec 11:12-13, Ere 32:6-9

mau radiro. 31 Ḡirihohau hauḡirotene, vidanoharote'e dabuaḡa fui'adu ane dabua bare
vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro
(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

32 Uti azaḡani'a Iesu tutune onamirote'e zamaḡano, Kurene vazeḡa 'ahoga, niḡa
Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro
mae heratoharo. 33 Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e
'Vadini Isiga'. 34 E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuḡa ḡau 'ahoga ḡiḡi'a bagaḡa teite
mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

35 Ze Iesu satauronirote'e ḡarugano, kaḡusi arahoḡa arahadu zeḡe bo'aḡano dabuaḡa
ḡahugotitiro. 36 Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro 37 Iesu satauro hitagano, ani'a
nagi haḡai sau'a haḡairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaḡa Kini' rae mirihiro. 38 Ebu
ḡonore azaḡa 'aheu zuni ani teite idaḡa sataurozirо. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu
'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

39 Ebu uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae
sausauniro, raena'a, 40 “Ḡa'e kuru neḡa fahadu mada uḡidu zamaḡano bare ohoni'uma
reiro. Ḡa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ḡae bare ḡabo'o'i!” 41 Ebu
dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a
zuni ḡirihoharo. 42 Ze raena'a, “Ani'a vaze ḡabozinu, rehano ane'a ane bare mene
ḡabone'ohe! Ani'e Iuda azaḡa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune satauro no'o bua ovaine
eme ani mazao fi'uma! 43 Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani
ḡabonifo, mazaḡa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro.” 44 Ebu ḡonore azaḡa 'aheu
ani teite idaḡa sataurozirote'e'a zuni ani ḡirihoharo.

Iesu Rune
(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

45 Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ḡorava mone mada
uḡidu. 46 Ḡorava madaḡa uḡidu meirotene, Iesu'a ḡihau huaro, raena, “Eli, Eli*, lama
sabatani?” Ḡoere e'e hugani'e, 'Eḡe Badi'a, eḡe Badi'a, ḡa nougadu ḡiahe modeha?'
47 De'ea edau radirote'e azaḡa nu'a ḡoere e'e egadu ze raena'a, “Ani peroveta vazeḡa
Elia hune'ohe.” 48 Ebu ze bo'aḡano 'ahogani'a duradu vu romane zoune'ete'e ḡauḡa
meiro. Ebu vaini vuḡa ḡiḡi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriḡa rana teadu
ite haro. 49 Rehano vaze nu'a raena'a, “Ago, ḡezo! Elia'a ovaadu ḡaboni'uma ga mene
ḡianihi.”

50 Ebu Iesu'a bare ḡihau huanadu iriga ri'iro. 51 E'e madaḡano kuru neḡano zaḡoḡa
hune haba'a ue'ete'e dabuaḡani'a hitaganono'o 'u'uḡa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a
hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ḡouriro. 52 Ebu rune iduḡa 'a'adaro zu Badi'a moneo
azaḡa ḡehaḡa ahirize'a ḡabode iḡune ḡouriro. 53 Ebu ze rune iduḡa haba'anono'o
iḡuniro. Iesu'a ḡabode iḡunirote'e enogano, ze Ierusalema onamadu de'ea vaze ḡehaḡa
mazao fureraro.

54 Roma uti azaḡa ḡihi'aḡa zu ane uti azaḡa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e
zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, “Hube hune
vaze adi'e Badi'a Ubuga!” 55 De'ea roḡae ḡehaḡa zuni faḡanono'o ehamu radiro. Ze'e
Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. 56 Zeḡe bo'aḡano Magadala
roḡaeḡa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane,
zeḡe vize'a radiro.

Iesu Guriro
(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

57 Ḡorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeḡa niḡa Iosefa'a ariro. Ani'e
Arimatea haba'a vazeḡa zu Iesu tahi'a 'ahoga. 58 Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini
onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaḡa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. 59 Ebu
Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruḡa hina umiro, 60 ebu Iosefa ane rune iduḡa
iziga, vatava hu'irote'e zamaḡano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaḡa kiune
'uadu mode onamiro. 61 U Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneḡano
ehoradu murire radiro.

Uti Azaḡa Idu Haba'a Taufiro

62 Irarirotene, a'e Bana Madaḡa. Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a
Filato vaḡe onamiro. 63 Ebu Filato niro, raena'a, “Vaze boro, ḡuriro vazeḡa a'a'e ani
ize ḡaboga zamaḡano reirote'e ḡoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada

* **27:46** 'Ahoga'e, Eloi **27:46** 27:46 Salamo 22:1

uğiduğano runeono'o bare ğabode iğuni'uma.' 64 E'ano'o mada uğidu zamağano uti
azağani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ougine, ane tahi'atahi'a'a
aradu ani ahiri ğonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iğuneha,' rae
re'uma. 'Ougine ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." 65 Ebu
Filato'a naenaeziro, raena'a, "Uti azağa nu madu idu faine taufe rado'i." 66 'Ougirotene
ze uti azağa teite onamadu idu ibiheta hadiğa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine
gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azağani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iğuniro
(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

1 Bana Madağa ğarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roğaeğa Maria zu Maria
'ahogani'a idu ğianoga radu onamiro. 2 E'e madağano tabara haba'a borofe hagariro.
Ebu Zuhi'a Boro tuğure vigani'a adure'ono'o ovaadu idu hadiğa kiune vağiniro ebu e'e
rana ehoriro. 3 Ani irağa'e vazavazahe'ete'e teige ebu dabuağa'e ğoze teige uraro. 4 Idu
taufe'ete'e azağa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azağa teigiro.
5 Ebu tuğure vigani'a roğae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eğe edeğa za'e
satauronirote'e vazeğa, Iesu vağe'ohe. 6 Ani'e ahao o'o'a, mazağa ani reirote'e teige,
runeono'o iğuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ğiano'i. 7 Ebu za ğarihe onamadu
ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iğuneha. Ebu ibite Galilea haba'a
onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eğe'a zeate'e faine ego'i."
8 E'ano'o roğaeroğae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ğarihe iğunadu Iesu
tahi'atahi'a zouga veize zeğe vağe dure onamiro. 9 E'e madağano Iesu'a tabara ze hidiro,
ebu raena'a, "Za manoğahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiğa ariro ebu odağa obonadu
matu'oharo. 10 Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eğe nego duğuru zina'a,
'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeğe'a eğe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azağa Hariğa
11 Roğaeroğae'a onamirote'e zamağano, idu taufirote'e azağani'a ne onamiro ebu
nagini'a furerarote'e hariğa dibuo azağa ğihi'ağağihi'ağa ihoziro. 12 Dibu'o azağa
ğihi'ağağihi'ağani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ğoaniro ebu idu taufirote'e uti
azağa moni boro ziniro. 13 Ebu zina'a, "Za'e 'ahiğe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere
aradu eme bazu'enona ani ahiri ğonotu feraneha.' 14 'Ahi hariğani'a Roma gavana
vazeğa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ğoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo
aduga mene hidi'uma." 15 E'ano'o idu taufirote'e uti azağani'a moni madu zeğe'a zirote'e
idunağano ğoeriro. Ebu e'e hariğa'e Iuda azağa zamağano bororaro zu izidi madağano
zuni vaze'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahi'ağa Ğoereziro
(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

16 Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e mağano feuriro.
17 Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.
18 Ebu Iesu'a ze vağe aradu ziro, raena'a, "Gigi'ağa adureo ebu rahao nidua'e eğe
eneha. 19 E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azağa nidu'a eğe tahi'atahi'a rouga veize
zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zağoğa niğano bapatizozo'i, 20 ebu eğe'a ğoerezirote'e
ğoe'a nidu'a zeğe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iğaiğa zae teite radiu'ohe
onamo mada ğonaga re'uma."

Iesu Keriso Hari Manoga Mareko'a Mirihiro

Ioane bapatizo'a haramiro
(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

1 Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manoga*ni'e 'ahige fureraro. 2 Peroveta vazega* niga
Isaia*'a, buka zagoga* zamagano tina'a, 'ahige reiro.
'Giano'i! Badi'a'a gae zamao hari odohe dure'ete'e vazega 'ahoga ibite tuguni'uma,
gae veize ibi fainifine. 3 Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhi'a Boro* ibi faine
hagae to'i! Ane ibi mae duduno'i!" '
4 Ebu hari odohe dure'ete'e vazega, niga Ioane Babatiso'a haba boha'a onairo. Ani
harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o gihuradu bapatizo mo'i! Zae sau'a Badi'a'a
mae vaginifine.' 5 Iudea* haba'a azaga nidu'a zuni Ierusalema ne azaga nidu'a, Ioane
vage onamiro, harига egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vugano
bapatizo meiro.
6 Ioane, ani dabua'e kamelo igugа, kibaiga'e boromakau ogaga, ogomuga'e fihore ebu
'avore godaga. 7 Ani harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, ege garunio onai'uma
vazega, ani gigi'a'e gihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene idaga. E ani oda
babagano gugуraduni, ani oda gaugа miniga fuhi'ohanoga zuni mene idaga. 8 E'e vu
hina bapatizozeha. U ani'e Vine Zagoga* hina bapatizozi'uma.'

Ioane'a Iesu bapatizoniro
(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

9 E'e madagano, Galilea haba'ano ne niga Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni
Ioridana vugano, Ioane'a Iesu bapatizoniro. 10 Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a
'a'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Zagoga tubugo niniga teige horoniro. Ani Iesu
vage ovairo. 11 Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ga'e ege ubude, ege
zamarone. E ga mazao matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro
(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

12 Ebuni Vine Zagogani'a Iesu, haba boha'a tugune onamiro. 13 Mada gae gazaga
gaubanana (40) de'ea radiro. Satani*'a so'onido. Agire gauga zuni de'ea radiro. Rehano
tugure viga* nu'a ovaadu dananiro.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau mazaga fureniro.
(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

14 Ioane gu'ano ohonirote'e garugano,* Iesu ani Galilea onamiro. Ebu Badi'a hari
manoga harame ragaviro. 15 'Badi'a'a reirote'e madaga 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga
hina ibito zini'ete'e* madaga 'ai haniteha. Hagai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari
manoga mae gihino'i!'

Iesu'a vaze gazaga huziro, ane garuna hegotoga veize
(Mataio 4:18-22)

16 Galilea du'uraga boro* genagano, Iesu'a oname'enogano, vaze aheu'a re'eva
feunirote'e horoziro, Simona ebu negoga Aniderea teite. Zege gau'e gozone mau'ete'e.
17 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege garuna hegoto'i! Vaze re'evazi'ete'e vazega rouga veize
ihozi'uma." 18 Ze ai zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.
19 Tahiga faga onamiro. E'e zamagano, vaze aheu negogeita horoziro, Iakobo ebu
Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zege gasi ranao re'eva faine radiro. 20 Horozirotene, huziro.
Ebu zege moze Zebedeo'e gasi rana mode onairo. Ane'a meirote'e azaga teite muhize
onairo. Ebu Iesu garunio hegote onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazega fainiro
(Luka 4:31-37)

21 Iesu ebu ane garunio hegotirote'e azaga, ne niga Kaperanaumao feuriro. Bana
Madaga* madagano ani Iuda kuru nega diugiro, ebu ihoziro. 22 Vaze vaze'a ani ihozoga
igirotene, zamaze zaguzagaro. Mazaga Mose goro goe'a* ihoze'ete'e azaga* teige mene
haramiro, rehano Badi'a goere gigi'a hina ihoziro.

---

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a mogaga bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ga hagai sau'a hagaeha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a magunadu, gu'ano ohoniro.

23 E'e zamaḡano, vine sau'a*'a ragano reirote'e vazeḡa 'ahogani'a, Iuda kuru neḡa
diuḡiro, ebu 'ahige houna'e ḡoeriro. 24 'Iesu, Nazareta ne vazeḡa! Eme vaḡe nagini
u'ano onaeha? Ḡa emeḡe uḡufoga radu, onaa ga? E edeḡa ḡa iniu. Ḡa'e Badi'a gigi'a
vazeḡa!' 25 Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago ḡoero'i! Vaze 'adi mazaono'o buano'i!'
26 Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, ḡihau ḡaniḡanaro. Ebu vine sau'a ai
buaro.
27 Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zeḡe'a bare ḡaditititiro. ''Adi
nagini? Nagini iziga ihofe'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu,
egohu'ohe.' 28 E'ebano'o, Iesu hariḡa, Galilea haba'ano ḡarihe bororaro. Ebu haba
nidu'a igi hauḡiro.

Iesu'a Petero emoḡa roḡaeḡa fainiro
(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

29 E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neḡanono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea
duḡuru ne diuḡiro. Iakobo ebu Ioane zu zeḡe teite diuḡiro. 30 Simona emoḡa roḡaeḡa'e
uginiro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a bagaḡa. Iesu'a feurirotene, ihoniro. 31 Iesu'a
ane vaḡe onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai dauḡiro. Ebu
ani'a iḡunadu Iesu veize ogomu ḡorohe haro.

Iesu'a vaze ḡehaḡa faiziro

32 Ḡorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaḡano, ugi azaḡa ebu vine sau'ani'a ranao
reirote'e azaḡa, ane vaḡe tutuze onairo. 33 Ebu ne azaḡa nidu'a'e'e ane ibihetao murириro.
34 Ugi nunu azaḡa ḡehaḡa ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a ḡehaḡa hegoze buziro.
Ani'a, vine sau'a sau'a'a ḡoeroga 'uiro, mazaḡa zeḡe edeḡa ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro
(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

35 Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a iḡunadu, haba boha'a 'ahoga
onamiro, ebu e'a kuraro. 36 Ebu Simona nabugeta Iesu vaḡe vaḡe onamiro.
37 Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ḡa vaḡe'ohe.' 38 Ebu ani'a zina'a, 'Eme
ne uhiḡa uhiḡa onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaḡa e'e de'e u'ano onairo.' 39 Ebu ani,
Galilea haba'ano neḡa neḡa nidu'a onamadu, Iuda kuru neḡa zamaḡano haramiro, ebu
vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera Vazeḡa Fainiro
(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

40 Lefera vazeḡa 'ahogani'a ani vaḡe onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro,
raena'a, “Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'i!” 41 Iesu'a vetuḡaniro, e'ano'o 'evo'a einadu
vaze e'e oboniro, ebu raena'a, “E urate'ohe. Ḡae manoro'i!” 'Ougadu lefara e'e'a zogone
dauḡiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. Ḡa ai manoro'i!' 42 Ebu ani lefera'a tabara dauḡiro,
ebu ani 'ai manoriro. 43 Ebu zogone tuḡune'enaqa, ḡoere riḡa hina niro, 44 naena'a,
“Nagini'a ḡae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'i! Rehano dibu'o vazeḡa vaḡe
onamadu ahiriḡo ihono'i‡! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e
dibu'oḡa Badi'a hano'i! 'Ougine vaze'a ḡa 'ai manore huneha rae ederi'uma.”
45 Rehano vaze e'e'a onamadu, hari e'e, vaze vaze mazao rae ḡehaniro. E'e u'ano,
Iesu'e ne hunio diuḡoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vaze vaze'a,
haba 'ahoga 'ahoganono'o, ane vaḡe onaido.

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa fainiro
(Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

1 Mada nu ḡarugano, Iesu ani Kaperanauma neḡa bare onamiro. Ebu ani'a ane
bazuni neḡano diuḡirote'e hariḡa, ne azaḡani'a igiro. 2 E'ano'o vaze ḡehaḡani'a Iesu'a
radirote'e neḡa onairo. E'ano'o ehoro haba'a nidu'a vaze'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano
zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoḡa haramo ziniro. 3 Vaze ḡazaḡani'a, Iesu vaḡe,
ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa odohe onairo. 4 Rehano vaze ḡehaḡa 'ahine, Iesu uhiḡa
onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro.
Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡani'a baze'ete'e faratāḡa, mini hina ovoe dabaniro.
5 Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa niro.
'Ahige reiro. 'Ubude! Ḡa sau'a 'ai rae 'ueha.'

† **1:41** Zeḡe goro'e, lefera vazeḡa'e toraga radu, mene oboneete. ‡ **1:44** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

6 Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa nu'e, e'e zamaḡano ehoriro, ebu zamazeo
zamariro. 7 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vaze 'ahi 'ouge ḡoere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni
sausaune'ete'e ḡoe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vaḡini'uma? Badi'a'a da'o haḡai'uma.'
8 Zeḡe'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zeḡe'a zeḡe zeḡe zamao 'ouge zamarirote'e, ane
zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe? 9 Ahi'a mene
hagane'ete'e vazeḡa nouge nouge rae nine, ḡoe'a'e ufiḡa? 'Ḡae sau'a 'ai rae modeha' rae
ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? 10 Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu
rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa
meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa e'e nina'a,
11 "Eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'i ebu faratagō odohadu neḡo onamo'i!"
12 Ani iḡuniro. Ebu Faratagā mae ḡihinadu, vaze nidu'a ubumao e'e neḡanono'o
buaro. Ebu zeḡe nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niḡa mae ḡihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite
'ahiguḡa mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro
(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

13 Iesu ani Galilea du'uraḡa boro genaḡa bare onamiro. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a, ani
vaḡe onairo, ebu ani'a ihoziro. 14 Iesu'a bare ibio onamirote'e zamaḡano, Alefeo ubuga
Levi horoniro. Ani |itakesi moni|rḡa* ufe'ete'e neḡano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eḡe
ḡaruna aro'i!' Ebu ani'a iḡunadu, Iesu ḡaruna hegotiro.
15 Iesu'a Levi neo ogarote'e zamaḡano, takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa ḡehaḡani'a
Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazaḡa vaze ḡehaḡa bagaḡani'a, Iesu
ḡaruna iḡaiḡa hegotido 'ahine. 16 Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e Farisea azaḡani'a,
Iesu horoniro, |itakesi moni|rḡa guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite
ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ḡadiziro. 'Nougadu Iesu'e |itakesi moni|rḡa
guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?'* 17 Ebu Iesu'a e'e
egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaḡa'e gohe vazeḡa mene vaḡe'ohe, rehano ugi azaḡani'a
ani vaḡe'ohe. E'e teige, e'e haḡai duduḡa rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu mene
onairo. Rehano haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu onairo."

Ogomu zaḡozaḡe'ete'e ḡadimaro
(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

18 Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaḡa*ni'a, Mose goro ḡoe'a
idunaḡano zaḡozaḡiro. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ḡadiniro. 'Ahige reiro.
'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'aḡa'e zaḡozaḡe'ohe. Rehano nougadu ḡae tahi'a'e
mene zaḡozaḡe'ohe?' 19 Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'i! Hahure'ete'e madaḡano,
ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vazeḡa teite ogau'ete'e zamaḡano, ze zaḡozaḡi'uma
ga mene? Zeḡe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madaḡano mene zaḡozaḡi'uma.
20 Rehamo e'e madaḡa onai'uma. Agire azaḡani'a ohoze hahu iziga, ane vaze nidu'a
mazaono'o mae vaḡini'uma. E'e madaḡano zeḡe'a zaḡozaḡe'ena'a, mene oga'uma.'
21 Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma, mazaḡa
dabua si'iga iziga'a amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. 22 Vaze tibuhuga zuni mani
ogaḡa mahiḡa zamaḡano |ivaini|r vuḡa* iziga mene iḡi'uma. (A'e |ifainafu|r vuḡa
heuḡa) Iḡine, vehu'u mani ogaḡa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuḡani'a sori'uma.
|iVaini|r vuḡa zu mani ogaḡani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuḡa iziga'e mani ogaḡa
iziga zamaḡano da'o iḡi'uma.'

Bana Madaḡa zaḡoe'ete'e ḡadimaro
(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

23 Bana Madaḡa 'ahogano, Iesu ani, tahi'aḡa teite |iuiti|r* (wheat) mebaḡa genaḡano
onamiro. Ebu tahi'aḡa'e |iuiti|r maḡa riri'e madu, au onamiro. 24 Farisea azaḡani'a Iesu
ḡadiniro. 'Ḡiano'i! Ze'e nougadu Bana Madaḡa goroḡa varade'ena'a, |iuiti|r hirive'ohe?'
25 Ebu Iesu'a naenaeziro. 'Za buka zaḡoḡa zamaḡano, Davida'a nagini haḡairota'a'e,
me'odiro ga? Davida ani, ane uti azaḡa teite ogomuze'a hauḡadu, vinize ruziro. 26 Abiata
ani'e, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a reirote'e madaḡano, Davida'a Badi'a
ne diuḡiro. Badi'a ubumao tirote'e |iberedi|rḡa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a
ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡani'a da'o au'ete'e |iberedi|rḡa, rehano aro. Ebu ane teite
onairote'e azaḡa zuni mae ziniro.'
27 Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madaḡa'e, vaze'a manoḡa hidifine haḡairo. Badi'a'a
vaze mene haḡairo, Bana Madaḡa veize. 28 E'ano'o, eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa
ibitohau'ete'e zuhi'aḡa.'

---

* **2:16** Ze'e vaze 'uguḡa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

3

Iesu'a evo'a beoga vazega fainiro
(Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

1 Iesu ani Iuda kuru negano bare diugiro. Evo'a beoga vazega 'ahoga zuni e'ema.
2 Farisea azaga zuni e'ea Iesu murirohaudo. Iesu'a Bana Madaga madagano, vaze e'e
faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize. 3 Ebu Iesu'a evo'a
beoga vazega nina'a, 'ahige reiro. 'Igunadu aro'i!' 4 Ebuni Iesu'a murire'ete'e azaga
gadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro goe'a'e, Bana Madaga madagano nagini hagaine
idaga ra'ohe? Vaze danazi'uma ga sausauzi'uma? Gabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano
ze mene naenaeniro. 5 E'ano'o Iesu ani magune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zege zama
tuhiga u'ano, vetugazi ruziro. Ebuni evo'a beoga vazega niro. 'Evo'o eino'i!' reiro. Ani
einiro, ebu evo'a ai manoriro.
6 E'ebone, Farisea azaga ai Iuda kuru negánono'o buau gouriro. Ebu Heroda teite
rau'ete'e azaga teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiga vagido.

Gugúva du'ura boro genagano
7 Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'uraga boro onamiro. Ebuni Galilea
haba'anono'o vaze gugúvaga ani teite giriu onamiro. Ebu gugúva boro'a, Iudea
haba'anono'o, 8 Ierusalema negánono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuga mone
afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazaga ze'e Iesu'a nagini
hagairote'e harига nidu'a igiro 'ahine. 9 Ebuni ane tahi'a ziro. 'Ege veize gasi 'ahoga
mae to'i, vaze gugúvagani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.' 10 Mazagani'e, ibite ani'a ugi azaga
gugúva ai faizirote'e u'ano, ugi azaga nidu'a bibititiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga
rae. 11 Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azaga'a Iesu horonidotene, ane zamao
gugúradu, houna'e goerido. 'Ga'e Badi'a Ubuga!' 12 Rehano ani'a goere riga hina zina'a,
'Ago rae fureno'i!' rae reido.

Iesu tugure azaga gaubanana aheu fare (12) meiro
(Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

13 E'e garugano, Iesu ani maga 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azaga huziro, ebuni
ze ani vage onamiro. 14 Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zege'a ane
gatinoga, zuni haramo tugúzoga veize, 15 zuni Badi'a gigi'a zenadu, vine sau'a hegoze
buzoga veize. 16 Simona'e niga 'ahoga Petero rae turahiro. 17 Iakobo ani negogeta
Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a gudau'ete'e,
e'e ubuga.' 18 ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga,
Tadeo, Simona, ani Zelote vazega,* 19 ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e*
vazega.

Iesu zu Belezebulo
(Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

20 Ebu Iesu ani bazuni nega onamiro. Rehano vaze gugúvaga hena bare nu'orarote'e
u'ano, ani, tahi'aga teite oganoga zuni mene idararo. 21 Nabugani'a harига igiro, ebu ani
bare tutune onamoga veize onairo. Mazaga vaze ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.
22 Ierusalema negánono'o, Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga ovairo. Ebu 'ahige reiro.
'Ani'e Satani, niga Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraga hina
vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'
23 Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidaga* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani
'ahoga nouge nouge hegoze buzi'uma?' 24 '|iGavamani|r nega tiba zamagano, zege'a
rovotadu, utitifone, e'e |igavamani|r negani'e mene edau gigarafo. 25 Ebu iduhu tiba
zamagano, zege'a rovotadu, utitifone, e'e iduhugani'e mene edau gigarafo. 26 Ebu satani
zamagano, zege'a bare utitadu, rovotifone, ze mene edau gigarafo, rehamo haugifo.
27 Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazega ogoru tadu ane neo diugi'uma zu ani tohe
gonota'uma.
28 Hubehune ege'a zi'ohe. vaze sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e goe' a
zu Badi' a' a rae modi' uma. 29 U Vine Zagoga rae sausaunine, ani sau'a'e mene agutu
modi' uma, rehano igaiga ane mazao radiu tugutugu.'
30 Iesu'a hari idaidaga 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'agéita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoga
(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

---

* **3:18** Zelote vazega'e Isaraela nega veize Roma gavamani teite utitidote'e vazega

31 E'e ḡarugano, Iesu vi'a ebu negoḡani'a Iesu vaḡe onairo. Ne enogano edanadu,
ḡoere tuḡuriro, Iesu hunoga veize. 32 Vaze ḡehaḡani'a ḡurune ehoriro, ebu zeḡe'a nina'a,
'Ḡiano'i! Vi'u ebu negoḡo'e enoneo edau'ohe. Ḡa vaḡe'ohe.' 33 Ani'a naenaezina'a, 'ahige
reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?' 34 Ebuni ani'a, ḡurune ehoridote'e azaḡa ehamu
ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e. 35 Badi'a ura haḡae'ete'e
azaḡa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

4

Hari idaidaḡa, ezone feune ḡorau'ete'e
(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

1 Iesu'a du'ura boro genaḡano bare ihoziro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ani babaḡano
nu'orarotene, ani ai ḡasio tiradu, zamaḡano ehoriro du'ura ragano. Vaze ḡuḡuvaḡa
nidu'a'e rahao du'ura boro genaḡano nu'oraro.
2 Ebu ani'a hari idaidaḡa hina ḡau ḡehaḡa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a, 3 'Ego'i!
Hihi vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. 4 Ebu feune ḡuzuhirotene,
nuḡone ibio buaro, ebu nini'a onaadu, au hauḡiro. 5 Nu'e hadi haba'ano buaro.
Rahaḡa'e severaḡa. Ezogani'e ḡarihe ḡuhuriro, mazaḡa rahaḡa'e mene baruḡa. 6 Ebu
mada'a hiarotene, ane gigi'ani'a ḡuhuḡa manadu imiraro, mazaḡa taiga o'o'a. 7 Ezone
nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ḡuhure bororadu ezone ḡuhuḡa simariniro, ebu
mene iniro. 8 Rehamo ezone nu'e haba manoḡano buarota'a'e, faine ḡuhuriro. Faine
bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ḡae uḡidu gaubanana (30) haḡairo.
Nu'e huga ḡae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) haḡairo. Nu'e huga ḡae gaubanana
gaubanana (100) haḡairo.' 9 Ebu Iesu'a reiro. “Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga
edero'i!”

Nougadu Iesu'a hari idaidaḡa reiro
(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

10 Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azaḡani'a ane tahi'a
tahi'a teite Iesu vaḡe onamaduni, hari idaidaḡa reirote'e ḡadimaro. 11 Ebu ani'a ziro,
“Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari
huga nidu'a hari idaidaḡa hina da'o ihoze'ohe. 12 A'a'e 'ahiguḡani'a furerafine.

Zeḡe ehamatite'eba, mene horonoga, zeḡe abiti'udemo, mene ederoga, Zeḡe zama
Badi'a mazao mene ḡihuroga veize, ebu Badi'a'a zeḡe sau'a mene rae modoga
veize.'

Iesu'a ezone hariḡa huga faine rae fureniro
(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

13 Ebu Iesu'a ḡadiziro. 'Za hari idaidaḡa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari
idaidaḡa 'ahoga 'ahoga huga'e nouge nouge ederi'uma? 14 Ezone ḡorau'ete'e vazeḡani'a
Badi'a hari ḡorau'ohe. 15 Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguḡa. Ze ḡoere igi'ete'e zamaḡano,
satani'a ḡarihe onaadu, zeḡe zamao ḡorarote'e hariḡa mae vaḡine'ohe. 16 Ezone hadi
haba'ano rururu'eta' e, Badi' a ḡoere igi'etene matu'uzeta mae ḡihine'ohe. 17 Rehano
ze taiga o'o'a 'ahine, mene faḡa radi'uma. Badi'a ḡoere u'ano, aduga ḡehaḡa hidi'etene,
zogone uite'ohe. 18 Ezone ve renoga zamaḡano rururu' eta'e, ze Badi'a ḡoere igi'ohe.
19 Rehano raha ḡauḡa ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheḡa ufeta zamare'ohe, ebu ḡau
nu ḡehaḡa urate'ohe. E'ano'o Badi'a ḡoere 'uadu mene ini'ohe. 20 Rehano ezone raha
manoḡano rururarota'a'e, Badi'a ḡoere igi'ohe zu mae ḡihine'ohe. Ebu hudau'ena'a,
nu'e huga ḡae 30, nu'e huga ḡae 60, nu'e huga ḡae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidaḡa
(Luka 8:16-18)

21 Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uḡano ga bazuni na'aḡa
'u'uḡano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma. 22 'U'uru radiu'ete'e toheḡa nidu'a
furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheḡa zuni ḡiani'uma. 23 Teḡaḡeta vazeḡa'e igi'uma.'
24 Ebu ziro. 'Igi'ete'e ḡoe'a zamare rado'i! Badi'a ḡoere'e 'ahiguḡa. Ḡa nouge nouge
igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a ḡani'uma, ebu ḡoere 'ahoga 'ahoga zuni ḡani'uma. 25 Igi'ete'e
vazeḡani'e, zamaḡa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazeḡani'e, zamaḡa tahiḡa 'a'adu'ete'e
zuni, Badi'a'a mae vaḡini'uma.'

Hari idaidaḡa, ezone, ane'a bare ḡuhure'ete'e

26 Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibiḡani'e 'ahiguḡa. Vaze 'ahogani'a mebao
ezone feune ḡorau'ohe. 27 Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a ḡuhure'ohe,
ebu farau'ohe. Rehamo ḡoranoga vazeḡani'e aḡu'a nouge nouge ḡuhuradu, farau'ohe.

28 Raha ane'a bare ḡuhunadu, huga haḡae'ohe: Ibite ḡuhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu ḡonagano di'iru'ete'e zizugano huga haḡae'ohe. 29 Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazaḡa hirive'ete'e madaḡani'a feura'ahi.'

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ḡoeriro
(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)

30 Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idaḡa hina idani'uma? 31 A'e ire niḡa fufu,* e'e ezoga heuḡa. Rahao ḡorau'ete'e zamaḡano, maḡa'e komeḡa fase, haba nidu'a zamaḡano. 32 Rehano ḡoraune, ḡuhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouḡa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhaḡano nini'a onaadu, neze haḡai'uma.'

33 Iesu ani hari idaidaḡa, 'ahiguḡa ḡehaḡa hina vaze mazao haramiro. Zeḡe edeḡa idane haramiro. 34 Ani'e hari idaidaḡa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madaḡano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

Iesu'a zavara boro 'uiro
(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)

35 E'e madaḡano ḡorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, “Eme du'ura mone afa farihi.” 36 Iesu tahi'a tahi'a'a vaze ḡuḡuvaḡa muhizadu, ḡasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ḡasiḡano. Ebu onamiro. Ḡasi nu zuni tibano onamiro. 37 Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ḡasio kafere diuḡiro, ḡasi ho'ogano. Ebu vu'a ḡasio 'ariga iriva'iro. 38 Rehamo Iesu ani ḡasi ariḡa ḡuzuo evane kobeḡa hina ḡatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Ihore vazeḡa, ḡa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?' 39 Ebu Iesu'a evatadu zavara riḡa ḡoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haḡao'i! Ago hagaro'i!' Zavara'a dauḡiro. Hagani o'o'a ebu ḡokeni o'o'a. 40 Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe? 41 Rehano ze'e riho boro ebu ḡoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a zuni ani ḡoere egohu'ohe.'

5

Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeḡa fainiro
(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)

1 Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'uraḡa mone afao feuriro. Haba niḡa Gerasa, e'a feuriro. 2 Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ḡasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vazeḡa teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeḡa. 3 Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idaḡa. 4 Ḡae ḡehaḡa ani odaḡa zu evo'a batunido, rehamo mene idaraudo. Iḡaiḡa batu ri'ido, ebu odaḡa batunirote'e auriḡa mau ri'i ḡuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idaraudo. 5 Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba maḡano ḡaniḡanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

6 Ani'a faḡanono'o Iesu horonirotene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu ḡuḡuriro. 7 Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ḡihau houna'e ḡoeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niḡa Boro Ubuga, Ḡa'e eḡe mazao nagini urate'ohe? Badi'a niḡano e ḡa umi'e'ohe. Aduga ago eno'i!' 8 Mazaḡa Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vaze 'ahi mazaono'o buano'i!' 9 Ebu Iesu'a vaze 'ahi ḡadiniro. 'Ḡa niḡo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e “Legioni*”, mazaḡa eme'e ḡehaḡa 'ahine.' 10 Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuḡuze buzoga.

11 Ụ maḡa kobeḡa 'ahogano, aba ḡehaḡani'a ogau radiro. 12 E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuḡufo'i aba mazao, emeḡe zeḡe ragano rouga.' 13 Iesu'a tuḡuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vaze e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a maḡa duduḡa tauḡiono'o dure dure ovoadu, du'ura boroo rafatadu, hunuhuniro.

14 Aba taufe'ete'e azaḡani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobeḡa kobeḡa azaḡa mazao hariḡa haire ḡehaniro. Ebu vaze vaze'a nagini'a furerarote'e ḡianoga radu, onamiro. 15 Ebu ze'a Iesu vaḡe onairotene, vine sau'a ḡehaḡani'a ragano reirote'e vazeḡani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haḡairo. Zamaḡani'e idaḡa horonirotene, ze riharo. 16 E'e horonirote'e azaḡani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeḡa, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro. 17 Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zeḡe habaono'o vaḡinoga.

18 Iesu'a ḡasio diuḡe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazeḡa ani uminiro, raena'a, 'Eḡe zuni ḡae teite amihi.' 19 Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro.

---

* **4:31** Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehano Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire. * **5:9** E'e hugani'e uti azaḡa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuḡa

'Nabugo vaĝe onamo'i! Ebu Zuhi'a'a ĝae veize haĝao ĝanate'e haĝaiĝa boro nidu'a me'odo zeno'i! Ebu zuhi'a'a ĝa nouge nouge vetuĝaĝadate'e me'odo zeno'i!' 20 Ebu ani baradu, e'e haba'a, neĝa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haĝairote'e hariĝa rae fureniro. E'e igirote'e azaĝa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboĝa ebu Iesu dabuaĝa obonirote'e roĝaeĝa
(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

21 Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura genaĝano, vaze ĝehaĝani'a ane mazao nu'oraro. 22 Iuda kuru neĝa ĝiane'ete'e vazeĝa* 'ahoga, niĝa'e Iairo'a onairo. Iesu horonirotene, odaĝa babaĝano ĝuĝuradu, 23 zamaĝa nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e ugi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu ĝabodoga.' 24 Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze ĝehaĝa bagaĝa zuni ĝiriu onamiro 'ahine, naenaeono'o bibine onamiro.

25 Bato ugiĝani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaĝano, iĝaiĝa ruau radirote'e roĝaeĝa e'ea. 26 Gohe vazeĝa ĝehaĝani'a ĝianiro, rehano adudu radiro. Toheĝa nidu'a mode hauĝiro, rehano ufeta hune sautaro. 27 Ani Iesu hariĝa igirotene, vaze ĝehaĝa ĝunuĝano diuĝiro Iesu ĝarunio, ebu dabuaĝa oboniro. 28 Mazaĝa ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabuaĝa tahiĝa obonine zuni, manori'uma.' 29 Ebu ĝarihe hune ruarote'e ai hauĝiro. Roĝae ane'a, ane ahiri zamaĝano, ane ugi ai hauĝirote'e ederiro.

30 Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraĝani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vaze ĝehaĝa ĝunuĝano ĝarihe tehiro. Ebu vaze vaze ĝadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?' 31 Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeniro. 'Ĝae e'e horone'ohe, vaze ĝehaĝani'a bibi'e'ete'e. Ĝa nougadu 'ahige ra'ohe, “Iniu'a eĝe dabua oboneha?” ' 32 Rehano tehe vaĝo vaĝiro. Iniu'a oboneha radu, vaĝiro. 33 Roĝae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ĝiĝarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ĝuĝuriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro. 34 Iesu'a roĝae niro. 'Aboe, Ĝae' a eĝe mazao fiate' e u' ano ugiĝo' a manoreha. Matu'uĝota onamo'i, ebu ahi'o ugiĝa o'o'a rado'i!'

35 Iesu ani ize, 'adige rae ĝoere'ete'e zamaĝano, tuĝure azaĝa, Iuda kuru neĝa ĝiane'ete'e vazeĝa neono'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ĝa aboĝo ai rudaneha. Ĝa nougaduni ihore vazeĝa mazao ize umide'ohe?' 36 Iesu'a ze hari 'omo igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neĝa ĝiane'ete'e vazeĝa nina'a, 'Zamaĝo ago adufo'i! Eĝe mazao zamaĝo tiba hanadu, inaro'i!' 37 Ebu ani vaze ĝuĝuvaĝa ane teite onamoga gaRariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoĝa, Ioane, zeĝe da'o tutuze onamiro.

38 Ze, kuru neĝa ĝiane'ete'e vazeĝa neo feurirotene, vaze ĝehaĝani'a harae ĝunuĝunirote'e horoniro. Ze niau ĝaniĝanau radiro. 39 Ani diuĝadu, 'ahige rae ziro. 'Za nougadu ufeta niau ĝunuĝune'ohe? Roĝae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.' 40 Ze eĝofoharo. Rehano zeĝe nidu'a enona tuĝuze buziro. Roĝae kobe'a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaĝa uĝidu da'o tutuze diuĝiro, roĝae kobe'a'a baze'ete'e haba'ano. 41 Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ĝoere e'e hugani'e 'Roĝae kobe'a, eĝe'a ĝa'ohe. Iĝuno'i!' 42 Ebu roĝae kobe'a'a ĝarihe hune iĝunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e horonirotene, zaguzagaro. 43 Iesu'e ĝoere riĝa hina iraduguziro. 'Roĝae kobe'a 'adi ĝabonate'e hariĝa ago rae ĝehano'i!' Ebu zina'a, 'Roĝae kobe'a 'adi ogomu nu hano'i!'

6

Iesu Nazareta neĝa onamiro
(Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

1 Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro. 2 Bana Madaĝa madaĝano, Iuda kuru neĝa zamaĝano ihoziro. Ebu vaze ĝehaĝani'a ani haramo igirotene, zeĝe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi gigi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeĝa haro? Gigi'a inaraĝa haĝae'ete'e haĝaiĝa nouge nouge haĝae'ohe? 3 Ani ne ogoru'ete'e vazeĝa. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoĝa. Ani ezeĝa nu zu emeĝe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu ĝoere mene mae ĝihiniro. 4 Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazeĝani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.' 5 E'ea gigi'a inaraĝa haĝae'ete'e haĝaiĝa haĝaoga mene idararo. Rehano ugi azaĝa tiba tiba da'o 'evoreĝa ranao teadu, faiziro. 6 Ani 'ahige rae zamariro. ''Ahi duĝuru haĝai'e 'ahigugahehe?' Mazaĝa ze'e Iesu ĝoere mene mae ĝihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuguziro
(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, nega negano Badi'a goere ihoze ragavido. 7 Ebu ani'a vaze gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuguziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e gigi'aga ziniro. 8 Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madagano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i. |iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuguze da'o mo'i. 9 Tamakaze'e hagao'i. Dabua tiba da'o hagao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'
10 Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diugo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iguno'i. 11 Haba 'ahogano ne azaga mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'urugа fode buno zeno'i, ze'a nagini hagaate'e ederoga veize.'
12 Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vaze vaze zege sau'anono'o gihuroga. 13 Zege'a vine sau'a gehaga hegoze buziro. Ebu ugi azaga gehaga mazao dehoro aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro
(Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

14 Zuhi'a Heroda*'a Iesu harига igiro, mazaga Iesu niga vaze gehagani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso'a runeono'o bare gabodiro. E'ebano'o ani'a gigi'a inaraga hina 'ahige hagae'ohe.' 15 Rehano vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vaze 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazega 'ahoga. Peroveta ibi'a heuga.' 16 Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Ege'a radu, 'unuga vari'e ri'irote'e vazega, niga Ioane, ane'a bare gabodiro.'
17-18 Ibite Heroda'a negoga, niga Filipo, inuga meiro. Inuga niga'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare niro, raena'a, “Gae'a negogo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha.” E'ano'o, Heroda'a vaze tugunadu Ioane obone tiro, ebu gu'ano ohoniro. 19 E'ano'o Firifo inuga Herodia'a Ioane magunoharo, ebu matihi reiro. Rehano mene idararo. 20 Mazaga Heroda'e Ioane rihonadu, tuganiro. Heroda ani edega, Ioane ani hagai manoga hagae'ete'e vazega, zu gigi'a vazega. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.
21 Rehano madaga ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaga zamarirote'ea, ogomu boro hagairo. Ebu ne zuhi'aga zuhi'aga, zuni uti gihi'aga gihi'aga, ebu Galilea haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize. 22 E'e zamagano Herodia abogani'a diugi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaga matu'iro. Ebu Heroda'a rogae tahi'aga niro. 'Ahige reiro. 'Ga nagini urate'ete'e tohega umido'i! Ege'a gani'uma.' 23 Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ga nagini urate'ete'e tohega umidine, ege'a gani'uma. Ege'a giane radiu'ete'e haba'a ruga zuni gani'uma.'
24 Ebu rogae tahi'aga buanadu, vi'a gadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro. 25 Ebu rogae tahi'agani'a Heroda vage garihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvao teadu, izidi 'ada inine manoga.' 26 E'e igirotene, Heroda ani'e zamaga adudaro, zuni zamaga ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaga u'ano, ane goere vari'oga mene uratiro. 27 Ebu ane uti vazega 'ahoga tuguniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, gu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro. 28 Vadiga' e siuvao teadu odohe ariro, ebu rogae tahi' aga hanadu ane' a vi' a odohe haro.
29 Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a idugano teadu hararo.

Iesu'a vaze gugуvaga daha fu'o (5000) gubuziro
(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

30 Apostolo azaga* Iesu vage bare onairo. Ebu zege'a nagini hagairote'e zu vaze vaze ihozirote'e harига nidu'a me'odoharo. 31 Ebu Iesu'a rae ziro. 'Ege teite aro'i! Vaze o'o'a haba'a onamihi! Ebu e'ea ahirize ohono'i!' rae reiro. Mazaga vaze gehagani'a zege vage oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaga zu o'o'a. 32 Hena zege da'o gasi hina vaze o'o'a haba'a onamiro.
33 Vaze gehagani'a zege'a onamirote'e horozadu, ze zege zege'a zamariro. Ebu zege nidu'a zege zege ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aga teite onamirote'e haba'ano. 34 Zege'a hebetadu, Iesu'a gasiono'o buarotene, vaze gugуvaga boro horoziro, ebu vetugaziro. Mazaga ze'e mamoe heuga. Giaze'ete'e azaga o'o'a. E'ano'o hari gehaga ihoziro.
35 Goravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, “'Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. 36 Vaze gugуvaga tuguzo'i, ne uhiga 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma.” 37 Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i!'

Ebu hena ze'a niro, raena'a, ''Ahi eme nougi'uma? Emeg̃e'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoitadu, zini'umahehe?' 38 Iesu'a g̃adiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu? Onamadu g̃iano'i!' Ze'a horonirotene, niro. '|iBeredi|r fu'o zu g̃ozone aheu.'

39 Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vaze nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae. 40 Amag̃e vaze vaze'a sinahu tiba tiba (100), ebu g̃ae fu'o gaubanana, g̃ae fu'o gaubanana (50) ehoriro. 41 Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu g̃ozone aheu madu, adure ite g̃ianiro, ebu Badi'a umininro, ebu |iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vaze vaze zenoga veize. Ebu g̃ozone aheu zuni vahegadu g̃ahugiro. 42 Zeg̃e nidu'a au ubararo. 43 Ane tahi'a'a tunahuo |iberedi|r g̃aha'a g̃aha'a zu g̃ozone g̃aha'a g̃aha'a ufirotene, tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro. 44 Ogarote'e zamag̃ano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

Vu rana onamiro
(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)

45 E'e enogano Iesu'a tahi'ag̃a ziro, raena'a, “G̃asio tiradu ibite mone afa fare onamo'i” U Iesu'a 'ize e'ea vaze g̃ug̃uvag̃a tug̃uziro. 46 Tug̃uze modirote'e enogano, ani haba mag̃a itaduni, Badi'a mazao kuraro. 47 Ohererarote'e zamag̃ano, g̃asi'e du'ura boro nemag̃ano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro. 48 Zavara boro'a zeg̃e zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo g̃iziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeg̃e vag̃e du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro. 49 Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaro. 50 Zeg̃e nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a g̃arihe g̃oreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i! 'Ahi eg̃e. Ago rihano'i!' 51 Ani'a zeg̃e teite g̃asio ehoriro, ebu zavara'a daug̃iro. Zavara'a daug̃irotene, ze'e zaguzagau g̃ouriro. 52 Mazag̃a ze'e gigi'a inarag̃a hina vaze g̃ug̃uvag̃a g̃ubuzirote'e hag̃aig̃a huga, mene fairu zamariro. Zeg̃e zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azag̃a faiziro
(Mataio 14:34-36)

53 Zeg̃e'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu g̃asi e'a ute tiro. 54 G̃asiono'o buarotene, vaze'a Iesu irag̃a horoniro. 55 Ebu ze e'e haba zamag̃ano dure onamiro. Ebu ne azag̃a Iesu harig̃a igirotene, ugi azag̃a farata hina odohe onaido. 56 Ne boro, ne komeg̃a nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azag̃a ne hunio tiro. Ebu Iesu umininro, ani dabua arig̃a tahig̃a zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azag̃a'e manoriro.

7

Ibi'a azag̃a ihozidote'e g̃oe'a
(Mataio 15:1-9)

1 Farisea azag̃a Iesu teite nu'oraro. Mose goro g̃oe'a ihoze'ete'e azag̃a nu zuni, Ierusalemaono'o onaadu, zeg̃e teite nu'oraro. 2 Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo ogaudote'e horoziro. A'e zeg̃e goro ibig̃ano mene vuzu'ido.

3 Farisea azag̃a zuni Iuda azag̃a* nidu'a zeg̃e hag̃ai'e, ibi'a azag̃a'a ihozirote'e idunag̃ano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oga'uma. 4 Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeg̃e'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azag̃a goro g̃ehag̃a zuni hag̃aido, bio zuni g̃og̃ore vuzu'e'ete'e goreg̃a. 5 E'ano'o Farisea azag̃a zuni Mose goro g̃oe'a ihoze'ete'e azag̃ani'a g̃adiniro, raena'a, 'Nougaduni g̃ae tahi'a tahi'a'e ibi'a azag̃a goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo ogau'ohe?'

6 Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vazeg̃a Isaia'e za, zamaze aheu azag̃a rae zamare'ena'a, buka zag̃og̃a zamag̃ano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azag̃ani'e hebe hina da'o rae g̃ihihe'ohe. U zamaze'e nuo. 7 Eg̃e mazao kurau taug̃e'ohe. Zeg̃e 'iradugu g̃oe'ani'e vaze goro g̃oe'a da'o.

8 Za'e Badi'a goro g̃oe'a enonani'ohe. U vaze goro g̃oe'a uratohau rinede'ohe.'

9 Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro g̃oe'a zamare dog̃o'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azag̃a'a ihozidote'e g̃oe'a da'o obone radoga veize. 10 Mazag̃a Mose ani raena'a, “Vi'u mogo gubazo'i.” ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' 11 Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, “E g̃a dana'oga mene idag̃a, mazag̃a eg̃e tohe'e g̃a g̃anifo, rehano Badi'a ha'uma.” 12 'Ouge reifone, za'e, e'e vazeg̃ani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe. 13 E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azag̃a'a ihozidote'e g̃oe'a u'ano, Badi'a g̃oere rae mode'ohe. Za hag̃ai 'ugug̃a g̃ehag̃a hag̃ae'ohe.'

Vaze sausaune'ete'e ḡauḡa
(Mataio 15:10-20)

14 Ebuni Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu
edero'i! 15 Enoneono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. Rehano
zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a vaze sausaune'ohe. 16 Teḡaḡeta vazeḡani'e
igi'uma.'
17 Iesu ani vaze ḡuḡuvaḡa muhizadu, ne diuḡe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ḡoere
e'e huga ihozoga veize ani ḡadiniro. 18 Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni
zamaze mene 'a'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene
sausaune'ohe. 19 Mazaḡani'e zamao mene diuḡe'ohe. Rehamo isio da'o diuḡe'ohe. Ebuni
mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Ḡoere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e
anoga idaḡa rae ra'ohe.
20 Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a, vaze sausaune'ohe.
21 Mazaḡani'e vaze zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ḡiriu
baze'ete'e, 22 ḡonore, gorugoru, vaze hahu teite baze'ete'e, te'one, haḡai sau'a, ḡuriro,
ubuma ḡezoḡa, ahiahi, ḡuriro ḡoe'a aduga, niḡa bare ḡihine, ebuni haḡai tauḡi tauḡe.
23 'Adi sau'a nidu'ani'e vaze zamaono'o fureru'ohe. Ebu vaze sausaune'ohe.'

TuroFenise roḡaeḡa Iesu mazao firo*
(Mataio 15:21-28)

24 Iesu e'ano'o iḡunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuḡiro.
Ani ura'e ane'a onairote'e, vaze'a ederoga mene uratiro. Rehamo vaze'a mene ederadu,
Iesu'a 'u'uru radoga ibiḡa o'o'a.
25 U roḡae 'ahoga aboḡani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roḡaeḡani'a Iesu hariḡa
igirotene, onairo. Ebu Iesu odaḡa babaḡano ḡuḡuriro. 26 Ani'e |iGuriki|r* roḡaeḡa,
TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboḡa mazaono'o hegone
bunoga veize.
27 Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aḡa isize ge au usuranoga. Mazaḡa tahi'a
ogomu madu, ḡuni veize feuno zenoga'e mene manoḡa.' 28 Roḡae ani naenaeniro. 'Ahige
reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ḡuni'e fata 'u'uḡano tahi'a ogomu mumuḡa au'ohe.'
29 Ebuni ani'a roḡae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa ḡoere'e idaḡa bobo, ne onamo'i. Vine
sau'a ai aboḡo mazaono'o buaneha.'
30 Ebuni roḡae ai ane ne onamiro. Aboḡani'e ane bazuni fataḡano baze'enogano
haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa fainiro

31 Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o
vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraḡano feuri' onamiro.
32 Ebuni vaze nu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa, Iesu vaḡe zamahu onairo.
Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize. 33 Iesu'a ḡuḡuva zamaḡanono'o zamahu
vaḡiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teḡaḡa ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaḡa
oboniro. 34 Ebu adure ite ḡiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Ḡoere e'e
hugani'e 'Teḡaḡo bohatano'i') 35 Ebu teḡaḡani'a bohataro, mazaḡa zu manoradu, fairu
ḡoeriro.
36 Iesu'a ziro, vaze 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare
zirotene, ze'e bare bare haire ragaviro. 37 Zeḡe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani,
gau nidu'a faifaine haḡae'ohe. Teḡaze 'uhuḡa azaḡa faizadu, ḡoere igi'ohe. Ebu ḡoe'a
o'o'a azaḡa faizadu, ḡoere'ohe.'

8

Iesu'a vaze daha ḡazaḡa (4000) ḡubuziro
(Mataio 15:32-39)

1 E'e madaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aḡa
huziro, ebu ziro. 2 'E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze mada uḡidu eḡe teite
radeha, zu ogomuze o'o'a. 3 Vinini tare nezeo tuḡuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e
haba faḡanono'o onaeha.'
4 Ebu tahi'aḡani'a ane ḡadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa
horonadu, 'ahi duḡuru ḡubuzi'uma?' 5 Iesu'a ḡadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |
iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.
6 Ebu vaze ḡuḡuvaḡa zina'a, 'Rahao ehoro'i!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu
Badi'a uminiro. Ebu vahegadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize ane tahi'aḡa ziniro. Ebu
tahi'aḡa'a ḡahugiro. 7 Ze'e ḡozone komeḡa nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu

tahi'aga zina'a, 'Gahuge ragavo'i!' reiro. 8-9 Zege nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000.
Ebu iberedi gaha'agaha'a tunahuo mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro.
10 Ebu zege nidu'a tuguziro. Iesu ani zogone igunadu, tahi'aga teite gasio ehoradu,
Dalumanuta haba'a mone onamiro.

Farisea azagani'a hagai nu badega uratiro
(Mataio 16:1-4)

11 Farisea azagani'a onairo, ebu Iesu teite goere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae,
Iesu'a, Badi'a gigi'a hina hagai nu badega* hagaoga uratiro. 12 Iesu ani here'ena'a,
zamagani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi azaga'e hagai nu badega urate'ohe?
E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duguru veize hagai nu badega'e mene hagai'uma.'
13 Ebu ani'a muhiziro. Bare gasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

*Farisea azaga zu Heroda |iisiti|r (yeast)**
(Mataio 16:5-12)

14 Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga agutaro 'ahine, ze'e tiba da'o gasio ufi odohiro.
15 Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine giano'i! Heroda zu Farisea azaga |iisiti|r
giano'i!' 16 Ze'a go'ane'ena'a, “Eme'a iberedi mene odoheha 'ahine, 'ouge ra'ohe.”
17 Iesu'a ze nagini go'anirota'a'e ederirotene, ziro, raena'a, “Nougadu beredi nu mene
odohate'eano'o go'ane'ohe? Za'e ize mene ederehehe ga mene zamarehehe? Zamaze
uzabogahehe?' 18 Ubumazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Tegazeta, rehano mene
igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe, 19 ege'a vaze daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r
fu'o (5) vahegirota'a'e? |iBeredi|r gaha'a gaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zege'a
nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro. 20 Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha gazaga (4000)
veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r gaha'a gaha'a'e tunahu
nugu iriva'oniro?' Zege'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro. 21 'Za ize mene
zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae gadiziro.

Betesaida negano Iesu'a vaze ubumaga kuruga fainiro

22 Iesu'a tahi'aga teite Betesaida negano feuriro. Feurirotene, vaze nu'a vaze
ubumaga kuruga, Iesu vage abine onairo. Ebu ubumaga obonoga rae, umidiro.
23 Iesu'a vaze ubumaga kuruga evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu
vaze ubumagano so'abidadu, evo'a ubumaga ranatiro. Iesu'a gadiniro. 'Ga gau nu
horone'ehehe?' 24 Vaze ubumaga kurugani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeniro.
'Vaze horoze'e rehano, ire teige edau ragave'ohe.' 25 Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumaga
ranatirotene, vaze ubumaga kuruga riga ehamaro, ebuni ubumaga manoriro. Gau
nidu'a faine horoniro. 26 Iesu'a ane ne tugune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida
nega ize ago diugo'i!'

Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro
(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)

27 Ebu Iesu'a tahi'aga teite Kaisaria Filipi haba'a nega nega onamiro. Onamirote'e
zamagano, Iesu'a tahi'aga gadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae
ra'ohe?' 28 Ebu zege'a niro. 'Vaze nu 'ane, ga'e Ioane Babatiso rae ra'ohe. Nu'e raena'a,
Elia* rae ra'ohe, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazega 'ahoga rae ra'ohe.' 29 Ane'a
gadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ga'e Keriso.' reiro. 30 Iesu'a
iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga ago zo'i!'

Iesu'a aduga hidi'uma harига ebu rune harига reiro
(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)

31 Ebu Iesu'a gadahe ihoziro, raena'a, 'Ege, Vaze Ubuga*ni'a aduga gehaga hidi'uma.
Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a gahunohau'ete'e nega zuhi'aga boro boro, ebu Mose
goro goe'a ihoze'ete'e azagani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uguhi'uma. Ebuni mada ugidu
zamagano bare gabode iguni'uma.' 32 Ani'a goere 'adi dogo'ani rae fureniro. Ebu
Petero'a Iesu ane genagano mae niro, ebu 'Ga'e ago 'ouge ro'i!' rae roniro. 33 Ronirotene,
Iesu'a tehadu, ane tahi'a tahi'a giaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Ege
mazaono'o vagino'i! Satani! Ga'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano
vaze ibio zamare'ohe.'
34 Ebuni ani'a vaze guguvaga zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a ege
garunio hegoti'uma ro'idene, ane edega hagaiga modo'i, ebuni ane satauro* heratadu,
ege garunio hegoto'i! 35 Mazaga ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazegani'e, gabonega
sausauni'uma. Ege veize zuni Badi'a hari manoga veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e
vazega'e, gabone manoga hidi'uma. 36 Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, gabonega
modine, nagini manoga hidi'uma? 37 Ane'a ane gabone mouga veize, nagini hina

e'e naeĝa haĝai'uma? 38 Izidi'e vaze'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu haĝai sau'a haĝae'ohe. Vaze'a eĝe u'ano zuni eĝe ĝoere u'ano mazagaronine, eĝe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madaĝano, eĝe Mama agaĝa manoĝa* zamaĝano, tuĝure viga zaĝoĝa zaĝoĝa teite eĝe'a ovai'uma.

9

1 Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a gigi'a inaraĝa hina ibitohanoga veize onai'uma. E'e horoni'uma.'

Iesu iraĝani'a nufiro
(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)

2 Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zeĝe da'o maĝa boro itiro. Ebuni zeĝe ubumao Iesu iraĝani'a nufiro. 3 Zuni dabuaĝani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamaĝano vaze'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe. 4 Ebuni Elia'a Mose* teite zeĝe mazao fureranadu, Iesu ĝoreniro. 5 Petero'a Iesu nina'a, 'Ihore vazeĝa! Eme 'adama radiu'eta'a'e manoĝa tauĝi. Nugo taruha uĝidu ogoratihi, tiba ĝae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.' 6 Ani aĝu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine. 7 Ebu ĝoze'a feuradu, zeĝe 'uiro. Ebu ĝoze zamaĝanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, ''Adi'e eĝe Ubude, eĝe zamarone. Ĝoe'a egohano'i!' 8 Zeĝe'a ehamarotene, vaze 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

9 Ze'a maĝanono'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, “Zae ubumao fureranate'e ĝauĝani'e, vaze mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare ĝabode iĝunogano.” 10 Zeĝe'a ani ĝoere egoharo. Rehano zeĝe da'o bone ĝo'ane vaĝiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare ĝabode iĝuni'uma ra'eta'a'e nagini?' 11 Ebuni zeĝe'a Iesu ĝadinena'a, 'Nougadu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝani'a raena'a, “Ibite'e Elia'a onai'uma.” ra'ohe?' 12 Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, ĝau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zaĝoĝa zamaĝano'e raena'a, “Vaze Ubuga'e aduga ĝehaĝa hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma.” reido? 13 Rehano eĝe'a zi'ohe. Elia ai onaeha, ebu vaze nu'a ane mazao zeĝe ura haĝaiĝa haĝaeha, ibite buka zaĝoĝa zamaĝano tirote'e teigena'a.'

Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro
(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)

14 Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zeĝe ĝazaĝa'a ane tahi'a fu'o tu ĝazaĝa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze ĝuĝuvaĝani'a, zeĝe fu'o tu ĝazaĝa fare edau ĝeĝezoga horoziro. Ebu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro. 15 Ebu vaze ĝuĝuvaĝani'a Iesu horonirotene, zaguzaganadu, ane vaĝe dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo. 16 Iesu'a ane tahi'a ĝadizena'a, 'Zeĝe teite nagini u'ano rotete'ohe?' rae ziro. 17 Ebu vaze 'ahogani'a ĝuĝuva zamaĝanono'o naenaeni'ena'a, 'Ihore vazeĝa, e ubudehe ĝae vaĝe tutune onaeha, mazaĝa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, ĝoeroga mene idaĝa. 18 Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohe. Hebe'anono'o busure'ohe. Ĝonoga atite'ohe, ebu ahi'ani'a taidu'ohe. E ĝae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize ĝadimana rehano, ze hegone bunihi ra, rehano mene idaraneha.'

19 Amaĝe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azaĝa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i eĝe vaĝe.' reiro. 20 Zeĝe'a ane vaĝe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirotene, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro. 21 Iesu'a moga ĝadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madaĝano ani ugi 'ahi meiro?' Mogani'a nina'a, 'Ani kome'a madaĝano meiro.' 22 Ebu raena'a, 'Iĝaiĝa ire roga zamaĝano zu vu zamaĝano, vine sau'ani'a mae feune'ohe, ani ura'e ĝaboneĝa sausaunihi raduni. Ĝa fainoga edeĝa ro'idene, vetuĝafo'i ebu danafo'i!' 23 Iesu'a niro. ' “Ĝa edeĝa ro'idene” rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazeĝani'e, nagi gauĝa haĝaoga'e edeĝa. 24 Tahi'a kome'a mogani'a ĝarihe ĝihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohe. Rehano eĝe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'i!'

25 Iesu'a vaze ĝehaĝani'a dure onairote'e horozirotene, vine sau'a ta'iroharo. 'Ĝa, vaze mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineĝa sau'a! Eĝe'a ĝa'ohe. Ane mazaono'o buano'i! Ane ragano bare ago ro'i!' 26 Vine sau'ani'a ĝihau ĝaniĝanau'ena'a, tahi'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze ĝehaĝani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro. 27 Rehano Iesu'a evo'ano mae ĝihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a iĝune edaro.

28 Iesu'a ne 'ahoga diuḡirotene, tahi'aḡani'a sifu sifu ḡadiniro. 'Nouga'ahi emeḡe'a
vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?' 29 Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguḡa'e
kuru hina da'o hegoze buze'ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'uguḡani'e hegoze buzoga'e
mene idaḡa.'

Iesu'a rune hariḡa bare reiro
(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)

30 Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iḡunadu, Galilea haba'ano vitau
onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vaze'a ederoga mene uratiro. 31 Mazaḡa
ani'e tahi'aḡa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze'a
me'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebu mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.' 32 Rehano
ze'e, ani'a ḡoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ḡadinoga riharo.

Iniu'e hitagano ra'ohe?
(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)

33 Ze'a Kaperanauma neḡano feuriro. Zeḡe'a ne diuḡirotene, Iesu'a tahi'aḡa ḡadiziro.
'Za ibio onaate'e zamaḡano, nagini ḡo'ane onaeha?' reiro. 34 Rehano ze'e mene ḡoreniro,
ibio onaate'e zamaḡano iniu niḡa boro raena'a, zeḡe'a zeḡe bare ḡo'aziro 'ahine. 35 Ebu
Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a
niḡa boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uḡano re'uma, ebu tuḡure vazeḡa re'uma.
36 Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeḡe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu,
'ahige rae ziro. 37 'Iniu'a eḡe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae
ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano
Badi'a, eḡe Mama zuni mae ḡihine'ohe.'

Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe
(Luka 9:49-50)

38 Ioane'a Iesu niro. 'Ihore vazeḡa, vaze 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a
hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, ani'e emeḡe teite mene
rau'e 'ahine.' 39 Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'i! Mazaḡa eḡe nio gigi'a inaraḡa
haḡae'ete'e haḡaiḡa* haḡae'ete'e vazeḡa, e'e haḡaiḡa enogano, eḡe ni mene sausaune
ḡoeri'uma. 40 Mazaḡa eme mene rofe'ete'e vazeḡani'e, emeḡe danafe'ete'e vazeḡa. 41 E
hubehune zi'ohe. Ḡae'a Keriso niḡa mae ḡihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuḡa ḡanine,
ani'e hubehune e'e naeḡa me'uma.'

Haḡai sau'ano tutune ve'one'ete'e
(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

42 'Tahi'a kome'a 'ahiguḡa eḡe mazao fie'ete'e zamaḡano, iniu'a haḡai sau'ano tutune
ve'onihi reine, ani'e hadi boro bagaḡa 'unuḡano autadu, davarao mae feunine, manoḡa.
43 Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Evo'o naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone
hidoga'e manoḡa. Hena evo'o aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa* diuḡoga'e sau'a. 45 Ebu
odaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Odaḡo naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone
hidoga'e manoḡa. Hena odaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. 47 Ebu
ubumaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, ḡude modo'i! Ubumaḡo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a
ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga'e manoḡa. Hena ubumaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu
ireḡa diuḡoga'e sau'a. 48 E'e haba'ano radiu tuḡutuḡu idiḡa ḡehaḡani'a, vaze ahi'a au
radiu'e'uma, zuni ireḡani'e mene vida'uma.

49 Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma. 50 Dama'e manoḡa, rehamo dama'a aberaune,
nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta
tone radiu tiburano'i!'

10

Iesu'a roḡae hegone'ete'e ḡoe'a ihoziro
(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

1 Iesu'a e'e haba'a mode iḡunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuḡano fariro.
Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ane vaḡe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e
teige, ihoziro. 2 Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro,
raena'a, “Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idaḡahehe?” 3 Iesu'a naenaezina'a, 'ahige
reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e nouge ra'ohe?' 4 Zeḡe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga
hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.' 5 Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e
teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a goro ḡoe'a 'adi tiro. 6 Rehano ḡadaheḡano, Badi'a'a haba
nidu'a haḡairote'e zamaḡano, “Badi'a'a ohoze zu roḡae haḡairo. 7 E'ano'o ohoze'a
vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inugeta tibura'uma, 8 ebu ani anine aheu rehano tiba

re'uma.” E'ano'o ze'e mene aheu, rehano tiba. 9 E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vaze'a
mene 'a'ani'uma.'
10 Vesu'u zeḡe'a neo diuḡi' onamirotene, Iesu, tahi'aḡani'a ḡadiniro. Ani'a ihozirote'e
moneo ḡadimaro. 11 Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonadu, roḡae 'ahoga meine, a'e
ani'a inuga ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa teite idaḡa. 12 Ebu roḡae'a i'a modadu, ohoze
'ahoga meine, ani zuni i'a ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa haḡae'ohe.'

Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro
(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)

13 Vaze nu'a Iesu vaḡe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano
Iesu tahi'a tahi'a'a roziro. 14 Iesu'a e'e horonirotene, zamaḡa ḡuginiro. Ebu tahi'aḡa
ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuḡuzo'i, eḡe vaḡe aroga! Ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a
ibitohau'ete'e vazeḡa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a ḡoere igi'ete'e vazeḡa. 15 E
hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine,
Badi'a'a mene ibitoha'uma.' 16 Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ḡihinadu,
manina tiro, ebu evo'a zeḡe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vazeḡa
(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

17 Iesu ani'a iḡunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu
babaḡano obena hina tuḡadu, ḡadiniro. 'Ihore vazeḡa manoḡa, e nagini haḡaine,
ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?' 18 Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'G̃a nougaduni “E
manoḡa” ra'ohe? Vaze manoḡa'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manoḡa. 19 G̃a'e Mose
goro ḡoe'a edeḡa. A'e “Vaze ago mano'i. Inugo ago ḡahine aheto'i. Ago ḡonotano'i. Ago
ḡurire ḡoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo gubazo'i.” ' 20 Ebu ani'a Iesu niro. 'Ihore
vazeḡa, e'e kobeḡanono'o onao izidi, Mose goro ḡoe'a e'e nidu'a haḡaido.' 21 Iesu'a
ubuma 'ue, ane ḡianiro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'G̃a'e gau 'ahoga ize mene
haḡaeha. Onamo'i! G̃ae tohe zuni habaḡo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni|rḡa'e
toheze o'o'a azaḡa zeno'i! 'Ougine, ḡabone manoḡa me'uma Badi'a mazao. Ebuni eḡe
ḡarunio aro'i!' 22 Ani'a e'e ḡoe'a igirotene, vetuḡararo. Ebu zamaḡa are'ena'a, onamiro,
mazaḡa ani'e ma'ora* vazeḡa 'ahine.
23 Iesu'a tahi'aḡa ḡiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazeḡa'e, Badi'a'a
ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa.' 24 Ebu zeḡe'a e'e ḡoe'a igirotene, zaguzagaro.
Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eḡe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa
bagaḡa. 25 Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a
ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa.” 26 Ze e'e igirotene, zamaze nidu'a zaguzagaro,
ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. ''Ougine, iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?' 27 Iesu'a ḡiazadu,
ziro. 'Vaze ane'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozi'uma.
Mazaḡa ani'e gau nidu'a haḡaoga idaḡa.' 28 Petero'a Iesu ḡoreniro. 'G̃iano'i! Eme
tohe nidu'a modadu, ḡae ḡaruna hegote'ohe' 29 Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe.
Vaze 'ahogani'a neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa ga haba'a, eḡe u'ano zu Badi'a
hari manoḡa u'ano modine, 30 ani izidi madaḡano ḡae sinahu e'e bare me'uma. Neḡa,
negoḡa, ezeḡa, vi'a, eneḡa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma.
Ebu mada ḡonagani'a onaine, ḡabone tuḡutuḡu* me'uma. 31 Rehano ibite'ete'e azaḡa
ḡehaḡa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma.'

Iesu'a ḡae uḡiduḡano ane rune hariḡa reiro
(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)

32 Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalema ibiḡano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e
ḡianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azaḡa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a
gaubanana aheu fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e
ihoziro. 33 'Ahige reiro. “G̃iano'i, eme'e Ierusalema ite'ohe, ebu eḡe, Vaze Ubugani'e
dibu'o vazeḡa ḡihi'aḡihi'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a obohe ti'uma. Ebu
zeḡe'a raena'a, 'G̃a'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aḡu'a azaḡa* 'evoreo ri'ihi'uma.
34 Zeḡe'a ḡirihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebuni mada
uḡidu zamaḡano, bare ḡabode iḡuni'uma.'

Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro
(Mataio 20:20-28)

35 Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vaḡe onaadu, 'ahige rae niro. 'Ihore
vazeḡa, eme gau 'ahoga ḡae'a haḡaofoga ra'ohe.' 36 Iesu'a ḡadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a
nagini haḡao zinihi ra'ohe?' 37 Ze'a raena'a, 'G̃ae'a zuhi'a me'uma madaḡa mo'idene,
eme aheu, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohofo'i, eme nife boro reifine.'
38 Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aḡu'a, nagini umide'eta'a'e. Eḡe'a gage'ete'e bioḡa'e aduga

hidi'ete'e bioga, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni ege bapatizohi'uma bapatizoga hina zae zuni bapatizozi'umahehe?' 39 Zege'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Ege'a gagi'uma bioga'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni ege bapatizohi'uma bapatizoga hina, zae zuni bapatizozi'uma. 40 Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehori'uma azaga'e, ege 'ane mene re'uma. Rehamo e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azagani'a da'o ehori'uma.' 41 Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maguniro. 42 Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edega, avo'a haba'a zamagano, zuhi'a rae zi'ete'e azagani'a, e'e ne azaga ibitozini'ohe ebu zege gihi'a azagani'a ze urate'ete'e idunagano ne azaga ragano hagae'ohe. 43 Rehano za'e ago 'ouge hagao'i! Zae bo'agano iniu'e gihi'a reihi reine, ani'e zae tugure vazega heuga rae re'uma. 44 Ebu iniu'a niga boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tugure igi'ete'e vazega re'uma. 45 Mazaga ege, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vaze'a ege tugure egoga veize, rehamo ege'a vaze tugure hagaoga veize, ebuni vaze gehaga sau'a u'ano, ege gabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko negano ubumaga kuruga fainiro
(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

46 Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko negano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vaze guguvaga teite Ieriko nega mode oname'enogano, ubumaga kuruga zuni umido vazega, niga Batimeo'a ibi genagano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga. 47 Ani'a Iesu, Nazareta ne vazega hanite onairote'e igirotene, huau iguniro. 'Iesu, Davida Ubuga, ege vetugaho'i!' 48 Vaze gehagani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Rehano ani bare gihau bagaga huaro. 'Davida Ubuga, ege vetugaho'i!' 49 Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumaga kuruga vazega huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamago tiba hano'i! Iguno'i! Ani'a hugade'ohe.' 50 Ane'a ogote'ete'e dabuaga modadu, garihe iguniro, ebu Iesu vage onamiro. 51 Iesu'a gadiniro. 'Ga ura ga mazao nagini hagaihi?' Ubumaga kuruga vazegani'a niro. 'Ihore vazega, e ehamatihi ra'ohe.' 52 Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'i! Gae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a gae bare fai'eha.' Ebu garihe hune ubumaga ra'arotene, Iesu garunio hegotiro.

11

Iesu Keriso'a Ierusalema nega diugiro
(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)

1 Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalema nega hanitiro, ebu ne aheu, niga Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maga uhigano bone, Iesu'a tahi'aga aheu tuguziro, 2 ebu ziro. 'Zazore mone nega onamo'i. E'e negano feurine, vaze'a ize mene ehorirote'e |idoniki|r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i. 3 Vaze'a gadizena'a, “Za nagini nouge'ohe?” ro'idene, 'ahige rae zo'i. “Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma.” '

4 Ze onamiro, ebu |idoniki|r ubuga ibiheta genagano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zege'a fuhi'iro. 5 E'ea edau radirote'e azagani'a gadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougadu |idoniki|r ubuga e'e fuhi'e'ohe?' 6 Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e goe'a zirotene, tuguze onamiro.

7 Ze'a |idoniki|r ubuga Iesu vage mae onairo. Ebu zege dabua |idoniki|r garugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro. 8 Ebu vaze gehagani'a zege dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rougeita butuono'o vari'e madu, ibi rana tiro. 9 Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu garuna onamirote'e azagani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana! * Badi'a niga mae gihino'i! Zuhi'a Boro nigano onae'ete'e vazega matu'ohatihi!' 10 Emege mama Davida'a ibitoharote'e e'e madagani'a onai'uma. Matu'ohatihi! Hosana! Hitanao Badi'a niga mae gihino'i!'

11 Ani'e Ierusalema negano feuriro, ebu Badi'a gahunohau'ete'e Nega* zamagano diugiro. Gau nidu'a giane ragave haugirotene, goravararo 'ahine, tahi'aga teite Betania nega bare onamiro.

Iesu'a |ifigi|r irega roniro*
(Mataio 21:18-19)

12 Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neganono'o vinini tare onairo. 13 Ebu |ifigi|r irega rougeta haba fagano'o moneni horonirotene, Iesu'a |ifigi|r irega u'a onamiro, huga gianoga rae. Ani'a uhiga onairotemo, huga o'o'a. Rouga da'o horoniro. Mazaga |ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaga. 14 Ebu Iesu'a |ifigi|r irega niro. 'Vaze'a ga hugo mene bare a'uma onamo tugutugu, mazaga ga'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e igiro.

Iesu'a hoihoi azaga Badi'a gahunohau'ete'e Negaono'o uhiziro
(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

15 Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalema nega bare itirotene, Badi'a gahunohau'ete'e
Nega diugiro. Iesu ani, Badi'a gahunohau'ete'e Nega zamagano, gahunohanoga veize
hoite'ete'e hoihoi azaga, uhize gururuziro. Iudea |imoni|r hina senise'ete'e azaga
fataga, zuni tubugo niniga hoite'ete'e azaga ehoro gauga mae gihuniro. 16 Ebu vaze
garariro. Badi'a gahunohau'ete'e Nega zamagano tohe odohe diuge oname buanoga
mene uratiro. 17 Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zagoga zamagano 'ahige
tiro ga? “Ege ne'e vaze nidu'a kuru nega re'uma” Rehano zae'a ege kuru nega zamagano
gonore monede hagae'ohe.'
18 Badi'a gahunohau'ete'e nega zuhi'aga, zuni Mose goro goe'a ihoze'ete'e azagani'a,
e'e hariga igirotene, Iesu manoga ibiga vagiro. Mazaga vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e
egadu, zaguzagaro 'ahine, Iesu rihoniro. 19 Gorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a,
Ierusalema neganono'o bare Betania nega onamiro.

|iFigi|r iregani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro
(Mataio 21:20-22)

20 Oherebau ibio onamirote'eba, |ifigi|r irega horoniro. Ane huga mo'aganono'o
rorau ovoiro taiga. 21 Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r irega nirote'e goe'a zamariro.
Ebu Iesu niro, raena'a, 'Ihore vazega, giano'i! Gae'a rone sausaunate'e |ifigi|r irega
roraneha.' 22 Ebu Iesu'a naenaeziro. 'Badi'a mazao fio'i! 23 E hubehune zi'ohe. Iniu'a
maga 'adi nina'a, “Gihitadu, davara zamagano buano'i” rae re'uma. Ebu zamaga mene
'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e hagaiga hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge
Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma. 24 E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini
kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge
hagaine, huga hidi'uma. 25 Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao hagai sau'a
hagaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae hagai sau'a zuni rae
modi'uma.'

Ierusalema zuhi'aga azagani'a Iesu gigi'aga gadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)

27 Ze Ierusalema negano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a gahunohau'ete'e Nega zamagano
oname'enogano, Badi'a gahunohau'ete'e nega zuhi'aga boro boro, zuni Mose goro goe'a
ihoze'ete'e azaga, ebu vaze boro boro'a, ani vage onairo. 28 Ebu zege'a gadiniro. 'No'e
gigi'aga hina hagai e'e hagae'ohe? Iniu'a e'e gigi'aga ganiro?'
29 Iesu'a naenaeziro. 'Ege'a gadimu tiba gadizi'uma. Zae'a naenaehine, ege'a zi'uma,
no'e gigi'aga hina hagai 'ahi hagae'ohe. 30 Ioane'a zinirote'e bapatizoga'e, Badi'aono'o
ga vazeono'o? Naenaeho'i.'
31 Zege'a zege da'o neneganiro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma.
“Tena nougadu ani goere mene mae gihinido?” 32 U “Vazeono'o reine, ...” ' Vaze
gehagani'a maguni'uma rihoniro. Mazaga vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e
hubehune peroveta vazega.
33 E'ano'o Iesu naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Eme agu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Ege zuni no'e
gigi'aga hina hagai 'ahi hagae'etadi mene ihozi'uma.'

12

|iVaini|r mebaga giane'ete'e azaga hariga idaidaga*
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)

1 Iesu'a hari idaidaga hina goreziro. 'Vaze 'ahogani'a |ivaini|r mebaga goraro,
ebu hadi gabiriga meraro. |iVaini|r maga edene gige'ete'e iduga hadi rana hu'iro.
Ehamu'ete'e taruhaga hitanao hadi hina hagairo. Ebu e'e mebaga, meba giane'ete'e
azaga ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.
2 |iVaini|r maga hirive'ete'e madaga feurirotene, tugure vazega meba giane'ete'e
azaga vage tugune onamiro, |ivaini|r maga nu mouga veize. 3 Rehano ze'a obone teadu
bouniro, ebuni evo'a isoga tugune baroniro. 4 Tugure vazega 'ahoga hena bare tuguniro.
Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro. 5 Hena 'ahoga tuguniro, rehano
mau runiro. Vaze gehaga zuni tuguziro, rehano nu bouziro, nu zimi ruziro. 6 Ane
mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Gonagano, ani tugune'ena'a, 'ahige reiro.
'Ani ege ubude 'ahine, goe'a egoha'uma.' 7 Rehano ani'a feurirotene, meba giane'ete'e
azagani'a neneganе'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazega igu'a me'uma vazega.
Aro matihi! Mebaga'e emege'a me'uma.' 8 Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |
ivaini|r mebaga enogano modiro.

9 |iVaini|r mebaga vazega'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba giane'ete'e azaga
zimi hauGi'uma. Ebuni |ivaini|r mebaga vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma. 10 Za buka zagoga
zamagano, 'ahige tirote'e goe'a'e me'odiro ga?
"Ne ogoru'ete'e azagani'a mene uratadu, mae modirote'e hadigani'e, gauga boro
hadiga re'uma. 11 'Adi'e Zuhi'a Boro'a hagairote'e hagaiga. Emege'a giane'etene,
manoga tauGi.'
12 Iesu teite goerirote'e azagani'a, hari idaidaga 'ahi'e zege veize reirote'e ederirotene,
ze ura Iesu obone tihi reiro. Rehano vaze guguvaga rihoziro. E'ano'o Iesu modadu
onamiro.

Roma zuhi'aga ani |itakisi moni|rga
(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)

13 Iudea vaze boro boro'a, Farisea azaga zu Heroda teite rau'ete'e azaga Iesu mazao
tuguziro, ane goere gonaga egoga raduni. 14 Ze ani vage onairo, ebu 'ahige reiro. 'Ihore
vazega, eme edega, ga'e huga da'o ra'ete'e vazega, zuni vaze mazao mene rihau'ete'e
vazega. Mazaga ga vaze tohe mene giane'ete'e vazega. Rehano goere huga hina Badi'a
ibi ihofe'ohe. E'ano'o gadimu'ohe. Roma zuhi'aga |itakesi moni|rga haune, idaga ga
mene? Eme |itakesi|r naega ha'uma ga mene?'
15 Rehano Iesu ani edega, ze zamaze nufe zamariro. Zege goere teite mene idaga. Ebu
'ahige reiro. 'Za nougadu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiga odohe aro'i, ege gianifine.'
16 Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu gadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zege'a
naenaeniro. 'Roma zuhi'aga ni ebu viga.'
17 Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'aga* |imoni|r'e Roma zuhi'aga ane hano'i, ebu Badi'a |
imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zege huga ani goereono'o zaguzagaro.

Runeono'o bare iguni'uma goe'a
(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)

18 Sadukea azaga* Iesu vage onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azagani'e mada
gonagano mene iguni'uma. Zege'a Iesu gadiniro. 'Ahige reiro. 19 'Ihore vazega, Mose'a
emege veize 'ahige tiro. "Vaze 'ahoga negoga rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a
reine, ane negogani'a bare me'uma, ebu negoga veize ubuga fureni'uma" 20 Negoga
nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoga ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano
ubuga o'o'a. 21 Negoga aheugani'a gozobaga teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga
o'o'a. Ebu negoga ugiduga zuni hahuriro, rehano hagai idagani'a fureraro. 22 Ebu
negoga nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba gozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau
hauGadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u gozoba zuni rudaro. 23 Runeono'o bare iguni'uma
madagano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazaga ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro
'ahine.'
24 Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zagoga huga mene ma'ohe, zuni
Badi'a gigi'a agu'a. 25 Runeono'o bare iguni'uma madagano, ze'e mene hahuri'uma,
rehamo ze'e adureo radiu'ete'e aneruga heuga. 26 Za'e runeono'o iguni'uma ga mene,
gadimu'ehehe? Mose buka zamagano butu harigа'e'e. Za e'e harigа me'odiro ga,
Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu
Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a." 27 Ani'e mene rune azaga Badi'a, rehamo gabone
azaga Badi'a. Ze ahirize'e rudaro, rehano vineze ize gaboga. Za'e ve'oga boro bagaga.'

Goro goe'a gihi'a
(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)

28 Mose goro goe'a ihoze'ete'e vazega 'ahogani'a onairo, ebu zege'a go'anirote'e igiro.
Iesu'a faifairu naenaezirote'e igirotene, Iesu gadiniro. 'Goro goe'a nidu'a zamagano
no'e goro goe'a'e gihi'a?' 29 Iesu'a naenaeniro, raena'a, 'Goro goe'a gihi'a hune'e 'ahi'e'e.
"Isaraela* azaga, ego'i! Zuhi'a Boro, emege Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga. 30 Ebu
zamago nidu'a hina, gaboneго nidu'a hina, zamarogo nidu'a hina, inaragо nidu'a hina
Zuhi'a Boro, gae Badi'a zamaro'i!" 31 Goro goe'a 'ahoga, e'e hegotoga'e 'ahi'e'e. "Gae'a
gae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'i!" Goro goe'a aheu 'adi'e goere boro.
Goro goe'a 'ahoga 'ahogani'a goere aheu 'adi mene vitinoga.'
32 Mose goro goe'a ihoze'ete'e vazegani'a naenaeniro, raena'a, 'Manoga tauGi! Ihore
vazega, ga'e hube hugano goere'ohe. Badi'a'e tiba. 'Ahoga'e o'o'a. 33 Ebu zamaga
nidu'a hina, edega nidu'a hina, inaragа nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vaze'a
ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e hagaiga'e boro bagaga. Gau
nunu Badi'a hau'ete'e hagaiga zagoga'e, e'e hagaigani'a vitinoga.' 34 Ebu ani'a dogo'ani
naenaenirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ga nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e
vazega ra'ohe.' E'e enogano vaze nidu'a ani gadinoga riharo.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a
(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

35 Ebu Iesu Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga? 36 Mazaḡa Davida ani, Vine Zaḡoḡani'a edeḡa hanadu, 'ahige reiro.
“Badi'a'a eḡe Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.
Eḡe eda'e moneo ehoro'i, onamo ḡae teite utite'ete'e azaḡa odaḡo 'u'uḡano edeze ḡahizi'uma.”
37 Davida 'ane'a, e'e vazeḡa hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vaze ḡuḡuvaḡa matu'uzeta Iesu ḡoere igiro.

Iesu'a Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa haḡai u'ano haramo ziniro.
(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

38 Iesu'a ihozirote'e zamaḡano, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ḡiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faḡa haḡaadu, oname onae'ohe, ebu vaze vaze'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ḡorezihi ra'ohe. 39 Iuda kuru neḡa zamaḡano, vaze boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe, ebu tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehoro haba'a manoḡano da'o ehorihi ra'ohe. 40 Ebu ḡozoba so'onadu, toheḡa nidu'a meine'ohe, zuni kuru faḡa ḡurire kurau'ohe. E'ano'o zeḡe haḡai sau'a, e'e naeḡa'e boro bagaḡa me'uma.'

Ḡozoba'a Badi'a ḡahunanirote'e |imoni|rḡa
(Luka 21:1-4)

41 Iesu ani, Badi'a ḡahunani'ete'e |imoni|r mauḡaḡa uhiḡano ehoriro. Vaze ḡehaḡani'a mauḡa zamaḡano |imoni|r ufirote'e ḡiane radiro. Ma'ora azaḡa ḡehaḡani'a |imoni|r boro ufiro. 42 U toheḡa o'o'a ḡozobaḡani'a onaadu, |imoni|r komeḡa aheu ufiro. A'e toea aheu heuḡa. 43 Ebu Iesu'a tahi'aḡa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheḡa o'o'a ḡozobaḡani'a ofata'a'e, vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaḡa. Ḡozoba'e boro bagaḡa ofeha. 44 Mazaḡa ma'ora azaḡani'a ofata'a'e, zeḡe |imoni|r ḡehaḡaono'o tahiḡa da'o ofeha. Rehano ḡozoba 'adi'e ane mazao radiu'ete'e moniḡa nidu'a ofeha. Ani'a ogomuḡa hoite a'uma moniḡa nidu'a ufi hauḡeha.'

13

Kuru Neḡa Fahe Hauḡi'uma rae Reiro
(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)

1 Iesu ani Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡanono'o buarotene, ane mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazeḡa 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Ihore vazeḡa, ḡiano'i! Hadi iraḡa zuni ne iraḡa 'adi nugo ḡiano'i! Manohuga tauḡi!' 2 Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madaḡa onai'uma. Agire azaḡa nidu'a fahe ruruni'uma.'

Mada ḡonagano ibiti'uma haḡaiḡa
(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)

3 Iesu ani Olive maḡano, a'e Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa naenaeḡano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zeḡe'a sifu ḡadiniro. 4 'Efo'i! A'e no'e madaḡano? E'e haḡaiḡa nidu'a furera'uma madaḡano, nagi haḡai nu badeḡani'a ibite furera'uma?' 5 Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ḡiano'i! Hena vaze'a tutuze so'ozi'uma. 6 Vaze ḡehaḡani'a eḡe ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. “E'e Keriso” Ebu vaze ḡehaḡa tutuze so'ozi'uma. 7 Uti hariḡa, haba hani'a, ga haba faḡanono'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ḡauḡa, rehano mada ḡonaga'e ize, izema. 8 Mazaḡa avo'a neḡani'a, avo'a neḡa teite utiti'uma. |iGavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaḡano haba'a hagari'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ḡadaheḡano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneha.

9 Zae'a bare dugute to'i! Mazaḡani'e kanisoro azaḡa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neḡa zamaḡano bouzi'uma. Eḡe u'ano, |igavamani|r vazeḡa zu zuhi'a, zeḡe zamao eda'uma. Ebu zeḡe ubumao eḡe hari manoḡa rae fureni'uma. 10 Mada ḡonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manoḡa'e, haba nidu'a zamaḡano haramo zini'uma. 11 Ebu no'e madaḡano oboze teadu, kotao ohozo'idene, nagini ḡoe'a re'uma rae, ago zamare borofo'i! Madaḡani'a feuro'idene, zae'a ḡoeri'uma ḡoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'i! Mazaḡa zae'a ḡoeri'uma ḡoe'a'e, zae'a mene ḡoere'ohe. Rehamo Vine Zaḡoḡani'a ḡoere'ohe. 12 Negoḡani'a negoḡa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maḡuno zini'uma, ebu runeo

tuĝuzi'uma. 13 Vaze vaze nidu'a eĝe ni u'ano, za he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo meite'e vazeĝa'e ĝabone hidi'uma.

Sausauze'ete'e riho ĝauĝa eda'uma madaĝa
(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)

14 Rehano sausauze'ete'e riho ĝauĝa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vazeĝa edero'i! Iudea haba'ano radiu'ete'e azaĝa haba maĝa u'a ferau onamo'i! 15 Ne touĝariĝano ahi'a ohone'ete'e vazeĝani'e bare ovoadu, ne mene diuĝi'uma, ane tohe mouga veize. Rehano fera'uma. 16 Mebao gaue'ete'e vazeĝani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Rehano fera'uma. 17 E'e madaĝano, ahi'eta roĝaeĝa zuni, nune hina ene guraĝa ĝubuze'ete'e roĝaeĝa, ze'e vetuĝaĝa. Feranoga mene idaĝa. 18 Irugu madaĝano, e'e madaĝani'a mene fureranoga veize kurano'i! 19 Mazaĝa e'e madaĝano vaze nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ĝadaheĝano ĝau nidu'a haĝairote'eano'o onao izidi, 'ahiguĝa haĝaiĝa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguĝa mene bare furera'uma. 20 Zuhi'a Boro ani'a, e'e madaĝa mene futufine, vaze tiba zuni mene ĝabode radi'uma. Rehamo ane'a mae tirote'e azaĝa* u'ano, e'e madaĝa futufi'uma reiro.

21 Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ĝiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ĝoe'a ago mae ĝihino'i. 22 Mazaĝa ĝuriro Kerisoĝa zuni ĝuriro peroveta azaĝa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae tirote'e azaĝa tutuze so'ozihi radu haĝai nu badeĝa boro bagaĝa zu zaguzaga'uma haĝaiĝa haĝai'uma. 23 E'ano'o zae'a bare dugute to'i! Haĝai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

Vaze Ubugani'a ovai'uma
(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)

24 Ebu aduga hidi'uma madaĝa hauĝine, e'e madaĝano mada'e uzabora'uma. Bato'e mene agara'uma. 25 Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma. Ebu adure ĝiane'ete'e gigi'aĝani'e hagahagari'uma. 26 Ebu e'e madaĝano eĝe, Vaze Ubugani'a ĝoze zamaĝano ovai'uma. Gigi'a inaraĝa boro zuni agaĝa manoĝa madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma. 27 Ebu hena eĝe'a tuĝure viga tuĝuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a rae tirote'e azaĝa nu'ozi'uma. Haba ĝonaganono'o haba ĝonaga azaĝa nu'ozi'uma.

Madaĝa hanite'ete'e edero'i!
(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)

28 Figi ireĝa mazao nagini'a fureru'ete'e ĝianadu, edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouĝani'a udufa'oga horonetene irugu madaĝa haniteha rae edere'ohe. 29 E'e teige 'ahiguĝani'a fureru'ete'e horonine'e, eĝe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i. 30 Hubehune zi'ohe. Izidi radiu'ete'e azaĝa mene hauĝi'uma, onamo 'ahiguĝaguĝa nidu'a furera'uma. 31 Adure zu raha'e hauĝi'uma. U eĝe ĝoere'e radiu tuĝutuĝu.

Guhiu rado'i!
(Mataio 24:36-44)

32 Rehano nani'a 'ahiguĝani'a furera'uma, emeĝe nidu'a aĝu'a. Adureo radiu'ete'e aneruĝa zuni aĝu'a. Badi'a Ubuga zuni aĝu'a. U eĝe Mama da'o edeĝa. 33 Zae'a dugute to'i! Ĝiane rado'i! Mazaĝa za aĝu'a, e'e madaĝa nani'a onai'uma. 34 A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuĝa. Ani'a iĝune'ete'e madaĝano, ane tuĝure azaĝa mazao, gau tiba tiba zini'uma. Ebu ibiheta ĝiane'ete'e vazeĝa nina'a, “Ehamu rado'i!” re'uma. 35 E'ano'o fairu ĝiano'i! Mazaĝa za aĝu'a ne zuhi'aĝa nani'a bare onai'uma. Ĝorava ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aĝu'a. 36 Ani'e, za aĝu'a madaĝano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano hanizine, nougi'uma? 37 Eĝe'a zae zi'ete'e ĝoe'a'e, vaze nidu'a zuni zi'ohe: Ĝiane rado'i!'

14

Iesu ma'uma ibiĝa vaĝiro
(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

1 'Ahi madaĝa'e, Pasika muiĝa* zuni |iisiti|r o'o'a |iberedi|rĝa au'ete'e muiĝa madaĝa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa boro boro, zuni Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa, ze 'u'uru monede, Iesu obone teadu, manoga ibiĝa vaĝiro. 2 Mazaĝa ze raena'a, 'Pasika muiĝa madaĝano mene haĝai'uma. Hena vaze ĝuĝuvaĝani'a utitofi'uma.'

Roĝae 'ahogani'a dehoro Iesu rana beu'iro
(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)

3 Iesu ani'e Betania neg̃ano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vazeg̃a ne zamag̃ano
radiro. Ze ehore ogau'enogano, rog̃ae 'ahogani'a botorog̃eta diug̃iro. Botoro hadi
nig̃a Alabasita*, zamag̃ano'e dehoro, nig̃a Narudo, naeg̃a'e'e boro, e'e varadadu, Iesu
vadini rana ovoe beu'iro. 4 Rehano vaze nu de'ea bone mag̃unadu, g̃adititina'a, 'Nagini
u'anono'o dehoro manog̃a mode taug̃e'ohe? 5 A'e hoitifone, kina sinahu ug̃idu (300)
vitinifo. E'e |imoni|rg̃a'e toheg̃a o'o'a azag̃a zinifo.' 'Ouge rae roniro.
6 Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'i! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e hag̃ai
manog̃a eg̃e mazao hag̃aeha. 7 Mazag̃a tohe o'o'a azag̃ani'e, zae teite ig̃aig̃a radiu'ohe.
Vesu'u za faizine, idag̃a. U e'e zae teite ig̃aig̃a mene radi'uma. 8 Ani'e ane edeg̃a hag̃aig̃a
hag̃aeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehoro eg̃e ahirio ibite be'uneha, vesu'u eg̃e ahiri
guroga veize. 9 E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamag̃ano no'e haba'ano Badi'a hari
manog̃a haramine, ani'a hag̃aate'e hag̃aig̃a harig̃a re'uma, ane zamaroga veize.

Iuda Isakariota'a Iesu revoharo
(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)
10 Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeg̃a ma'ete'e vazeg̃a 'ahoga, Badi'a
g̃ahunohau'ete'e neg̃a zuhi'ag̃a boro boro vag̃e onamiro, Iesu revohanoga veize. 11 Ze
e'e g̃oe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r g̃ani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu
revoha'uma madag̃a manog̃a vag̃iro.

Pasika muig̃a hag̃ae tiro
(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)
12 |iIsiti|r o'o'a |iberedi|rg̃a au'ete'e muig̃a madag̃a ibi'ano, a'e Pasika zamarifine,
dibu'o mamoeg̃a ubuga mau'ete'e madag̃a, Iesu tahi'a tahi'a'a, Iesu g̃adiniro. 'No'e
onamadu, g̃ae veize Pasika ogomug̃a hag̃ae ti'uma?'
13 Ane tahi'a aheu tug̃uze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Ierusalema neg̃a ito'i! Ohoze
'ahogani'a vu g̃og̃oreg̃a g̃udu'oga horoni'uma. Ebu ani g̃aruna hegoto'i! 14 Ane'a
diug̃i'uma neg̃ano, e'e neg̃a vazeg̃a g̃oreno'i. “Ihore vazeg̃a 'ahige ra'ohe. Eg̃e'a, eg̃e
tahi'a tahi'a teite, Pasika muig̃a a'uma neg̃a zamag̃a'e, nou'e'e?” 15 Ani'a hitanao ne
boro zamag̃a 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eg̃e Pasika muig̃a veize, ne zamag̃a ruhine teate'e
horoni'uma. De'ea hag̃ae to'i.' 16 Ani anine ig̃unadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e
horoniro. Ze Pasika muig̃a ruhine tiro.

Iuda'a Iesu revoha'uma harig̃a ibite ziro
(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)
17 G̃oravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo. 18 Ze
ehore ogarote'e zamag̃ano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a
revoni'uma. Ani, eg̃e teite idag̃a ogau'ete'e vazeg̃a.' 19 Ze zamaze adudaro, ebu ane
ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.
20 Iesu'a naenaezi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamag̃ano, |iberedi|
r eg̃e teite idag̃a siuvao 'u'une au'ete'e vazeg̃a. 21 Eg̃e, Vaze Ubugani'e, buka zag̃og̃a
zamag̃ano tirote'e idag̃ano onami'uma. Rehano, eg̃e, Vaze Ubuga revoni'uma vazeg̃a'e,
fase vetug̃ag̃a! Ani'e mene furerafone, manog̃a.'

Zuhi'a ane mui g̃onaga au tiburaro
(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)
22 Ze ogarote'e zamag̃ano, Iesu'a |iberedi|r madu, Badi'a uminiro. Ebu |iberedi|r
vahegaduni, g̃ahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eg̃e ahiri.'
23 Hena |ivaini|r vug̃a biog̃a 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu
ze bio tibanono'o tahi tahe gagiro. 24 Ebu Iesu'a ziro. ''Adi eg̃e ru. Vaze g̃ehag̃a u'ano
be'ute'ohe. Eg̃e ru hina Goro Iziga ti'ohe. 25 E hubehune zi'ohe. E |ivaini|r vug̃a mene
bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga gagi'uma.'
26 Ebu ze badahadu, Olive mag̃a buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'G̃a'a eg̃e o'ohi'uma'
(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)
27 Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazag̃a
buka zag̃og̃a zamag̃ano 'ahige tiro.
“Badi'a'a mamoe g̃iane'ete'e vazeg̃a mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau g̃ouri'uma.”
28 Rehano e rudanadu, runeono'o bare g̃abode ig̃uni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea
ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'
29 Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.' 30 Iesu'a
Petero niro. 'E hubehune g̃a'ohe. Izidi ohere kokoroku'a g̃ae aheu ize, izema uganogano,
g̃a'e g̃ae ug̃idu eg̃e o'ohi'uma.' 31 Rehano Petero ani g̃oere g̃iharo. 'Nagini'a eg̃e mazao

fureraune, e ḡae teite ruda'uma madaḡano zuni, e'e ḡa mene rae o'o'i'uma.' Ane tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

Iesu Getesemane haba'ano kuraro
(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)

32 Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'aḡa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'i!' 33 Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeḡe uḡidu zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaḡa ufeta riharo, zuni zamaḡa adudaro. 34 Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'i!'

35 Hena tahiḡa mo bade onamiro. Ebu rahao ḡuḡuradu, kuraro, raena'a, 'Idaḡa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaḡino'i!' 36 Ebu 'ahige reiro. 'Eḡe Mama, ḡa gau nidu'a haḡaoga edeḡa. Eḡe mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaḡino'i! Rehano mene eḡe ura. A'e ḡae ura da'o haḡao'i!'

37 Hena baradu, ane tahi'a uḡidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ḡa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe? 38 Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ḡoe'a mene egaduni, haḡai sau'a mene haḡaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorere'ohe.'

39 Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro. 40 Hena ani'a bare onaadu, zeḡe uḡidu baze'enogano horoziro. Mazaḡa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e aḡu'a nouge nouge Iesu naenaeni'uma.

41 Iesu'a bare onamadu, kuranadu, ḡae uḡiduḡano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madaḡa 'ai onaeha. Ḡiano'i! Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma. 42 Iḡuno'i! Eme haoze onamihi! Ḡiano'i! Revoni'ete'e vazeḡa 'ai onaeha.'

Iesu obone tiro
(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

43 Iesu ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazeḡa 'ahogani'a onairo. Vaze ḡehaḡa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro zuni, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ebu, vaze boro boro'a, tuḡuziro. 44 Reva vazeḡani'a, ane'a haḡai'uma gauḡa ibite ihoziro, raena'a, 'Eḡe'a hidadu, fura'inite'e vazeḡani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

45 Iuda'a feurirotene, Iesu vaḡe onamiro. Ebu 'Ihore vazeḡa boro!' rae nina'a, fura'iniro. 46 Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro. 47 Ane teite edau radirote'e vazeḡa 'ahogani'a, kariḡa ahase bunadu, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a tuḡure vazeḡa agatinirotene, teḡaḡa vari'e buniro. 48 Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, eḡe obohe touga veize onaahehe? 49 Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano ihozido. E'e zamaḡano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e furera'uma haḡaiḡa.'

50 Ebu tahi'aḡa nidu'a ani muhine feraro.

51 Ohoze tahi'aḡa 'ahogani'e, Iesu ḡarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoḡa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azaḡani'a, ane zuni obone tihi reirotene, 52 dabuaḡa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'aḡa nidu'a nu'orarote'e nemaḡano Iesu'a edaro
(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

53 Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a nu'oraro. 54 Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a ḡabiri zamaḡano diuḡiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azaḡa teite ehoradu, ireo idiro.

55 Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Iudea kanisoro azaḡa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nouge nouge kotai'uma ḡoe'a vaḡiro, rehano mene horoniro. 56 Mazaḡa vaze ḡehaḡani'a Iesu ḡuriro hariḡa rae fureniro 'ahine, ḡoereze mene tiba.

57 Ebu vaze nu'e iḡunadu, Iesu ḡuriro hariḡa 'ahige rae fureniro. 58 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e igiro. “E'e Kuru Neḡa Zaḡoḡa* 'adi, vaze'a haḡairote'e ḡauḡa fahadu, mada uḡidu zamaḡano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene haḡai'uma ḡauḡa, ohoni'uma.” ' 59 Rehano e'e hariḡa zuni mene idararo.

60 Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa ĝihi'a'a, zeĝe zamao iĝunadu, Iesu ĝadiniro.
'Ahige reiro. 'Ĝa mene naenaezi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ĝoere aduga ĝae rana ti'eta'a'e,
ĝa nouge re'uma?'
61 Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa
zuhi'aĝa ĝihi'a'a bare ĝadiniro. 'Ahige reiro. 'Ĝa Keriso, emeĝe'a mae ĝihine'ete'e
vazeĝa ubuga hehe?' 62 Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eĝe,
Vaze Ubugani'a, Badi'a gigi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ĝoze
zamaĝano ovaite'ea horohi'uma.'
63 Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa ĝihi'a'a dabuaĝa obonadu, zigiro.* Ebu 'ahige
reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaĝa mene vaĝi'uma. 64 Badi'a ni sausaune'ete'e
ĝoe'a za egeha. Za nouge zamare'ohe?' Zeĝe nidu'a ani maune, manoĝa rae reiro.
65 Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaĝa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige
reiro. 'Ĝa'e peroveta vazeĝa! Ro'i! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuĝure vazeĝa nu'a hena
fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro
(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

66 Petero ani'a ne 'u'uĝano radirotene, Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa ĝihi'a
veize gaue'ete'e roĝae tahi'aĝa 'ahogani'a onairo. 67 Ani Petero'a ireo idirote'e
horonirotene, ane ĝiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Ĝae zuni Iesu, Nazareta ne vazeĝa
teite radiudo.' 68 Rehano Petero ani e'e ĝoe'a o'oniro, raena'a, 'Ĝae'a nagini ra'eta'a'e,
e'e aĝu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e ĝabiriĝa ibihetaĝa u'a onamiro. Ebu
kokoroku'a ugaro.
69 Roĝae tahi'aĝa ani horonadu, ani uhiĝano edarote'e azaĝa bare zina'a, 'ahige reiro.
'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeĝa ma'ete'e vazeĝa 'ahoga.' 70 Rehano Petero'a bare rae
o'oniro.
Vesu'u ani uhiĝano edarote'e azaĝa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ĝa'e
ane vaze 'ahoga. Mazaĝa ĝae zuni Galilea vazeĝa.' 71 Rehano Petero ani, ĝoere huga
ĝoe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ĝa'a ra'ete'e ohozeĝa
a'a'e, e aĝu'a.'
72 Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e ĝoe'a
zamariro. 'Kokoroku'a ĝae aheu izema uganogano, ĝa'e ĝae uĝidu eĝe o'ohi'uma.' E'e
zamarirotene, ani niau rudaro.

15

Pirato'a Iesu ĝadiniro
(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

1 Oheredao uzeuze, Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa boro boro'a, vaze boro
boro, ebu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa, kanisoro azaĝa nidu'a teite ĝo'aniro. Ebu
Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ĝiane'ete'e vazeĝa, niĝa
Pirato, ani evora ri'iniro. 2 Pirato'a ĝadiniro. 'Ĝa'e Iuda azaĝa zuhi'aĝahehe?' Iesu'a
naenaenina'a, 'Ĝae'a e'e ra'ete'e.' 3 Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa boro boro'a
ĝoere aduga aduga ĝehaĝa ani rana ĝoeriro. 4 Pirato'a hena bare ĝadiniro. 'Ĝa mene
naenaezi'ehehe? Ĝiano'i, ĝoere aduga aduga ĝehaĝa ĝae rana ĝoere'ete'e!' 5 Rehano
Iesu ani mene bare ĝoeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

Pirato'a Iesu sataurono ga veize tuĝuniro
(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

6 Pasika muiĝa madaĝano iĝaiĝa, Iudea azaĝani'a umidirote'e idunaĝano, ĝutaudote'e
vazeĝa 'ahoga tuĝune bunido. 7 E'e madaĝano ĝu'a neĝano ĝutarote'e azaĝa teite vaze
'ahoga niĝa Barabasi'a radiudo. Ani'e utitirote'e zamaĝano vaze 'ahoga marote'e vazeĝa.
8 Vaze ĝuĝuvaĝani'a Pirato vaĝe onairote'ea, uminiro, ane'a iĝaiĝa haĝaidote'e haĝaiĝa
haĝaoga. 9 Pirato'a ĝadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azaĝa zuhi'aĝa 'omo tuĝune
bunoga urate'ehehe?' 10 Mazaĝa Pirato ani edeĝa, Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa
boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeĝe'a ahiahiniro 'ahine. 11 Rehano Badi'a
ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa boro boro'a Barabasi tuĝune bunoga rae, vaze ĝuĝuvaĝa
ĝunuĝano inare ĝoeriro. 12 Ebu Pirato'a hena bare ĝadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaĝa
zuhi'aĝa rae hune'eta'a'e nougi'uma?' 13 Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'i!'
14 Pirato'a hena ĝadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haĝai sau'a haĝairo?' Rehano ze
bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'i!' reiro. 15 E'ano'o Pirato ani, vaze ĝuĝuvaĝa zama'a

* **14:63** 'Adi'e Badi'a niĝa sausaune'ete'e ĝoe'a u'ano, Iuda azaĝa haĝae furenidote'e haĝaiĝa.

ehoroga rae, Barabasi tuğune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ğoere idunağano masinadu, satauronoga veize tuğuniro.

Uti azağa Iesu ğirihoharo
(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

16 Uti azağani'a Iesu gavana ne zamağa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro. 17 Ebu dabua kanağa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ğuadu, ovoe redoharo, zuhi'a rouga raduni. 18 Ebu 'evore ğihine'ena'a, 'ahige reiro. 'Iuda azağa zuhi'ağa o! Mada manoğa!' 19 Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuğadu, so'one kuraro. Zeğe nidu'a tibutibe 'ouge hağairo. 20 Ebu ğirihohau hauğirotene, dabua kanağa fuhi'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro
(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

21 Kurune ne vazeğa, niğa Simona'a guni'a neğanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azağani'a tuğutuğuniro, Iesu satauro odohoga veize. 22 Ebu Iesu tutune onamiro, habaniğa Gologota. E'e ğoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'. 23 Murava niğa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini|r vuğa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta giginoga veize. Rehano mene gagiro. 24 Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ğahugotitiro. 25 Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ğazağa (9am) zamağano. 26 Nagini u'ano satauronirote'e ğoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAĞA ZUHI'AĞA' 27 Ğonore azağa aheu ane teite idağa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo. 28 A'e buka zağoğa zamağano tirote'e ğoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e hağae tauği tauğe'ete'e azağa teite tibune me'odiro.'

29 Uhiğano vitau onamirote'e azağani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ğa Kuru Neğa Zağoğa fahadu, mada uğidu zamağano ohoni'uma reirote'e vazeğa! 30 Satauroono'o buanadu, ğae'a ğae bare ğabo'o'i!' 31 Badi'a ğahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro'a, Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa teite Iesu ğirihohau'ena'a, ğoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vaze ğabozido. Rehano ani'a ane bare mene ğabone'ohe. 32 Keriso, Isaraela azağa zuhi'ağa, satauroono'o buano'i, emeğe'a ğia'adu, ğae mazao fioga veize.' Ane teite idağa satauro zirote'e azağa zuni ğoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro
(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

33 Madai madağa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ğorava madağa uğidu (3pm) meiro. 34 Ğorava madağa uğidu (3pm) meirotene, Iesu'a ğihau huaro. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Ğoere e'e hugani'e, 'Eğe Badi'a, eğe Badi'a, ğa nougadu ğiahe modeha?' 35 Satauro uhiğano edarote'e azağa nu, e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Ğiano'i! Ani Elia hune'ohe.' 36 Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari mağa fu'ure'ete'e heuğa 'uruğa, |ivaini|r vuğa ğiği'a zamağano taradu, gubu somoğano autiro. Ebu Iesu ğohani haro, gagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'i, nugo ğianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.' 37 Iesu ani ğihau huaro. Ebu iriga re'adu, rudaro. 38 Ebu e'e zamağano, Kuru Neğa Zağoğa 'ue'ete'e dabuağa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu aheu reiro. 39 Uti vazeğa boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ğiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubehune vaze 'adi'e Badi'a Ubuga.'

40 Roğae nu zuni mono'o edanadu, ğianiro. Zeğe bo'ağano'e, Maria, ani Magadala neğa roğaeğa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roğae 'ahoga, niğa Salome. 41 Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madağano, ane teite onamiro, ebu tuğureğa egoharote'e roğaeğa. Ebu Iesu teite Ierusalema neğa erirote'e roğaeğa ğehağa zuni e'ea.

Iesu hadi iduğa zamağano tiro
(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

42 Ğoravararo. A'e Bana Madağa izema mougano, ogomu hağae ti'ete'e madağano, 43 Iosefa, Arimatea ne vazeğa, Iudea kanisoro vaze boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madağa guhinirote'e vazeğa. Ani Pirato vağe onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro. 44 Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vazeğa boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ğadiniro. 45 Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e igirotene, Iosefa tuğuniro, Iesu ahiri mouga veize. 46 Iosefa ani, dabua 'uruğa manoğa hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduğa zamağano tiro. E'e iduğa'e vatava hu'irote'e iduğa. Ebu hadi boro

hina idu ibihetaga kiune 'uiro. 47 Maria, Magadala ne rogaega, zuni Maria, Iosefa vi'a,
anianine Iesu tirote'e haba'a giane radiro.

16

Iesu'a bare gabode iguniro

1 Bana Madaga madaga haugirotene, Maria, ani Magadala nega rogaega, zu Maria,
ani Iakobo vi'a, ebu rogae 'ahoga, niga Salome, zege ugiduni murava hohoga manoga
hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize. 2 Fura madagano, irarirotene, ze'e idu haba'a
onamiro. 3 Zege da'o neneganiro, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadiga 'omo kiune
vaginofi'uma?' 4 Ebuni ze'a dude igunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro.
Hadiga'e boro bagaga. 5 Zege huga idu haba'a zamaga diugirotene, ene maragaga
'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuagani'e 'urugа bagaga zuni faga
bagaga. Rogae ugidu ai vineze de'oriro. 6 Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'i! Za'e
Iesu, Nazareta nega vazega, satauronirote'e vazega vage'ohe. Ani ai gabode iguneha.
Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirote'e igu'a giano'i! 7 Ai onamo'i! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero
zo'i! 'Ahige rae zo'i, “Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zirote'e idunagano,
ane teite hidi'uma.” ' 8 Ebuni zege huga idu haba'anono'o ferau buaro, mazaga ahirize
rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni goere 'ahogani zuni vaze 'ahoga mene ziro,
mazaga riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne rogaega mazao fureraro

9 Fura madagano, oherebau uzeuze, Iesu ani gabode iguniro, ebuni Maria, Magadala
ne rogaega, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane
mazaono'o hegoze buzirote'e rogaega. 10 Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azaga,
zege zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro. 11 Ze'e, Iesu ai runeono'o bare gabode
igunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e harига igiro. Rehano ani goere mene mae
gihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edega ma'ete'e vazega aheu mazao fureraro

12 Vesu'u ani anine Ierusalema ne guni'aga onamirotene, Iesu'a zege zamao fureraro,
rehano iraga'e nufiro. 13 Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zege goere mene mae
gihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuguziro

14 Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a ogaudote'e
zamagano, Iesu'a zege mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini goreziro, vaze goere rae
mode'ete'e u'ano, zuni zege'a fefene'ete'e u'ano. Mazaga ani'a gabode igunirote'ea
horonirote'e azaga goere'e mene mae gihiniro. 15 Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a
onamo'i! Hari manoga, vaze nidu'a mazao haramo'i! 16 Haramo mae gihini'uma zuni
bapatizoni'uma vazegani'e, Badi'a'a gaboni'uma. U mene mae gihini'uma vazegani'e,
Badi'a kota boro madagano, ibigani'a tura'uma. 17 Haramo mae gihini'uma azagani'e
hagai nu badega 'adi hagai'uma: vine sau'a ege nigano hegoze buzi'uma, ago izigano
goeri'uma, 18 mohe sau'a mae gihini'uma, rune muravaga gagi'uma, rehano mene
sausauzi'uma, 'evoreze ugi azaga ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

19 Zuhi'a Iesu'a goreze haugirotene, Badi'a'a ani adure goha, mae gihine itiro. Ebu
Badi'a eda'e moneo ehoriro. 20 Ze ai onamadu, haba nidu'a zamagano haramiro. Zuhi'a
Boro zuni zege teite gaue tiburaudo, ebuni gigi'a inaraga hagae'ete'e hagaiga hina zege
goere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoga Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

1-2 Vaze boro Teofirasi, ege Luka, gae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauga gadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare igunirote'e zamagano, emege bo'agano Iesu'a hagainute'e horonirote'e azaga'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tugure azaga, ebu ze emege zuni ihofiro. Vesu vaze gehagani'a zu tugure azaga me'odirote'e idunagano Iesu hari moneo mirihiro. 3 Ege'a zuni e'e harига nidu'a'e gadaheganono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu ege'a gae veize hari 'adi faine dogo'ani ti miriho gane'eta'a'e manoga rae zamariro, 4 mazaga ibite vaze'a gae iho'irote'e harига'e hari huga rae gae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Harига

5 Heroda ani Iudea haba'a kiniga reirote'e madagano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazega 'ahoga niga Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazega 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaga urabo 'ahoga. Ani ebu inuga niga Elisabeta'e Arona* mariga azaga. 6 Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro goe'a hagaiga nidu'a faifaine hagaido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduga rae reiro. 7 Rehano ze ubudeze o'o'a, mazaga Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

8 Mada 'ahogano Abia urabo azagani'a gau'ete'e madaga meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru negano ane urabo azaga teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauga hagainu. 9 'Ougirotene ze'e zege hagai idunagano, kuru negano diugadu uvahu hohoga hufite'e vazega vagiro. Ebu e'e veize kagusi arahoga hagairotene, Zakaria meiro. 10 Ebu Zakaria'a uvahu hohoga hufi'ete'e haba'a zamaga diugiro zu vaze guguvaga'e kuru nega enoneo kurau radiunu.

11 E'e zamagano Zuhi'a Boro tugure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoga hufi'ete'e fataga eda'e moneo edaro. 12 Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro. 13 Rehano tugure viga'a niro, raena'a, “Zakaria! Ago rihano'i! Badi'a'a gae kuru igiro, e'ano'o ga inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga fureni'uma. Ebu niga'e Ioane rae turaho'i! 14 Ga'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze gehaga zuni ane'a fureranate'e moneo matu'i'uma. 15 Mazaga ani'e Zuhi'a Boro zamao niga boro re'uma. Ebu vaini vuga zu vu sau'a mene gagi'uma. Zu vi'a isi zamagano no'o Vine Zagogani'a ani ibito ha'uma. 16 Ani'e Isaraela azaga gehaga sau'azeono'o mae gihuzadu Zuhi'a Boro zege Badi'a vage tutuze onai'uma. 17 Ani viga zu gigi'aga'e peroveta vazega Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuga zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azaga'e duduga azaga horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuhi'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma.”

18 Zakaria'a tugure viga niro, raena'a, “E voureha ebu ege rogae zuni voureha. Gae goere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?” 19 Ebu tugure viga'a naenaenina'a, “E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a, tugure igi'ete'e aneruga. Badi'a'a gae hari manoga 'adi gouga radu ege tuguheha. 20 Giano'i! Madagani'a onaine, ege'a rate'e goe'a hugani'a furera'uma. Mazaga ga'e ege goere mene mae gihinate'e u'ano, ga'e goeroga mene idara'uma, onamo gae ubugo'a furera'uma.”

21 U vaze gugavaga'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru nega zamagano fagahune radiu'ohe rae zamarinu. 22 Ebu Zakaria kuru negano'o buarotene, ani ze gorezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o gorezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru nega zamagano igunu teige horonirote'e ederiro. 23 Ebu Zakaria kuru negano Badi'a mazao gaue'ete'e madaga haugirotene, Ierusalema haba'a modadu nega onamiro.

24 E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu. 25 Ani raena'a, “Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazagaroga izidi Zuhi'a Boro'a mae vagineha!”

Iesu'a Furera'uma Harига

26 Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tugure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta negano Maria vage ovoe tuguniro. 27 Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobaga. Ani'e Davida mariga vazega 'ahoga niga Iosefa teite ira'auniro. 28 Gabiriera'a Maria vage onairotene, ani niro, raena'a, “Badi'a'a manoga ganate'e rogaega! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e gae teite radiu'ohe.” 29 Maria ani e'e

* **1:5** Arona'e Mose negoga ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazega

igirotene, zaguzagaro zu ada'adaniro, ebu 'Ğoere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu.
30 Ebu tuğure viga'a nina'a, “Maria! Ago rihano'i! Mazağa Badi'a'e ğae mazao
matu'e'ohe. 31 Ğiano'i! Ğa'e ene te'adu ubugo 'ahoga fureni'uma ebu niğa'e Iesu rae
turahi'uma. 32 Ani'e niğa boro re'uma ebu vaze'a ani'e Badi'a ğihi'a ubuga rae re'uma.
Ebu ane vouğa kini Davida teige, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma. 33 Ani'a
Isaraela azağa† kiniğa tugutuguğa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene hauği'uma.”
34 Ebu Maria'a tuğure viga nina'a, “E'e ohoze teite bazoga ize ağu'a. Nougenouge
uguğani'a furera'uma?” 35 Ebu tuğure viga'a naenaenina'a, “Vine Zağoğani'a ğae vağe
ovai'uma, zu Badi'a ğihi'a gigi'a'e ğae zauha ğadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'ağa'e
zağoğa re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma. 36 Ğiano'i! Ğa nabugo Elisabeta zuni
vouğa ebu ani'e gabani rae huniro. Rehano ene ohozeğa teadu izidi bato 6 'ai maha.
37 Badi'a'e gau nidu'a hağaoga idağa!” 38 Ebu Maria'a tuğure viga nina'a, “E'e Zuhi'a
Boro tuğure roğaeğa. Ğae'a rata'a'e eğe mazao fureraune manoğa.” Ebu tuğure viga'a
ani mazaono'o vağiniro.

Maria'a Elisabeta Vağe Onamiro

39 E'e ğarugano Maria ani ğarihe iğunadu Iudea guni'a neğa 'ahoga onamiro. 40 Ani
feuradu Zakaria ne diuğiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, “Manoğahehe?” 41 Elisabeta'a
Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamağano hagariro, ebu Vine Zağoğani'a Elisabeta
mazao iri'aviro. 42 Ebu ani'a Maria ğihau nina'a, “Badi'a'a manohuga ğaneha. Ğae'a
roğae nidu'a vitizoga. Ğa'a furenite'e tahi'ağa zuni Badi'a'a manohuga ha'uma. 43 Eğe
Zuhi'a Boro vi'a'e eğe vağe onaeha! Badi'a'a eğe veize manoğa boro hağaeha! 44 E'e
ğa ago egatene, eğe isi zamağano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hagareha. 45 Ğa'e Badi'a
manohuga hide'ete'e roğaeğa, mazağa Zuhi'a Boro'a ğanirote'e ğoe'a mae ğihiniro.”

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

46 Ebu Maria'a reiro, raena'a,

“Eğe Zuhi'a Boro nigune'ohe!
47 Ebu zamahe'e eğe sau'anono'o ğabohe'ete'e Badi'ağa mazao matu'e rudau'ohe,
48 mazağa e'e tuğure roğaeğa zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene ağutaro.
Izidiono'o onamo mada nidu'a, vaze nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga
ğane'ohe!'
49 mazağa inarağo gigi'a Badi'ağani'a gau boro eğe veize hağaeha. Ebuni ani'e zağoğa!
50 Badi'a'e ane gubaze'ete'e azağa zu ze mariga nidu'a vetuğazi'ohe.
51 Ani'e evo'a inarağa hina gau gigi'ağa hağairo, ebu zeğe bare mae ğihize'ete'e azağa
hegoze ğururuziro.
52 Ani'e kini zeğe ehoro haba'anono'o hegoze vağiziro, ebu nize mae ovoe'ete'e azağa
mae ğihiziro.
53 Ani'a vinize'ete'e azağa ğau manoğa zenadu ze idararo. U ma'ora azağa'e 'evore isoğa
tuğuze onamiro.
54-55 Badi'a'a emeğe vouğa Aberahamo zu ane mariga veize ğoitoriro, raena'a, 'E zae
izidi'ono'o mada tuğutuğu vetuğazi'e'uma.'
Ebu izidi ani'a ğoitorirote'e ğoe'a zamaradu eğe zu ane Isaraela tuğure azağa danafiro.”

56 Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uğidu radadu bare neğa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

57 Elisabeta'a ene ma'ete'e madağa meirotene, ani ubuga fureniro. 58 Ebu neğa azağa
zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro.
59 Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi ahi'a ogağa rana iğuri hağae'ete'e hağaiğa‡
ğianifine onairo. Zeğe tahi'a 'adi niğa'e moga Zakaria ni turahihi reiro. 60 Rehano
vi'ani'a ziro, raena'a, “Mene, ani niğa'e Ioane rae turahi'uma.” 61 Ebu ze'a naenaenina'a,
“Ioanehe? Ğa nabugo bo'ağano ni 'adi'e o'o'a!” 62 Ebu ze 'evore hina moga ğoreniro.
“Ğa'a zamare'etene, niğa iniu rae re'uma?” 63 Ebu Zakaria'a ire rafağa umidadu e'e
rana mirihiro. 'Niğa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zeğe nidu'a zaguzagaro.
64 E'e madağano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ğoerirotene agoğani'a buaro, ebu
Badi'a niguniro! 65 Ne azağa nidu'a nagini'a furerarote'e horonadu riharo. Ebu Iudea
guni'a neğa azağa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro. 66 E'e igirote'e azağa nidu'a'e 'ahige
zamariro. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vaze nagiğa re'uma?' Mazağa Zuhi'a Boro 'evore
gigi'ağani'a hubehune ane mazao radiunu.

---

† **1:33** Giriki, Iakobo neğa ‡ **1:59** A'e Isaraela azağa hağai, Badi'a ğoitorirote'e vazeğa rae ihozifine.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

67 E'e enoḡano Vine Zaḡoḡani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a
Badi'a'ono'o ḡoere reiro, raena'a,

68 “Zuhi'a Boro Isaarael azaḡa Badi'a mazao matu'o hano'i! Mazaḡa ani'e Isaarael azaḡa
vaḡe onadu danaziro, ebu agire azaḡa evora'ono'o mae vaḡiziro.
69-70 A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zaḡoḡa azaḡa hebeono'o reirote'e ḡoe'ani'a hudaro.
Badi'a'e emeḡe sau'aono'o ḡabofifine, ane tuḡure vazeḡa Davida mariga'ono'o
Keriso tuḡuniro.
71 Keriso'e emeḡe agire azaḡa mazaono'o ḡabofi'uma, ebu emeḡe he'ehe'efe'ete'e azaḡa
evora'ono'o mae vaḡifi'uma.
72 Badi'a'e vouḡafe vetuḡaziro, ebu zeḡe teite ḡoitorirote'e ḡoe'a zamariro,
73 a'e vouḡafe Aberahamo mazao ḡoitorirote'e ḡoe'a.
74 Badi'a'e emeḡe agire azaḡa evora'ono'o mae vaḡifi'uma, e'ano'o emeḡe mene
rihau'ena'a, ane gau haḡai'uma.
75 Ebu emeḡe ḡabone zamaḡano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao haḡai duduḡa
da'o haḡae'ena'a, gauḡa haḡai'uma.”

76 Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

“Ioane ubude, ḡa'e Hitagahune Badi'aḡa veize gau'ete'e peroveta vazeḡa rae
huḡadi'uma, mazaḡa ḡa'e Zuhi'a Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.
77 Ebu vaze haḡai sau'a'ono'o ḡabone zini'ete'e ibiḡa Isaarael azaḡa ihozi'uma.
78 Badi'a'a emeḡe vetuḡafi rufe'ete'e u'ano, emeḡe ḡabofoga veize Keriso tuḡuni'uma.
Mada'a iḡunadu hitana'ono'o emeḡe rana agaḡani'a hiau'ete'e teige, Keriso'a
onai'uma.
79 Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamaḡano radiu'ete'e agaḡa zini'uma, ebu uniho manoḡa
ibiḡano ibitofi'uma.”

80 E'e enoḡano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo,
onamo Isaarael azaḡa mazao feure haraminu.

2

Iesu'a Fureraro
(Mataio 1:18-25)

1 E'e madaḡano Roma haba'a kiniḡa niḡa Augusto, ani'a ane gau haḡae'ete'e azaḡa
veize ḡoere 'ahige tuḡuriro. “Za Roma haba'a nidu'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a
nize mo'i*!” 2 Kurenio'e Siria haba'a gavana vazeḡa ra'ete'e zamaḡano ni ma'ete'e ibi'aḡa
meiro. 3 E'ano'o vaze nidu'a'e nize zouzifine, zeḡe zeḡe haba onamiro.
4 Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neḡano radiunu. Ani'e Davida mariga zu
Beterehema neḡa'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neḡa onamiro.
5 Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro.
Maria'e ahi'eta. 6-7 Ze'a Beterehema neḡano feurirotene, i'udo neḡa zamaḡano'e bazuni
haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neḡano radiro. E'ea radinute'e zamaḡano, ene
fureni'uma madaḡa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu,
boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Taufe'ete'e Azaḡa mazao Fureraro

8 E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azaḡa'e Beterehema neḡa uhiḡano haba tauḡiḡano
mamoe taufe radiudo. 9 Ebu Zuhi'a Boro tuḡure viga'a tabara zeḡe mazao fureraro. Ebu
Zuhi'a Boro agaḡani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.
10 Rehano tuḡure viga'a ziro, raena'a, “Ago rihano'i, rehano abito'i! E hariḡa manoḡa
zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma. 11 Izidi zae sau'a'ono'o
ḡabozi'uma vazeḡa, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha. 12 Za'e tahi'a kome'a
dabua hina 'umadu boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano bazunoga horonine, za
tahi'aḡa'e Keriso rae ederi'uma.”
13 Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuḡure viga ḡuḡuvaḡani'a fur-
eranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

14 “Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaḡa bo'aḡano
uniho manofe'ohe!”

* **2:1** sensisi

15 Aneru nidu'a'a ḡoere hauḡirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e
azaḡa'e zeḡe'a bare neneḡaniro, raena'a, “Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e ḡauḡani'a
hudanate'e ḡianoga veize Beterehema neḡa onamihi!”
16 'Ougadu ze ḡarihe Beterehema neḡa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vaḡadu tahi'a
kome'a boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano baze'enoga horoniro. 17 Ebu ze
tahi'a kome'a moneo tuḡure viga'a ḡoerirote'e ḡoe'a ihoziro. 18 Vaze nidu'a'e mamoe
taufe'ete'e azaḡani'a reirote'e ḡoe'a igirotene zaguzagau ḡouriro. 19 Rehano Maria ani
'ouge furerarote'e haḡaiḡa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauḡinu. 20 Mamoe
taufe'ete'e azaḡa'e tuḡure viga'a zirote'e ḡoe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu igiro.
E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.
21 Mada 8 meirote'e zamaḡano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogaḡa rana iḡuri haḡairo, ebu vi'a
mogani'a niḡa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tuḡure viga'a reirote'e
niḡa.

Iesu Ierusalema Haba'a Zamahu Itiro

22 Maria'a Iesu furenirote'e enoḡano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro ḡoe'a
idunaḡano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madaḡa meirotene, tahi'a kome'a
Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ierusalema haba'a zamahu itiro. 23 Mazaḡa Zuhi'a Boro
goro ḡoe'a'e raena'a, 'Ene ohozeḡa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zaḡozaḡoni'uma ebu
Zuhi'a Boro ha'uma,' 24 ebu Zuhi'a Boro goro ḡoe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine,
vi'a zu moga'e Tubugo niniḡa 'aheu ga nini komeḡa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze
tahi'a kome'a zamahanadu Ierusalema haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Ḡoeriro

25 E'e madaḡano Ierusalema haba'ano ohoze 'ahoga niḡa Simeona'a radiunu. Ani'e
haḡaiḡa duduḡa zu Badi'a ḡoere hegote'ete'e vazeḡa. Ani'e Isaraela azaḡa ḡabozi'uma
vazeḡa Keriso guhine onainu, ebu Vine Zaḡoḡa'e ani mazao radiunu. 26 Vine Zaḡoḡani'a
Simeona ibite 'ahige ihoniro, raena'a, “Ḡa'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma.”
27 Ebu Simeona'e Vine Zaḡoḡani'a ibito hanadu kuru neḡa diuḡiro. E'e madaḡano
Mose goro ḡoe'a idunaḡano haḡaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diuḡiro. 28 Ebu
Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

29-30 “Zuhi'a Boro, ḡa'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ḡa izema rudanoḡano vaze
sau'a'ono'o ḡabozite'e vazeḡa, Keriso horoni'uma.'
E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o eḡe, ḡae tuḡure vazeḡa'e zama roḡeḡaheta
rune moneo tuḡuhe onamo'i!
31 Zuhi'a Boro, ḡa'e vaze nidu'a zamao Keriso ruhibiro.
32 Agaḡa teiḡe, ani'e Iuda mene azaḡa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, ḡae tahi'a Isaraela
azaḡa nize rae ḡihizi'uma.”

33 Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro. 34 Ebu
Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, “Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro.
Isaraela azaḡa nu'e ani mene mae ḡihinine, ze'e ḡabone ibiḡanono'o bua'uma. U vaze
nu'e ani mae ḡihinine, ze'e ḡabone ibiḡano eda'uma. Ebu vaze'a ani mazaono'o Badi'a'a
gaue'ete'e horoni'uma, rehano vazevaze'a ani 'u'u'i'uma. 35 Ebu hena, vaze zamaroneze
sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a ḡoune'ete'e teige,
zamaḡo'e aduda'uma.”

Ana'a Iesu moneo Ḡoeriro

36 Peroveta roḡaeḡa 'ahoga niḡa Ana, ani zuni Ierusalema haba'ano radiunu. Ani'e
Fanuela aboḡa ebu Asera mariga roḡaeḡa. Ani'e roḡae vouḡaḡa. Ani hahuradu muri
7 enoḡano i'ani'a rudaro. 37 Ebu ḡozoba radiu onamo izidi muriḡa 84 'ai meiro. Ani'e
iḡaiḡa kuru neḡa onaminu ebu madai zu ohere zaḡozaḡe'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.
38 Simeona'e Maria zu Iosefa teite ḡoerirote'e zamaḡano, Ana'a zeḡe vaḡe onadu
Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vaze ziro, raena'a, “Vaze nidu'a'e Ierusalema
agire azaḡa 'evoreono'o mae buzite'e vazeḡa faḡa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e
zeḡe'a guhine'ete'e vazeḡa!”
39 Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunaḡano Ierusalema haba'ano gau nidu'a
hauḡirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neḡa bare feuriro. 40 Tahi'a kome'a
Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vaze huhuzaḡa reiro, zu Badi'a manoḡa'e ane
mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neḡano Ḡoeriro

41 Muri nidu'a Igine Mode'ete'e Muiga madagano Iesu vi'a moga'e Ierusalema haba'a itido. 42 Iesu ani muri 12 meirotene, igaiga hagaidote'e teige, e'e Muiga augifine zege'a Ierusalema haba'a itiro.
43 Ebu Mui haugadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ierusalema haba'ano muhinirota'e agu'a. 44 Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamariro, 'Iesu'e vaze gunugano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zege teite onamirote'e azaga bo'agano Iesu vagiro. 45 Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vage'ena'a Ierusalema haba'a itiro.
46 Ebu mada ugidugа zamagano, kuru negano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga teite ehore radiunu, ebu zege goere iginu, zu gadimu nu hagainu. 47 Vaze nidu'a'e Iesu edega zu ane'a naenaezirote'e goe'a igirotene zaguzagaro.
48 Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaro. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, “Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a gae vageha!” 49 Ebu Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Za nougadu e vageha? 'Ahi'e ege mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?” 50 Rehano vi'a moga'e ani'a nagini reirota'a'e mene ederiro.
51 E'e enogano Iesu ani zege teite Nazareta nega ovoiro, ebu zege tugure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furerarote'e gaugа nidu'a ane zamao zamare radiunu. 52 Iesu ani zamaronegani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vaze'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro
(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

1 Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniga radu muri 15 zamagano ibitohaunu. E'e madagano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanaga. Heroda'e Galilea haba'a kiniga, negoga Firifo'e Iturea zu Tarakonito haba'a kiniga ebu Rusania'e Abirene haba'a kiniga.
2 U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaga gihi'aga reiro. E'e zamagano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a goere'a ane mazao buaro.
3 Ani'e Ioridana vuga uhigano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, “Saua'ono'o gihuradu bapatizo mo'i! 'Ougine, Badia'a sau'aze rae modi'uma!”
4 Amahi Peroveta vazega Isaia'a bukao* Ioane moneo 'ahige mirihiro.

“Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiga ruhibo'i! Ane ibi mae duduno'!
5 Ebu do'oga nidu'a tuni'uma, maga boro zu maga zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi
be'oga be'oga duduni'uma, haba bekuga bekuga nidu'a sebani'uma†.
6 Ebu vaze nidu'a Badi'a'a vaze sau'aze'ono'o gaboze'ete'e horoni'uma.'”

7 Ebu vaze gugуvaga bapatizo mouga radu Ioane vage arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, “Za'e, Zarama mohega ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o magunu'a onaine ferau muhino'i!' Rehano feranoga'e mene idara'uma!
8 U ibite hagai sau'aono'o gihurirote'e hagaiga fureno'i! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene magunofi'uma.' Mazaga, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaga. 9 Giro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e iregа'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.”
10 Ioane'a 'ouge reirotene, vaze gugуvagani'a gadiniro, raena'a, “Eme nouge hagaifone manoga?” 11 Ebu ani'a naenaeziro. “Iniu dabuaga 'aheu ro'idene tiba'e dabuaga o'o'a vazega hano'i, ebu iniu ogomugeta ro'idene vininate'e vazega teite gahugotito'i!”
12 Takesi ufe'ete'e azaga zuni bapatizo mouga radu ariro ebu Ioane gadiniro, raena'a, “Ihore vazega, eme nouge hagaifone manoga?” 13 Ani'a naenaeziro. “Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunagano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'i!”
14 Ebu uti azagani'a zu gadiniro, raena'a, “Eme nouge hagaifone manoga?” Ani'a naenaeziro. “Vaze moni ago meize taugo'i, ebu guriro moneo vaze ago debaze taugo'i! Zae moni gaugano da'o matu'o'i!”
15 Mazaga vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamariro. 16 Ebu Ioane'a zege nidu'a naenaeziro, raena'a, “E'e vu hina bapatizozeha. Rehano onai'uma vazega'e gigi'aga gihi'a. Ani'e ege vitihoga zu ege'a ani tamaka minига fuhi'e'ete'e tugurega vazega rae rouga zuni mene idaga. Ani'e Vine Zagoga zu ire roga

* **3:4** Isaia 40:3-5 † **3:5** Hari idaidaga. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e

hina abatisozi'uma. 17 Maho hirive'ete'e madaĝano, vaze'a kari hina rouĝa tenadu maho
hu'i'ohe, ebu iguĝa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zamaĝano
ti'ohe, rehano iguĝa'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma.‡"
18 Ebu Ioane'a ĝoere ĝehaĝa nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoĝa hina
haramoziniro. 19 Ioane'a Galilea haba'a kiniĝa Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazaĝa
ani'e negoĝa inuga niĝa Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu haĝai sau'a sau'a
ĝehaĝa haĝaido. 20 Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane
ĝu'ano zouniro.

Iesu Babatisoniro
(Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11)

21 Ioane'e izema ĝutanogano, vaze nidu'a bapatizo meirotene, Iesu zuni bapatizo
meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaĝano adure'a bohataro, 22 ebu Vine Zaĝoĝani'a
Tubugo niniĝa teige ane rana ehori ovairo. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ĝoeriro,
raena'a, "Ĝa'e eĝe ubude. Eĝe'a ĝae zamare borofe'ohe ebu ĝa mazao matu'e
rudau'ohe."

Iesu Mariga Duĝuru
(Mareko 1:1-17)

23 Iesu'e muriĝa 30 reirotene, ani gauĝa ĝadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae
zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,
24 Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga,
Ianai'e Iosefa ubuga,
25 Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli
ubuga, Esli'e Nagai ubuga,
26 Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e
Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,
27 Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e
Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,
28 Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga,
Elmadam'e Ere ubuga,
29 Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat
ubuga, Matat'e Levi ubuga,
30 Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga,
Ionam'e Eliakim ubuga,
31 Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana
ubuga, Natana'e Davida ubuga,
32 Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga,
Salmon'e Nason ubuga,
33 Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga,
Areni'e Hesron ubuga, Hezron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,
34 Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e
Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,
35 Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga,
Ebere'e Sela ubuga,
36 Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa
ubuga, Noa'e Lameki ubuga,
37 Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e
Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,
38 Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro
(Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13)

1 Iesu'e Ioridana vuĝa mode iĝunirotene, Vine Zaĝoĝani'a ane rana inare hune radadu
haba boha'a tutune onamiro. 2 E'ea, mada 40 zamaĝano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e
madaĝano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada ĝonagano ani vinine runiro.

‡ **3:17** Giriki, vuidi hirive'ete'e hariĝa idaidaĝa

3 Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, “Ĝa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ĝihune
beredio no'i!” 4 Iesu'a naenaenina'a, “Mene! Buka Zaĝoĝano raena'a, 'Vaze'e beredio
da'o mene ĝabode radi'uma. Rehano vine ogomuĝano zuni radi'uma.'”
5 Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vaze'a ibitohau'ete'e haba'a
boroboro nidu'a ihoniro. 6 Ebu ani'a nina'a, “Eĝe'a ĝa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma
gigi'aĝa zu manohuga nidu'a ĝani'uma. A'e eĝe enoga ĝauĝa 'ahine, eĝe'a urate'ete'e
vaze hau tauĝoga zuni idaĝa da'o. 7 E'ano'o ĝa e mazao kuraune, de'e nidu'a ĝae
ĝani'uma!” 8 Ebu Iesu'a naenaenina'a, “Mene! Buka Zaĝoĝano raena'a,

'Zuhi'a Boro ĝae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o haĝao'i!'”

9 Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalema haba'a onamiro. Ebu kuru neĝa hitaga huneo
ohonadu niro, raena'a, “Ĝa Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'i! 10 Mazaĝa Buka
Zaĝoĝano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruĝa tuĝuzi'uma.
11 Ze'a 'evoreze hina mae ĝihi'i'uma 'ahine, ĝae oda'e hadio mene tutuha'uma.'”

12 Rehano Iesu'a naenaeniro. “Mene! Buka Zaĝoĝano raena'a, 'Zuhi'a Boro ĝae Badi'a
ago tuhuno'i!'”
13 Ebu Satani'e Iesu tuhune hauĝirotene, mada manoĝa 'ahoganobu'u bare
tuhuni'uma radu mode iĝuniro.

Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro
(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)

14 Iesu'e Vine Zaĝoĝa gigi'aĝani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane
hari'e haba nidu'a zamaĝano bororaro. 15 Ani'a nu'onu'o neĝano ihozido ebu zeĝe
nidu'a'e ani niguniro.

Nazareta Azaĝani'a Iesu Hezahoharo
(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)

16 Ebu Iesu'e Nazareta neĝa onamiro. E'e Neĝa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana
Madaĝano ane'a iĝaiĝa haĝainute teige, nu'onu'o neĝano diuĝi onamiro. Ebu Buka
Zaĝoĝa me'odoga radu iĝune edaro. 17 Iĝune edarotene kuru neĝa ĝiane'ete'e vazeĝani'a
Isaia peroveta'a mirihirote'e bukaĝa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a
horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro.*

18 “Zuhi'a Boro Viga'e eĝe rana reiro. Zahara azaĝa mazao hari manoĝa haramoga veize
ani'a eĝe ohotiro.
Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azaĝa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azaĝani'a ehama'uma
zu aduĝani'a ĝahizirote'e azaĝa'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a
eĝe tuĝuhiro.
19 Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vaze ĝaboze'ete'e madaĝa momeo furenoga radu
tuĝuhiro.”

20 Iesu'a buka me'ode hauĝirotene buka 'uadu mae harote'e vazeĝa bare haro ebu
ehoriro. Nu'onu'o neĝa zamaĝano vaze nidu'a ani ĝiaĝianiro. 21 Ebu Iesu'a ĝadaheni
ziro, raena'a, “Za'a egate'e Buka Zaĝoĝano ĝoe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha.” 22 Zeĝe
nidu'a ani mae ĝihine ĝoeriro zu ani hebeono'o buaudote'e ĝoe'a manoĝa egadu
zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, “Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani ĝoere mene igi'uma.”
23 Ebu Iesu'a ziro. “E edeĝa za'e eĝe mazao ĝoere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazeĝa,
ibite ĝae'a ugiĝo faino'i, ebu vaze 'ahoga ugi faino'i!' Ebu raena'a, 'Iesu, ĝa Kaperanauma
neĝano haĝai gigi'a haĝairote'e teige, ĝae haba 'adao zuni haĝao'i! 'Ougine, emeĝe'a ĝae
ĝoere'e mae ĝihini'uma.' 24 E hube hune zi'ohe. Zae'a eĝe ĝoere mene mae ĝihine'ete'e
teige, peroveta azaĝa zuni zeĝe habao vaze'a mene mae ĝihize'ohe.
25 Rehano zamaro'i! Peroveta vazeĝa niĝa Elia madaĝano, muri uĝidu zu ĝaha'a
zamaĝano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamaĝano zahara boro'a
buaro. E'e madaĝano ĝozoba ĝehaĝa'e Isaraela haba'ano radiunu. 26 Rehano Elia'e
Badi'a'a Isaraela ĝozoba azaĝa mazao mene tuĝuniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiĝano ne
'ahoga niĝa Zarepatio radiunute'e ĝozobaĝa 'ahoga mazao tuĝuniro. Zarepati neĝa'e
mene Isaraela haba'a

* **4:17** Isaia 61:1-2

27 Ebu peroveta vazeg̃a nig̃a Elisa madag̃ano Isaraela haba'ano lefera azag̃a
g̃ehag̃ani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazeg̃a nig̃a
Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Eg̃e zuni adama
hag̃ai gigi'a mene hag̃ai'uma, rehano ne 'ahoga vag̃e onami'uma, mazag̃a za'e mene
mae g̃ihihe'ohe."
28 Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o neg̃a zamag̃ano vaze nidu'a mag̃une rudaro. 29 Zeg̃e
nidu'a ig̃unadu, e'e haba'anono'o ani tug̃une vag̃iniro. Ebu dofarao duine feunoga radu,
neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro. 30 Rehano Iesu'a vaze g̃unug̃ano onamadu
ane edeg̃ano daug̃iro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro
(Mareko 1:21-28)

31 Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neg̃a ovoadu Bana Madag̃ano nu'onu'o
neg̃ano vaze ihoziro. 32 Vaze nidu'a ani'a ihozoga igirotene zaguzagaro, mazag̃a ani
g̃oere'e gigi'a, Badi'a g̃oere heug̃a.
33 Bana Madag̃a 'ahogano vine sau'ag̃eta vazeg̃a 'ahoga'e nu'onu'o neg̃ano radiro.
Ani'a houna'iro, raena'a, 34 "Iesu Nazareta vazeg̃a! Eme ago g̃unug̃unu'o'i! G̃a eme
ruifoga radu arahehe? G̃a iniu'e e edeg̃a. G̃a'e Badi'a vaze zag̃og̃a!" 35 Iesu'a vine sau'a
ta'iroharo, raena'a, "Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeg̃e nidu'a
bo'ag̃ano vaze e'e mae rahao higonadu buau daug̃iro. Rehano vaze a'e mene omatiro.
36 Vaze nidu'a zaguzagaro ebu zeg̃e zeg̃e'a bare raena'a, "Ani g̃oere'e nagig̃a? Ani'a
inarag̃a zu gigi'ag̃a hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!" 37 Ebu Iesu harig̃a'e
uhig̃a uhig̃a haba'a nidu'a bororaro.

Vaze G̃ehag̃a Faiziro
(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

38 Iesu'e nu'onu'o neg̃a modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emog̃a rog̃aeg̃a'e
ahi'ani'a gigine runiro, e'ano'o ani fainoga veize vaze'a Iesu uminiro. 39 Ebu Iesu'e ani
uhig̃ano edanadu ahi'a gigi'a e'e g̃oere riga hina hegone buniro. 'Ougadu ugi e'e'a ani
mazaono'o vag̃iniro. Ebu Simona emog̃ani'a zogone ig̃unadu zeg̃e veize ogomu g̃orohe
ziniro.
40 Ebu mada'a ovoe'ete'e zamag̃ano, vazevaze'a ugi irag̃a nunu Iesu vag̃e tutuze
onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeg̃e tiba tiba rana teadu manore haug̃iro. 41 Vine sau'a
sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huaro,
raena'a, "Iesu, g̃a'e Badi'a ubuga!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro,
e'ano'o ani'a tairo zenadu g̃oereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro
(Mareko 1:35-39)

42 Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vaze o'o'a haba'a onamiro. U vaze
g̃ug̃uvag̃ani'a Iesu vag̃e onaadu mene muhize ig̃unoga veize uminiro. 43 Rehano Iesu'a
ziro, raena'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a harig̃a
manog̃a harami'uma, mazag̃a de'e u'ano, eg̃e tug̃uhiro." 44 Ebu ani Iudea haba'ano
nu'onu'o neg̃ano harame ragaviro.

5

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Zamaziro
(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

1 Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura g̃enag̃ano edau'ena'a, Badi'a g̃oere haraminu.
Ebu vaze g̃ug̃uvag̃a'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro. 2 Iesu'a du'ura
g̃enag̃ano g̃asi 'aheu horoniro, u g̃asi azag̃a'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu. 3 Iesu'a
Simona g̃asio tiradu niro, raena'a, "Tahig̃a duine buno'i!" Ebu Iesu'e g̃asi zamag̃ano
ehoradu vaze g̃ug̃uvag̃a haramo ziniro.
4 Ani harame haug̃irotene, Simona niro. "Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu
g̃ozone re'evano'i!" 5 Simona'a naenaeniro, raena'a, "Eme ohere fag̃a gau boro
hag̃ae'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e g̃a g̃oere mae g̃ihinadu re'eva
feuni'uma." 6 Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamag̃ano'e g̃ozone g̃ehag̃ani'a
og̃anadu re'eva'e zigaro. 7 E'ano'o danazoga veize g̃asi 'ahog̃ano nabudize huze
zaveziro. Ebu ze aradu g̃asi 'aheu'e g̃ozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.
8-10 Simona zu ane teite radirote'e azag̃a nidu'a g̃ozone g̃ehag̃a e'e horonirotene, ze
zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gauinu,
e'ano'o zeg̃e zuni zaguzagaro. Ebu Simona, nig̃a 'ahoga'e Petero, ani'a hag̃ai 'ug̃ug̃a
horonadu Iesu oda babag̃ano higau bauriro. Ebu raena'a, "Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazeg̃a,

e'ano'o eğe mazaono'o vağino'i!" Iesu'a naenaeniro. "Ago rihano'i! Izidiono'o onamo mada nidua ğa'e vaze re'evazi'uma." 11 Ebu ze hebeti onaadu ğauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

Lefera Vazeğa Fainiro
(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)

12 Iesu'e neğa 'ahogano radirote'e zamağano, lefera vaze 'ahogani'a ane vağe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ğuğuriro, ebu uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ğa urato'idene, faiho'i!" 13 Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ğae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauğiro.

14 Ebu Iesu'a ğoere riğa hina niro, raena'a, "Nagini'a ğae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'i! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeğa vağe onamadu ahirigo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oğa Badi'a hano'i! 'Ougine vaze'a ğa 'ai manore huneha rae ederi'uma." 15 Rehano Iesu hari'e ğarihe bororu onamiro. Ebu vaze ğuğuvağani'a Iesu ğoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vağe onairo. 16 Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vazeğa o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

Iesu'a Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeğa Fainiro
(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)

17 Mada 'ahogano Iesu'a harame'ete'e zamağano, Farisea azağa zu Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağani'a Iesu uhigano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano neğa 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ierusalema haba'aono'o onairo. Ebu Zuhi'a Boro gigi'a inarağa'e Iesu'a vaze faizoga veize ane rana reiro.

18 E'e madağano vaze nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vazeğa farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tihi reiro. 19 Rehano ze'a vaze ğuğuvağa 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vaze ğuğuvağa bo'ağano farata mini hina ovoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro. 20 Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ğa sau'a 'ai rae modeha!" 21 Farisea azağa zu Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa'e zeğe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e nagi vazeğa? Nougadu Badi'a sausaune ğoere'ohe? Badi'a'a da'o vaze sau'a rae mode'ohe!"

22 Iesu ani zeğe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu naenaeziro, raena'a, "Za nougadu eğe ğoere 'adi zamare'ohe? 23 Ani mazao nougenouge nine, ğoe'a'e ufiğa? 'Ğae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Igunadu onamo'i' rae ni'ete'e? 24 Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazağa eğe, Vaze Ubuğa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'ağa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeğa e'e nina'a, "Eğe'a ğa'ohe. Iguno'i ebu faratago odohadu nego onamo'i!"

25 Ebu vaze e'e'a zogone zeğe zamabe'ano'o igune edanadu faratağa meiro ebu Badi'a ni mae ğihine'ena'a neğa onamiro. 26 Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ğihiniro, raena'a, "Eme izidi hağai nu badeğa horoneha!"

Levi Zamaharo
(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)

27 E'e enogano Iesu'e haba e'e mode igunirotene takesi vazeğa 'ahoga, nigă'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eğe hegoto'i!" 28 Ebu Levi ani ğauğa nidu'a modadu ani hegotiro.

29 Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro hağairo. E'ea takesi azağa ğehağa zu vaze nunu zeğe teite ogau tiburaunu. 30 Rehano Farisea azağa zu zeğe moneo Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağani'a Iesu tahi'atahi'a mazao mağune ğoeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azağa zu sau'a azağa teite ogau tiburu'ohe?"

31 Ebu Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Ugi o'o'a azağa'e gohe vazeğa mene vağe'ohe, rehano ugi azağani'a ani vağe'ohe. 32 E'e teige, e'e duduğa rae zamare'ete'e azağa huzoga radu mene onairo. Rehano hağai sau'a rae zamare'ete'e azağa huzadu zeğe sau'anono'o ğihuroga veize onairo."

Ihore Iziga
(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)

33 Ebu hena vaze nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatizo tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ğehağa zağozağe'ohe zu kurau'ohe. Farisea azağa tahi'atahi'a zuni 'ouge hağae'ohe. Rehano nougadu ğa tahi'atahi'a'e igaiğa ogau'ohe?"

---

* **5:14** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

34 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Hahure'ete'e madağano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e
azağa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zağozaği'uma. 35 Rehano zeğe mazaono'o
ohoze hahu iziga'e mae vağini'uma madağani'a onaine, ze'e vetuğa ranadu zeğe'a
zağozaği'uma.”
36 Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, “Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e
madu dabua amahiğa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofi'uma,
ebu dabua iziga'e amahiğa teite horone tibunoga zuni mene manoğa re'uma.
37 Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuğa baige † amahiğa zamağano vaini vuğa iziga mene
be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vuğani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini
vuğa'e sore rururanadu baige amahiğa sausauni'uma. 38 E'ano'o vaini vuğa iziga'e,
baige izigano beu'e ufi'uma. 39 Rehano vaini vuğa amahiğa gagidote'e azağa'e vaini
vuğa iziga mene urate'ohe, mazağa ze'e raena'a, “Amahiğa'e ufeta manoğa‡!”

6

Bana Madağa Zuhi'ağa
(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)

1 Bana Madağa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebağa zamağano onamiro.
Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi mağa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vağinadu huga
aro. 2 Rehano Farisea azağa nu'a horozadu ziro, raena'a, “Za'e nougadu Bana Madağa
goroğa varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?”
3 Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Za'e Buka Zağoğa zamağano, Davida'a nagini
hağairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ğatinirote'e azağa teite ogomuze hauğadu
vinize ruziro. 4 E'ano'o ani'e Badi'a ne diuğadu dibu'o azağani'a da'o au'ete'e dibu'o
berediğa aro. Ani'e goro ğoe'a varadiro ebu ane ğatinirote'e azağa zuni ziniro.” 5 Ebu
Iesu'a zina'a, “Eğe, Vaze Ubuga'e, Bana Madağa Zuhi'ağa.”

'Evo'a Rudanoga Vazeğa Fainiro
(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)

6 Ebu Bana Madağa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neğa diuğadu vazevaze ihoziro. E'ea
eda'e nae 'evo'a rudanoga vazeğa zuni radiunu. 7 Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa zu
Farisea azağa'e Iesu'a Bana Madağano vaze e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro.
Mazağa ani'a vaze e'e fainine, zeğe kotao ohonoga uratiro.
8 Rehano Iesu ani'e ze'a nouge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeğa
niro, raena'a, “Iğunadu vaze ğuğuvağa zama 'ada eda aro'i!” Ebu ani eda onamiro.
9 Ebu Iesu'a zina'a, “E za ğadize'ohe. Mose goro ğoe'a'e Bana Madağa zamağano
nagini hağaine idağa ra'ohe? Manoğa hağai'uma ga sau'a hağai'uma? Ğabozi'uma
ga zimi'uma?” 10 Iesu'a zeğe nidu'a ğiaze ğemadu vaze e'e niro, raena'a, “'Evo'o eino'i!”
Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.
11 Rehano ze mağune rudanadu zeğe zeğe'a Iesu mazao nagini hağai'uma rae ğoaniro.

Iesu'a Apostolo Azağa 12 Zamaziro
(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

12 E'e madağano Iesu ani mağa onamadu ohere fağa Badi'a mazao kuraro. 13 Ebu
oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo
azağa rae huziro.
14 Nize'e 'ahi'e'e: Simona niğa 'ahoğa'e Petero, Petero negoğa niğa Aniderea, Iakobo,
Ioane, Filipo, Batolomeo, 15 Mataio, Tomasi, Alefeo ubuğa niğa Iakobo, Roma gavamani
utito zini'ete'e duğuruğa* vazeğa niğa Simona, 16 Iakobo ubuğa niğa Iuda ebu Iesu
revoharote'e vazeğa, Isakariota vazeğa niğa Iuda.

Iesu'a Haba Sebağano Haramiro

17 E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite mağanono'o ovaradu haba sebağano edaro.
E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azağa ğuğuvağa ebu haba nunu azağa ğehağani'a
radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ierusalema neğa boro zu davara genağa neğa boro Taea ebu
Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoğa radu ariro. 18 Ebu Iesu'a vine sau'ani'a
diuğadu sausauzirote'e azağa zuni faiziro. 19 Zeğe nidu'a ani ahiri obonihi reiro, mazağa
ugi faine'ete'e inarağa'e ani mazaono'o buanadu zeğe nidua manoriro.

Badi'a Manohuga ebu Aduga
(Mataio 5:1-12)

† **5:37** Giriki, 'baiğe', Gouti ogağa hina hağairote'e baiğe ‡ **5:39** Hari idaidağa e'e zamağano, ğau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ğau amahiğa'e Iuda azağa goro ğoe'a idaniro * **6:15** Giriki, duğuruğa niğa'e Zealota

20 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ĝiaze'ena'a ziro, raena'a,

“Za, zahara azaĝa'e Badi'a manohugazeta, mazaĝa Badi'a'a ibitozini'ohe.
21 Izidi za, vinize'ete'e azaĝa'e Badi'a manohugazeta, mazaĝa isize mini'uma.
Izidi za, niau'ete'e azaĝa'e Badi'a manohugazeta, mazaĝa vesu'u matu'e eĝofi'uma.
22 Eĝe, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'ehe'ezine, hezahine, ĝoere sau'a zine
ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.
23 Zae vouĝa'a peroveta azaĝa mazao zuni 'ouge haĝaido. 'Uguĝani'a za mazao
furerano'idene matue'ena'a zavono'i! Mazaĝa peroveta azaĝa teige, Badi'a'a
adureo zae naeĝa boro ra'ohe.

24 Rehano za, ma'ora azaĝa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazaĝa za'e ibite ĝau manoĝa
nidu'a mae hauĝiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.
25 Izidi za, ogau isi mini'ete'e azaĝa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaĝa vesu'u
vinizi'uma.
Izidi za, matu'e eĝofe'ete'e azaĝa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazaĝa vesu'u
niau'ena'a vetuĝara'uma.
26 Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaĝa vouĝaze'a zuni ĝuriro
perovetaĝa azaĝa 'ouge niguzido.

Agire Azaĝa Zamaro'i
(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)
27 Eĝe ĝoere egoni'ete'e azaĝa'e zi'ohe. Agireze azaĝa zamaro'i zu he'ehe'e'ete'e
azaĝa mazao manoĝa haĝao'i! 28 Za rae sausauze'ete'e azaĝa'e Badi'a manohuga hidoga
veize umino'i zu zae mazao haĝai sau'a haĝae'ete'e azaĝa veize kurano'i! 29 Vaze'a
ĝanigo fa'ono'idene, naeĝa zu notonohano'i! Vaze'a dabuaĝo mei'adu hena bare 'ahoga
zuni meihi ro'idene, a'a zu hano'i! 30 Iniu'a nagini umi'o'idene hau tauĝo'i, ebu iniu'a
ĝauĝo mae buro'idene, ago bare mo'i! 31 Vaze'a zae mazao haĝai manoĝa haĝae'ete'e
urato'idene, zae zuni zeĝe mazao haĝai manoĝa haĝao'i!
32 Za'a zae vetuĝazi'ete'e azaĝa da'o vetuĝazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a
azaĝa zuni zeĝe vetuĝazi'ete'e azaĝa vetuĝazi'ohe. 33 Ebu za'e zae mazao manoĝa
haĝae'ete'e azaĝa mazao da'o manoĝa haĝaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaĝa
zuni 'ouge haĝae'ohe. 34 Ebu za'e ĝauze bare zini'uma ra'ete'e azaĝa da'o zinihi reine,
Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaĝa zuni ĝauze bare meini'uma rae zamare'ena'a,
sau'a azaĝa ĝauze zini'ohe.
35 Rehano agireze azaĝa vetuĝazo'i, zu zeĝe mazao manoĝa haĝao'i! Ebu bare
naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeĝa boro zini'uma,
ebu za'e Ĝihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazaĝa Badi'a mene matu'o hau'ete'e azaĝa
ebu sau'a haĝae'ete'e azaĝa zuni Badi'a'a vetuĝazi'ohe. 36 Zae Mama Badi'a'a vaze
vetuĝazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuĝazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i
37 Vaze mazao sau'a azaĝa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azaĝa rae
mene zi'uma. Vaze'a sau'a haĝao'idene, riĝa ago ĝorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae
sau'a riĝa mene ĝorezi'uma. Zeĝe sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae
modi'uma.
38 Ĝauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone
fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'aĝa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze
mazao nagini haĝaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haĝai'uma.”
39 Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, “Kuruĝa vazeĝani'a kuruĝa vazeĝa ibitohaune,
anianine ho'ona 'uite ovoi'uma. 40 Tahi'a'e ani ihore vazeĝa mene vitini'uma. Rehano
iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazeĝa teigi'uma.
41 Ĝa'e nabugo ubumao be'a dinunuĝa ĝiane'ohe. Rehano nougadu ĝae ubumao be'a
gado ireĝa mene ĝiane'ohe? 42 Ĝae'a ubumaĝo be'a gado ireĝa izema ĝianogano, negoĝo
mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumaĝo be'a dinunu e'e mae vaĝinihi!' Ĝa, zama guhi
vazeĝa! Ibite geno ĝae mazao gado ireĝa e'e mae vaĝino'i! Ebu ĝa'a faine ehamanadu
negoĝo mazao ubuma dinunuĝa mae vaĝini'uma.

Ire ebu Ani Maĝa
43 E'e teige, ire manoĝa'e maĝa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maĝa manoĝa mene
ini'ohe. 44 Ire'e maĝa horonadu nagi ireĝa edere'ohe. Figi maĝa'e ire renoga zamaĝano
mene ini'ohe zu vaini maĝa'e ĝunu renoga zamaĝano mene ini'ohe. 45 E'e teige, vaze
manoĝa'e zamaĝano manoĝa zamaradu manoĝa furene'ohe, ebu sau'a vazeĝa'e sau'a

zamaradu sau'a furene'ohe. Mazaĝa nagini zamaĝano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Haĝae'ete'e Azaĝa
(Mataio 7:24-27)

46 Za'e eĝe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a ĝoere'ete'e haĝaiĝa'e mene haĝae'ohe? 47 Eĝe vaĝe onaadu ĝoerehe egadu haĝae'ete'e vazeĝa'e iniu heuĝa rae eĝe'a ihozi'uma. 48 Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riĝa rana neĝa ohone'ete'e vazeĝa heuĝa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazaĝa haba riĝano ogoraro. 49 Rehano eĝe ĝoere egadu haĝaiĝa mene haĝae'ete'e vazeĝa'e, haba zoreĝano neĝa ogoru'ete'e heuĝa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau ĝuzuhi'uma.

7

Uti Azaĝa Ĝihi'a'a Iesu mazao Firo
(Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

1 Iesu ani vazevaze veize e'e ĝoe'a nidu'a rae hauĝirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neĝa onamiro. 2 E'ea Roma uti azaĝa ĝihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuĝani'ete'e tuĝureĝa vazeĝa'e ugine sausaunadu nariga rudaro. 3 Uti azaĝa ĝihi'a'e Iesu hariĝa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuĝure vazeĝa faine ĝabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vaze boroboro'a Iesu uminoga veize tuĝuziro.

4-5 Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminiro, raena'a, “Uti azaĝa ĝihi'a ani manoĝa tauĝi! Mazaĝa ani eme vetuĝafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o neĝa ogoraro. Ĝa ani dananine manoĝa!” 6 E'ano'o Iesu'e zeĝe teite uti azaĝa ĝihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azaĝa ĝihi'a'a ane vaze nu Iesu vaĝe tuĝuziro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, “Uti azaĝa ĝihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ĝa e neo diuĝoga rae ago zamaro'i, mazaĝa e'e mene vaze manoĝa. 7 E'ano'o ĝa vaĝe mene ameha. Ĝoere da'o ro'i! 'Ougine eĝe tuĝure vazeĝani'a manori'uma. 8 Mazaĝa e'e vaze 'ahoga 'u'uĝano gaue'ohe, zu uti azaĝa eĝe 'u'uĝano gaue'ohe. Eĝe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i!' reine, ani'e are'ohe. Eĝe'a tuĝure vazeĝa 'ahoga nina'a, ''Adi haĝao'i!' reine, ani'e haĝae'ohe.”

9 Iesu'a e'e ĝoe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azaĝa ziro, raena, “Eĝe'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazeĝa'e Isaraela azaĝa zamaĝano ize mene horoneha!” 10 Ebu ze bare uti azaĝa ĝihi'a ne onamirotene tuĝure vazeĝa'e manoroga haniniro.

Iesu'a Ĝozoba Ubuĝa Rune'ono'o Ĝaboniro

11 E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niĝa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vaze ĝehaĝani'a ani ĝatiniro. 12 Ebu ze onamadu ne ĝutu'aĝano feurirotene, ne azaĝa'e rune vazeĝa herate buni ariro. A'e ĝozoba 'ahoĝa ubuĝa. Ani tibuhuga e'e da'o fureniro. Ne azaĝa ĝehaĝa zuni ĝozoba e'e teite ariro. 13 Iesu'a ĝozoba e'e horonirotene, ani vetuĝaniro, ebu nina'a, “Ago nianoi!” 14 Iesu'a 'ouge rae neadu mauĝa heratirote'e azaĝa vaĝe onamadu mauĝa obonirotene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, “Ene iziga, eĝe'a ĝa'ohe. Iĝuno'i!” 15 'Ouge rae nirotene, rune vazeĝani'a iĝune ehoradu ĝoe'a ĝadaheniro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

16 Zeĝe nidu'a rihau rudaro zu Badia matuo haro, raena'a, “Peroveta boro'a eme bo'aĝano fureraneha! Badi'a'a ane vaze, emeĝe danafeha!” 17 Ebu Iesu'a nagini haĝairote'e hariĝani'a Iuda haba'a ebu uhiĝa haba'a nidu'ano bororaro.

Iesu zu Ioane Babatiso
(Mataio 11:2-19)

18 Ioane Babatiso'e ĝu'a neĝano radiute'e zamaĝano tahi'aĝani'a ane vaĝe onamadu Iesu'a haĝairote'e hariĝa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'aheu huze onaadu ziro. 19 “Zuhi'a Boro Iesu vaĝe onamadu 'ahige ĝadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vazeĝa Keriso'e ĝahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?'”

20 Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, “Ioane Babatiso'a ĝadinoga veize eme tuĝufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vazeĝa Keriso'e ĝahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?'”

21 E'e madaĝano Iesu'a ugi nunu meirote'e vazeĝa ĝehaĝa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaĝa ĝehaĝa bare ehamanoga radu faiziro. 22 E'ano'o Iesu ani vaze 'aheu e'e naenaeziro, raea'a, “Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azaĝa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaĝa'e

edau'ohe, lefera azaga'e manore deheru'ohe, tegaze uhuga azaga'e igi'ohe zu rune
azaga'e bare gaboze'ohe. Ebu zahara azaga hari manoga haramo zini'ohe. 23 Ege mazao
fi mene mode'ete'e vazega'e manohuga hidi'uma!"
24 Ioane'a tuguzirote'e azagani'a igunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze guguvaga ziro,
raena'a, "Za vaze nagiga horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi vega hudi
naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene! 25 'Ougadu za vaze nagiga horonoga
veize onamiro? Naega boro dabuaga vidau'ete'e vazegahe? Mene! Dabua manomano
vidau'ete'e zu gau manomanogeta radiu'ete'e vazega'e kini neo radiu'ohe. 26 'Ougadu
vaze nagiga horonoga veize onamiro? Peroveta vazegahe? O'e! Ege'a zi'ohe. Peroveta
azaga nidu'a vitize'ete'e vazega'e Ioane. 27 Ioane moneo Buka Zagogano 'ahige mirihiro,
raena'a

'Giano'i! Badi'a'a gae zamao vaze 'ahoga ibite tuguni'uma.
Ani'e gae zamao gae ibi ruhibi'uma.'

28 Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazega bo'agano
vaze nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamagano gonaga vazega zu
Ioane vitine'ohe."
29 Ebu Iesu goere igirote'e azaga nidu'a zu takesi azaga raena'a, "Hube, Badi'a
hagae'ete'e ibi'a'e duduga!", mazaga ze'e Ioane'a bapatizozadu gihuriro. 30 U Farisea
azaga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaga'e Ioane bapatizo hezaho hanadu mene
gihuriro. 'Ougadu zege veize Badi'a'a urate'ete'e hagaiga zu hezaho haro.
31 Iesu'a bare raena'a, "Izidi azaga'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuga? 32 Ze'e tahi'a
kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuga. Ze rovonadu none tahi'agani'a
mone tahi'aga mazao harae huhu'uhi'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.
Ebu eme rune haba'ano niau goinaheha, rehano za mene nianeha.'

33 Ioane bapatizo'a onaadu ogomu mene audo zu vaini vuga mene gagido. 'Ougadu
za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'ageta.' 34 U ege, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu
au'ohe ebu vaini vuga gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a
zu vaini vuga fu'a. Ebu ani takesi azaga zu hagai sau'a azaga teite tiburu'ohe.' 35 Rehano
Badi'a hegote'ete'e azaga huhuzaga'e ege zu Ioane'e duduga rae re'uma."

Hagai Sau'a Rogaegani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

36 Mada 'ahogano Farisea vazega 'ahoga niga Simona'a Iesu ane teite oganoga veize
huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazega ne onamadu oga'uma haba'ano taviro. 37 E'e
haba'ano'e hagai sau'a hagainute'e rogaega 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea
vazega neo ogauete'e ederirotene, dehoro hohoga manoga naega boro bio kome'a
manohuga iriva'onadu mae onamiro. 38 Ebu rogae'a ne diugadu Iesu garuga onamadu
niau'ena'a, odaga babagano guguriro. Ebu niga vugani'a Iesu oda rana sore buanadu
abune vanirotene, iguga hina odaga zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaga fura'inadu
dehoro beu'iro.
39 Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazega Simona'a rogae e'e'a 'ouge hagairote'e
horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazega reine, ani
rogae nagigani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu rogae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!" 40 Ebu
Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ge'uma." Simona'a nina'a, "Ihore vazega,
eho'i!"
41 Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'aheu'a vaze 'ahoga mazao moni gezo
madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gauga moniga.
U 'ahogani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gauga moniga. 42 Ebu vaze 'aheu'e moni
vazega mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazegani'a zina'a, 'Ahiga, ago
barono'i!'"
Iesu'a hari e'e haugirotene, Simona gadiniro, raena'a, "'Ougine, anianine bo'agano'e
iniu'a moni vazega mazao ufeta zamare borofi'uma?" 43 Simona'a naenaeniro. "E
zamarone, vaze moni 500 madu moni vazegani'a gararo harote'e vazega." Ebu Iesu'a
nina'a, "Ga naenae'e duduga."
44 Ebu Iesu'a rogae tehe gianadu Simona niro, raena'a, "Ga rogae 'ada'a ege mazao
hagate'e horonahe? E ga ne diugatene, ga'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha.
Rehano rogae 'ahi'e ege oda ani ni vuga hina abunadu iguga hina zauhe imineha.
45 Ga'e mene gubahe fura'iheha, rehano rogae 'ahi'e ege'a diugi arate'e'ano'o odahe

mene ri'iri'i fura'ineha. 46 Ga'e vadiniheo dehoro mene beu'eha, rehano ani'a e odao
dehoro hohoga manoga beu'eha. 47 E'ano'o ege'a ga'ohe. Moni 500 madu moni vazega'a
gararo harote'e vazega teige, roga'e 'ahi'e ane sau'a gehaga 'ai rae modeha, e'ano'o ani
ege zamare borofadu 'ouge hagaeha. Rehano moni 50 madu moni vazega'a gararo
harote'e vazega teige, sau'a ufiga hagae'ete'e vazega'e ane sau'a tahife rae modi'uma
ebu e tahife zamari'uma."
48 Ebu Iesu'a roga'e nina'a, "Ga sau'a 'ai rae modeha." 49 'Ougirotene, Iesu teite
ogarote'e azaga'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vaze sau'a zuni rae modehehe?"
50 Ebu Iesu'a roga'e niro. "Ga'e ege mae gihiheha, e'ano'o gae sau'anono'o gabodeha.
Zamago roganadu onamo'i!"

8

Roga'e Roga'e'a Iesu Dananiro

1 E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e
haba'a, harига manoga haraminu ebu tahi'aga 12 zuni ane gatininu. 2 Ebu vine
sau'ani'a ragano reirote'e zu ugi nunu'a meirote'e roga'ega roga'ega'e ugize manoradu
Iesu dugu danaziro. Ze bo'agano Magadala nega roga'e niga Maria ani'e vine sau'a 7
raganono'o hegone bunirote'e roga'ega. 3 Ebu Kuza inuga niga Ioana. Kuza ani'e kiniga
Heroda gau zu nega taufe'ete'e vazega. Roga'e 'ahoga niga Susana zu roga'e 'ahoga
'ahogani'a zege zege gau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

Ezone Feune Gorarote'e Hari Idaidaga
(Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)

4 Mada 'ahogano vaze gugu vagani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vage ariro. 'Ougadu
Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,
5 "Hihi vazega 'ahogani'a mebagano ezone gora onamiro. Ani mebagano ezone feune
ragavirotene, nu'e oda ibigano rururaro. E'e ezonega'e vaze'a rana edau oname onainu
zu nini'a onadu au haugiro. 6 Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezonega'e
guhuriro, rehano roraro, mazaga raha'e mene abu'a. 7 Ezone nu'e ve renogano
rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano guhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone
guhuga simarinadu mene iniro. 8 U ezone nu'e raha manogano rururadu faine guhure
bororaro, ebu vesu huga'e gae 100 hudaro." Iesu ani goere haugirotene, ani gihau
goeriro, raena'a, "Tegageta vazega'e faifaine egadu huga edero'i!"
9 Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani gadiniro. 10 Iesu'a naenaeziro, raena'a,
"Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vaze nu'e hari
huga nidu'a hari idaidaga hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta
azagani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini hagae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma.
Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

11 Ege'a ezone feune gorau'ete'e harига idaidaga huga'e rae deheni'uma. Ezone'e
Badi'a goere. 12 Ezone ibio rurune'eta'a'e, vaze'a Badi'a goere igi'ohe. Rehano ze'a
Badi'a goere mene mae gihinadu gabone mene hidifine, Satani'a zege zamaono'o Badi'a
goere mae vagine'ohe. 13 Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a goere igi'etene
matu'uzeta mae gihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuga, e'ano'o mada tahiga
da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe. 14 Ezone ve renoga zamagano
rururu'eta'e, ze Badi'a goere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madagano, zamarone aduga
borofe'ohe, haba tohega ufeta zamare'ohe zu haba gauga manomano hina ufeta
matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe. 15 U ezone raha manogano rururu'eta'e, mene
gurire'ena'a zama manogano Badi'a goere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano,
Badi'a'a matu'e'ete'e hagaiga hagae'ena'a, hudau'ohe.

Ihure Hari Idaidaga
(Mareko 4:21-25)

16 Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'ugano
mene ti'uma. Rehano ne diuge'ete'e vaze'a agaga horonoga veize, midau ti'ete'e
haba'ano midau'ohe. 17 Ihure'a gau nidu'a agane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e gauga
nidu'a furera'uma. Ebu ogone gahine'ete'e gauga zuni horoni'uma. 18 E'ano'o ege'a
zi'ete'e goe'a faine zamare ego'i! Faifaine zamare igi'ete'e azaga'e, Badi'a'a edega
boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaga'e, Badi'a'a ze'e tahiga edega rae
zamare'ete'e zuni mae vagini'uma.

Iesu Vi'a ebu Negoğa
(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

19 E'e enogano Iesu vi'a ebu negoğa duğuru'a ani vağe onamiro, rehano vaze ğuğuvağa
'ahine ani uhiğa onamoga mene idararo. 20 Ebu vaze 'ahoğani'a Iesu niro, raena'a, "Ğa
vi'u zu negoğo duğuru'a ğia'ihi radu ne enona edau radiu'ohe." 21 Ebu Iesu'a naenaeziro,
raena'a, "Badi'a ğoere egadu hağaiğa hağae'ete'e azağa'e eğe nanu zu eğe nego."

Zavara 'Uiro
(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

22 Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite ğasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura
moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro. 23 Ze fare oname'ete'e zamağano, Iesu ani
baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a ğasi kafere diuğadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo
diuğiro! 24 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Zuhi'a
Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riğa ğoreziro, raena'a, "Sifu radadu roğerano'i!"
Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauğiro zu du'ura'a roğeraro. 25 Ebu Iesu'a
ziro, raena'a, "Za eğe mazao mene fie'ohe!" Rehano, zeğe nidu'a rihau'ena'a zu
zaguzagau'ena'a, ğaditititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riğa ğorezitene, ğoe'a
egohu'ohe!"

Vine Sau'ağeta Vazeğa Fainiro
(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

26 E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'urağa moneafa ruhau faradu
Gerasa* azağa habao hebetiro. 27 Iesu ani ğasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine
sau'a sau'ağeta vazeğa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada fağa firina zu neğano mene
radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo. 28-29 Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ğehağa
ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azağani'a auri miniğa riğa hina evo'a zu odağa batune
teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ğuzuhadu vine sau'ani'a tuğune haba
boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riğa ğoreniro, raena'a, "Vine sau'a toraga, ani
mazaono'o buano'i!" Ani Iesu zamao hiğau bauradu ğaniğanaro, raena'a, "Iesu,
Ğihi'ahune Badi'ağa Ubuga! Ğa'e eğe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga ağo
eno'i!" 30 Ebu Iesu'a ğadiniro, raena'a, "Ğa niğo iniu?" Ebu ani'a naenaeniro. "E ni'e
Legioni!†", mazağa vine sau'a ğehağa vaze e'e ranao radiunu. 31 Vine sau'a sau'ani'a
Iesu umininiro, raena'a, "Eme ho'one ğonaga o'o'ano‡ ago tuğufo'i!" 32 E'e madağano aba
ğehağa'e haba mağano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a'a bare Iesu umininiro. "Eme aba
e'e mazao diuğoga tuğufo'i!" Iesu'a naenaezina'a, "Idağa, bu'anadu onamo'i!" 33 Ebu
vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ğehağa mazao diuğe ğouriro. Aba
ğehağa 'ai mağa be'ano'o dure ovoadu du'urao hunuhune rudaro.

34 Aba taufe'ete'e azağani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiğa neğa zu
haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariğa vazevaze mazao me'odiro. 35 Vaze ğehağa'a
nagini'a furerarote'e ğianoga veize Iesu vağe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'ağeta
vazeğa e'e dabua vidanadu zamarone manoğano Iesu oda babağano ehorirote'e
horoniro. E'ano'o ze'e rihau ğouriro. 36 Ebu furerarote'e hağaiğa nidu'a horonirote'e
azağani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azağa mazao Iesu'a vine sau'ağeta vaze
e'e nougenouge ğabonirote'e me'odoziniro. 37 'Ougadu Gerasa haba'a azağa nidu'a'e
riho'a mae ğouriro. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vağinoga veize umininiro. E'ano'o
Iesu'e ğasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

38 Vine sau'aono'o manorirote'e vazeğa'e Iesu teite onamoga veize umininiro. Rehano
Iesu'a ani tuğune'ena'a, niro. 39 "Mene. Ğa bare neğo onamadu Badi'a'a ğae
mazao hağai manoğa hağate'e nabuğo ihozo'i!" E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a
ragave'ena'a, Iesu'a ani mazao nagini hağairote'e hağaiğa me'odo ziniro.

Iairo Aboğa ebu Ugi Roğaeğa
(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

40 Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vaze ğehağani'a hidadu mae ğihiniro, mazağa
ze'e mada fağa guhiniro. 41 Ebu vaze 'ahoga niğa Iairo'a onamadu Iesu oda babağano
ğuğuriro. Ani'e nu'onu'o neğa ğiane'ete'e vazeğa ğihi'ağa. Ani'a Iesu umininiro, raena'a,
"E ne aradu aboehe faino'i!" 42 Ani aboğa'e tibuhuga e'e da'o zu muriğa'e 12. Ani'e ugine
sausaunadu ariga rudaro.

---

* **8:26** Gerasa'e Iuda haba'a enogano † **8:30** E'e hugani'e uti azağa 6000 heuğa ‡ **8:31** vine sau'ani'a ğutau'ete'e haba'a

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaḡano vaze ḡuḡuvaḡani'a naenaeno'o bibine runiro. 43 Vaze ḡehaḡa bo'aḡano, roḡae 'ahoga'e roḡae ugi'a madu muri 12 zamaḡano adudu radiro. Rehano gohe vazeḡa 'ahogani'a zu manonoga mene idararo. 44 Ebu ani'e ugiḡani'a manoroga veize Iesu ḡaruna hegote aradu dabuaḡa ariḡa tu'iniro. 'Ougirotene, ugiḡani'a ḡarihe hune hauḡiro! 45 Ebu Iesu'a ḡadimaro, raena'a, “Iniu'a e tu'iheha?” Vaze nidu'a'a naenaenina'a, “Eme mene tu'i'eha.” Ebu Petero'a raena'a, “Zuhia Boro, vaze ḡuḡuvaḡani'a bibi'e'ete'e u'ano, vaze ḡehaḡani'a ḡa tu'i'eha.” 46 Rehano Iesu'a niro, raena'a, “E edereha, vaze 'ahoḡani'a tu'ihadu e mazaono'o gigi'a inarahe'a buaneha, ebu vaze e'e faineha.” 47 Iesu'a 'ouge zirotene roḡae e'e ani mazao nagini'a furerarote'e u'uranoga mene idaḡa rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vaḡe onadu ani oda babaḡano tuḡe ḡuḡuriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu ḡarihe manorate'e hariḡa vaze nidu'a ziro. 48 Ebu Iesu'a roḡae e'e nina'a, “Aboe, ḡa'e eḡe mazao fiate'e u'ano, ugiḡo'a manoreha. E'ano'o matu'uḡota onamo'i!”

49 Iesu ani roḡae e'e ḡorene'enoḡano vaze 'ahogani'a Iairo neono'o onaadu Iairo niro, raena'a, “Ḡa aboḡo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vazeḡa'a ḡa ne onamoga veize ago umine bano'i!” 50 Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, “Zamaḡo ago adufo'i! Eḡe mazao fio'i! 'Ougine, ḡa aboḡo'e bare ḡabodi'uma.”

51 Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu roḡae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diuḡiro, u vaze 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro. 52 Ze diuḡirotene, vaze nidu'a'a ne zamaḡano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Ago niano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe.” 53 Ze'a ani eḡofoharo, mazaḡa ze'e roḡae tahi'a'a rudanata'a'e edeḡa. 54 Ebu Iesu'a roḡae kome'a abine ḡihinadu hune niro, raena'a, “Eḡe tahi'a, iḡuno'i!” 55 E'e zamaḡano ani vigani'a bare onaadu ḡarihe hune ḡabode iḡuniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azaḡa ziro, raena'a, “Ogomu nu hano'i!” 56 Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a ḡoere riḡa zina'a, “Nagini'a fureranata'e vaze ago zo'i!”

9

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuḡuziro
(Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

1 Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu ugi azaḡa faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. 2 Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vaze ihozoga zu ugi azaḡa faizoga veize tuḡuziro. 3 Izema ani'a ze tuḡuzogano, raena'a, “Zae ragavo zamaḡano o'o'a huga ago mo'i! Tuḡu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i! 4 No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madaḡa ro'idene, ne e'e mode iḡuno'i! 5 Haba 'ahogano ne azaḡani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ḡihurine, aduga hidi'uma rae ihozi'uma.” 6 Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neḡa neḡano ragavadu hari manoḡa haramiro zuni ugi azaḡa manoziro.

Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro
(Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)

7 Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniḡa'e Iesu hariḡa igirotene, ani'e zamaḡa 'ada'adiro, mazaḡa vaze nu'a raena'a, “Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ḡabodeha.” 8 U vaze nu'e raena'a, “Ani'e peroveta vazeḡa, Elia. Ani'a bare fureraneha,” ebu vaze nu'e raena'a, “Ani'e peroveta ibi'aḡa vazeḡa 'ahoga, ebu bare ḡabodeha.” 9 Rehano Herod'a 'ahiḡe reiro, “Ahi'e mene Ioane, mazaḡa ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane,' rae ḡoane'ohe?” E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae ḡianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 Ḡubuziro
(Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

10 Apostolo azaḡani'a Iesu vaḡe bare onairo. Ebu zeḡe'a nagini haḡairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeḡe teite vaḡinadu Betesaida haba'a onamiro. 11 Rehano vaze ḡuḡuvaḡa ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeḡe nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae ḡihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu ugi azaḡa faiziro.

12 Ḡorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vaḡe aradu niro, “'Ahi'e haba boha'a. Ogomu vaḡoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiḡa uhiḡano tuḡuzoi!” 13 Rehano Iesu'a reiro, raena'a, “Zae'a ogomu zeno'i!” Ebu ze ani naenaeniro. “Mene idaḡa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu ḡozone 'aheu da'o. Vaze ḡehaḡa 'ahi ḡubuzoga veize, ogomu ḡehaḡa hoitine manoḡa!” 14 E'ea vaze nidu'a bo'aḡano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Ze 'ahige zo'i, '50 rovonerovone ehoro'i'”
15 'Ougadu Iesu reirote'e idunaĝano vaze nidu'a ehoriro. 16 E'e ĝarugano Iesu'a beredi
fu'o zu ĝozone 'aheu madu adure ĝiane'ena'a, Badi'a mazao manoĝa tauĝi reiro.
Ebu beredi zu ĝozone tahi tahe vaheĝe ane tahi'atahi'a zinadu ze ĝahuĝe ĝemiro.
17 Zeĝe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ĝaha'a ĝaha'a'e tunahu nidu'a 12
iriva'oniro.

Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro
(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)

18 Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite
radiro. Ebu Iesu'a ze ĝadiziro, “Vaze'a e'e iniu rae ra'ohe?” 19 Zeĝe'a naenaenina'a, “Nu'e
'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia,' ra'ohe. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazeĝa
'ahogani'a ĝabode iĝuniro.'” 20 Ebu Iesu'a ĝadiziro, raena'a, “U za'a ra'etene e'e iniu?”
Petero'a nina'a, “Ĝa'e Badi'a'a tuĝu'irote'e vazeĝa, Keriso!” 21 Iesu'a ĝoere riĝa ziro,
raena'a, “'Adi ĝoe'a vaze 'ahoga ago zo'i!”
22 Ebu ani raena'a, “Eĝe, Vaze Ubugani'a aduga ĝehaĝa hidi'uma. Vaze boroboro,
Badi'a dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝaĝihi'aĝa zu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝani'a
he'ehe'ehi'uma zu uĝuhi'uma. Rehano mada uĝidu zamaĝano bare ĝabode iĝuni'uma.”

Iesu Hegote'ete'e Ibiĝa
(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)

23 Ebu Iesu'a zeĝe nidu'a zina'a, “Iniu'a eĝe ĝaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura
haĝaiĝa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eĝe hegoto'i! 24 Mazaĝa
iniu vaze ane ĝabone obone giganine, ani ĝabone tuĝutuĝu mene hidi'uma. Rehano
iniu vaze ane ĝabone eĝe 'uano ahetine, ĝabone tuĝutuĝu hidi'uma. 25 Vaze 'ahogani'a
haba nidu'a madu ĝaboneĝa mae vaĝinine, nagini manoĝa hidi'uma? 26 Vaze'a eĝe
zu eĝe ĝoere o'onine, eĝe'a eĝe agaĝano, mamahe aĝaĝano ebu tuĝure viga zaĝoĝa
aĝaĝano bare ovaine, eĝe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma. 27 E hube hune zi'ohe, faifaine
ego'i! Izidi zae bo'aĝano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a
horoni'uma.

Iesu Iraĝani'a Nufiro
(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)

28 Mada fu'o uĝidu fare ĝarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maĝa rana
kuranoĝa radu itiro. 29 Ani kurau'ete'e zamaĝano, iraĝani'a nufiro zu dabuaĝani'a
uranadu vazavazahiro. 30-31 E'e madaĝano vaze 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu
teite ĝoaniro.
32 Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu agaĝa zu ani uhiĝano
vaze 'aheu edanoga horoziro. 33 Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaĝa meirotene,
Petero'a Iesu niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manoĝa tauĝi! Emeĝe
uĝidu'a nugo taruha uĝidu ogoratihi, tiba'e ĝae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia
veize.” Petero ani'a nagini ra'eta'e aĝu'a. 34 Ani 'ouge reirotene ĝoze'a ovadu ogoziro,
e'ano'o ze rihau rudaro. 35 Ebu ĝoze zamaĝanono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a,
“'Ahi'e eĝe Ubude, eĝe'a ohotirote'e vazeĝa. Ani ĝoere egohanoi!” 36 Ago'a hauĝirotene
Iesu ane da'o horoniro. Zeĝe uĝidu'a nagini horonirote'e vaze 'ahogani'a mene rae
fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aĝeta Manoniro
(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

37 Mada e'e ĝarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maĝanono'o ovairo, ebu vaze
ĝuĝuvaĝa hidiro. 38 Vaze ĝuĝuva zamaĝanono'o vaze 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a,
“Ihore vazeĝa, e ĝa umi'e'ohe. Eĝe ubude tibuhuga 'adi ĝabono'i! 39 Vine sau'ani'a ani
agatohau'etene, tabara huau ĝaniĝana'ena'a, bero'ude ĝeme'ohe zu hena hebe'anono'o
busure'ohe. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohe.
40 Eĝe'a ĝae tahi'atahi'a mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano
ze mene idaraneha.”
41 Iesu'a vaze ĝuĝuvaĝa e'e naenaeziro, raena'a, “Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e
zu ve'ore'ete'e azaĝa! E mada faĝa zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!” Ebu
tahi'a e'e moga nina'a, “Ubugo odohe 'adi aro'i!” 42 Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e
zamaĝano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude ĝemiro. Ebu Iesu'a
vine sau'a roniro, raena'a, “Tahi'a ahi'a'ono'o buano'i!” 'Ougadu vine sau'a'e zogone
buanadu tahi'a e'e manoriro. Iesu'a ani moga bare haro. 43 Ebu vaze nidu'a Badi'a
gigi'aĝa boro horonadu zaguzagaro.

Runeğa Hariğa Bare Reiro
(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a hağairote'e hağaiğa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane
tahi'atahi'a ziro, raena'a, 44 “Ğoere 'adi faifaine zamaro'i! Eğe, Vaze Ubuğa, agirehe
'evorao ri'ihi'uma.” 45 Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a nagi ra'eta'a'e mene zamariro,
mazağa ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruğa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare
ğadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niğa Ğihi'ağa Ra'ohe?
(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

46 Iesu tahi'atahi'a boağano iniu'e niğa ğihi'ağa radu zeğe'a bare tairotitiro. 47 Iesu'a
ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeğa zamahu ane babağano ohoniro. 48 Ebu
ziro, raena'a, “Iniu'a eğe u'ano tahi'a komeğa 'ahiguğa mae ğihinine, ani'e eğe mae
ğihihe'ohe. Ebu iniu'a eğe mae ğihihine, ani'e eğe da'o mene mae ğihihe'ohe, rehano
eğe tuğuhirote'e Badi'a zuni mae ğihine'ohe. Zae boağano iniu'a ane bare niğa mae
ovoine, Badi'a ubumao ani'e niğa ğihi'ağa rae ra'ohe.”

Eme Mone Vazeğa'e Iniu?
(Mareko 9:38-40)

49 Ioane'a Iesu niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, vaze 'ahogani'a ğae niğano vine sau'a sau'a
hegoze buzirote'e emeğe'a horoniro, ebu emeğe'a ani garariro, mazağa ani'e emeğe
teite mene tiburu'ohe.” 50 Rehano Iesu'a ziro. “Ani ago gararo'i! Za mene agire'ete'e
vazeğani'e, zae mone vazeğa.”

Samaria Azağani'a Iesu Hezahoharo

51 Iesu'e adure iti'uma madağani'a hanitirotene ani Ierusalema haba'a onamoga radu
inare zamariro. 52 Ebu ani vaze nu ibite tuğuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria
neğa onamiro. 53 Rehano ne azağani'a Iesu mene mae ğihiniro, mazağa ani'e Ierusalema
haba'a onaminu. 54 Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ğadiniro. “Zuhi'a
Boro, ğa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuğuni'uma ebu ze hufi
haozi'uma!” 55 Rehano Iesu'a tehadu roziro. “Ago 'ouge ro'i!” 56 Ebu ze ne 'ahoga
onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeğa
(Mataio 8:19-22)

57 Ze ibio oname'enogano, vaze 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, “Ğa'a no'e
onamine, e ğa hegoti'uma.” 58 Iesu'a naenaenina'a, “Butu ğuniğa'e bazuni haba'azeta,
ebu hitana niniğa'e nezeta. Rehano eğe, Vaze Ubuğa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”

59 Ebu Iesu'a vaze 'ahoga huniro, raena'a, “Eğe hegoto'i!” Rehano vaze e'e'a raena'a,
“Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe.” 60 Iesu'a nina'a, “Vine ruga azağa'a
rune azağa guri'uma. U ğa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo harame ragavo'i!”

61 Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, “Zuhi'a Boro, e ğa hegoti'uma. Rehano e ize ibite
nabudihe uhizi onamihi.” 62 Iesu'a naenaenenina'a, “Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebağa
afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a eğe hegotadu tehe gau nunu zamarine,
ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idağa.”

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuğuziro
(Mataio 11:20-24)

1 E'e ğarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vaze 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e
neğa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuğuziro. 2 Ebu Iesu'a ziro, raena'a,
“Hirivi'uma ğauğa'e ğehağa bagağa, rehano gauğa azağa'e mene ğehağa. E'e teige,
Badi'a ederihi ra'ete'e azağa'e ğehağa bagağa, rehano ani ğoere haramoga veize gauğa
azağa'e o'o'a. E'ano'o gauğa azağa nu tuğuzadu ani ğoere haramozoga veize hirive'ete'e
Zuhi'ağa, Badi'a umino'i! 3 Onamo'i! Butu ğuniğa bo'ağano mamoe tuğuze'ete'e teige, e
za agire azağa bo'ağano tuğuze'ohe. 4 Moni, nihara ga tamaka 'ahoga ago mae odoho'i!
Ebu ibio vaze 'ahoga hido'idene mada hauğena'a ago ğoreno'i!

5 Vaze 'ahoga neo diuğo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roğeğa zini'uma!' 6 Ne e'e
zamağano vaze 'ahoga'e zama roğeğa vazeğa reine, za'a rate'e zama roğeğa'e ani rana
radi'uma. U mene reine, zama roğeğa e'e zae bare vaği'uma. 7 Diuğe'ete'e neğano da'o
rado'i! Ebu zeğe'a zini'ete'e ogomuğa ano'i zu gago'i, mazağa gauğa azağani'a naeğa
ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'i!

8 Neg̃a 'ahoga onamadu mae g̃ihizo'idene, nagi ogomug̃a zini'ete'e ano'i! 9 Ebu e'ea ugi
azag̃a faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhig̃ano feureha.' 10 U
neg̃a 'ahoga onamadu mene mae g̃ihizo'idene, ibi boro onamo'i! 11 Ebu zo'i, raena'a,
'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konog̃a odafeo kadaranate'e 'ada zauhe mode
manahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhig̃ano feureha!'" 12 Ebu Iesu'a
bare ziro, raena'a, "G̃iano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azag̃a'e sau'a boro
u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manog̃a rovoni'uma madag̃a meine, zae
mene mae g̃ihize'ete'e neg̃a azag̃a'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.
13 Korasini azag̃a zu Betesaida azag̃a, za fase vetug̃ag̃a, aduga boro hidi'uma! Zae
mazao hag̃ai gigi'ag̃a hag̃ainuta'a'e Turo zu Sidona azag̃a mazao hag̃aifone, ze'e
sau'aono'o garihe zamare g̃ihurifo. Ze dabua g̃u'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase
g̃uzuhe'ena'a, zeg̃e'a zamare g̃ihurifo. 14 Kota madag̃ano, za'e Turo zu Sidono azag̃a
aduga vitine hidi'uma.
15 Zae Kaperanauma azag̃a, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe?
Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. 16 Iniu'a zae g̃oere egozinine, a'e eg̃e
egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozinine, a'e eg̃e hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eg̃e hezahonine,
eg̃e tug̃uhirote'e Badi'a hezahohau'ohe."
17 Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gaug̃a hag̃airo. Ze barirotene, matu'uzeta
feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme g̃a nig̃ano vine saua
hegozatene, ze eme g̃oere egadu feraneha!" 18 Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu
adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a g̃arihe fase vag̃inate'e horoneha. 19 G̃iano'i!
Mohe ga asiasi edeze ruzoga teige, emeg̃e agire Satani gigi'a vitinifine, eg̃e'a inara
gigi'ag̃a ziniro. G̃au 'ahogani'a mene sausauzi'uma. 20 Rehano vine sau'a sau'ani'a za
g̃oere egate'e veize ago matuo'i! U matuo'i, mazag̃a Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

Iesu'a Matu'e Kuraro
(Mataio 11:25-27, 13:16-17)

21 E'e madag̃ano Iesu'e Vine Zag̃og̃ani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau
niro, raena'a, "Mama, g̃a'e adure zu raha Zuhi'ag̃a! E nigu'e'ohe, mazag̃a g̃ae'a eda'eg̃a
zu edeg̃a boro azag̃a mazao hube hune hag̃aig̃a 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige,
edeg̃a o'o'a rae zamarete'e azag̃a mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge hag̃irota'e
g̃ae'a urate'ete'e g̃aug̃a." 22 Ebu vaze zina'a, "Eg̃e Mama'a g̃au nidu'a eg̃e iniro. Vaze
'ahoga'e e'e ag̃u'a, rehano eg̃e Mama da'o edeg̃a. Ebu vaze 'ahoga'e eg̃e Mama ag̃u'a,
rehano eg̃e, Ane Ubuga da'o edeg̃a. Ebu e eg̃e Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e
azag̃a da'o eg̃e Mama edeg̃a."
23 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe g̃iazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazag̃a
nagini'a fureru'ete'e hag̃aig̃a horone'ohe. 24 Eg̃e'a zi'ohe. Peroveta zu kini azag̃ani'a,
zae'a horone'ete'e hag̃aig̃a 'adi g̃ianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e
harig̃a 'adi igihi reinu, rehano mene igiro."

Samaria Vazeg̃a Manog̃a Hari Idaidag̃a

25 Mada 'ahogano Mose goro g̃oe'a ihoze'ete'e vazeg̃a 'ahogani'a ig̃unadu Iesu tuhune
nurihi rae zamare'ena'a, g̃adiniro, raena'a, "Ihore vazeg̃a, e nougenougine, g̃abone
tug̃utug̃u hidi'uma?" 26 Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro g̃oe'ano'e nouge rae mirihiro?
G̃a'a nouge me'ode horone'ohe?" 27 Ebu vaze e'e'a naenaenina'a, "Goro g̃oe'a 'ahige
ra'ohe, 'G̃ae Badia Zuhi'a Boro'e, zamag̃o nidu'a hina, vineg̃o nidu'a hina, inarag̃o
nidu'a hina zu zamaroneg̃o nidu'a hina zamaro'i! Ebu g̃ae'a g̃ae bare zamare'ete'e
teige nabugo zu zamaro'i!'" 28 Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. G̃a 'ouge hag̃aine, g̃abone
tug̃utug̃u hidi'uma."
29 Ebu vaze e'e'a, Iesu'a ani mazao 'G̃a'e dudug̃a,' ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare
g̃adiniiro. "Iniu'e eg̃e nabudihe?" 30 Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.
"Mada 'ahogano Iuda vazeg̃a 'ahoga'e Ierusalema habaono'o Ieriko neg̃a boro ovoinu.
Ebu ibi nemao g̃onore azag̃a hidiro. Ze dabuag̃a ni fuhi'adu g̃aug̃a nidu'a meiro. Ebu
boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.
31 E'e madag̃ano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeg̃a 'ahogani'a e'e ibig̃ano ovoiro. Ebu
omatirote'e vazeg̃a e'e horonirotene, g̃enag̃ano teig̃e vitaro. 32 Vesu kuru neg̃ano
gaue'ete'e Levi idu'u vazeg̃a 'ahoga zuni e'e ibig̃ano ovoadu vazeg̃a e'e horoniro, rehano
ani zu g̃enag̃ano teig̃e vitaro.
33 E'e enog̃ano Samaria vazeg̃a 'ahogani'a e'e ibig̃ano ovoiro ebu vaze e'e horonadu
vetug̃ani runiro. 34 Ebu ane vag̃e onamadu g̃abonihi radu dehoro zu vaini vug̃a hina
idirig̃a rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neg̃a tutune onamadu

e'ea taufe radiro. 35 Ebu baze irarirotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu i'udo neg̃a vazeg̃a haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'i! Moni 'ahi'e mene idag̃a ro'idene, eg̃e'a barine, ragate bare g̃ani'uma.'"
36 Iesu hari e'e haug̃irotene, Mose goro g̃oe'a ihozi'ete'e vaze e'e g̃adiniro, raena'a, "Vaze ug̃idu 'adi bo'ag̃ano, g̃ae zamarone'e iniu'e g̃onore azag̃a hidirote'e vazeg̃a nabuga?" 37 Ani'a Iesu naenaenina'a, "Ane vetug̃anirote'e ebu dananirote'e vazeg̃a." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu g̃ae zu ani teige 'ouge hag̃ao'i!"

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diug̃iro
38 E'e g̃arug̃ano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu rog̃ae nig̃a Mareta'a neg̃ano mae zouziro. 39 Ebu negog̃a nig̃a Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babag̃ano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu. 40 U Mareta'e i'udo vazeg̃a veize ruhibe'ena'a, zamag̃a g̃ugine radiro. E'ano'o Iesu vag̃e onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu mene danahe'ohe. Eg̃e da'o gaue'ohe! G̃a e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'i!"
41 Zuhi'a Boro'a naenaeniro, raena'a, "Mareta, eg̃e vaze, g̃a'e gau g̃ehag̃a u'ano zamag̃o'e adudu'ohe zu g̃unug̃unu'e'ohe. 42 Rehano gau boro'e tiba da'o, a'e eg̃e g̃oere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu eg̃e babag̃ano ehore'ena'a abite'ohe, e'ano'o vaze 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

11

Iesu'a Tahi'ag̃a Kuru Ihoziro
(Mataio 6:9-15, 7:7-11)
1 Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru haug̃irotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibig̃a ihozirote'e teige, emeg̃e zuni nougenouge kurau'ete'e ihofo'i!" 2 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!

'Mama!
Eme umi'e'ohe, vaze'a g̃ae guba'e'ena'a g̃a nig̃o'e zag̃og̃a re'uma,
ebu g̃a'a vaze nidu'a ibitozi'uma.
3 Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomug̃a rife'eno'i!
4 ebu emeg̃e'a eme sausaufe'ete'e azag̃a nidu'a zeg̃e sau'a rae mode'ete'e teige,
emeg̃e sau'a zu rae modofo'i!
Ebu Emeg̃e' a hag̃ai sau' a hag̃aihi ra' eta' a' e ago tutufo' i'"

5 Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'ag̃ano vaze tiba'e vazeg̃eta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vaze vag̃e onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi ug̃idu nu eno'i, 6 mazag̃a e vazehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomug̃a o'o'a.'"
7 Iesu'e ane tahi'atahi'a g̃adiziro, raena'a, "Ane vaze'a ne zamag̃anono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini hug̃ane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, ig̃unadu g̃au ni 'ahoga mene g̃ani'uma!' Mene, ani'e mene 'ouge re'uma! 8 E zi'ohe, ane vaze u'ano da'o, ig̃unadu beredig̃a mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, ig̃unadu umide'ete'e g̃aug̃a ha'uma.
9 E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougine zini'uma. Za nagini vag̃o'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ougine ibiheta vavaozini'uma. 10 Umide'ete'e vazeg̃a'e ha'uma, vag̃e'ete'e vazeg̃a'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vazeg̃a'e ibiheta vavaoha'uma.
11 Zae bo'ag̃ano moze nagig̃a'e, ane ubugani'a g̃ozone umidine, mohe ha'umahe? 12 Ebu ubugani'a bare kokoro mag̃a umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma! 13 Za'e hag̃ai sau'a azag̃a rehano, g̃au manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azag̃a, Vine Zag̃og̃a hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo
(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)
14 Mada 'ahogano Iesu'a mene g̃oere'ete'e vaze 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare g̃oerirotene, vaze g̃ug̃uvag̃a'e zaguzagaro. 15 Rehano vaze nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'ag̃a Satani, nig̃a 'ahoga Belezebulo,

* **10:35** Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeg̃a

ane inarağa hina vine sau'a hegoze buze'ohe.” 16 U nu'e Iesu obone tihi radu tuhune
nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o hağai nu badeğa hağao'i!'
17 Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, “Haba tiba
zamağano zeğe'a rovotadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba
zamağano zeğe'a rovotadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma. 18 Za'e eğe'a Belezebulo
inarağa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ougine, Satani'e zeğe
bare rovozadu utiti'uma ebu zeğe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e
mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o! 19 Eğe'a Belezebulo inarağa hina vine sau'a
hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae
tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oğa rae re'uma. 20 Rehano eğe'a vine sau'a'e Badi'a inarağa
hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.
21 E hari 'ahoğa idaidani'uma. Inara vazeğa'e uti ğauğa ğauğa hina neğa taufine, ani
ğauğa nidu'a manoğa radi'uma. 22 Rehano inarağa ufeta boro vazeğa 'ahogani'a aradu
vaze 'adi utite raharahanine, ane bire'ete'e uti ğauğa nidu'a meine hauği'uma. Ebu
ane ne ğauğa zu nidu'a meinadu ğahuge ğuzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inarağa
vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe. 23 Iniu e mene teite reine, ani eğe agirehi'ete'e vazeğa.
Ebu iniu Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eğe teite mene gaue tiburu'ete'e reine, ani
Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeğa.”
24 Ebu Iesu'a zina'a, “Vine sau'a ani vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba
boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vağe'ohe. Rehano mene
horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eğe'a vağinate'e vazeğa vağe bare onamihi.'
25 Ani baradu vaze e'e horonetene, ani'e neğa dehağa hune zu idaidane touga heuğa.
26 Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune
sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuğe radiu'ohe. Ebu vaze e'e ani ufeta hune
sautu'ohe, ibite mene heuğa.”
27 Iesu'a goere'ete'e zamağano roğae 'ahoğani'a vaze ğuğuvağa bo'ağanono'o ğoere
iğuniro, raena'a, “Ğae fure'irote'e zu ğubue borofirote'e vi'uğa'e Badi'a'a manohuga
haro!” 28 Rehano Iesu'a naenaenina'a, “Badi'a ğoere egadu hağaiğa hağae'ete'e azağa'e
Badi'a manohuga hide'ohe.”

Iona Hağai nu Badeğa
(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

29 Iesu vağe onairote'e azağa'e ufeta ğehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, “Izidi ega'e
sau'a, 'Hağai nu badeğa ihofo'i!' rae ra'ohe. Rehano e hağai nu badeğa'e mene
furenozini'uma, u peroveta vazeğa Iona mazao furerarote'e hağai nu badeğa re'uma.
30 Iona mazao nagini'a furenirote'e hağaiğa'e Nineva azağa mazao hağai nu badeğa
reiro. E'e teige, eğe mazao nagini'a furera'uma hağaiğa'e izidi ega mazao hağai nu
badeğa re'uma.
31 Ibite madağano Siba haba'a kini roğaeğani'a haba fağanono'o kini Solomona ğoere
abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazeğa'e eğe, rehano za eğe ğoere
abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madağano Siba kini roğaeğani'a izidi ega
zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!' 32 Ibite madağano Nineva azağa'e Iona
haramo abitadu sau'aono'o ğihure ğouriro. Izidi Iona vitinoga vazeğa'e eğe, rehano za'e
eğe ğoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ğihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madağano
Nineva azağani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'”

Ahiri Agağa
(Mataio 5:15, 6:22-23)

33 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu
hina mene ogone modi'uma. U vaze'a ne diuğine agağa horoni'uma radu midau ti'ete'e
haba'ano midau ti'uma.
34 Ğa ubuma'e ahi'o ihureğa heuğa. Ğa ubumağo manoğa reine, ğa ahiri'e agağani'a
iriva'i'uma. Rehano sautaune, ğa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma. 35 E'ano'o ğae zamao
agağa'e uzabo ga mene ğiano'i! 36 Ğa ahiri'e agağani'a iriva'adu uzaboğa 'ahoga o'o'a
reine, a'e agağa bagağa ihureğa ğae rana agaru'ete'e heuğa.”

Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ğoe'a Ihoze'ete'e Azağa Ro'aze Ğoeriro
(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)

37 Iesu'a ğoere hauğirotene, Farisea vazeğa 'ahogani'a ane teite oganoga veize
umininro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fatağa zamaine ehoriro. 38 Farisea vazeğa'e
Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotene ani zaguzagaro, mazağa
zeğe vouğa hağaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro. 39 Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea
azağa ziro, raena'a, “Farisea azağa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e

azaĝa heuĝa, mazaĝa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraĝa hina iri'ave'ohe. 40 Za'e mene huhuzaĝa! Badi'a'a enone da'o mene haĝairo, rehano zama zuni haĝairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni deheno'i! 41 E'ano'o zae mereki zamaĝano ĝauze* zahara azaĝa zeno'i! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e deheĝa taugi re'uma.

42 Farisea azaĝa, zae fase vetuĝaĝa, aduga boro hidi'uma! Mazaĝa za'e tirara nebaĝano eĝa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vaze mazao haĝai duduĝa haĝae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'ohe. Za ĝau boro 'adi'e haĝao'i, ebu kome'a kome'a zuni haĝao'i! 43 Farisea azaĝa, zae fase vetuĝaĝa, aduga boro hidi'uma! Mazaĝa za'e nu'onu'o neĝano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ĝorezihi ra'ohe. 44 Zae, fase vetuĝaĝa, aduga boro hidi'uma! Mazaĝa za'e rune iduĝa u'uruĝa heuĝa. Rune ahi'a'e idu zamaĝano ruhuĝa rehano, vaze'a e'e rana oname onae'ohe. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraĝa rae mene edere'ohe.”

45 Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e vazeĝa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, “Ihore vazeĝa! Ĝa 'ouge ĝoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuĝa.” 46 Iesu'a naenaenina'a, “Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa, zae zuni fase vetuĝaĝa, aduga boro hidi'uma! Mazaĝa za ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idaĝa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe. 47 Zae, fase vetuĝaĝa, aduga boro hidi'uma! Mazaĝa peroveta azaĝa'e vouĝaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduĝa rohorohone'ohe. 48 Vouĝaze'a peroveta azaĝa zemadu zae'a iduze rohorohone'eta'a'e, za'e vouĝaze'a haĝai duduga haĝairo rae ra'ohe. 49 E'ano'o Badi'a huhuzaĝa, ani reiro, raena'a, 'Ēĝe'a peroveta azaĝa zu apostolo azaĝa nu zeĝe mazao tuĝuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausauzi'uma,' reiro. 50 Badi'a'a raha 'adi haĝairote'e madaĝanono'o peroveta azaĝa zimiro. E'ano'o e'e adugaĝa nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma. 51 A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao ĝonaĝanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataĝa zu Badi'a ne zaĝoĝa hune bo'aĝano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma. 52 Za, Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa, fase vetuĝaĝa, aduga boro hidi'uma! Mazaĝa vaze'a Badi'a edeĝa me'uma neĝa ibihetaĝa vava'e'ete'e kiĝa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuĝi'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuĝihi ra'ete'e azaĝa zuni zae'a 'ue'ohe.”

53 Iesu'e ĝoere haugadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝani'a ane mazao maĝunu monede riĝa ĝadiĝadiniro. 54 Mazaĝa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonihi rae inariro.

12

Ĝoe'a Riĝa zu Inaraĝa
(Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

1 E'e madaĝano, vaze ĝuĝuvaĝani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, “Farisea azaĝa haĝaize ĝiano'i! Mazaĝa ze'e zama guhi azaĝa ebu Isiti heuĝa. 2 Rehano izidi 'u'uruĝa ĝau'a nidu'a Badi'a'a furene hauĝi'uma. 3 E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e ĝoe'a nidu'a hunio agao igi'uma. Ebu bazuni neĝa zamaĝano nagini gumude ra'ete'e ĝoe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuĝa hitaganono'o harami'uma.

4 Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaĝa ago rihozo'i, mazaĝa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma. 5 U rihoni'uma vazeĝa'e Badi'a da'o! Mazaĝa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e gigi'aĝa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

6 Vaze'e tiburi niniĝa fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene ĝau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe. 7 Badi'a'a zae zamaradu vadini iguĝa nidu'a nugu'e edeĝa. E'ano ago rihano'i, mazaĝa za'e Badi'a ubumao tiburi niniĝa vitinoga.

8 Ĝiano'i! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, eĝe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuĝure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eĝe none,' re'uma. 9 Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, eĝe zu Badi'a tuĝure viga ubumao ani rae o'oni'uma. 10 Iniu'a eĝe, Vaze Ubuga rae sausauhine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaĝoĝa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

11 Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neĝa, zuhi'aĝa zu ĝihi'aĝa azaĝa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ĝoeri'uma moneo

* **11:41** Zae'a meirote'e ĝauze * **12:6** Girikio, 'Assaria aheu', moni kome'a

ago zamare ada'ado'i, 12 mazaga za edanadu nouge rae goerite'e moneo Vine Zagog'ani'a
ihozi'uma."

Ma'ora Vazega mazao Goere rae Idaniro

13 Vaze 'ahogani'a vaze guguvaga bo'aganono'o Iesu niro, raena'a, "Ihore vazega,
mamafe'a mode rudarote'e tohega nu rovonadu naega ege enoga veize negohe no'i!"
14 Iesu'a naenaenina'a, "Nego, vaze 'ahogani'a toheze gahuge'ete'e hagaiga veize e
mene ohohiro." 15 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ununu hagaiga mene hagaifine, zamaze
gigano'i! Mazaga vaze'a tohe gehagaono'o gabone mene hide'ohe."
16 Ebu ze hari 'ahige idaniro, raena'a, "Ma'ora vazega 'ahoga'e mebagano ogomu
manomano'a hudaro. 17 E'ano'o ani ane'a bare zamariro, raena'a, 'E ogomuhe godogoga
nega'e o'o'a. E nagini hagai'uma?' 18 Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoga! Ogomu ti'ete'e
nega ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.'
19 Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri faga radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe
teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!' 20 Rehano Badi'a'a
niro, raena'a, 'Ga'e mene huhuzaga! Ege'a izidi ohere gae gabone mae vaginine, ga'a
ruhibate'e tohe'e iniu'a me'uma?'"
21 Iesu'a goere gonagano reiro, raena'a, "De'eguga vazega'e ane tohe da'o ruhibe'ohe,
rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazega ra'ohe."

Ago Zamare Adudano'i
(Mataio 6:25-34)

22 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae gabone veize nagi
ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i! 23 Mazaga
gabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga. 24 Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezone mene
gorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a
gubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe! 25 Zae bo'agano iniu'e zamare adudaune,
gabone'a tahiga zuni fara'umahe? Mene! 26 Gau kome'a e'e hagaoga zu mene idaga
reine, za nougadu gau 'ahoga veize zamare adudu'ohe?
27 Butu kakaga'e nougenouge guhure'ete'e giano'i! Ze mene gaue'ohe ga dabuaze
mene turine'ohe. Rehano e zi'ohe, butu kakaga 'ahoga'e ma'ora vazega kini Solomona'a
hagairote'e dabuaga manomano vitinoga. 28 Ebu butu vega'e izidi gaboga, hena
ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe.
Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a
mazao mene borofe fie'ohe! 29 Nagini a'uma zu gagi'uma rae ago zamare adudano'i!
30 Mazaga Badi'a agu'a azaga'a 'ahiguga nidu'a vage'ohe, rehano Moze'e za'a e'e gauga
urate'eta'e edega. 31 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vago'i, ebu e'e gauga nidu'a zuni
zini'uma!
32 E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuga, ago rihano'i, mazaga ane'a ibito-
hau'ete'e haba'a zinifine, Moze ani matu'e rudau'ohe. 33 Ebu toheze seronadu monigа'e
zahara azaga zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahugano toheze nu'one'ete'e teige,
toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene haugi'uma ebu de'ea'e gonore zu zuhi'a
mene sausauni'uma. 34 Mazaga za'a toheze nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma."

Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i
(Mataio 24:45-51)

35 Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tugure azaga teige, gau dabuaga hagae ruhibe rado'i,
ebu ihureze zu agane modo'i! 36 Ebu zuhi'aze hahu muiganono'o ne u'a bare feuradu
ibihetao toketokerine ibiheta garihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize
ruhibo'i! 37 Zuhi'aze'a bare onaadu tugure azaga'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e
horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohe, zuhi'aze'a gau
dabuaga vidanadu ogau'ete'e fatagano ohozadu ogomu zini'uma. 38 Ebu zuhi'aze'a
ohere ga uzeuze feuradu tugure azagani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o
zenadu manohuga zini'uma.
39 Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a gonore vazega'e no'e madagano ani ne onai'uma
rae ederine, gonore vazega'e diugoga mene idarafine, ani'e nega faine taufi'uma.
40 E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaga ege, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e
madagano bare onai'uma."
41 Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, gae'a hari 'adi'e emege veize da'o ga vaze
nidu'a veize zuni idane'ohe?" 42 Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzaga zu zama
tibano gau'ete'e azaga zi'ohe. Tugure vazega 'ahoga'e huhuzaga zu zama tibano gauine,
zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tugure azaga gihi'aga mae ohonadu 'ahige
re'uma, raena'a, 'Tugure azaga nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i!'

'Ougadu ani'e onami'uma. 43 Tuğure vazeğa'e 'ouge gauine zu zuhi'ağani'a bare feuradu
horonine, ani matuadu manohuga ha'uma. 44 E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'ağani'a ane
tohe nidu'a taufe'ete'e vazeğano ohoni'uma.
45 Rehano tuğure vazeğa'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u fağanobu'u
onai'uma,' rae zamaradu tuğureğa azağa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraune,
46 zuhi'ağa'e, ane'a mene edere'ete'e madağano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu
zama tibano mene gauirote'e azağani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. 47 Tuğure
vazeğa'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e hağaiğa edeğa rehano, mene ruhibine zu
hağaiğa mene hağaine, ani'e boune sausauni'uma. 48 U tuğure vazeğa'e ane zuhi'a
ura mene ederadu ve'oğa hağaine, ani'e fa'one taugi'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o
manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro hağaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoğa Rehano Rovoti'uma
(Mataio 10:34-36)

49 Iesu'a bare ziro, raena'a, “Eğe'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire
roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma. 50 Rehano e aduga hidite'e bapatizoğa
'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo ğonaga me'uma. 51 Za'a zamare'etene,
eğe'a raha 'adi uniho manoğa mae ovairo ga? Mene! Eğe'a rovoze ğuzuhoga veize
ovairo. 52 Izidiono'o onamo zama moneo ne azağa'e rovoti'uma, mazağa nu'e eğe
mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azağa'e fu'o reine, zeğe bo'ağano rovotadu
uğidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uğidu teite agiretiti'uma. 53 A'e mogani'a
ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboğa
teite agiretiti'uma ga aboğani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite
agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma.”

Madağa'e Nougenouge Ederi'uma
(Mataio 5:25-26, 16:2-3)

54 Iesu'a vaze ğuğuvağa ziro, raena'a, “Ğoze'a ğutanoga horone'etene†, za'a raena'a,
'Irugu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma. 55 Ebu ohere ğoze'a bororanadu
nahudu'etene‡, za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma. 56 Zae, zama
guhi azağa! Adure zu raha irağa horone'etene nagini'a furera'uma zae edeğa. U izidi
madağano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.
57 Zae'a zae bare nagini'e hağai duduğa rae mene edere'ohe. 58 E hari 'ahoga
idani'uma. Ğa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ğae kotao oho'ihi
radu ani teite onami'uma. E'e zamağano ğanine ge ibio uniho manofo'i! Mene 'ougine,
ani'a ğa kota ibitohau'ete'e vazeğa 'evorao oho'i'uma, ebu ğu'a neğa taufe'ete'e vazeğa
evorao oho'adu ğu'a neğano oho'i'uma. 59 E hube hune ğa'ohe, ğa mene bua'uma onamo
ğae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.”

13

Sau'a'ono'o Ğihuradu Badi'a Vağe Aro'i

1 E'e madağano vaze nu'e Iesu vağe aradu niro, raena'a, “Galilea azağa nu'e Badi'a
dibuo hau radiu'ete'e zamağano Pilato, Roma gavana vazeğa, ani'a uti azağa nu
tuğuzadu ze zemeha.” 2 Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea
azağa nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe? 3 Mene! Eğe'a zi'ohe,
za'e zae sau'anono'o mene ğihurine, zae zuni zeğe teige 'ouge ruda'uma. 4 Ebu za
edeğa, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vaze 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze
sau'a'e Ierusalema azağa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe? 5 Mene! Eğe'a zi'ohe, za'e
zae sau'anono'o mene ğihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma.”

Figi Ireğa Huga O'o'a Hariğa Idaniro

6 Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. “Vaze 'ahogani'a vaini nebağano figi ireğa ğoraro.
E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a. 7 E'ano'o neba
ğiane'ete'e vazeğa niro, raena'a, 'E muri uğidu zamağano huga re'oga veize ona rehano,
huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higono'i, mazağa haba iriva'one tauge'ohe!'
8 Ebu neba ğiane'ete'e vazeğani'a naenaenina'a, “Eğe zuhi'a, ge muri tiba modo'i! Eğe'a
mazağano busi mumuğa teadu ğiani'uma. 9 'Ougadu muri tiba zamağano hudaune
manoğa, u mene hudano'idene, udi higono'i!'”

Iesu'a Bana Madağano Oda Sau'a Roğaeğa Fainiro

† **12:54** Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ğoze'a ite'etene' ‡ **12:55** Girikio, 'Za ğuzu'ono'o zavara horone'etene'

10 Bana Madaga 'ahogano Iesu'e nu'onu'o negano Badi'a goere ihoze radiunu. 11 E'ea
rogae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu garuga mae beonadu muri 18
mene edau faraunu. 12 Iesu'a ani horonirotene, hunadu Iesu vage onairo. Ebu Iesu niro,
raena'a, "Rogae, ga ugi 'ai manoreha." 13 Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone
edau fararo zu Badi'a matu'oharo.
14 Rehano nu'onu'o nega giane'ete'e gihi'a'e maguniro, mazaga Iesu'a Bana Madagano
ugi rogaega fainiro. Ani'e vaze ziro, raena'a, "Eme mada 6 zamagano gaui'uma. E'ano'o
ugi azaga'e e'e madagano aradu faizi'uma, mene Bana Madagano!"
15 Ebu Zuhi'a Boro'a naenaeziro, raena'a, "Zama guhi azaga! Za'e Bana Madaga
madagano boromakau zu donikize vu gagoga veize maguono'o fui'e buze'ohe. 16 E'e
teige, Satani'a rogae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu ege'a Bana
Madagano 'ouge fui'e modiro. E'e hagai duduga hagaeha!"
17 Ani 'ouge reirotene, magunoharote'e azaga nidu'a'e mazagaroziro, u vaze guguvaga
nidu'a'e, ane'a hagai manomano nidu'a hagairote'e u'ano, matu'iro.

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Goeriro
(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)

18 Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuga? Nagini hina idani'uma?
19 A'e Guava* maga kome'a tiba vaze'a madu nebagano gorau'ete'e heuga. Ebu guhure
ire boro radu nini'a rafiu are ezagano kamadu nega ogora'uma.
20 Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma? 21 A'e
isiti heuga. Rogae'a isiti tahiga madu uvahuga gehaga teite mirune tibune'ohe onamo
'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiga
(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

22 Iesu'e Ierusalema haba'a oname'ena'a, haba'a haba'ano zu nega negano ihoze
onaminu. 23 Ebu vaze 'ahogani'a gadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o
sau'aze'ono'o gabozi'umahe?" Iesu'a naenaeziro, raena'a, 24 "Gabone tugutugu ibiga
diugihi roidene, ibiheta kokosi'ano diugo'i! Ege'a zi'ohe, e'e diugoga veize inare gauo'i,
mazaga vaze gehaga'e e'e diugihi ra'ohe rehano, mene idara'uma! 25 Ne vazegani'a
edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro,
ibiheta vava'o'i!' Rehano ani naenaezi'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e agu'a.'
26 Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme gae teite ogau tiburaunu zu ga'e emege ne ibigano
ihofinu, e'ano'o ga'e eme edega!' 27 Rehano ani naenaezi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o
onata'e e agu'a. Za hagai sau'a azaga, ege mazaono'o vagino'i!'
28 Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamagano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaga
nidu'ani'a radiu'ete'e horozi'uma, u za'e enona be'a giaze mode taugi'uma. Ebu za'e
nia'uma zu magunadu gononeze atiti'uma. 29 Iuda mene azagani'a naenaeono'o onadu
Badi'a'a ibitohau'ete'e zamagano ehoradu ogau tibura'uma. 30 Giano'i! Ibite'ete'e
azaga'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaga'e ibiti'uma.

Iesu'a Ierusalema Haba'a U'ano Niaro
(Mataio 23:37-39)

31 E'e madagano Farisea azaga nu'a Iesu vage onadu niro, raena'a, "'Adano'o vaginadu
haba 'ahoga onamo'i, mazaga kini Heroda'e ga gamihi ra'ohe!" 32 Iesu'a naenaeziro,
raena'a, "Ani'e butu guniga so'oso'oga heuga. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene
fagano vine sau'a hegoze buzi'uma zu ugi azaga faizi'uma, ebu hena ege gau nidu'a
hagae haugi'uma. 33 Nagini'a ege mazao furera'uma rehano, e'e izidi oname madagano
Ierusalema haba'a onami'uma. Mazaga peroveta azaga'e Ierusalema haba'a enogano
mene ruda'uma.
34 O, Ierusalema azaga, Ierusalema azaga! Zae'a peroveta azaga zimiro zu
Badi'a'a tuguzirote'e azaga hadi hina zimi ruziro. Kokoroku'a isaga zamagano ubuga
gugube'ete'e teige, e'e mada gehaga zae taufihi reiro, rehano za'e mene uratinu!
35 E'ano'o giano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e ege mene bare horohi'uma onamo zae'a
raena'a, 'Zuhi'a Boro nigano onae'ete'e vazega mae gihino'i!'"

14

Iesu'a Bana Madagano Ugi Vazega Fainiro

1 Bana Madaga 'ahogano Iesu'a Farisea azaga ibitozini'ete'e vazega neo ogomu anoga
veize onamiro. Ebu vazevaze'a ani uhigano giagianiro. 2 E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e

* **13:19** Girikio, Fufu

ahi'a uginadu menoga radiunu. 3 Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaga zu Farisea
azaga gadiziro, raena'a, “Za'a zamare'etene Bana Madagano ugi vazega fainoga idaga
ga mene?” 4 Ze'a mene naenaeniro. Iesu'a 'evo'a ugi vazega obone'ena'a, fainadu tugune
vaginiro. 5 Ebu Iesu'a zina'a, “Zae bo'agano Bana Madagano iniu ubuga ga boromakau'a
idu zamaga ovoine, garihe mae gihini'uma ga mene?” 6 Ze'e mene bare naenaeniro.

Hagai Ovoroga Hagao'i

7 Iesu'a huzirote'e azaga hitana ehorogano ehoroga horozirotene, ani'a hari 'ahoga
idaniro, raena'a, 8 “Vaze 'ahogani'a hahu muiga augoga veize ga hugadine, hitana
ehorogano ago ehoro'i! 9 Mazaga ufeta hitaga vazega zuni hunine, ganine huzate'e
vazegani'a onadu gani'uma, raena'a, 'Ga ehoro haba'a vaze 'adi hano'i!' 'Ougine ga'e
nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagaro'adu raha ehorogano vage onami'uma.
10 E'ano'o muie'ete'e vazegani'a hugado'idene, raha ehorogano ehoro'i! 'Ougine, mui
hagae'ete'e vazegani'a horo'adu ga vage ari'uma. Ebu ga'ena'a, 'Vazehe, igunadu hitana
ehorogano ehoro'i!' 'Ougadu gae teite huzate'e azagani'a ga nigu'i'uma. 11 Iniu vaze
ane'a bare niga mae itine, ani'e mae ovoi'uma, u iniu vaze ane'a bare niga mae ovoine,
ani'e mae gihini'uma.”
12 Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazega e'e niro, raena'a, “Ogomu ga mui veize
huzo'idene, vazego, negogo, nabugo ga gae uhigano radiu'ete'e ma'ora azaga ago huzo'i!
'Ougine ze'a ga bare naenae'e hugadi'uma. 13 Rehano ga muio'idene, zahara azaga, oda
sau'a azaga, edanoga mene idaga azaga ebu ubumaze kurugа azaga huzo'i! 14 'Ougine
za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazaga ze'e baronoga'e mene idaga 'ahine, duduga
azagani'a bare gabode igune'ete'e madagano, ga'e Badi'a'a naega gani'uma.”

Mui Boro Harigа Idaniro
(Mataio 22:1-10)

15 Iesu teite ogau radirote'e vazega 'ahogani'a Iesu goere igirotene, ani Iesu niro,
raena'a, “Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburu'ete'e azaga'e matui'uma!”
16 Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, “Mada 'ahogano vaze 'ahogani'a mui boro
ruhibadu vaze gehaga huziro. 17 Mui madaga reirotene, ani tugure vazega'e huzirote'e
azaga mazao tugunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize gau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a,
izidi aro'i!' 18 Ebu tugure vazega'e 'ouge goeriro, rehano ze tiba tiba'e goere nufenufiro.
Ibite nirote'e vazegani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e giani onamihi. E
mene amate'e moneo ago magуno'i!' 19 Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10
hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago
magуno'i!' 20 Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma.'
21 Tugure vazega ani'e bare onamadu ze'a reirote'e goe'a zuhi'aga ihoniro. Ani'a
ihonirotene mui vazega'e magune rudaro ebu tugure vazega niro, raena'a, 'Ne ibigano
zu ibi kokosigano garihe onamadu zahara azaga, oda sau'a azaga, ubumaze kurugа
azaga zu edanoga mene idaga azaga huzo'i!' 22 Tugure vazega onamadu 'ouge hagairo.
Ebu bare onaadu zuhi'aga niro, raena'a, 'Zuhi'a, ga'a ehate'e gauga hagaeha, rehano
ne ize mene iriva'eha.' 23 Zuhi'agani'a tugure vazega niro, raena'a, 'Ibi boro zu maga
nega ibigano buau onamadu vaze vago'i ebu tutuze aro'i! Vaze hina ege ne iriva'o'no'i!
24 Giano'i! Ege'a ibite mui veize huzirote'e azaga nidu'a'e, ege mui tahiga zu mene
augi'uma.”

Iesu Hegote'ete'e Ibigа
(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

25 Mada 'ahogano vaze guguvaga hune'a Iesu garuna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu
ziro, raena'a, 26 “Iniu'a ege garuna hegotoga urato'idene, ege zamare borofo'i! Moga zu
vi'a, inuga zu ubuga, negoga zu ezega, ebu gabonega zuni ago zamare borofo'i! 'Ouge
hagaine, ani'e ege tahi'a rae re'uma. 27 Iniu'a ane satauro odohadu ege garuna mene
hegotine, ani'e ege mene tahi'a rae re'uma.
28 E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'agano, vaze 'ahogani'a ne hitaga ogoranoga uratine,
ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru haugi'uma rae giani'uma. Zu ani monigа'e ne
e'e ogoranoga veize idaga ga mene rae giani'uma. 29 Igite ohonadu mene ogoru haugine,
vaze gehagani'a e'e horonadu giriho ha'uma. 30 Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro,
rehano haugoga'e mene idarane ha!'
31 Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu
zamare'ena'a, 'Ege uti azaga'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaga'e 20,000. E'e kinigа teite
utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae giani'uma. 32 Ani vitinoga mene idaga reine,
kinigа e'e ize fagano, ani teite uniho manoga mouga veize hari odohe dure'ete'e vazega

tuğuni'uma. 33 E'e teige, zae bo'ağano iniu vaze ane ğau nidu'a hune modoga moneo
ibite mene zamarine, ani'e eğe tahi'a rae mene re'uma."
34 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuğa. Dama'e manoğa, rehano inigani'a
dauğine, nougenouge damağa bare hağai'uma? 35 Damağa mene bare hağaine, raha
ga ogomu ğuhune'ete'e busiğa'e mene manoğa, e'ano'o mae modi'uma. Za teğazeta
ro'idene, eğe ğoere faifaine abito'i!"

15

Mamoe'a Dauğirote'e Hariğa Idaidağa
(Mataio 18:12-14)

1 Mada 'ahogano takesi azağa ebu hağai sau'a azağani'a nu'oranadu Iesu ğoere
abitinu. 2 Rehano Farisea azağa ebu Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa ze mene matuiro
ebu ufeta ğoereriro, raena'a, "Iesu'e hağai sau'a hağae'ete'e azağa mae zouze'ohe ebu
zeğe teite ogau tiburu'ohe."
3 Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. 4 "Zae bo'ağano vaze 'ahoga'e mamo'eğa 100, rehano
tibani'a dauğine, ani'e mamo'e 99 haba boha'a nobe'a modadu dauğoga mamo'eğa vağe
ragavi'uma. 5 Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma. 6 Ebu ani
bare ne onamadu ane vaze, negoğa zu nabuga huze nu'ozi'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e eğe
mamo'e dauğoga ğauğa horoneha, e'ano'o eğe teite matuihi!' 7 E zi'ohe. Hari e'e teige,
hağai sau'a vazeğa tiba'e ane sau'a'ono'o ğihurine, adureo ani mazao ufeta matu'i'uma.
Sau'a'ono'o ğihuri'uma hağaiğa o'o'a ra'ete'e duduğa azağa 99 vitizi'uma."

Moni'a Daugirote'e Hari Idaidağa

8 Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Roğae 'ahoga'e moniğa nidu'a* 10, rehano
tibani'a dauğine, ani nagini hağai'uma? Ani ihureğa tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a
faine ğiane vağı'uma. 9 Ebu horone meine, ane vaze, negoğa zu nabuga huzadu zina'a,
'Eğe'a daunirote'e moni tiba vağe horoneha, e'ano'o eğe teite matu'ihi!' 10 E za zi'ohe.
E'e teiğe, Exhağai sau'a vazeğa tibani'a ane sau'a'ono'o ğihurine, Badi'a tuğure viga'e
matu'i'uma."

Ubugani'a Dauğirote'e Hari Idaidağa

11 Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. "Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu.
12 Mada 'ahogano ubuga veğani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ğae toheğo zamağano
eini'uma ğau nidu'a 'ai eno'i!' Ebu mogani'a ane ğau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniro.
13 Mada nu ğarugano, ubuga veğani'a ğauğa nidu'a nu'onadu haba fağa vağine
onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniğa au tauğe'ena'a nidu'a modiro.
14 Ani moniğa nidu'a mode hauğirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani
vinine runiro. 15 E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazeğa 'ahoga vağe onamiro, ebu
vazeğani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e gauğa haro. 16 Ani e'ea vinine runadu ani
ura boro'e aba ogomu atihi reinu, rehano vaze 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.
17 Ğonagano zamağani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Eğe mama veize
gaue'ete'e azağa'e ogomuze ğehağa bagağa, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe. 18 E mama
vağe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ğa zu Badi'a mazao hağai sau'a
hağaeha. 19 E'ano'o e ğae ubugo rae ago huho'i, rehano ğae veize gaue'ete'e azağa teige
huho'i!" 20 'Ouge rae zamaradu ani iğunadu moga vağe bare onamiro.
Ani ize fağano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuğaneadu ani ubuga 'u'a dure
onamiro ebu ahainadu fura'iniro. 21 Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu
ğa mazao hağai sau'a hağaeha, e'ano'o e ğae ubugo rae ago huho'i!' 22 Rehano mogani'a
tuğure azağa zina'a, 'Dabua manoğa ğarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adiriğa
redohano'i, zu tamaka redohano'i! 23 Ebu boromakau modohuğa iga reite'e odohe aradu
mano'i! Eme au matu'i'hi! 24 Mazağa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ğabodeha, ani
dauğiro ebu bare horone maha!' E'ano'o tuğure azağani'a ani'a reirote'e ğauğa nidu'a
hağairo. Ebu mui boro hağadu zeğe nidu'a matue tiburaro.
25 E'e zamağano ubuga ibi'ani'a mebao gaue radiunu. Ani ne u'a bare onamadu
uhiğano feurirotene, muie haraoğa igiro. 26 Ebu ani tuğure vazeğa 'ahoga hunadu
nagini'a fureranate'e ğadiniro. 27 Tuğure vazeğani'a naenaenina'a, 'Negoğo ani manoğa
bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuğa iga manadu mui boro hağaeha.'
28 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani mağune rudaro ebu ne zamağa diuğoga mene uratiro.
Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuğadu eğe teite muio matui'hi!'
29 Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamaro'i! E muri ğehağa tuğure vazeğa teige ğae

* **15:8** Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naeğa

veize gau'e onae'ohe zu ḡae ḡoere mene hezahohaunu. Rehano e'e eḡe vazehe duḡuru teite matu'u veize ḡae'a gouti ubuga tiba zu mene maro. 30 U ubugo aha'a ubuma ḡezo haḡaiḡano ḡae moni mode hauḡadu ne u'a bare onatene, ḡa boromakau modohuḡa iga mano haneha!' 31 Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Eḡe ubude! Ḡa mada nidu'a eḡe teite radiu'ohe, e'ano'o e ḡau nidu'a'e ḡae veize. 32 U negoḡo ani'e rudaro ebu bare ḡabodeha, zu dauḡiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeḡe'a mui haḡadu matu'i'uma!'"

16

Ma'ora Vazeḡa Ḡau Taufe'ete'e Vazeḡa Hari Idaidaḡa

1 Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vazeḡa ḡau nidu'a taufe'ete'e vazeḡani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ḡau taufe'ete'e vazeḡani'a ani moni au hauḡinute'e igiro. 2 'Ougadu ma'ora vazeḡa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ḡae moneo hari egata'e hubehehe? Ḡa'a eḡe moni hina nougenouge gauinute'e faine me'odono'i, mazaḡa ḡa'e eḡe ḡau mene bare taufi'uma!'

3 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eḡe zuhi'a'a gauono'o mae vaḡiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri gauḡa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagarohe'ohe. 4 O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige haḡaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeḡe neo huhe zouhi'uma.'

5 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ḡau meirote'e azaḡa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeḡe bo'aḡano vaze tiba ḡadiniro, raena'a, 'Ḡa'a eḡe zuhi'a ḡau'e nugu meiro?' 6 Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehoroḡa 800 galeni meiro.' Ḡau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Ḡae'a meirote'e umine meirote'e so'aḡa mo'i, ebu ehoradu 400 galeniḡa rae bare mirihe to'i!' 7 Ebu hena vaze 'ahoga ḡadiniro. 'Ḡa eḡe zuhi'a ḡau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ḡae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'i!'

8 Ma'ora vazeḡani'a ani ḡau taufe'ete'e vazeḡani'a nagini haḡairote'e igirotene, ani ḡuriro vazeḡa rehano, niguniro, mazaḡa haḡaiḡa'e huhuzaḡa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a aḡu'a azaḡa'e zeḡe veize gauoga ufeta huhuzaḡa. Agaḡa azaḡa vitize'ohe. 9 Eḡe'a zi'ohe, za'e raha ada ḡau madu vaze danazo'i zu ze teite vazetito'i! Ḡauḡo nidu'a hauḡadu zae zu rudaune, za'e tuḡutuḡu haba'a mae zouzi'uma.

10 Iniu'a gau komeḡa veize ane zama hina faine haḡaine, gau boro zuni 'ouge haḡai'uma. U iniu'a gau kome'ano ḡuririne, gau boro zuni ḡuriri'uma. 11 Ebu za'a rahao ada ḡau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraḡa huga mene me'uma. 12 Za vaze nu ḡau mene faine odohe gauine, zae ḡauḡa mene me'uma.

13 Tuḡure vazeḡa'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaḡa."

14 Farisea azaḡa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ḡoere igirotene, ze Iesu eḡofoharo. 15 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduḡa ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeḡa. Vaze'a ḡau boro ra'ete'e ḡauḡa'e, Badi'a'a agirohau'ena'a mene urate'ohe.

16 Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaḡano, Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡoe'a vaze ibitoziniro. E'e ḡarugano Badi'a hari manoḡa'e eḡe'a harame'ohe, ebu vaze ḡehaḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga veize inare'ohe. 17 Adure zu raha'e dauḡi'uma, rehano Mose goro ḡoe'a kome'a hune zuni mene dauḡi'uma.

18 Mose goro ḡoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roḡaeḡa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeḡa ebu Lazaro

19 Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriḡa manoḡa vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manoḡa aunu ebu ne manoḡa huneo radiunu. 20 U ani ne ḡabiriḡa ibihetaḡano zahara vazeḡa niḡa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ḡunuḡa. 21 Ani ma'ora vazeḡani'a fatao oganadu mumuḡani'a rururaudote'e ufe atihi reinu. Rehano ḡuni'a aradu ane idiri ubidinu.

22 Ḡonagano Lazaro'a rudarotene tuḡure viga'a ovadu Aberahamo vaḡe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazeḡa zuni rudanadu guriro. 23 Ma'ora vazeḡa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ḡaniḡanau'ena'a ite ehamaro, ebu faḡano Aberahamo babaḡano Lazaro horoniro. 24 'Ougadu ani'a huaro, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eḡe vetuḡaho'i! Lazaro tuḡunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'i! E ire roga duhuḡa

zamaĝano gigi'a boro hide'ohe!' 25 Rehano Aberahamo'a naenaeniro, raena'a, 'Ubude, ĝa 'ahi zamaro'i! Ĝa'a rahao ĝabode radiudote'e madaĝano ĝau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahao matu'e rudau'ohe, u ĝa'e gigi'a hide'ohe. 26 Ĝau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeĝe bo'aĝano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahano'o ĝa mone fare amoga mene idaĝa, ebu eme none fare aroga mene idaĝa.'

27 'Ouge reirotene, ma'ora vazeĝani'a naenaeniro. 'Mama Aberahamo, e ĝa umi'e'ohe. Lazaro eĝe ne tuĝune onamo'i! 28 E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eĝe'a ahao gigi'a hide'ete'e ihozi'uma.' 29 Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haĝai'uma, mazaĝa Mose zu peroveta azaĝa miriho'e e'e radiu'ohe. Ze uratine mirihoĝa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.' 30 Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeĝe vaĝe tuĝunine, ze'e haĝai sau'anono'o ĝihuri'uma.' 31 Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaĝa mene egozinine, runeono'o ĝabode iĝune'ete'e vazeĝa zuni mene hune egoha'uma.'"

17

Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fiie'ete'e Ihoziro
(Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)

1 Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e ĝauĝa'e mada nidu'a furera'uma, rehano vaze haĝai sau'ano tutuze'ete'e vazeĝa'e, fase vetuĝaĝa, aduga hidi'uma. 2 Ani'a kome'a kome'a bo'aĝano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazeĝa'e hadi horeĝa unuĝano aute varahadu davarao feunine'e manoĝa. 3 E'ano'o tohutoho'i! Ekalesia nabugo'a sau'a haĝao'idene, riĝa ĝoreno'i, raena'a, 'Ĝa ve'oreha haĝai sau'a ago haĝao'i!' Ebu ani haĝai sau'anono'o ĝihuro'idene, sau'aĝa rae modo'i! 4 Ani'a mada tiba zamaĝano ĝae 7 sau'a ĝae mazao haĝaine zu ĝae 7 bare onaadu 'E ĝa mazao haĝai sau'a haĝaeha,' rae ro'idene, ane sau'a aĝutu modo'i!"

5 Mada 'ahogano apostolo azaĝani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ĝa mazao fiie'ete'e ufeta borofo'i!" 6 Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eĝe mazao fie'eta'a'e fufu maĝa kome'a tiba heuĝa rehano, za'a Irimo ireĝa nina'a, 'Irimo ire, ĝae'a bare taigota iĝunadu davarao ĝuhuro'i,' rae reine, ani za ĝoere egozini'uma."

7 Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aĝano vaze 'ahogani'a tuĝure vazeĝa 'ahogaĝeta reine, tuĝure vazeĝa e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i'? Mene! 8 Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Eĝe veize ĝorava ogomuĝa ĝoroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamaĝano danaho'i! E'e ĝaruganobu'u ĝa'a ogano'i!' 9 Ebu tuĝure vazeĝa'e gau haĝate'e veize ani zuhi'a'a manoĝa tauĝi rae mene ni'uma. 10 E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gauĝa haĝae hauĝo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuĝure azaĝa roĝeĝa. Eme'e gau'e tauĝeha.'"

Lefera Azaĝa 10 Manoziro

11 Iesu ani Ierusalema haba'a u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemaĝano onamiro. 12 Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuĝirotene, lefera azaĝa 10 faĝano edanadu Iesu horoniro. 13 Ebu ĝihau huaro, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetuĝafadu dehefe faifo'i!" 14 Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azaĝa vaĝe onamo'i, ebu ahirize ihozo'i! Ze'a za manora ga mene rae ĝiazi'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamaĝano, leferaze'a deheru manoriro.

15 Vaze tiba'e leferaĝani'a manoroga horonirotene, Iesu vaĝe bare onadu ĝihau huau'ena'a, Badi'a niĝa niguniro. 16 Vaze 'adi'e Samaria vazeĝa. Ani Iesu oda babaĝano rahao ovoe ĝuĝuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ĝa'a deheheha! Manoĝa tauĝi!" 17 Ebu Iesu'a ĝadiniro, raena'a, "E vaze 10 dehe faizeha, rehano vaze 9 nou'e'e? 18 Iuda mene vazeĝa ĝa'a da'o baradu Badi'a nigunahehe?" 19 Ebu Iesu'a vaze e'e niro, raena'a, "Iĝune edanadu onamo'i! Ĝae'a eĝe mazao fie'ete'e'a ĝabo'eha."

Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro
(Mataio 24:23-28, 24:37-41)

20 Mada 'ahogano Farisea azaĝani'a Iesu ĝadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naenaeziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vaze'a ubumaze hina ĝianoga mene idaĝa. 21 'Ani ahama ra'ohe,' ga 'Ani omoa ra'ohe,' de'uge mene rae re'uma, mazaĝa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'aĝano* radiu'ohe."

---

* **17:21** zae zamaĝano

22 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Za'a zazore mone mada 'ahogano, eḡe,
Vaze Ubuga ḡiahihi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma. 23 Vaze'a raena'a, 'Ḡiano'i,
Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'idene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'i! 24 E, Vaze
Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae
ruganono'o nae ruga aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuḡa. 25 Rehano e'e ḡauḡa
izema fureranogano, e'e aduga ḡehaḡa hidi'uma zu izidi azaḡani'a eḡe hezahohi'uma.
26 Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a Noa madaḡano
haḡainute'e teigi'uma. 27 E'e madaḡano vazevaze'a radiunute'e radoneḡano ogaunu,
gaginu zu hahurinu onamo Noa'a ḡasi boro diuḡiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zeḡe
nidu'a ruize hauḡiro. 28 Ebu eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a
Lota madaḡano haḡainute'e teigi'uma. Zeḡe'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gaginu,
maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu. 29 Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode
iḡunirotene, ire roga zu ire roga hadiḡani'a adureono'o iruḡu teige rururu ovoiro ebu
nidu'a hune ruize hauḡiro. 30 Eḡe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e
madaḡa teigi'uma.
31 E'e madaḡano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeḡa'e ḡauḡa mouga veize neḡa mene
diuḡi'uma! Meba zamaḡano hihe'ete'e vazeḡa zuni neḡa mene bare onami'uma!
32 Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougadu rudaro! 33 Iniu vaze ane ḡabone obone
giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ḡabone eḡe
'uano ahetine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. 34 E zi'ohe, e'e bare onaite'e ohe'ano
vaze 'aheu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamaḡano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e
mode iḡuni'uma. 35 Roḡae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e
zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma†.” 37 Ebu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a,
“Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma furera'uma?” Iesu'a naenaeziro. “Nagini'a rudanate'e
haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.”

18

Ḡozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidaḡa

1 Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iḡaiḡa kuranoga zu mene ahetoga veize
hari 'ahoga idaniro. 2 Ani raena'a, “Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazeḡa 'ahogani'a
radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vaze mene gubazinu. 3 E'e haba'ano ḡozoba
'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazeḡa vaḡe
onamadu niro, raena'a, 'Eḡe agire vazeḡa'a eḡe mazao haḡairote'e haḡaiḡa'e mene
duduḡa. E'ano'o ḡa ani mazao nagini'e haḡai duduḡa ihono'i!' 4 Kota ibitohau'ete'e
vazeḡa ani faḡa hune ḡozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare
raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vaze mene gubaze'ohe. 5 Rehano ḡozoba ada'a, e
ufeta ḡunuḡuhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduḡa rae ni'uma. 'Ouge
mene haḡaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuḡofuḡohe ruhi'uma!'”
6 Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, “Kota ibitohau'ete'e vazeḡa ani zuni mene duduḡa vazeḡa.
Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i! 7 Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azaḡani'a ohere zu
madai ani uminine, ani zogone nagini duduḡa ra'ete'e ḡauḡa zini'uma ebu danazoga'e
mene sasi'uma. 8 E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduḡa ra'ete'e ḡauḡa ḡarihe zini'uma.
Rehano eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano, Badi'a mazao fie'ete'e vaze nu
horozi'uma ga mene?”

Farisea Vazeḡa zu Takesi Ufe'ete'e Vazeḡa

9 Iesu'a zeḡe'a zeḡe bare duduḡa rae ra'ete'e zu vaze edeze ḡahize'ete'e azaḡa mazao
hari 'ahoga idaniro. 10 Ani raena'a, “Mada 'ahogano vaze 'aheu, Farisea vazeḡa zu takesi
vazeḡani'a kuranoḡa radu kuru neḡa itiro. 11 Ebu Farisea vazeḡani'a edanadu 'ahige
kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoḡa tauḡi! Mazaḡa e'e vaze sau'azeta nu, a'e ḡonore azaḡa,
haḡai sau'a azaḡa ebu ubuma ḡezo azaḡa mene heuḡa. Takesi ufe'ete'e vazeḡa omo zu
mene heuḡa! 12 Fura tiba zamaḡano, e ḡae 'aheu zaḡozaḡe'ohe zu e'e hide'ete'e ḡauḡa
nidu'a zamaḡano gaubanana tiba ḡa ḡane'ohe.' 13 U takesi vazeḡa ani faḡano edaro. Ani
adure ḡoha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e
sau'a vazeḡa, vetuḡaho'i!'”
14 Ebu Iesu'a raena'a, “E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vazeḡa'e mene duduḡa reiro. Rehano
takesi vazeḡa ani duduḡa radu ani neḡa onamiro. Iniu vaze ane'a bare niḡa mae itine,
Badi'a'a niḡa mae ovoi'uma, rehano iniu vaze ane'a bare niḡa mae ovoine, Badi'a'a niḡa
mae iti'uma.”

† **17:35** Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. 36 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheu'a mebao gau'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡui'uma.'

Iesu zu Tahi'a Kome'a Kome'a
(Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

15 Mada 'ahogano vaze nu'a zeĝe tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vaĝe ariro, mazaĝa Iesu'a 'evo'a zeĝe rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaĝa roziro. 16 Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziro ebu vaze e'ea zina'a, “Tahi'a kome'a kome'a eĝe vaĝe tuĝuzo'i, zu ago gararo'i! Mazaĝa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeĝa'e, tahi'a kome'akome'a teige Badi'a ĝoere igi'ete'e vazeĝa. 17 E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teige, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ĝihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma.”

Ma'ora Vazeĝa
(Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)

18 Iuda azaĝa ibitozini'ete'e vazeĝa 'ahogani'a Iesu ĝadiniro, raena'a, “Ihore vazeĝa manoĝa, e nagini haĝaine ĝabone tuĝutuĝu hidi'uma?” 19 Iesu'a niro, raena'a, “Ĝa nougadu e manoĝa rae huhe'ohe? Badi'a ane da'o huga hune manoĝa, u vaze 'ahogani zu mene hune manoĝa. 20 Rehano ĝa ĝadimu moneo naenae'ihi. Mose goro ĝoe'a ĝa edeĝa. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ĝezano'i, vaze ago mano'i, ago ĝonotano'i, kota zamaĝano ĝoere ve'oĝa ago ĝoero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ĝa goro ĝoe'a haĝaiĝa 'ahi hegote'e ga?” 21 Ani'a naenaeniro, raena'a, “E kome'anono'o 'ahi ĝauĝa nidu'a haĝae hune'ohe.” 22 Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a, “Ĝa ĝau tiba iĝine'ohe. Ĝauĝo nidu'a seronadu zahara azaĝa zeno'i! 'Ougine ĝa radone tuĝutuĝu haba'ano naeĝa me'uma. Ebu aradu eĝe hegoto'i!”

23 Ani'a Iesu ĝoere igirotene, zamaĝani'a adudu bororaro, mazaĝa ani'e ufeta ma'ora vazeĝa 'ahine. 24 Ebu Iesu'a vaze 'e'e horonadu niro, raena'a, “Ma'ora azaĝa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeĝa rouga'e riĝa bagaĝa. 25 Kamero'e niduru ho'oga diuĝoga'e riĝa. Rehano ma'ora vazeĝa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeĝa rouga'e ufeta riĝa.”

26 E'e igirote'e azaĝani'a raena'a, “'Ougine iniu'a da'o ĝabone hidi'uma?” 27 Iesu'a naenaezina'a, “Vaze'a haĝaoga mene idaĝa ĝauĝa'e, Badi'a'a haĝaoga idaĝa.” 28 Ebu Petero'a niro, raena'a, “Eme ĝau nidu'a modadu ĝa ĝaruna hegote'ohe.” 29 Iesu'a zina'a, “E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neĝa, inuga, negoĝa, vi'a moga ga tahi'aĝa mode iĝunine, 30 izidi madaĝano ani naeĝa ĝae ĝehaĝa hidi'uma, zu zama moneo ĝabone tuĝutuĝu me'uma.”

Iesu'a Ane Rune Bare Ĝo'aniro
(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)

31 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, “Zae edeĝa eme Ierusalema haba'a ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaĝani'a eĝe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ĝauĝani'a huda'uma. 32 E'e Roma azaĝa evora ri'ihi'uma. Ebu ze'a ĝirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eĝe rana so'abidi'uma. 33 Ebu masihi'uma zu uĝuhi'uma, rehano mada uĝiduĝano bare ĝabode iĝuni'uma.” 34 Rehano ani ĝoere huga'e 'u'uruĝa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

Iesu'a Ubumaĝa Kuruĝa Vazeĝa Fainiro
(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)

35 Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruĝa vazeĝa 'ahoga'e ibi genaĝano ehoradu vaze mazao moni umidinu. 36 Ani vaze ĝuĝuvaĝani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ĝadimaro. 37 Ze'a nina'a, “Iesu Nazareta vazeĝani'a vitau'ohe.” 38 Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iĝuniro, raena'a, “Iesu, Davida mariga vazeĝa, eĝe vetuĝaho'i!” 39 Ebu ibite'ete'e azaĝani'a riĝa ĝoreniro. “Ĝa sifu rado'i!” Rehano ani ĝihau baĝaga huauna'a, “Davida mariga vazeĝa, eĝe vetuĝaho'!” 40 Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, “Ohoze e'e tutune aro'i!” 41 Ubuma kuru vazeĝani'a aradu Iesu'a ĝadiniro, raena'a, “Ĝa ege'a ĝa veize nagini haĝaoga urate'ohe?” Ani'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro, e ehamatihi!” 42 Iesu'a niro, raena'a, “Nugo ehamano'i! Mazaĝa ĝae'a eĝe mazao fie'ete'e'a mano'eha.” 43 Ebu vaze e'e ubumaĝa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ĝaruna hegotiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeĝe zuni Badi'a niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

1 Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro. 2 E'ea vaze 'ahoga niĝa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaĝa ĝihi'aĝa zu ma'ora vazeĝa. 3 Ani Iesu ĝianihi reiro, rehano ani'e vaze futu'a 'ahine vaze ĝuĝuvaĝa bo'aĝanono'o Iesu horonoĝa'e mene idararo. 4 E'ano'o ani Iesu horonoga radu dure ibitadu ibi genaĝano Nuguri ireĝa 'ahoga

sibiriro, mazaga Iesu ani e'e ibigano vita'uma. 5 Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene,
ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, “Zagaio! Garihe bua ovao'i! E izidi gae
neo radi'uma.” 6 Zagaio ani garihe sibire buanadu matu'u borogeta ane neo Iesu mae
gihiniro. 7 Vaze vaze'a e'e horonadu zege nidu'a gumude goeriro, raena'a, "Iesu ani'e
hagai sau'a vazega neo diuge radiu'ohe!”
8 Ebu ane ne zamagano, Zagaio'a igune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, “Zuhi'a
Boro, giano'i! E izidi ege gau gaha'a zahara azaga zini'uma. Zu ege'a vaze mazao
guriradu gau 'ahoga meiniro reine, ege'a gae gazaga bare barono zini'uma.” 9 'Ougadu
Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Izidi gae zu gae teite ne tibano radiu'ete'e azaga'e Badi'a'a
zege sau'anono'o gabozeha, mazaga gae zuni gae vouga Aberahamo teige Badi'a mazao
fie'ohe. 10 Ege, Vaze Ubuga'e, daugirote'e azaga vagoga zu gabozoga veize onairo.”

Tugure Azaga 10 Hari Idaidaga
(Mataio 25:14-30)

11 Iesu'a Ierusalema haba'a hanitirotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani
Ierusalema haba'a diugine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone
furera'uma.' E'ano'o ze Iesu goere ize abite'ete'e zamagano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro,
raena'a,
12 “Vaze 'ahoga'e niga boro. Ani'a kini rouga radu haba faga onamihi ebu bari'uma rae
reiro. 13 'Ahine ani izema onamogano, tugurega azaga 10 huzadu zege nidu'a moni tiba
tiba* ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofo'i onamo ege'a bare onai'uma.' 14 U
ane haba azagani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane garuna hari odohe dure'ete'e
azaga tuguzadu haba zuhi'aga mazao uminiro, raena'a, 'Ani emege kini rouga mene
urate'ohe!'
15 Rehano haba zuhi'agani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e
tugure azaga huzadu ze'a nougenouge moni borofirote'e ederihi rae reiro. 16 Ebu tugure
vazega ibi'ani'a ane vage onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ga'a inirote'e moni tiba hina moni 10
hagaeha.' 17 Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoga taugi! Ga'e tugure vazega manoga! Ga gau
kome'a faine odohe gaueha u'ano, nega nega nidu'a 10 giane'ete'e vazegano oho'i'uma.'
18 Tugure vazega 'aheugani'a onaadu zuhi'aga nina'a, 'Zuhi'a, ga inirote'e moni tiba
hina bare moni fu'o hagaeha.' 19 Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Manoga taugi! Ga
zuni negane ga nidu'a fu'o giane'ete'e vazegano oho'i'uma.'
20 Rehano tugure vazega 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ga moni ahi'e'e. Ege'a
mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro. 21 Ga'e vaze riga. Vaze'a tirote'e
gauga ga'a ma'ohe, zu vaze'a gorarote'e gauga ga'a hirive'ohe. E'ano'o e ga mazao
rihanadu 'ouge hagairo.' 22 Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Ga'e tugure vazega sau'a!
Ga'a ra'ete'e goe'a u'ano, e ga aduga gani'uma! E'e vaze riga radu vaze'a ti'ete'e zu
gorau'ete'e gauga ma'ohe rae ederifone, 23 ga nougadu e moni moni negano mene tiro?
'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo. 24 Ebu ani vaetadu uhira edarote'e
azaga ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tugure vazega hano'i!'
25 Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.' 26 Ani naenaezina'a, 'O'e,
rehano e 'ahige rae zihi. Iniu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe
hidi'uma. Rehano iniu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini
kome'a zuni meini'uma. 27 Ebu ege'a kini rouga mene uratirote'e agire azaga tutuze
aradu ege zamao mau ruzo'i!”

Iesu'a Ierusalema Haba'a Diugiro
(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

28 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalema haba'a u'a itiro. 29 Olive
magano Betefage zu Betania negano feurirotene, ane tahi'a 'aheu tuguziro. 30 Ebu
zina'a, “Zama mone nega onamo'i. Diugine, doniki modohuga, vaze 'ahogani'a mene
ehoroga gauga e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuhi'adu 'ahi mae aro'i! 31 Vaze
'ahogani'a gadizena'a, 'Nougadu fui'e'ohe?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i!”
32 Iesu'a zirote'e idunagano ze onamiro ebu doniki modohuga horoniro. 33 Ze
e'e fuhi'e'enogano, doniki modohuga e'e azagani'a gadiziro, raena'a, “Za nogadu e'e
fuhi'e'ohe?” 34 Ze'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro'a urate'ohe.” Ze 'ouge reirotene doniki
modohuga azagani'a ziniro. 35 Ebu ze doniki modohuga mae Iesu vage onamadu
dabuaze doniki modohuga garunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiriro.
36 Iesu'a oname'ete'e zamagano, vaze guguvagani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro.
37 Ebu ani Olive maganono'o ovoe'ete'e ibiga hanitiro. E'ea Iesu garuna hegote'ete'e

* **19:13** Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naega

vaze ğuğuvağa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguniro, mazağa ze Iesu'a hağainute'e hağai gigi'ağa nidu'a horoniro. 38 Ze'a raena'a,

“Zuhi'a Boro ane nigano onae'ete'e kiniğa niguno'i!
Adureo uniho manoğa,
ebu hitana huneo Badi'a nigunoga!”

39 Rehano vaze ğuğuvağa bo'ağano Farisea azağa nu'a raena'a, “Ihore vazeğa, ğa ğaruna hegote'ete'e azağani'a 'ouge ra'ete'e gararo'i!” 40 Iesu'a naenaeziro. “E mene 'ougi'uma. E zi'ohe, ze mene niguhine, hadi zeğe'a huanadu eğe niguhi'uma.”

41 Iesu'a Ierusalema haba'a hanitadu haba'a e'e horonirotene niaro. 42 Ebu raena'a, “Ierusalema azağa, izidi za'e Badi'a teite uniho manoğa ma'ete'e ibiğa edeğa reifone, ğabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idağa. 43 Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madağano zae agire azağani'a raha gabi'a merau ganağeğezi'uma, ebu zamao haozi'uma. 44 Zeğe'a zae haba zu haba azağa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiğa'e nidu'a fahe ğuzuhi'uma, mazağa Badi'a'a zae vağe onairote'e madağa mene ederiro 'ahine.”

Iesu'a Kuru Neğa Deheniro
(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

45 Iesu'a Ierusalema haba'a diuğadu kuru neğa onamiro. Ani de'e haba'ano ğau nunu serone'ete'e azağa horozadu hegoze buziro. 46 Ebu zina'a, “Buka Zağoğa zamağano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neğa re'uma.' Rehano zae'a kuru neğa'e ğonore haba'a teige hağae'ohe!”

47 E'e ğarugano Iesu'a mada nidu'a kuru neğano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ğihi'ağağihi'ağa, Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa zu vaze boroboro'a ani matihi reiro. 48 Rehano ze ani ma'uma ibiğa mene hidiro, mazağa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e ğoe'a faifaine abitinu.

20

Iesu Gigi'ağa Moneo Ğadiniro
(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)

1 Mada 'ahogano Iesu'a kuru neğano Badi'a hari manoğa haraminu zu vaze ihozinu. E'e madağano Badi'a dibu'o hau'ete'e ğihi'ağağihi'ağa, Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa zu vaze boroboro'a ani vağe onamiro. 2 Ebu ze Iesu ğadiniro, raena, “Eme efo'i, ğa no'e gigi'ağa hina hağai e'e hağae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'ağa ğaniro?” 3 Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Eğe zuni ğadimu 'ahoga zinihi. 4 Ioane'a bapatizo hağainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o? Eho'i!”

5 Zeğe'a zeğe da'o neneğaniro. “Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ğoere mene mae ğihinido?' rae ifi'uma. 6 U vaze mazaono'o reine, vaze nidu'a hadi hina uğue rui'uma, mazağa zeğe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vazeğa rae mae ğihiniro.” 7 E'ano'o ze naenaenina'a, “Eme ağu'a Ioane gigi'a'e noumano'o meiro.” 8 Ebu Iesu'a zina'a, “Eğe zuni no'e gigi'a hina hağai 'ahi hağaete'e mene ihozi'uma.”

Hihi Azağa Sau'a Hari Idaidağa
(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)

9 Iesu'a vaze mazao hari 'ahi idaniro. “Vaze 'ahogani'a vaini mebağa ğoranadu hihi azağa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ğauğa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada fağa ragavinu. 10 Vaini mağa ri'i'ete'e madağa reirotene, vaini mağa nu mouga radu ani tuğureğa vazeğa 'ahoga hihi azağa e'e vağe tuğune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoğa tuğune baroniro. 11 Ani hena tuğure vazeğa 'ahoga bare tuğuniro, rehano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoğa tuğuniro. 12 Ebu ani tuğure vazeğa uğiduğa bare tuğuniro, rehano e'e vazeğa'e ruharo zu uhine baroniro.

13 Ğonagano vaini mebağa vazeğani'a 'ahige reiro. 'E nagini hağai'uma? Eğe ubude zamarone tahi'ağa tuğuni'uma, giseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuğuniro.

14 Rehano hihi azağani'a horonirotene, zeğe'a neneğaniro. 'Ani'e vaini mebağa 'adi me'uma vazeğa! 'Aro matihi, ebu vaini mebağa 'adi emeğe'a me'uma!' 15 E'ano'o ze'a vaini mebağanono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Ougadu vaini mebağa vazeğ'e ze mazao nagini hağai'uma? 16 Ani onaadu hihi azağa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebağa'e vaze nu zini'uma.”

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguğa mene fureraune manoğa!"
17 Rehano Iesu'a ğiazadu zina'a, "'Ouge rouga idağa, rehano Buka Zağoğa zamağano
'ahige mirihirote'e ğoe'a huga'e zamaro'i!

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiğani'e, gauğa
boro hadiğa raha.

18 Vaze 'ahoga hadiğa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiğa e'e'a vaze
'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."
19 Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ğihi'ağağihi'ağa'e Iesu
hari idaidağa zeğe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Rehano
ze mene 'ougiro, mazağa vaze ğuğuvağani'a ze mazao mağuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniğa Takesi Moniğa
(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)
20 Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ğihi'ağağihi'ağani'a
Iesu faine ğianiro. Ze'e u'uru gaue'ena'a duduğa rae ğurire'ete'e azağa madu Iesu
mazao tuğuziro, mazağa Iesu ani ğau nu rae ve'onine Roma gavana vazeğa mazao utoga
reiro. 21 Ebu ze Iesu vağe onamadu ğadiniro, raena'a, "Ihore vazeğa, eme edeğa ğa'e
huga da'o ğoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a
urate'ete'e ibiğa hugano da'o ihoze'ohe. 22 E'ano'o 'ahi ğadimatihi. Roma kiniğa takesi
moniğa haune, idağa ga mene?"
23 Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a, 24 "Roma moniğa* ihoho'i! Iniu
viga zu iniu niğa e'e rana touga?" Ze'a naenaeniro. "A'e Roma kiniğa† viga zu niğa."
25 Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniğa ğau'e Roma kiniğa ane hano'i, u Badi'a ğau'e Badi'a
ane hano'i!" 26 E'ano'o ze vazevaze ubumao Iesu'a reirote'e ğoe'a'e ve'oga ra'ete'e mene
idararo. Ebu Iesu'a ğadimuze naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

Runeono'o Iğune'ete'e moneo Ğoe'a
(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)
27 E'e ğarugano Sadukea azağa nu'a Iesu vağe ariro. Sadukea azağa'e vaze'a
runeono'o mene bare ğabode iğuni'uma rae reiro. 28 Ze Iesu ğadiniro, raena'a, "Ihore
vazeğa, Mose'a goro ğoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e
eneğa 'o'o'a reine, ohoze negoğani'a ğozobağa teite hahuradu ani rune negoğa niğa
mouga veize ene fureno ha'uma. 29 Negoğa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro
ebu ubuga o'o'ano rudaro. 30 Negoğa 'aheuğani'a ğozobağa teite hahuriro, rehano
ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoğa uğiduğa zuni ani teite hahuriro, rehano
hağai idağani'a fureraro. 31 Ebu negoğa nidu'a 7 ğozoba teite hahuriro, rehano nidu'a
rudau hauğadu, ubudeze 'o'o'a reiro. 32 Hena vesu'u ğozoba zuni rudaro. 33 'Ougadu
runeono'o bare iguni'uma madağano roğae a'e iniu inuga re'uma? Mazağa ohoze 7 ani
teite hahuriro."
34 Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Hahu'e raha azağa 'adi veize ra'ohe. 35 Rehano
runeono'o bare iğunadu Badi'a habao radoga idağa ra'ete'e azağa'e mene hahuri'uma.
36 Ebu ze mene bare ruda'uma, mazağa ze'e tuğure viga heuğa. Ze'e runeono'o
iğunirote'e azağa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.
37 Runeono'o bare iğuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zağoğa zamağano mirihiro.
Ani butu zamağano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako
Badi'a zu Iakobo Badi'a!' Mazağa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ğabode'ena'a
Badi'a'e zeğe Badi'a rae reiro. 38 Badi'a'e mene rune azağa Badi'a, rehano ğabone azağa
Badi'a. Zeğe nidu'a ani ubumao'e ğaboğa."
39 Ebu Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa nu'a naenaeniro. "Ihore vazeğa, ğa faifaine
raha!" 40 E'e enogano ze Iesu inare ğadine'ete'e mene bare hağairo.

Keriso'e Iniu Mariga?
(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)
41 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nougadu vaze'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe? 42 Davida
ane'a Keriso moneo Salamo bukağano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a eğe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,
"Eğe eda'e moneo ehoro'i,
43 onamo eğe'a agireğo nidu'a madu odağo 'u'uğano ti'uma."

---

* **20:24** Girikio, 'Denari' † **20:24** Girikio, 'Kaisara'

44 Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga
ra'ohe.”

Mose Goro Ḡoe'a Ihoze'ete'e Azaḡa Ḡiano'i
(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

45 Vaze nidu'a abitirote'e zamaḡano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, 46 “Mose
goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa faine ḡiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faḡa haḡadu
oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ḡorezihi ra'ohe.
Nu'onu'o neḡa zamaḡano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe, zu muio
zuni ehoro haba'a manoḡano da'o ehorihi ra'ohe. 47 Ebu ze'e ḡozoba so'ozadu toheze
nidu'a meize'ohe, zu kuru faḡafe ḡurire kurau'ohe. E'ano'o zeḡe haḡai sau'a u'ano,
aduga boro bagaḡa hidi'uma.

21

Ḡozoba'a Ḡahunanirote'e Moniḡa
(Mareko 12:41-44)

1 Iesu ani kuru neḡano ma'ora azaḡani'a Badi'a ḡahunani'ete'e moni mauḡaḡano
zeḡe ḡahunone ufi'ete'e horoziro. 2 U ani zahara ḡozobaḡa 'ahoga zuni moni kome'a
'aheu ofoga horoniro. 3 Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “E hube hune zi'ohe, Zahara
ḡozobaḡa 'ada'a ofata'e vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaḡa. Ḡozoba'e boro
hune ofeha. 4 Ma'ora azaḡani'a zeḡe moni ḡehaḡaono'o tahiḡa da'o ofeha. U ḡozoba
'adi'e zahara roḡaeḡa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniḡa nidu'a ofeha.”

Mada Ḡonagano'e Haḡai nu Badeḡa
(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

5 Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neḡa hadi manoḡa hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e
rohorohoḡa biri ragano tirote'e ḡo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a, 6 “Izidi zae'a
horone'ete'e ḡauḡa e'e nidu'a'e agire azaḡani'a ruine hune hauḡi'uma. Madaḡani'a
onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma.”

7 'Ougadu ze Iesu ḡadiniro, raena'a, “Ihore vazeḡa, 'ahi ḡauḡa'e nani'a furera'uma?
E'e haḡaiḡa nidu'a furera'uma madaḡano, nagi haḡai nu badeḡani'a ibite furera'uma?”
8 Ani'a naenaeziro. “Ḡiano'i, vaze'a tutuze ve'ozi'uma! Ze'e eḡe ni radu onai'uma, zu
'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,' ebu 'Madaḡa 'ai haniteha!' Rehano ḡoereze ago
ego'i! 9 Uti zu agato hariḡa ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ḡauḡa'e ibite furera'uma, rehano
mada ḡonaga'e zogone mene ari'uma.” 10 Ebu hena ani ziro, raena'a, “Haba'a 'ahogani'a
haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma.
11 Haba nunu zamaḡano haba'a hagare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu
ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riho ḡauḡa zu haḡai nu badeḡa boroboro'a
furera'uma.

12 Rehano 'ahi ḡauḡa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu
nu'onu'o neḡano zu ḡu'a neḡano ohoze ti'uma. Eḡe u'ano, kini zu gavana azaḡa mazao
ri'izi'uma. 13 E'e'a fureraune, zae'a zeḡe mazao eḡe hari rouga madaḡa re'uma. 14 Zae
moneo nagini ḡoe'a re'uma rae ago ibite zamare borofo'i! 15 Mazaḡa za'a nagini re'uma
ḡoe'a'e eḡe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma. 16 Zae
vize moze, negoze, nabudize zu vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuḡuzi'uma.
17 Za'e eḡe hegote'ete'e 'u'ano vaze nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. 18 Rehano iguze zuni hube
hune mene ruizi'uma. 19 Zae'a edau gigaraune za'e ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.

Ierusalema Haba'a Ruini'uma
(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

20 Ierusalema haba'a'e uti azaḡani'a ganaḡeḡanoga horono'idene, a'e Ierusalema
haba'a ruini'uma madaḡa 'ai haniteha rae ederi'uma. 21 E'e madaḡano Iudea haba'ano
radiu'ete'e azaḡa'e haba maḡa ferau ito'i! Ierusalema haba'a zamaḡano radiu'ete'e
azaḡa'e ferau vaḡino'i! Ierusalema haba'a enogano radiu'ete'e azaḡa'e Ierusalema
haba'a ago diuḡo'i! 22 Mazaḡa e'e madaḡano Badi'a'a Ierusalema azaḡa aduga hune
zini'uma. Ebu Buka Zaḡoḡano peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡauḡa nidu'a huda'uma.
23 E'e madaḡano ahi'eta roḡaeḡa zu nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e
fase vetuḡaḡa, feranoga mene idaḡa u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro
bagaḡa hidi'uma ebu Badi'a'a vaze mazao maḡuno zini'uma. 24 Ze nu'e venisi hina
ḡouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ḡu'a azaḡa teige, 'avo'a haba'a nunuo tutuze
onami'uma. Iuda mene azaḡani'a Ierusalema haba'a sausaune radi'uma onamo zeḡe
mada'a hauḡi'uma.

Iesu'a Onaite'e Madaga
(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

25 Mada, bato zu buzuva ragano hagai nu badega horoni'uma. Ebu raha 'ada haba
nunu zamagano, davara zu sa'u boroboro guguga u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu
zamaze'a ada'adi'uma. 26 Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau
rudanadu higau bauri'uma, mazaga adure gianete'e gigi'agani'a'e hagahagari'uma.
27 Ebu e'e madagano ege, Vaze Ubugani'a goze zamagano gigi'a inaraga boro zuni agaga
manoga madu ovai'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. 28 'Ahi gaugani'a gadahe
furerano'idene, igunadu dude ehamano'i, mazaga Badi'a'a zae gabozi'uma madaga 'ai
haniteha."

Figi Irega Hari Idaidaga
(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

29 Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi irega zu ire nidu'a giano'i! 30 Rougani'a
udufa'oga horono'idene, a'e irugu madaga haniteha rae edere'ohe. 31 E'e teige,
'ahigugani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae
edero'i! 32 E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaga'e mene haugi'uma onamo
'ahigugagugani'a furera'uma. 33 Adure zu raha'e haugi'uma, rehano ege goere'e mene
haugi'uma.

Ruhibe Rado'i

34 Tohutohe rado'i! Za mene 'ougine, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu gaboneze zamare
borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu ege'a bare onae'ete'e madagano'e
zaguzaga'uma, mazaga e'e 'ahiri minigani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma.
35 Raha 'adi azaga nidu'a e'e madaga hidi'uma. 36 E'ano'o adugani'a fureraune,
ferau'ete'e zu ege, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a
tohutohe rado'i!"
37 Mada nidu'a Iesu ani kuru negano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaginadu Olive maga
onamadu e'ea radiunu. 38 Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu goere abitoga veize
kuru nega onaminu.

22

Iuda'a Iesu Revoharo
(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

1 Isitiga O'o'a Beredi Muiga, niga 'ahoga'e Igine Mode'ete'e Muiga madaga hanitiro.
2 Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'agagihi'aga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azagani'a Iesu
manoga ibiga vagiro, mazaga vaze guguvagani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.
3 Isakariota vazega niga Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamagano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane
zama diugiro. 4 Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'agagihi'aga zu kuru nega taufe'ete'e
gihi'agagihi'aga vage onamiro. Ebu zege 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiga vage goeriro.
5 Ze matu'e rudanadu Iuda mazao goere tiro, nina'a, "Moni gani'uma." 6 Iuda ani
naenaezina'a, "Manoga!" Ebu ani vaze guguvaga o'o'a zamagano Iesu ri'inoga veize
mada manoga vagiro.

Igine Mode'ete'e Muiga Ruhibe Tiro
(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)

7 Isiti O'o'a Berediga Muiga madaga ibi'a'e Igine Mode'ete'e Muiga ebu dibu'o
mamoega ubuga mau'ete'e madaga, e'e reiro. 8 Iesu ani Petero zu Ioane tuguze'ena'a,
ziro. "Onamadu emege oganoga veize Igine Mode'ete'e Muiga ruhibe to'i!" 9 Ebu zege'a
gadiniro. "Ga ura'e nouma ruhibe ti'uma?" 10 Ane'a naenaezina'a, "Ego'i! Ierusalema
haba'ano diugine, ohoze 'ahogani'a vu gogorega odohe'ete'e horoni'uma. Ebu ani
garuna hegotadu ane'a diugi'uma nega diugo'i! 11 Diugadu e'e ne vazega 'ahige goreno'i,
'Ihore vazegani'a ane tahi'atahi'a teite Igine Mode'ete'e Muiga* a'uma nega zamaga'e
nou'e'e rae gadimu'ohe.' 12 Ebu ani'a ne hitagano bazuni nega boro 'ahoga ihozi'uma zu
ruhibe teate'e gauga horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'i!" 13 Ze igunadu onamiro,
ebu Iesu'a zirote'e gauga nidu'a horoniro. 'Ougadu Igine Mode'ete'e Muiga ruhibe tiro.

Igine Mode'ete'e Muiga Aro
(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

14 Madagani'a feurirotene, Igine Mode'ete'e Muiga afine, Iesu ani apostolo azaga teite
e'e nega zamagano ehoriro. 15 Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogano, zae
teite Igine Mode'ete'e Muiga 'ahi anoga hubehune uratiro. 16 Mazaga ege'a zi'ohe, e'e

* **22:11** Igine Mode'ete'e Muiga mamoega

Muiga 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madagano Igine Mode'ete'e Muiga hugani'a hubehune huda'uma."
17 Ebu ani vaini vuga bioga madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "'Ahi madu zae zuni tahitahe gago'i! 18 Mazaga ege'a zi'ohe, e'e vaini vuga mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madagani'a onai'uma." 19 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e ege ahiri. Zae zini'ohe. Ege zamaroga radu hagaiga 'adi hagao'i!"
20 Gorava ogomuga enogano ani vaini vuga bioga madu ziro, raena'a, "Bioga 'adi zamagano'e ege ru. Ege'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e goitore iziga ra'ohe. 21 Rehano giano'i! Ege revoni'uma vazega'e emege teite ogau tiburu'ohe. 22 Ege, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano ege revoni'uma vazega'e aduga hune hidi'uma." 23 'Ougadu ze bare gadimutitiro, raena'a, "Emege bo'agano iniu'a 'ouge hagai'uma?"

Iniu'e Niga Boro?
24 Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'agano iniu'e niga boro raena'a zege'a bare ta'irotitiro. 25 Iesu'a zina'a, "Avo'a kinigakinigani'a zege haba azaga zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azagani'e haba azagani'a 'Du'u vazega' rae huze'ohe. 26 Rehano za'e ze teige ago 'ougo'i! Zae bo'agano iniu'a niga boro reihi reine, ani'e vaze niga kome'a heuga rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihi reine, tugure vazega heuga rae re'uma. 27 Iniu'e niga boro? Ehore ogau'ete'e vazega ga tugure vazega? A'e ehore ogau'ete'e vazega. Rehano e'e zae bo'agano tugure vazega heuga.
28 Ege'a aduga hide onainute'e zamagano za'e ege teite radiu onaeha. 29 E'ano'o ege Mama'a vaze nidu'a ibitozini'ete'e gigi'aga inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'aga zini'ohe. 30 Ebu ege'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e ege teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azaga, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma
(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)
31 Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'i! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e† teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha. 32 Rehano Simona, e gae'a ege mazao fie'ete'e'a mene daugifine gae rana kuraneha. E'ano'o gae'a gihuradu ege vage bari'uma madagano negogo duguru inarazono'i!" 33 Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e gae teite guta'uma, ebu gae teite ruda'uma zuni idaga!" 34 Iesu'a niro, raena'a, "Petero, ege'a ga'ohe, ohogore uzeuze gae'a gae ugidu 'o'ohena'a, e agu'a rae re'uma. E'e garuganobu'u kokoroku'a uga'uma."
35 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege gau hagaoga veize tuguzirote'e madagano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamagano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo." 36 Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vaze'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'i! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i‡! 37 Ibite ege moneo peroveta vazega Isaia'a Buka Zagogano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e gonore azaga zamagano 'ahoga rae reiro.' Ege'a zi'ohe, e'e goe'a'e hube hune furera'uma. Ege hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe." 38 Zege'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emege mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "'Ai ahiga!"

Iesu'a Olive Magano Kuraro
(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)
39 Ebu Iesu ani igaiga hagainute'e teige Olive maga 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro. 40 Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani zina'a, "'Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine ege mazao fie'ete'e'a mene daugifine, kurano'i!" 41 Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tugadu kuraro, 42 raena'a, "Mama, ga urato'idene, ege mazaono'o bioga aduga 'adi mae vagino'i! Rehano mene ege ura, gae ura da'o hagao'i!" 43 Ebu tugure viga'a adureono'o ane vage ovadu inaraharo. 44 Ani zamaga ufeta adudu'ena'a, zamaga tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairagani'a ru teige rahao sore buaro.
45 Iesu ani kuru haugadu ane tahi'atahi'a vage bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaga ze'e vetuga rarote'ano'o ahirize'a taoraro. 46 E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nougadu baze radiu'ohe? Iguno'i! Satani'a so'oso'ozadu ege mazao fie'ete'e mene daugifine, kurano'i!"

† **22:31** Vuiiti hirive'ete'e zamagano, vuiiti zuizuinine, huga'e zamagano radi'ohe ebu ogaga'e buau rururu'ohe
‡ **22:36** E'e goere idaidaga. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhibo'i'

Iesu Obone Tiro
(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

47 Iesu'a ḡoere'enogano, vaze ḡuḡuvaḡani'a ani vaḡe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12
bo'aḡano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiḡa onairo. 48 Rehano Iesu'a raena'a,
“Iuda, ḡa'e eḡe Vaze Ubuga revonoga veize fura'ihi'ohe?” 49 Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a
furera'uma ederirotene, ze Iesu niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitozinine
idaḡahehe?” 50 Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e
ḡihi'aḡa tuḡure vazeḡa vari'iro. 'Ougadu eda'e teḡaḡa buniro. 51 Rehano Iesu'a raena'a,
“Ago 'ougo'i!” Ebu Iesu'a vaze e'e teḡa obonadu faine manoniro.
52 Iesu obonetouga veize onairote'e azaḡa, Badi'a dibuo hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa,
kuru neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, “Za'e
ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu eḡe obohe touga veize
onaahehe? 53 Mada nidu'a e'e zae teite kuru neḡano radiunu. E'e zamaḡano za'e mene
obohe tiro. Rehano izidi'e za'a eḡe obohe'ete'e madaḡa zu uzabo gigi'a madaḡa feureha.”

Petero'a Iesu O'oniro
(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

54 Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa ne tutune onamiro. Petero zu
faḡanono'o zeḡe ḡaruna hegotiro. 55 Vaze nu e'e ne ḡabi'a zamaḡano ire roga hofadu
ehore ḡeḡemaḡiro. Petero zuni zeḡe teite ehoriro.
56 Tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuḡano ehore'enogano horoniro. Ani
ḡiane rune'ena'a, ziro. “Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!” 57 Rehano Petero ani o'oniro,
raena'a, “Roḡae, e vaze a'e aḡua!” 58 Mene faḡa enogano vaze 'ahogani'a horonadu niro,
raena'a, “Ḡa zuni Iesu gatine'ete'e vazeḡa 'ahoga!” Rehano Petero'a nina'a, “Ohoze, e'e
mene!” 59 Mada tahiḡa ḡarugano, vaze 'ahogani'a te'ote'au ḡoeriro, raena'a, “Vaze 'adi
hube hune Iesu teite radiudo, mazaḡa ani zuni Galilea vazeḡa!” 60 Rehano Petero'a
naenaeniro. “Ohoze! E ḡa'a nagini ra'eta'a'e aḡu'a!”
Petero ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, kokoroku'a ugaro. 61 Zuhi'a Boro'a vaetadu
Petero ḡianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohoḡore
uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ḡa'a ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.' 62 Ebu ani Badi'a
dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa neono'o buanadu niau rudaro.

Uti Azaḡani'a Iesu Ḡareḡareniro

63 Iesu ḡiane'ete'e azaḡani'a ani ḡareḡareniro zu bouniro. 64 Ze ani ubumaḡa 'uadu
bare ḡadiḡadiniro, raena'a, “Ḡa peroveta vazeḡa 'ahine, iniu'a bou'ate'e vazeḡa ihofo'i!”
65 Ebu ḡoere sau'a sau'a hina ḡareḡareniro.

Vaze Ḡihi'aḡa Ḡihi'aḡani'a Iesu Ḡadiniro
(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

66 Irarirotene, vaze boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e
ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa. Zeḡe kota zamaḡano Iesu mae
ohoniro. 67 Ebu zeḡe'a niro, raena'a, “Efo'i! Ḡa'e Kerisohe?” Iesu'a naenaeziro, raena'a,
“Eḡe'a 'O'e' rae zine, za'e eḡe ḡoere mene mae ḡihini'uma. 68 Ebu eḡe'a 'E Keriso ga?'
rae ḡadizine, za'e mene naenaehi'uma. 69 Rehano izidiono'o zama mone eḡe, Vaze
Ubugani'a Badi'a gigi'aḡa eda'e naeo ehori'uma.”
70 Zeḡe nidu'a ḡadiniro, raena'a, “Tena ḡa'e Badi'a Ubugahehe?” Ane'a zina'a, “O'e,
zae'a e'e iniu rae ihi'ohe.” 71 Ebu zeḡe'a zeḡe bare neneḡaniro, raena'a, “Eme Iesu'e
ve'oḡa rae ra'ete'e vazeḡa mene vaḡi'uma, mazaḡa emeḡe'a ane hebeono'o ḡoere ve'oḡa
rate'e hube hune egeha!”

23

Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro
(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)

1 Kota e'e azaḡa nidu'a iḡuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro.
2 Ebu zeḡe'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, “Vaze 'adi'e emeḡe ne azaḡa
so'ozadu ibi ve'oḡano tutuze'ohe. 'Roma kiniḡa mazao takesi ago hano'i,' rae ra'ohe
zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'ohe!” 3 E'ano'o Pilato'a Iesu ḡadiniro,
raena'a, “Ḡa'e hube Iuda azaḡa kinihe?” Iesu'a naenaeniro. “O'e, ḡa'a ra'eta'e hube.”
4 'Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze ḡuḡuvaḡa
ziro, raena'a, “E ani mazaono'o ve'oḡa 'ahoga mene horoneha.” 5 Rehano ze te'ote'au
ḡoeriro, raena'a, “Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalema
'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a haḡai ve'oḡa ibiḡano tutuze'ohe!” 6 Pilato
ani ḡoere 'adi igirotene, ḡadiziro. “Iesu ani'e Galilea vazeḡahe?” 7 Ebu Iesu'e kini

Heroda'a ĝiane'ete'e Galilea haba'a vazeĝa rae ederiradu ani Heroda vaĝe tuĝuniro. E'e madaĝano Heroda ani Ierusalema haba'ano radiudo.

8 Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazaĝa ani amahiono'o Iesu ĝianihi
rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariĝa igiro 'ahine, Iesu'a haĝai gigi'a haĝaoga horonihi
reiro. 9 E'ano'o Heroda ani ĝadimu ĝehaĝa Iesu mazao haĝairo, rehano Iesu'a mene
naenaeniro. 10 Badi'a dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝaĝihi'aĝa zu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e
azaĝani'a iĝunadu ĝoere riĝa ĝehaĝa Iesu rana ĝoeriro. 11 Heroda ani ane uti azaĝa teite
Iesu ĝirihoharo. Ebu dabua manoĝa haĝaohanadu Pilato vaĝe bare tuĝune onamiro.
12 Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madaĝano'e vazetitiro.

13 Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝaĝihi'aĝa, vaze boroboro ebu haba
azaĝa huze nu'oziro, 14 zina'a, “Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'oĝano ibitoziniro radu tutune
areha. Eĝe'a zae zamao ĝianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oĝa 'ahogani mene
horoneha. 15 Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oĝa 'ahogani mene horonadu ani emeĝe
vaĝe bare tuĝune onaeha. Ĝiano'i! Iesu mazao'e runeo tuĝuni'uma ve'oĝani'e o'o'a!
16 E'ano'o eĝe'a uti azaĝa tuĝuzadu Iesu masini'uma ebu tuĝune buni'uma*.”

18 Rehano vaze ĝuĝuvaĝa nidu'a huau iĝuniro, raena'a, “Vaze adi'e mano'i, u
Barabasi'e tuĝune buno'i!” 19 Barabasi ani Ierusalema haba'ano gavamani utitoziniro zu
vaze zimiro. E'ano'o ani ĝu'ano ohoniro. 20 U Pilato ani vaze ĝuĝuvaĝa teite ta'irotitiro,
mazaĝa ani Iesu tuĝune bunihi reiro. 21 Rehano ze'a huaro, raena'a, “Sataurono'i!
Sataurono'i!” 22 Pilato'a ĝae uĝiduĝano ziro, raena'a, “Ani nagi ve'oĝa haĝaeha? E
ani rune moneo tuĝuni'uma ve'oĝa 'ahogani'a mene horoneha. E'ano'o e ani masine
tauĝi'uma ebu tuĝune buni'uma!”

23 Rehano vaze ĝuĝuvaĝani'a Iesu satauronoga veize ĝihau teote'au huaro. Zeĝe ago'e
ufeta boro hune u'ano, 24 Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiĝano haĝaoziniro. 25 'Ougadu ani
gavamani utitozinirote'e zu vaze goruzirote'e vazeĝa, Barabasi ĝu'anono'o mae buniro.
U vaze ĝuĝuvaĝani'a uratirote'e idunaĝano, Iesu'e satauronoga veize uti azaĝa evora
ri'iniro.

Iesu Satauroniro
(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)

26 Uti azaĝani'a Iesu tutune onamirote'e zamaĝano, Kurene vazeĝa 'ahoga niĝa
Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Uti azaĝani'a obone teadu Iesu
satauro mae heratoharo ebu Iesu ĝaruna onamiro. 27 Vaze ĝuĝuvaĝani'a zuni Iesu
hegote onamiro. Zeĝe bo'aĝano roĝaeroĝae'a Iesu vetuĝanadu niau kuaro. 28 Iesu'a
tehadu zina'a, “Ierusalema roĝaeroĝae, eĝe u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze
veize niano'i! 29 Mazaĝa aduga boro hidi'uma madaĝa 'ai onai'uma. E'e madaĝano
vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani roĝaeĝa zu ene ize 'izema mouga roĝaeĝani'e
manoĝa tauĝi!' 30 E'e madaĝano ze maĝamaĝa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeĝe
ĝahifo'i!' 31 E'e ire ĝaboĝa heuĝa, rehano za'a satauroh i'ohe. 'Ougine za'e, ire roĝa
azaĝa heuĝa, aduga ufeta boro hidi'uma.”

32 Ĝonore boro vazeĝa 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro. 33 Ebu ze'e
haba 'ahoga niĝa Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu ĝonore vazeĝa 'aheu sataurozi ro,
vaze 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo. 34 Ebu Iesu'a satauronoo reiro,
raena'a, “Mama, zeĝe haĝai sau'a aĝutu modo'i, mazaĝa ze'e nagini haĝae'eta'a'e aĝu'a.”
Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaĝusi arahoĝa arahiro.

35 Vazevaze'e edanadu muriri nu. U vaze ibitozini'ete'e azaĝa'e Iesu ĝirihoharo,
raena'a, “Ani vaze 'ahoga'ahoga'e ĝaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vazeĝa
reine, ane'a bare ĝaboni'uma!” 36 Uti azaĝani'a zuni arahoharo ebu vaini vuĝa ĝiĝi'a
gagoharo. 37 Ebu ze nina'a, “Ĝa'e Iuda azaĝa kini ro'idene, ĝae'a ĝae bare ĝabo'o'i!”
38 Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Iuda Azaĝa Kini'.

39 Satauro rana'ono'o ĝonore boro vazeĝa 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, “Ĝa'e
Keriso ro'idene, ĝae'a ĝae bare ĝabo'o'i ebu emeĝe zuni ĝabofo'i!” 40 Rehano ĝonore
boro vazeĝa 'ahogani'a ĝonore boro vazeĝa omo ĝoere riĝa hina naenaenina'a, “Ĝa
Badi'a mene rihone'ehehe? Ĝae zuni ane teite idaĝa ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma.
41 Emetane'e emeĝe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vaze 'adi'e haĝai sau'a 'ahogani mene
haĝairo.” 42 Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, “Iesu, ĝae'a ibitohau'ete'e haba'a ona'idene eĝe
zuni zamaro'i!” 43 Iesu'a naenaenina'a, “Hube hune ĝa'ohe, izidi ĝa'e eĝe teite Badi'a
habao radi'uma.”

---

* **23:16** Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Iĝine Mode'ete'e Muiĝano ani'a vaze 'ahoga ĝu'a'ono mae bunifo'

Iesu'a Rudaro
(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

44 Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ḡorava mone mada uḡidu. 45 Mada mene hiaro ebu kuru neḡa dabuaḡani'a nemao zigau 'a'adaro. 46 Ebu Iesu'a ḡihau huaro, raena'a, “Mama, eḡe vine'e ḡae 'evoreo ti'ohe!” Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

47 Roma uti azaḡa ibitozini'ete'e ḡihi'aḡa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niguniro ebu raena'a, “Hube hune vaze 'adi'e duduḡa!” 48 Iesu satauro rudarote'e muriririote'e azaḡa ḡuḡuvaḡani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuḡa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro. 49 Rehano Iesu vaze nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegotirote'e roḡaeroḡaeḡa nidu'a faḡanono'o nagini'a furerarote'e muririro.

Iesu Guriro
(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

50-51 Iudea haba'ano Arimatea vaze 'ahoga niḡa Iosefa radiunu. Ani'e vaze manoḡa zu duduḡa, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vaze ibitozini'ete'e azaḡa boro zamaḡano boro 'ahoga, rehano vaze boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ḡoere mene mae ḡihiniro. 52 Ane'a Pilato vaḡe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, “Iesu rune ahi'a eno'i!” Ebu hena Pilato'e reiro. “O'e”. 53 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduḡa izigano tiro. 54 A'e Bana Madaḡa veize ruhibe'ete'e madaḡa ḡoravaḡa, ebu Bana Madaḡa hanitiro.

55 Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roḡaeroḡae'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro. 56 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoḡa zu dehoro hohoḡa manoḡa ruhibiro. Rehano Mose goro ḡoe'a idunaḡano Bana Madaḡa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare Ḡabodiro
(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

1 Fura oherebau uzeuze roḡaeroḡae ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaḡa hohoḡa madu idu onamiro. 2 Ze feurirotene, idu 'ue'ete'e hadiḡa boro kiune vaḡinoga horoniro. 3 Ebu ze diuḡiro, rehano Zuhi'a Boro Iesu ahiri mene horoniro. 4 Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madaḡano vaze 'aheu'a tabara zeḡe babaḡano edaro. Ze'e dabua vazavazahoḡa vidaro. 5 Ebu roḡaeroḡae'a rihau rudanadu zeḡe mazao ovoe ḡuḡuriro. Rehano vaze 'aheu'a ziro, raena'a, “Za nougadu ḡabone vazeḡa rune haba'ano vaḡe'ohe? 6 Ani ahao'e 'o'o'a, rehano ani bare ḡabode iḡuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i! 7 Ani'a raena'a, 'Eḡe, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaḡa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uḡiduḡano bare ḡabode iḡuni'uma.'” 8 'Ouge reirotene, roḡaeroḡae'a Iesu'a reirote'e ḡoe'a zamariro.

9 Roḡaeroḡae'a idu haba'anono'o bare onaadu zeḡe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vaze nunu nidu'a ziro. 10 Idu haba'a onamirote'e roḡaeroḡae'e Magadala roḡaeḡa niḡa Maria, 'ahoga'e niḡa Ioana, Iakobo vi'a niḡa Maria ebu roḡae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaḡa mazao rae fureniro. 11 Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ḡoere'e ḡiriho hariḡa radu mene mae ḡihiniro. 12 U Petero ani iḡunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ḡuḡuradu idu zamaḡa ḡianirotene, Iesu ahiri umirote'e dabuaḡa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

Iesu'a Emausa Neḡa Ibiḡano Fureraro
(Mareko 16:12-13)

13 E'e madaḡano roḡaeroḡae ḡoere igirote'e azaḡa bo'aḡano tahi'a 'aheu'a Emausa neḡa ibiḡa onaminu. E'e neḡa'e Ierusalema haba'anono'o ani faḡa'e 11 kilomita. 14 Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ḡauḡa nidu'a ḡo'ane onaminu. 15 Zeḡe'a ḡo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeḡe uhiḡa aradu idaḡa onamiro. 16 Zeḡe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazaḡa ze ani mene ederoga veize biriro.

17 Iesu'a ziro, raena'a, “Ḡanine oname'ena'a, nagini ḡo'ane'ohe?” Ebu ze vetuḡarau'ena'a tue edaro. 18 Ze bo'aḡano vaze 'ahoga niḡa Kuleopa'a naenaeniro, raena'a, “Izidi Ierusalema haba'ano nagini'a fureranata'a'e vaze nidu'a edeḡa. Ḡa'e e'ea radiunu rehano, ḡa'a da'o aḡu'ahehe?” 19 Iesu'a zina'a, “Nagini'a fureraneha?” Zeḡe'a nina'a, “A'e Iesu, Nazareta vazeḡa hariḡa. Badi'a zu vaze nidu'a zamao ani peroveta vazeḡa raha. Ani'e haḡaiḡa gigi'a haḡainu zu ḡoere gigi'a haraminu. 20 Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e

ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze ibitozini'ete'e azaḡani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao
ri'iniro ebu satauroniro. 21 Eme'e ani Isaraela azaḡa agireono'o mae vaḡizi'uma vazeḡa
rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madaḡanono'o onao mada uḡidu maha.
22 U eme bo'aḡano roḡaeroḡae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha,
23 rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeḡe
mazao fureranadu Iesu'e bare ḡabodeha rae raha.' 24 Emeḡe bo'aḡano vaze nu'a idu
haba'a onamatene, roḡaeroḡae'a rate'e teige, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."
25 Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzaḡa! Peroveta azaḡani'a reirote'e ḡoe'a mene
ḡarihe mae ḡihine'ohe. 26 Peroveta azaḡani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma,
ebu hena ḡabodadu ane haba agaḡano diuḡiuma.'" 27 Iesu'a Buka Zaḡoḡa zamaḡano
Mose'ono'o onamo peroveta azaḡani'a ani moneo mirihirote'e ḡoe'a nidu'a faine ihoze
onamiro.
28 Ebu ze Emausa neḡa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro. 29 Ze Iesu radoga
radu uminiro, raena'a, "Ḡorava raneha zu mada'e hauḡeha. E'ano'o emeḡe teite bazihi!"
'Ougadu ani zeḡe ne diuḡi' onamiro.
30 Ani ogomu veize zeḡe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu
vahege ziniro. 31 E'e zamaḡano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano
zeḡe ubumao ani dauḡiro. 32 Ebu anianine ḡoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite
ḡoeratene zu Buka Zaḡoḡa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"
33 Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neḡa'ono'o zogone iḡunadu Ierusalema haba'a bare itiro.
E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeḡe teite radiunute'e vaze nu haniziro. 34 Ze raena'a, "Hube hune
Iesu ani bare ḡabodeha ebu Simona* mazao fureraneha!" 35 'Ougadu tahi'a 'aheu e'e'a
zuni zeḡe mazao Emausa ibiḡano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano
Iesu ederate'e hariḡa me'odoziniro.

Iesu'a Tahi'aḡa mazao Fureraro
(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)

36 Ze harize me'ode'ete'e zamaḡano Iesu'a tabara zeḡe bo'aḡano edaro, ebu raena'a,
"Zama roḡeḡa zae teite rado'i!" 37 Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a,
zaguzagaro zu rihau rudaro. 38 Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe?
Nougadu 'Ahi'e iniu?' rae zamare doude'ohe? 39 'Ahi eḡe! Eḡe 'evore zu oda ḡiano'i! Ebu
obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e
teige, e'e modare zu isineheta." 40 Ani 'ouge radu 'evoreḡa zu odaḡa ihoziro. 41 Rehano ze
matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ḡoere mene mae ḡihiniro. Ebu Iesu'a
ḡadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?" 42 Zeḡe'a ḡozone kiroḡa harotene,
43 ani'a madu zeḡe ubumao aro.

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Ḡoere Ḡonaga Ziro
(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)

44 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano 'ahige ḡoreziro.
'Mose goro, peroveta azaḡa buka zu Salamo zamaḡano eḡe moneo mirihirote'e ḡoe'a
nidu'a hube hune hudafo.'" 45 'Ougadu Iesu'a, zeḡe Buka Zaḡoḡa ḡoe'a huga ederifine,
zamaze bohaniro. 46 Ani ziro, reana'a, "Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e
aduga hidi'uma, ebu mada uḡidu zamaḡano runeono'o bare ḡabodi'uma. 47 Ebu ani
tahi'atahi'a'a, Ierusalema haba'aono'o onamo haba nidu'ao, ane niḡano hari manoḡa
harami'uma, raena'a, 'Ḡihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a haḡaize sau'a aḡutu modi'uma!'
48 Za'e e'e ḡoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vaze 'ahoga 'ahoga zuni eḡe hari
haramozini'uma. 49 Ḡi'ano'i! Mama'a ḡoere tirote'e Vine Zaḡoḡa eḡe'a zae mazao
tuḡuni'uma. E'ano'o Ierusalema haba'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zaḡoḡani'a ovadu
gigi'aḡa hina iriva'ozi'uma."

Iesu'a Adure Itiro
(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)

50 Ebu Iesu'a Ierusalema haba'aono'o ze tutuzadu Betania neḡa uhiḡa onamiro. Ebu
evo'a ḡihinadu zeḡe veize kuraro. 51 Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ḡoha mae
ḡihine itiro. 52 Ebu ze Iesu nigunadu matu'uzeta Ierusalema haba'ano bare onamiro.
53 Ze iḡaiḡa kuru neḡano radiu'ena'a, Badi'a niḡa mae ḡihininu.

* **24:34** Niḡa 'ahoga'e Petero

Apostolo Azaga Hagai

Goere Gadahega

Buka 'adi'e “Apostolo azaga hagai” Uare (Kware) goereo tiro. Uare goere'e Garihe (Garia) goere teite ago tiba. Uare zu Gariheo goere'ete'e azaga'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

“Goere huga”'e buka 'adi gonagano tiro, goere aduga ga igaiga mene igi'ete'e goe'a buka zagogano tirote'e huga ihozoga veize.

Buka mazaga

1 Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Ege'a ibite tirota'a'e, Iesu'a gauidote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu 2 onamo Vine Zagogani'a ibitohau'ena'a apostolo azaga goere ziniro, ebu adure goha mae itiro. Apostolo azaga'e Iesu'a inahe meirote'e azaga. 3 Iesu ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada gae gazaga gaubanana (40) apostolo azaga mazao fureraro. E'e zamagano ani 'ize gaboga ra'ete'e ihozoga veize hagai gehaga fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma goe'a rae furenido. 4 Zege'a nu'orarote'e madaga 'ahogano Iesu'a goere ziniro, raena'a, “Ierusalema negano geno rado'i, onamo Mama'a rae tirote'e goe'ani'a hudanoga veize guhiano'i! E'e goe'a'e za ege mazaono'o igiro, raena'a, 5 Ioane Babatiso'e vu hina bapatizozido rehano, za'e, mada gehaga 'izema mougano, Vine Zagoga hina bapatizozi'uma.”

Iesu adure goha mae gihine itiro

6 Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamagano, Iesu gadiniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, e'e madagano'e emege'a Isaraela haba'a bare madu emege'a emege bare giafoga veize ibitofi'uma hehe?”

7 Iesu'a naenae zina'a, “E'e madaga'e Mama'a ane nigano rae tiro. Za'e mene ederi'uma gauga. 8 Rehano Vine Zagogani'a zae vage ovami'uma madagano za'e gigi'aga me'uma. Ebu za'e ege hari rae fureni'uma, Ierusalema negano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba gonaga.”

9 Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zege ubumao adure goha mae gihine itiro, ebu goze'a 'uiro. 10 Iesu'a adure goha ite'enogano, ze adure gohani gagau giane rune radiunu. Ebu giano'i! Aneru aheu'a zege genagano edaro. Ze dabua 'urugа hagairo, 11 ebu raena'a, “Galilea azaga, za nougadu de'ea edau'ena'a adure gohani giane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure goha mae gihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma.”

Hitaga negano kurau nu'oraro

12 Ebu ze Olive maganono'o bare Ierusalema nega itiro. E'e ibiga'e kilomita tiba heuga. 13 Ze Ierusalema nega feurirotene, hitaga nega itadu zege'a radiu'ete'e haba'a diugiro. E'e zamagano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofeo ubuga, niga Iakobo, Zelote vazega, niga Simona, ebu Iakobo ubuga, niga Iuda. 14 Zege nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu igaiga kuraunu. Rogae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoga dugуru zuni zege teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda igуri meiro

15 E'e madaga 'ahogano Zuhi'a Boro mone azaga nu'onu'o bo'agano Petero'a igune edaro. Zege nidu'a'e maga tiba zu gae aheu gaubanana (120) heuga. 16 Ebu zina'a, “Nego nabudi, ibite Vine Zagogani'a Davida neadu, buka zagogano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azaga ibito zinirote'e harига. 17 Iuda'e Iesu'a inahe meirote'e tahi'aga 'ahoga. Ane zuni emege teite gau tiba hagaido. 18 Rehano ani'e reva moniga hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isigani'a gudau rururaro. 19 Hari 'adi'e Ierusalema azaga nidu'a igiro. E'ano'o zege'a haba a'a'e zege goereo Akeledama rae huniro. Goere e'e huga'e ru haba'a.

20 Mazaga Salamo zamagano 'ahige tiro, raena'a,
'Ane haba'e gahuturano'i!
Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)
Ebu
'Vaze 'ahogani'a ane gau igu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

21 E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda igуri mouga. Zuhi'a Boro Iesu'a emege teite radiudote'e madaga nidu'a, emege teite raudote'e vazega 'ahoga me'uma. 22 E'e

madaga'e, Ioane'a Iesu bapatizonirote'eano'o onamo Iesu emeg̃e mazaono'o adure g̃oha mae g̃ihine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare g̃abode igunirote'e rae furenifine."
23 E'ano'o zeg̃e'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, nig̃a 'ahoga'e Iusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia. 24 Ebu ze Badi'a uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, g̃a'e vaze zama nidu'a edeg̃a. E'ano'o ihofo'i, vaze aheu 'adi bo'ag̃ano g̃ae'a mate'e vazeg̃a'e iniu? 25 Iuda'a modirote'e apostolo gaug̃a ig̃u'a mouga veize. Iuda'e ane hag̃ai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diug̃iro. 26 Ebu ze'e e'e veize kag̃usi arahog̃a hag̃airotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azag̃a gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madag̃ano Vine Zag̃og̃ani'a ovairo

1 Iesu'a bare g̃abode ig̃unirote'e g̃arugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi* madag̃a meiro. E'e madag̃ano Zuhi'a Boro mone azag̃a nidu'a haba tibano nu'oru radiro. 2 E'e zamag̃ano zavara boro'a onae'ete'e teige gugug̃a boro'a adureono'o tabara gudau ovairo. E'e gugug̃ani'a zeg̃e'a nu'orarote'e neg̃a iriva'oniro. 3 Ebu ire'a duhuru'ete'e heug̃ani'a mazane teige rovotadu, vaze tiba tiba ranao duhuranoga horoniro. 4 Ebu Vine Zag̃og̃ani'a e'ea radiunute'e azag̃a nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zag̃og̃ani'a ibito zenadu, g̃oere 'ahoga 'ahogano g̃oeriro.
5 E'e madag̃ano'e, Iuda azag̃a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muig̃a 'aug̃oga rae Ierusalema neg̃a onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azag̃a. 6 E'e harag̃a igirotene, vaze g̃ug̃uvag̃ani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazag̃a Zuhi'a Boro mone azag̃ani'a ane ane g̃oereo g̃oeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azag̃ani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e g̃oe'a. 7 Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "'Adi dug̃uru'e nidu'a Galilea azag̃a rehano, 8 nouga'ahi emeg̃e tiba tiba g̃oereo g̃oeroga igi'ohe? 9 Eme'e Patia azag̃a, Media azag̃a, Elama azag̃a, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azag̃a, 10 Ferigia zu Pamufulia haba'ano, Izipi haba'ano radiu'ete'e azag̃a, zu Libia haba'a zamag̃ano Kurene neg̃a uhig̃ano radiu'ete'e azag̃a. Ebu Roma neg̃ano radiu'ete'e azag̃a. 11 E'e zamag̃ano'e Iuda azag̃a zu, Iuda mene azag̃a rehano zamaze g̃ihuradu Iuda azag̃a teite kurau tiburu'ete'e azag̃a. Ebu Kerete 'umug̃a azag̃a zu Arabia haba'a azag̃a. Eme zeg̃e'a Badi'a gigi'a hag̃aig̃a emeg̃e tiba tiba g̃oereo ra'ete'e igi'ohe." 12 Ze zaguzagaro ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "'Adi nagini?" rae g̃adititiro. 13 Rehano vaze nu'e g̃iriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vug̃a borofe gageha."

Petero'a vaze g̃ug̃uvag̃a mazao haramiro

14 Ebu Petero'a apostolo azag̃a gaubanana tiba fare (11) teite ig̃une edanadu, vaze g̃ug̃uvag̃a mazao agog̃a borofe'ena'a haramiro. "Iuda azag̃a, zu Ierusalema neg̃ano radiu'ete'e azag̃a nidu'a, e'e, hag̃ai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Eg̃e g̃oere fairu abito'i! 15 Za'e 'adi dug̃uru'e vaini vug̃a gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu g̃azag̃a fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gagi'uma.
16 Rehano 'adi'e peroveta vazeg̃a Ioela'a amahi rae furenirote'e hag̃aig̃ani'a fureraneha.
17 'Badi'a'a zi'ohe.
Mada g̃onaga madag̃a madag̃ano,
vaze nidu'a mazao eg̃e Vine Zag̃og̃a
ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma,
Ebu ubudeze zu aboeze'a
eg̃e hari rae fureni'uma.
Zae ohoze iziga iziga'e
Badi'a'a ihoze'ete'e hag̃aig̃a
zamaze hina horoni'uma,
zu vaze boroboro'e Badi'a'a
ihoze'ete'e hag̃aig̃a ig̃una'uma.
18 E'e madag̃a madag̃ano tug̃ure azag̃a
g̃u'a teige gaue'ete'e (slaves),
ohoze zu rog̃ae mazao zuni
eg̃e Vine Zag̃og̃a ovoe be'unadu,

* **2:1** Pentekosi g̃oere e'e huga'e g̃ae fu'o gaubanana (50). Ig̃ine Mode'ete'e Muig̃a madag̃anono'o me'ode onamo mada g̃ae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muig̃a madag̃a me'uma.

iriva'ozi'uma,
ebu zeg̃e zuni eg̃e g̃oere
rae fureni'uma.
19 Ebu eg̃e'a zaguzaga'uma hag̃aig̃a
adureo fureni'uma,
zu eg̃e tahi gigi'a hag̃aig̃a
rahao fureni'uma.
A'e ru, ire roga ebu g̃isi boro.
20 Mada'e uzabora'uma, ebu
bato'e ru teige kanara'uma.
E'e g̃aruganobu'u Zuhi'a mada boro
zu manog̃a hune'a onai'uma.
21 Ebu Zuhi'a Boro mazao
umide'ete'e azag̃a nidu'a'e
g̃abone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

22 Isaraela azag̃a, g̃oere 'adi ego'i! Za edeg̃a. Iesu, Nazareta neg̃a vazeg̃a ani, Badi'a'a tug̃unadu, gigi'a hag̃aig̃a, zaguzaga'uma hag̃aig̃a zu Badi'a tahi hag̃aig̃a g̃ehag̃a zae bo'ag̃ano hag̃aido. Badi'a ani e'e hag̃aig̃a Iesu mazaono'o hag̃aadu, Iesu'e ane'a tug̃unirote'e rae deheniro. 23 Ebu Iesu ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi toganirote'e zu furera'uma rae ederirote'e hag̃aig̃a. Ebu za'e Badi'a goro g̃oe'a ag̃u'a azag̃a zeadu, satauroo ikokoneadu runediro. 24 Rehano e'e vazeg̃a'e Badi'a'a rune zamag̃ano g̃anig̃anau'ete'eano'o mae vag̃inadu, bare g̃aboniro, mazag̃a rune gigi'ag̃a'e Iesu obone touga mene idag̃a 'ahine.

25 Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.
'E'e mada nidu'a eg̃e uhig̃ano
Zuhi'a Boro horoninu.
Mazag̃a ani eg̃e eda'e moneo radiu'ohe.
E'ano'o g̃au 'ahogani'a zuni
mene hagahi'uma.
26 E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe,
zu hebehe hina
Badi'a nigune'ena'a, matu'e'ohe.
E'a zamare'etene, ahirihe zuni
runeono'o bare g̃aboni'uma
rae re'uma.
27 Mazag̃a g̃a'e eg̃e'a rudaune,
vinehe rune haba'ano
mene modi'uma,
ebu g̃ae tug̃ure hag̃ae hune'ete'e vazeg̃a'e
ahi'ani'a ruhuranoga veize
mene modi'uma.
28 G̃a'e g̃abone ibig̃a ihoheha.
E'e g̃ae zamao matu'u hina
iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

29 Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Voug̃afe Davida'e rudanadu g̃uriro, ebu ani idu'e izidi 'ize radiu'ohe. 30 Ani'e peroveta vazeg̃a 'ahine, ani edeg̃a Badi'a'a ane mazao g̃oe'a rinede tiro, raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane ig̃uri madu Kini re'uma.

31 Davida ani vesu'u furera'uma hag̃aig̃a horone'ena'a, Keriso'a bare g̃abode ig̃uni'uma harig̃a rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e mene ruhura'uma. 32 Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare g̃aboniro. Emeg̃e nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe. 33 Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga mazaono'o Vine Zag̃og̃a madu emeg̃e mazao ovoe be'unadu iriva'ofiro. Vine Zag̃og̃a'e Badi'a'a tug̃uni'uma rae tirote'e. Ebu za'e e'e hag̃aig̃a izidi 'ada horone'ete'e zu ig̃i'ete'e.

34 U Davida ani Keriso teige adure g̃oha mene mae g̃ihine itiro. Rehano ani 'ahige reiro.
'Badi'a'a eg̃e Zuhi'a Boro niro.
Eg̃e eda'e moneo ehoro'i!
35 Onamoo eg̃e'a agireg̃o mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)
36 E'ano'o Isaraela azag̃a nidu'a fairu edero'i! Zae'a satauronirote'e vazeg̃a, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro.”

37 Ze e'e igirotene, zamaze tug̃ano babaharo, ebu Petero zu apostolo azag̃a g̃adiziro. “Negofe dug̃uru, eme nagini hag̃aine manog̃a?”

38 Petero'a naenaezina'a, “Zae nidu'a, zamaze ḡihuno'i, ebu Iesu Keriso niḡano
bapatizo mo'i! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zaḡoḡa
zini'uma. 39 Badi'a'a ḡoere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeḡe Badi'a'a zamazi'uma
azaḡa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba faḡa faḡa azaḡa nidu'a.”
40 Ebu ani bare ḡoere ḡehaḡa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, “Haḡai
ve'oḡa azaḡa 'adi mazaono'o vaḡinadu, ḡabone mo'i!” 41 E'ano'o iniu iniu'a ane haramo
mae ḡihinirota'a'e bapatizoziro. Ebu e'e madaḡano vaze maḡa boro uḡidu (3000) heuḡa
bapatizo madu zeḡe moneo ragate mae zouziro.

Badi'a mone azaḡa tibano nu'oraro

42 Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaḡani'a ihozidote'e abito zinido ebu danatitido,
tiburu ogaudo, zu tibano kuraudo. 43 Ebu apostolo azaḡani'a zaguzaga'uma haḡaiḡa
zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa ḡehaḡa haḡaido, ebu vaze nidu'a zamazeo Badi'a rihone
runiro. 44 Badi'a mazao fiirote'e azaḡa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ḡauze nidu'a
ḡahugotitido. 45 Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e
nidu'a, zininu. 46 Ze mada nidu'a Dibu'o Neḡano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu
ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite ogau tiburaudo, 47 zu Badi'a nigunido, ebu
Ierusalema azaḡa nidu'a zeḡe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a ḡabone
hide'ete'e azaḡa ragate ragate mae zouzido.

3

Odaḡa sau'a vazeḡa fainiro

1 Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madaḡano Dibu'o Neḡa itiro. A'e ḡorava
mone mada uḡidu (3 koroko) zamaḡano. 2 U ibiheta 'ahoga, niḡa Iraḡa Manoḡa ra'ete'e
genaḡano, odaḡa sau'a vazeḡani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a
e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neḡa diuḡe'ete'e azaḡa mazao moni umidinu.
3 Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neḡa diuḡihi ra'enogano horozadu, moni umiziro.
4 Rehano Petero zu Ioane'e ḡiane runadu, Petero'a niro, raena'a, “Eme ḡiafo'i!” 5 Odaḡa
sau'a vazeḡani'e ḡau 'ahoga ini'uma rae zamare ḡiaziro.
6 Rehano Petero'a niro. “E monihe o'o'a rehano, eḡe mazao radiu'ete'e ḡauḡa
ḡani'uma. Eḡe'a ḡa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neḡa vazeḡa niḡano iḡunadu onamo'i!”
7 Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreḡa madu mae ḡihinirotene, odaḡa zu kekeḡani'a tabara
inariro. 8 E'ano'o ani rafate iḡunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a
zu Badi'a nigune'ena'a zeḡe teite Dibu'o Neḡa diuḡiro. 9 Vaze nidu'a ane'a Badi'a
nigune'ena'a oname'ete'e horonirotene, 10 ani'e Dibu'o Neḡa ibihetaḡa, niḡa Iraḡa
Manoḡano iḡaiḡa ehoradu, vaze mazao moni umidinute'e vazeḡa rae reiro. Ebu ane
mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neḡano haramiro

11 Odaḡa manorirote'e vazeḡani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamaḡano,
vaze nidu'a zaguzaganadu, zeḡe vaḡe isau dure onairo. A'e Solomona touraḡi ra'ete'e
haba'ano. 12 Petero'a vaze ḡehaḡani'a onaoga horozirotene, ziro, raena'a, “Isaraela
azaḡa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ḡiaḡiafe'ohe? Za'a zamare'etene,
emeḡe'a gigi'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emeḡe'a hube hune Badi'a gubane'ete'e
u'ano faina ga?
13 Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouḡafe'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a ane tuḡure
vazeḡa Iesu mae ite nigune ḡihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e
tuḡune bunihi rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eniro. 14 Za'e Vaze
Zaḡoḡa zu Duduḡa he'ehe'eniro, ebu vaze runedirote'e vazeḡa 'ahoga mae bunoga veize
umidiro. 15 Za'e ḡabone zini'ete'e Zuhi'aḡa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare
ḡaboniro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.
16 Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vaze 'adi faineha. Za edeḡa vaze 'adi'e mene edau
ragavido. Iesu ni gigi'aḡa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vaze 'ada'a
manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.
17 Nego nabudi, eḡe edeḡa, Iesu marote'e madaḡano bone za'e aḡu'a, ani mazao
nagini haḡairota'a'e, zu zae vaze boroboro zuni aḡu'a. 18 Rehano Badi'a'a peroveta
azaḡa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirota'a'e Badi'a'a 'ahige haḡae huniro, raena'a,
'Badi'a'a tuḡunite'e Kerisoḡa'e zaharani'uma.'
19 E'ano'o zamaze ḡihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga! 20 'Ougine,
Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madaḡani'a onai'uma, ebu zae ḡabozoga veize Badi'a'a
amahi, Keriso rae ohonirote'e vazeḡa tuḡuni'uma. Niḡa'e Iesu. 21 Rehano ani'e adureo
'ize radi'uma, onamo ḡau nidu'a izifi'uma madaḡani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi

peroveta zaḡoḡa azaḡa tuḡuzadu rae furenirote'e haḡaiḡa. 22 Mose'a raena'a, 'Zuhi'a
Boro zae Badi'a'a, zae bo'aḡanono'o peroveta vazeḡa 'ahoga eḡe heuḡa zae veize
tuḡuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i! 23 Iniu'a ani ḡoere mene ego haune,
zeḡe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaḡa mazaono'o mae vaḡizadu ruizi'uma.' 24 Samuela
zu ane ḡarunio peroveta azaḡa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ḡauḡa irina rae
furenido.
25 Za'e peroveta azaḡa mariga, zu Badi'a'a zae vouḡa mazao rinede tirote'e ḡoe'a
meirote'e azaḡa. Mazaḡa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuḡa
nidu'a'e marigoono'o manoḡahe me'uma.' 26 Badi'a'a ane Tuḡure Vazeḡa tuḡunirotene,
Isaraela azaḡa zae mazao ibite tuḡuniro, zae tiba tiba haḡaize sau'anono'o mae vaḡizadu
manoḡa zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

1 Petero zu Ioane 'ize vaze ḡehaḡa ḡoreze'ete'e zamaḡano, dibu'o hau'ete'e azaḡa,
Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro, zu Sadukea azaḡani'a zeḡe u'a onairo. 2 Ze'e apostolo
azaḡa aheu mazao maḡune rudaro, mazaḡa ze vaze ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare
ḡabodirote'e teige, vaze'e runeono'o bare ḡabodi'uma rae, haraminu 'ahine. 3 E'ano'o
Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai zuburiro 'ahine, ḡu'a haba'ano ohozadu,
e'ea baze irariro. 4 Rehano zeḡe haramo igirote'e azaḡa'e ḡehaḡani'a zeḡe ḡoere mae
ḡihiniro, ebu mae ḡihinirote'e azaḡa'e maḡa boro fu'o (5000) heuḡa re' itiro.
5 Irarirotene, kanisoro azaḡa, vaze boroboro zu goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a
Ierusalema neḡano nu'oraro. 6 Nu'onu'o zamaḡano'e, dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa, niḡa
Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa nabuga duḡuru.
7 Petero zu Ioane'e zeḡe zamao mae ohozadu ḡadiziro, raena'a, "No'e gigi'aḡa hina,
ga iniu niḡano odaḡa sau'a vazeḡa 'adi faineha?"
8 Ebu Petero ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaḡa
zu Iuda azaḡa boroboro, 9 odaḡa sau'a vazeḡa mazao haḡai manoḡa haḡaate'e zu
nouge nouge ani fainate'e ḡadimu'e hehe? 10 'Ougine, zae zu Isaraela azaḡa nidu'a
'adi edero'i! Iesu Keriso, Nazareta neḡa vazeḡa niḡano vaze 'adi'e manore hunadu, zae
zamao edau'ohe. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e
vazeḡa. 11 Ani'e
'Zae, ne ogoru'ete'e azaḡani'a,
he'ehe'enirote'e hadiḡa rehano,
izidi du'e'ete'e hadiḡa boro
re' onaeha.' (Salamo 118:22)
12 E'ano'o Iesu ane'a da'o emeḡe ḡabofi'uma. Mazaḡa haba nidu'a zamaḡano Badi'a'a
emeḡe ḡabofoga veize'e ane da'o tuḡuniro."
13 Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ḡoeroga horozirotene, zaguzagaro, mazaḡa
zeḡe'a ḡiazirotene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaḡa, edeḡa o'o'a. Zu ze edeḡa,
anianine'e Iesu teite raudote'e azaḡa. 14 Zuni odaḡa sau'ani'a manorirote'e vazeḡani'a
Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, ḡoere 'ahoga rouga mene idararo.
15 E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e
zeḡe da'o ḡo'aniro, 16 raena'a, "Eme zeḡe mazao nagini haḡaine manoḡa?" rae ḡadititiro.
"Ierusalema azaḡa nidu'a'e edeḡa, zeḡe'a gigi'a haḡaiḡa boro haḡaata'a'e. Eme zeḡe
haḡai o'onoga mene idaḡa. 17 Rehano hari 'ada'a ne azaḡa bo'aḡano bororatite'e 'uoga
veize, riho ḡoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niḡano vaze mazao ago bare ḡoero'i!'
18 Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niḡano ago hune zu bare ḡoero'i, zu ago hune
zu bare ihozo'i!" rae ziro. 19 Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare
ḡadizo'i! Badi'a ubumao, Badi'a ḡoere mene egadu, zae ḡoere egoga'e manoḡa ga?
20 Mazaḡa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e ḡoe'a mene rae furenine'e mene idaḡa."
21 Ebu kanisoro azaḡani'a bare riho ḡoe'a zeadu, tuḡuze buziro. Ze'e adugano
tuḡuzite'e ibiḡa mene horoniro, mazaḡa nagini'a fureranate'e u'ano vaze nidu'a Badi'a
niḡa nigune radiro 'ahine. 22 Gigi'a haḡaiḡano manorirote'e vazeḡa muriḡa'e ḡae ḡazaḡa
gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a Badi'a mazao kuraro

23 Petero zu Ioane'e tuḡuze buzirotene, Iesu mone azaḡa vaḡe onamiro, ebu dibu'o
hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro'a zirote'e ḡoe'a me'odo ziniro. 24 Zeḡe'a ḡoere
e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a,
"Zuhi'a Boro, ḡa'e adure, raha, davara zu e'e zamaḡano radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo.

25 Ğae'a Vine Zağoğa tuğunadu, ğae tuğure vazeğa vouğafe Davida hebeono'o ğoeriro,
raena'a,
'Nougaduni Iuda mene azağani'e
mağune rudaro,
zu haba 'ahoga 'ahoga azağani'e
huga mene hidi'uma hağaiğa
hağaihi rae neneğaniro?
26 Kini azağa haba ğiane'ete'e'a
utitoga radu onairo,
ebu vaze ğihi'a ğihi'ani'a
zeğe teite tibano nu'oraro,
Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)
27 E'e hağaiğa'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azağa zu
Isaraela azağa teite Ierusalema neğano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneğaniro. Iesu'e
ğae Tuğure Vazeğa zağoğa, ğae'a Keriso rae ohonirote'e vazeğa. 28 Rehano ze'e, ğae'a
irina ğae gigi'ao zu urao furera'uma rae reirote'e hağaiğa Iesu mazao hağairo. 29 Zuhi'a
Boro, izidi zeğe'a riho ğoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ğae tuğure azağa inara rifo'i,
emeğe'a inare hunadu ğae ğoere rae furenoga veize! 30 Ebu evo'o 'eino'i, ugi azağani'a
manoroga, zu ğae tahi gigi'a fureno'i ebu zaguzaga'uma hağaiğa hağao'i, Iesu, ğae
Tuğure Vazeğa zağoğa niğano!”
31 Ze kurau hauğirotene, zeğe'a nu'orarote'e haba'ani'a hagahagariro. Ebu zeğe
nidu'a Vine Zağoğani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ğoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azağani'a ğauze ğahugo titiro

32 Iesu mazao fie'ete'e azağa'e zama zu zamaroneze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a
“'adi'e eğe da'o tohe” rae mene reiro, rehano “vaze nidu'a tohe” rae ğahugo titiro. 33 Ebu
apostolo azağani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ğabodirote'e hariğa rae furene
onaminu, ebu Badi'a ğahunone manoğa boro'a zeğe nidu'a mazao radiunu. 34 Ze tohe
'ahogani'a zu mene fereziro, mazağa habazeta azağa zu nezeta azağani'a e'e seronadu,
moniğa'e apostolo azağa vağe odohe onaadu, 35 zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e
azağa ğahugo zinido.
36 Vaze 'ahoga, niğa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuğa vazeğa. Ani'e apostolo
azağani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vazeğa. 37 Banabasi ani'e
ane haba seronadu, moniğa'e apostolo azağa zamao tiro.

5

Anania zu Safira

1 Vaze 'ahoga niğa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'ağa tahiğa seroniro. 2 Ebu
Anania ani inugeta ğoere idanadu, e'e moniğa nu'e obone tiro. Ebu ğaha'a da'o apostolo
azağa vağe odohe onamadu, zamazeo tiro.
3 'Ougadu Petero'a nina'a, “Anania, nougadu zamağo'e Satani'a iriva'onadu, Vine
Zağoğa mazao ğurireha? Ğa'e seronirote'e moniğa ruga ğae veize obone teha. 4 Haba
a'a'e, mene seronirote'e madağano'e ğae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniğa'e
ğae moni. E'e hina ğae ura ğauğa hağaoga idağa. Rehano ğa nougadu 'uguğa hağaiğa
hağai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ğa'e vaze mazao mene ğurira rehano,
Badi'a mazao ğurireha.”
5 Anania'e ğoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariğa igirote'e azağa'e
nidu'a rihau rudaro. 6 Ebu Tahi'a iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate
bunadu, ğuriro.
7 Mada uğidu (3 hours) enogano, inugani'a diuği' onairo. Ani ağu'a nagini'a
fureranata'a'e. 8 Ebu Petero'a ğadiniro, raena'a, “Eho'i! I'u'a odohe onaate'e moniğa'e
zae haba seronirote'e moniğa hehe?” Ani'a naenaenina'a, “O'e, naeğa'e dei'e'e.”
9 Petero'a niro, raena'a, “Nougaduni ğanine ğoere idanadu Zuhi'a Boro Vineğa so'oneha!
Ğiano'i! I'u gurate'e azağani'e ibihetao e'e diuği' onae'ete'e. Ğae zuni zeğe'a herate
buğadi'uma.”
10 'Ouge ra'ete'e zamağano ani'e Petero oda babağano higau bauradu rudaro. Ebu
i'a gurirote'e tahi'ağa iziga izigani'a diuği' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o
herate bunadu i'a uhiğano ğuriro. 11 Ekalesia azağa nidu'a zu e'e hariğa igirote'e azağa
nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azağani'a vaze ğehağa faiziro

12 Apostolo azaĝani'a Badi'a tahi gigi'a haĝaiĝa zu zaguzaga'uma haĝaiĝa ĝehaĝa
vazevaze bo'aĝano haĝaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azaĝa nidu'a Solomona touraĝio
nu'oraudo. 13 Iesu mazao mene fie'ete'e azaĝa'e zeĝe teite 'auĝoga mene idaĝa 'ahine,
tibani zuni mene 'auĝiro, rehano vazevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azaĝa horozadu, “Ze'e
vaze manoĝa.” reiro. 14 Rehano ohoze zu roĝae ĝehaĝani'a Iesu mazao fiadu, ragate
ragate me'ode tibuzido. 15 'Ougadu ibi genaĝano zuni, ugi azaĝa tutuze onaadu, geda
rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeĝe uhiĝano vitatite'ea, ane ahiri zauhaĝani'a
zauhazite'eba, ugize'a manoroga. 16 Ebu Ierusalema uhiĝa neĝa neĝanono'o zuni vaze
ĝuĝuvaĝani'a ugi azaĝa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azaĝa tutuze onaido, ebu zeĝe
nidu'a'e manorido.

Apostolo azaĝa sausauziro

17 Ebu dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝa zu ane teite rau'ete'e azaĝa nidu'a ahiahize ruziro. Ane
teite rau'ete'e azaĝa'e Sadukea azaĝa. 18 E'ano'o ze'e apostolo azaĝa oboze teadu, ĝu'ano
ohoziro. 19 Rehano Zuhi'a Boro tuĝure viga'a e'e ohe'ano ĝu'a neĝa ibihetaĝa vava'adu
mae buziro. 20 Ebu tuĝure viga'a zina'a, “Onamo'i, ebu Dibu'o Neĝa zamaĝano edanadu,
ĝabone iziga 'adi hariĝa nidu'a vazevaze me'odo zeno'i!” 21 E'e egadu irararirotene, Dibu'o
Neĝa diuĝadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝa zu ane teite rau'ete'e azaĝani'a nu'oranadu, kanisoro azaĝa
zu Isaraela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azaĝa ĝu'a neĝanono'o
tutuze onaoga veize vaze tuĝuziro. 22 Rehano zeĝe'a ĝu'a neĝano feurirotene, apostolo
azaĝa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a, 23 “Ĝu'a neĝa ibihetaĝa'e fairu
biroga, zu ĝu'a neĝa gadine'ete'e azaĝa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta
vava'atene, zamaĝano'e vaze 'ahoga mene horoneha.” 24 E'e hariĝa igirotene, Dibu'o
Neĝa ĝiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e haĝaiĝanono'o nagini'a furera'
onami'uma, rae zamare 'ada'adaziro.

25 Ebu vaze 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, “Ĝiano'i! Zae'a ĝu'a neĝano ohozate'e
azaĝani'e Dibu'o Neĝa zamaĝano edanadu, vaze ihoze'ohe.” 26 E'ano'o Dibu'o Neĝa
ĝiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azaĝa tutuze bare onairo. Ze mene
agato ziniro, mazaĝa vaze rihoziro, iĝite vazevaze'a maĝunadu hadi hina zimi ruzi'uma
rihoĝa.

27 Ebu apostolo azaĝa tutuze onairotene, kanisoro azaĝa zamao ohoziro, ebu dibu'o
hau'ete'e ĝihi'aĝani'a ĝadiziro, raena'a, 28 “Eme goro ĝoe'a riĝa zae ziniro, vaze 'adi
niĝano vazevaze mene ihozoga. Rehano Ierusalema azaĝa nidu'a zae'a ihoze hauĝadu,
vaze e'e'a rudarote'e aduga'e emeĝe rana ti'ohe”

29 Petero zu apostolo azaĝani'a naenaezina'a, “Eme Badi'a ĝoere igi'uma, u vaze
ĝoere'e mene igi'uma. 30 Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouĝafe'a
kurano haudote'e Badi'aĝani'a runeono'o bare ĝaboniro. 31 Izidi e'e vazeĝa'e vaze ibito
zini'uma Zuhi'aĝa, zu vaze ĝabozi'uma vazeĝa radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro.
A'e Isaraela azaĝani'a zamaze ĝihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize. 32 Eme'e
e'e haĝaiĝa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zaĝoĝa zuni e'e rae furene'ohe. Vine
Zaĝoĝa'e Badi'a'a ane ĝoere igi'ete'e azaĝa mazao tuĝuniro.”

Gamaliela'a iradugu ĝoe'a ziniro

33 Kanisoro azaĝani'a Petero ĝoere igirotene, maĝune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro.
34 Rehano Farisea vazeĝa 'ahoga, niĝa Gamaliela'a kanisoro azaĝa bo'aĝano iĝune
edaro. Ani'e goro ĝoe'a ihoze'ete'e vazeĝa, ebu vaze nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a,
“'Ahi duĝuru gezo enona tuĝuze buzo'i!” 35 Ebu ane'a kanisoro azaĝa ziro, raena'a,
“Isaraela azaĝa, fairu zamaro'i, 'adi duĝuru mazao nagini haĝaihi ra'eta'a'e! 36 Muri nu
onamirote'e'a, Teuda'a iĝunadu, 'E'e nihe boro' radu, vaze maĝa ĝazaĝani'a (400) ani
hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaĝa nidu'a'e ferefere'uhiro.
Ebu ani'a haĝaidote'e haĝaiĝa'e nidu'a hauĝiro. 37 Ani ĝarugano, vaze nidu'a ni
meirote'e (census) madaĝano, Galilea vazeĝa niĝa Iuda'a iĝunadu, vaze nu zamazadu
Roma gavamani teite utitihi reiro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e
azaĝa'e ferefere'uhiro. 38 Eĝe iradugu ĝoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duĝuru mazao ĝau 'ahoga ago
haĝao'i! Tuĝuze buzo'i! Mazaĝa haĝai 'adi'e vaze mazaono'o reine'e, ane'a hauĝi'uma.
39 Rehano haĝai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a
utito ha'uma.”

40 Ebu zeĝe'a Gamaliela ĝoere mae ĝihiniro, ebu apostolo azaĝa huze zouzadu, uti
azaĝani'a masiziro. Ebu “Iesu niĝano ago ĝoero'i!” rae zeadu, tuĝuze buziro.

41 Apostolo azaĝa'e kanisoro neĝanono'o matu'e'ena'a buaro, mazaĝa ze'e Badi'a'a
ane ubumao ra'ete'e azaĝa radu, Iesu niĝa u'ano nize sausaune'ete'e zamaĝano tuĝuziro

'ahine. 42 Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neĝa zamaĝano zu ne tibatibano ihozido, ebu “Iesu'e Keriso” raena'a, hari manoĝa ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gauĝano vaze fu'o zu aheu fare ohoziro

1 Zuhi'a Boro tahi'a'a ĝeharu onaminute'ea, Iuda azaĝa bo'aĝano, Giriki ĝoe'ano ĝoere'ete'e'a, Heberu ĝoe'ano ĝoere'ete'e mazao ufeta ĝoeriro. Ze'e raena'a, “Mada nidu'a ogomu ĝahuge'etene, eme ĝozoba'e ogomu moneo iĝize mode'ohe.” 2 E'ano'o apostolo azaĝa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, “Ẽme, apostolo azaĝa'e Badi'a ĝoere haramoĝa mene haĝaadu, ogomu ĝahuge'ete'ea mada hauĝoga'e mene idaĝa. 3 Nego nabudi, zae bo'aĝanono'o vaze fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ĝiazadu, zamazeo Vine Zaĝoĝani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaĝa mo'i! Eme e'e gauĝa zeĝe 'evorao ri'ini'uma. 4 U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma.”

5 Ĝoere e'e igirotene, zeĝe nidu'a e'e ĝoe'a mae ĝihiniro. Ebu vaze 'ahoga niĝa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaĝoĝani'a iriva'one'ete'e vazeĝa. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vazeĝa, niĝa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vazeĝa rehano, zamaĝa ĝihunadu Iuda azaĝa teite kurau tiburu'ete'e vazeĝa. 6 Ze apostolo azaĝa zamao ohoziro, ebu apostolo azaĝani'a kuranadu, 'evoreze zeĝe rana tiro.

7 Ebu ze Badi'a ĝoere harame ĝehane onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalema neĝano ĝeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaĝa ĝehaĝa zuni Iesu mazao fiiro.

Stefano obone tiro

8 Stefano'e Badi'a'a ĝahunone manoĝa zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vaze bo'aĝano zaguzaga'uma haĝaiĝa zu Badi'a tahi gigi'a haĝaiĝa boroboro haĝaido. 9 E'e madaĝano'e, ĝutarote'e teige tuĝure vazeĝa haĝairote'eano'o vaĝinirote'e azaĝani'a Iuda azaĝa kuru neĝa 'ahogano nu'oraudo. E'e kuru neĝa'e tuĝure vazeĝanono'o vaĝinirote'e azaĝa kuru neĝa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaĝa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaĝani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neĝanono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo. 10 Stefano ani Vine Zaĝoĝani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ĝoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

11 E'ano'o ze sifu vaze nu so'oze tuĝuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, “Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeĝe'a egeha.”

12 E'ano'o zeĝe'a vaze ĝuĝuvaĝa, vaze boroboro zu goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa tutuze so'ozadu, harae iĝuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azaĝa zamao tutune onamiro. 13 Ebu zeĝe'a vaze nu tuĝuzadu ĝuriro ĝoe'a rae fureniro, raena'a, “Vaze 'adi'e Dibu'o Neĝa zu Mose goro ĝoe'a rae sausaune'ena'a mene ĝonabe'ohe. 14 Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neĝa vazeĝani'a Dibu'o Neĝa fahi'uma, ebu Mose'a emeĝe mazao ri'inirote'e haĝaiĝa'e ĝihuni'uma.' ” 15 Kanisoro azaĝa nu'onu'o zamaĝano ehorinute'e azaĝa nidu'a Stefano ĝiane runirotene, ani iraĝa'e tuĝure viga heuĝa horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azaĝa zamao ĝoeriro

1 E'ano'o dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝani'a ĝadiniro, raena'a, “Zeĝe'a ĝae rana ti'ete'e ĝoe'a'e huga hehe?” 2 Stefano'a naenaeniro, raena'a, “Nego nabudi, eĝe'a ĝoerite'e egono'i! Agaĝa Boro Badi'aĝani'a vouĝafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neĝa 'izema onamogano. 3 Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ĝae haba zu nabugo mode iĝuno'i! Ebu eĝe'a iho'ite'e haba'a onamo'i!'

4 E'ano'o ane'a Kaledea azaĝa haba modadu, Harani neĝa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuĝunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo. 5 Rehano e'e madaĝano'e Badi'a ani haba tahiĝani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ĝoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ĝa zu ĝae marigo, ĝarugoo onaite'e azaĝani'a haba 'adi me'uma.' 6 Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ĝa marigo'e haba faĝano radi'uma, ebu muri maĝa ĝazaĝa (400) ĝutarote'e teige tuĝure haĝae'ena'a, gaui'uma, ebu tuĝuze sausauze ruzi'uma. 7 Ebu marigo tuĝutuĝuzirote'e azaĝa, zeĝe haĝai sau'a naeĝa, eĝe'a haĝai'uma. E'e ĝaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eĝe mazao kura'uma.

8 Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ḡoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a
ḡoere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iḡuri haḡao'i' rae reiro.
E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu uḡidu fare (8) meirotene, ahi'a rana
iḡuri haḡairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vouḡafe gaubanana aheu
fare (12). Ebu zeḡe mazaono'o Iuda azaḡani'a ḡehararo.
9 Iakobo ubuga duḡuru'e negoze Iosefa mazao ahiahi meiro 'ahine, Iosefa'e vaze
mazao seroniro, ebu hoitirote'e vazeḡani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ḡutarote'e
teige tuḡure vazeḡa haḡaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo, 10 ebu ani aduga
hididote'e zamaḡanono'o mae vaḡinido. Badi'a'a edeḡa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi
kiniḡa Farao'a Iosefa'e manoḡa rae horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a nidu'a zu ane
ḡau nidu'a ḡianoga veize Iosefa'e Izipi ḡihi'aḡano mae ohoniro.
11 Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azaḡa
ḡaboneze'a rirau ḡouriro. Aḡife Iakobo duḡuru zuni ogomuze'a hauḡiro. 12 Ebu Iakobo
ani, Izipi zamaḡano ogomu'e'e ra'ete'e igirotene, ubuga duḡuru tuḡuziro, ogomu nu
hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e ḡadaheḡa. 13 Ḡae aheuḡano tuḡuzirotene,
Iosefa'a negoḡa duḡuru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoḡa duḡuru'a
onairote'e hariḡa igiro. 14 Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize
ḡoere tuḡuriro. Negoḡa, nabuga nidu'a'e ḡae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o
fare (75). 15 E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea
rudaro. 16 Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitirote'e iduḡano
ḡuriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duḡuru mazaono'o Sekemu haba'ano moni
hina hoitirote'e haba'a.
17 Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e ḡoe'ani'a* huda'uma madaḡani'a hani-
tirotene, Isaraela azaḡa'e Izipi haba'ano ḡehararo. 18 U kini 'ahoga, Iosefa hariḡa aḡu'a
vazeḡani'a Izipi kiniḡa reiro. 19 Ani'e goro ḡoe'a sau'a ohonadu, aḡife duḡuru sausauze
ruziro, ebu 'Eneze guraḡa mae modo'i, zeḡe rudanoga veize!' rae tuḡutuḡuziro.
20 E'e zamaḡano Mose'a furerarо. Ani'e Badi'a ubumao ene manoḡa tauḡi. Ebu bato
uḡidu ani'e Mose ane moga neo ḡubuniro. 21 Mose ani enoneo ti modirotene, Farao
aboḡani'a horone madu, ane ubuga raena'a ḡubune borofiro. 22 Ebu Mose'e Izipi azaḡa
edeḡa nidu'a ma'ena'a borororaro, ebu inaraḡeta ḡoerido zu haḡaiḡa haḡaido.
23 Mose ani muriḡa ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azaḡa
ḡiazi' onamihi reiro. 24 Ane'a ḡiazi' onamirote'e zamaḡano, Izipi vazeḡa 'ahogani'a
Isaraela vazeḡa 'ahoga sausaune'enogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e
naeḡa haḡaihi radu Izipi vazeḡa mau runiro. 25 Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga
duḡuru'e ederi'uma, ani'e zeḡe danazoga veize Badi'a'a tuḡuneha. Rehano ze 'ouge
mene zamariro.
26 Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vazeḡa aheu'a utite'enogano horoziro. Ani
utize'a hauḡoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ḡa negoḡota sausautite'ohe?'
27 Rehano nabuga sausaune'ete'e vazeḡani'a Mose duine vaḡinadu 'ahige reiro,
raena'a, 'Ḡa'e iniu'a emeḡe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeḡano oho'iro? Ḡa'a mene
zuhi'afi'uma. 28 Ḡa'e ohoḡore Izipi vazeḡa mau runate'e teige eḡe zuni uḡuhihi ra'e
hehe?' 29 Mose'a ḡoere e'e igirotene, ani Midiana haba'a ferau onamiro, ebu ani gariḡa
rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga aheu reiro.
30 Muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) enogano Sinai maḡa uhiḡano haba boha'ano
butu'a duhuru radiu'ete'e zamaḡanono'o, tuḡure viga'a Mose mazao furerarо. 31 Mose
ani butu'a kode duhuru'enogano horonirotene, ''Omo'e nagini?' rae zamariro. Ani
fairu ḡianoga radu uhiḡa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro. 32 'E'e vouḡaḡo Badi'a.
Aberahamo, Isako, Iakobo duḡuru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro,
ebu ehamanoga zu mene idararo.
33 Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vaḡino'i, mazaḡa ḡae'a edau'ete'e haba'a'e
zaḡoḡa. 34 E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azaḡa sausauze'ete'e horozeha, zu
ḡaniḡanau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vaḡizoga veize ovaeha. Izidi ḡa'e
Izipi haba'a bare tuḡu'e onami'uma.'
35 Mose 'adi'e Isaraela azaḡani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazeḡa. 'Ḡa'e emeḡe
zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeḡano iniu'a oho'iro? Ḡa'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano
Mose ani'e Isaraela azaḡa zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vaḡizite'e veize Badi'a
ane'a tuḡuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamaḡano tuḡure viga'a Mose mazao
fureranadu, ḡoere e'e haro. 36 Ebu Mose ani Isaraela azaḡa Izipi haba'anono'o tutuze
vaḡiziro. E'e zamaḡano zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa haḡaido.
Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanaḡa ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri ḡae ḡazaḡa

* **7:17** A'e Isaraela azaḡa Izipi haba'ano ḡutarote'e teige tuḡure azaḡa haḡairote'eano'o Badi'a'a mae vaḡizi'uma reiro.

gaubanana (40) 'ouge haĝaido. 37 Mose 'ada'a Isaraela azaĝa 'ahige rae ziro, raena'a,
'Badi'a'a zae bo'aĝanono'o peroveta vazeĝa 'ahoga eĝe heuĝa tuĝuni'uma.' 38 Mose
ani haba boha'ano vouĝafe nu'onu'o zamaĝano radiro. Ebu vouĝafe zu tuĝure viga
nemaĝano edaunu. Ebu Sinai maĝano tuĝure viga'a Mose teite ĝoeradu, ĝabone ĝoe'a
haro, ebu emeĝe mazao zuni ri'iniro.
39 Rehano vouĝafe'e Mose ĝoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enadu,
zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro, 40 ebu Aroni nina'a, 'Emeĝe ibitofoga
veize badi'a nuĝo haĝaofo'i! Mose ani Izipi haba'anono'o tutufe vaĝifiro rehano, izidi
ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme aĝu'a.' 41 E'ano'o ze ĝuriro badi'aĝa boromakau
ubuga iraĝano haĝairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina haĝairote'e badi'aĝa
nigune'ena'a e'e matu'uĝa haĝairo. 42 E'ano'o Badi'a'a ĝaruni ziniro, ebu zeĝe'a mada,
bato zu buzuva mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Haĝai a'a'e peroveta azaĝani'a
buka zaĝoĝa zamaĝano tiro, raena'a,
'Isaraela azaĝa, za'e haba boha'ano
muri ĝae ĝazaĝa gaubanana (40)
eĝe, mene dibu'oniro zu ĝahunoniro.
43 Za'e badi'a 'ahoga, niĝa Moroko,
ane kuru neĝa taruhaĝa,
zu badi'a rae hune'ete'e
buzuvaĝa 'ahoga, niĝa Refani,
zae'a kurano hanoga radu
haĝairote'e badi'aĝa herate ragavinu.
E'ano'o za'e, eĝe'a Babulonia haba'a ro'ane,
haba faĝano tuĝuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)”
44 Stefano'a bare 'aune ĝoere'ena'a, “Vouĝafe'a haba boha'ano radiudote'e madaĝano,
zeĝe mazao'e Mose goro ĝoe'a ti'ete'e taruhaĝa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge
nouge horonirote'e ĝauĝa idane haĝairo. 45 Muri nu enogano vouĝafe'a moze mazao
taruha e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azaĝa haba 'adaono'o hegoze vaĝizadu,
Iosua'a vouĝafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diuĝadu, e'ea
ohoniro, onamo Davida'a fureraro. 46 Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a
umine'ena'a, vouĝafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'aĝani'a radi'uma neĝa ogoratihi
reiro. 47 Rehano e'e neĝa'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro.
48 Rehano Niĝa Hitaga Hune Badi'aĝani'e vaze'a haĝae'ete'e neĝano mene radi'uma.
E'e raena'a, peroveta vazeĝa 'ahogani'a 'ahige reiro.
49 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.
Adure'e eĝe ehoro haba'a,
zu raha'e eĝe oda ohone ti'ete'e haba'a.
E'ano'o za'e eĝe ne ogoronouga
mene idaĝa,
zu eĝe'a radi'uma haba'a
ogoronouga mene idaĝa.
50 Adure zu raha ĝauĝa nidu'a
eĝe 'evore hina haĝairo.' (Isaia 66:1-2)
51 Za'e teĝa riĝa azaĝa! Zamaze'e tuĝa zu Badi'a ĝoere mene egohu'ohe. Ebu Vine
Zaĝoĝa iĝaiĝa hezaho hau'ohe. Zae vouĝa'a haĝaidote'e haĝaiĝa, zae zuni haĝae'ohe.
52 Peroveta azaĝa bo'aĝano zae vouĝa'a mene sausaunidote'e vazeĝa 'ahoga 'e'e ga?
Vaze Duduĝani'a onaite'e hariĝa irina rae furenirote'e azaĝa zuni zeĝe'a zimi ruzido.
Ebu izidi za'e e'e vazeĝa onairotene, revo hanadu mau runiro. 53 Za'e Badi'a'a tuĝure
viga tuĝuzadu goro ĝoe'a meiro, rehano goro ĝoe'a a'a'e hezaho haro.”

Stefano hadi hina mau runiro

54 Stefano ĝoere igirote'e azaĝa'e zamaze ĝugize ruziro, ebu ani mazao ĝononeze
atitiro. 55 Rehano Stefano'e Vine Zaĝoĝani'a iriva'onadu, adure ĝohani ĝiane'egano,
Badi'a agaĝani'a borofe agaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga
horoniro. 56 Ebu Stefano'a raena'a, “Ĝiano'i! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu
Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe.”
57 E'e igirotene, ze 'evoreze hina teĝaze 'uiro, ebu huau borofe'ena'a, zeĝe nidu'a
ani u'a dure onamiro. 58 Ebu Ierusalema neĝanono'o ahase onamadu, hadi hina mau
sausauniro. Kota zamaĝano ĝuriro ĝoe'a Stefano rana ri'inirote'e azaĝani'e dabuaze
mae vaĝinadu, ene iziga 'ahoga, niĝa Saulo oda babaĝano tiro.
59 Zeĝe'a hadi hina mau'ete'e zamaĝano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro,
raena'a, “Zuhi'a Iesu, eĝe vine mae ĝihino'i!” 60 Ebu obenaĝa hina tuĝadu huaro, raena'a,

“Zuhi'a Boro! Zeĝe haĝai sau'a 'adi naeĝa zeĝe rana ago to'i!” Ani 'ouge reirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

1 Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ĝihiniro.

Ekalesia azaĝa sausauziro

Stefano'a rudarote'e madaĝano Ierusalema ekalesia azaĝa sausauze ruze'ete'e haĝaiĝani'a fureraro. E'ano'o zeĝe nidu'a zeĝe zeĝe edeĝano Iudea zu Samaria haba'a ferau onamiro, u apostolo azaĝa'e mene. 2 Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azaĝa nu'e Stefano ahiri mae ĝuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro. 3 E'e zamaĝano Saulo ani neĝaneĝa diuĝadu, ohoze roĝae ahase buzadu ĝu'ano ohozido, ebu ekalesia mae ĝuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

4 Ekalesia azaĝa, Ierusalema neĝanono'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ĝoere haramido. 5 Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari haramiro. 6 Vaze ĝuĝuvaĝani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi gigi'a haĝaiĝa haĝaoga horonirotene, zeĝe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro. 7 Mazaĝa vine sau'a sau'ani'a, zeĝe'a ragano reinute'e azaĝa ĝehaĝa mazaono'o ĝihau bagaĝa huau ĝaniĝanau'ena'a buaudo. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaĝa zu oda sau'a azaĝa ĝehaĝani'a manorido. 8 E'ano'o e'e neĝano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazeĝa, niĝa Simona

9 Vaze 'ahoga, niĝa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neĝano radiunu. Ani'e muri nu zamaĝano baidi zu naho gauĝa haĝaido, ebu Samaria azaĝa e'e horonirotene, zaguzagaudo. Ani ane'a bare “nihe boro” raena'a, niĝa mae ĝihinido. 10 Ebu Samaria azaĝa, zuhu'anono'o onamo boro ĝonaga nidu'a, ani ĝoere faifaine abito haunu, raena'a, “Vaze 'adi'e Badi'a gigi'ani'a rana radu gigi'aĝa furene'ohe. E'e badi'aĝa'e 'ĝihi'a' rae hune'ete'e.” reinu. 11 Ani amahi baidi zu naho gauĝa haĝaadu, vaze zaguzaguzinute'ea, ani ĝoere ego haunu. 12 Rehano Firifo'a Badi'a'a zuhi'azi'uma hariĝa manoĝa zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani ĝoere'e hube rae ĝihiniro, ebu ohoze zu roĝae, bapatizo meiro. 13 Ebu Simona ane zuni, e'e ĝoe'a mae ĝihinadu, bapatizo meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haĝaiĝa zu gigi'a haĝaiĝa boroboro haĝaoga horonidotene, zaguzagaudo.

14 Samaria azaĝani'a Badi'a ĝoere mae ĝihinirote'e hariĝa, apostolo azaĝani'a Ierusalema neĝano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaĝa u'a tuĝuziro. 15 Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaĝa veize kuraro, zeĝe'a Vine Zaĝoĝa mouga veize, 16 mazaĝa Vine Zaĝoĝani'e zeĝe zeĝe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niĝano bapatizo da'o meiro. 17 Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeĝe rana tirotene, ze'e Vine Zaĝoĝa meiro.

18 Simona ani, apostolo azaĝani'a 'evoreze vaze rana teadu, Vine Zaĝoĝa meirote'e horonirotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro, 19 raena'a, “Eĝe zuni gigi'a e'e eno'i! Eĝe 'evorehe vaze rana tite'eba, zeĝe Vine Zaĝoĝa mouga.”

20 Rehano Petero'a naenaenina'a, “Moniĝo'e ĝae teite rudau onamo'i! Ĝa Badi'a gigi'a'e moni hina hoitoga idaĝa rae zamare'e hehe? 21 Badi'a gau 'adi zamaĝano niĝo o'o'a, mazaĝa ĝa zamarone'e Badi'a ubumao mene duduĝa. 22 Zamaĝo ĝihunadu haĝai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguĝa zamaroneĝa zamaĝoo meirote'e, aĝutu modi'uma. 23 Mazaĝa eĝe'a horo'e'etene, ĝa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu haĝai sau'ani'a zamaĝo obone ti'ohe.” 24 Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, “Eĝe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ĝae'a rate'e ĝauĝani'a eĝe mazao mene fureranoga veize!”

25 Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeĝe ubumao haĝaidote'e haĝaiĝa rae fureniro, zu Zuhi'a Boro ĝoere haramiro. E'e enogano ze iĝunadu Samaria ne ĝehaĝano Badi'a hari manoĝa harame ragave'ena'a, Ierusalema neĝa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vazeĝa hidiro

26 Zuhi'a Boro tuĝure viga'a Firifo niro, raena'a, “Iĝunadu Ierusalema neĝanono'o Gaza neĝa ovoe'ete'e ibiĝa ĝuzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiĝa.” 27 E'ano'o ani iĝunadu e'e ibiĝano ovoirotene, Etiopia vazeĝa boro 'ahogani'a e'e ibiĝano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniĝa, Kanedake rae hune'ete'e veize gaue'ete'e vazeĝa zu oma arinute'e vazeĝa. Ani kuini moni nidu'a ĝianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalema neĝa itadu, 28 bare ovoirote'e zamaĝano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuĝa

zamaĝano ehoradu, peroveta vazeĝa, Isaia bukaĝa me'ode radiunu. 29 E'e zamaĝano
Vine Zaĝoĝani'a Firifo niro, raena'a, “Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ĝiriu onamo'i!”
30 E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vazeĝani'a Isaia bukaĝa me'ode'enoga
igiro. E'ano'o Firifo'a ĝadinena'a, “Ĝa'a me'ode'ete'e ĝoe'a huga'e, edeĝa hehe?” 31 Ane'a
naenaenina'a, “E hubehune mene idaĝa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma.” 'Ouge
radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.
32 Ane'a buka zaĝoĝa me'odirota'a'e 'ahi'e'e:
“Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e
mamoeĝa teige,
zu mamoe iguĝa vari'e'ete'e
vazeĝa 'evorao
sifu radiu'ete'e mamoeĝa
ubuga teige, mene ĝoeriro.
33 Ani'e niĝa mae ovoe'ena'a,
ĝuriro ĝoe'a hina kotaniro.
Iniu'a ane mariga hariĝa
rae fureni'uma?
Rae furenoga'e mene idaĝa,
mazaĝa ĝaboneĝa raha 'adaono'o
mae vaĝiniro 'ahine.” (Isaia 53:7-8)
34 Etiopia vazeĝani'a Firifo ĝadinena'a, “E ĝadimu'ohe. Peroveta vazeĝa'e ane'a bare,
ane hari ra'e ga, vaze 'ahoga hariĝa?” 35 E'ano'o Firifo ani, buka zaĝoĝa ĝoe'a, e'eano'o
ĝadaheni'ena'a, Iesu hari manoĝa ane veize rae fureniro.
36 Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazeĝani'a raena'a, “Ĝiano'i! Vu
'ahi'e'e. E bapatizohine idaĝa hehe?” [37 Ane'a naenaenina'a, “Ĝae'a zamaĝo nidu'a
hina Badi'a mazao fiine idaĝa.” Ebu Etiopia vazeĝani'a raena'a, “E, Iesu Keriso'e
Badi'a Ubuga rae, mae ĝihine'ohe.”] 38 Ebu ane'a raena'a, “Tena kiu tuo'i!” reiro.
Ebu anianine kiuono'o buanadu, vu zamaĝano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatizoniro.
39 Zeĝe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaĝoĝani'a Firifo zogone mae
vaĝiniro. E'ano'o Etiopia vazeĝa'e Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'uĝeta
bare onamiro.
40 U Firifo ani Azoto neĝano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neĝaneĝa
nidu'ao hari manoĝa haramido, onamo Kaisarea neĝano feuriro.

9

Saulo'a zamaĝa ĝihuniro

1 Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e
ĝihi'aĝa vaĝe onamadu, 2 uminiro, raena'a, “Damaseko neĝano Iuda azaĝa kuru neĝa
nidu'a veize so'a miriho'i! A'e Damaseko neĝano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e
azaĝa horozine, ohoze zu roĝae, oboze teadu Ierusalema neĝa tutuze onaoga veize.”
3 Ani Damaseko ibiĝano ne hanitirotene, adureono'o agaĝani'a ani rana tabara agara'
ovairo. 4 Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, “Saulo, Saulo! Ĝa
nougadu eĝe sausauhe ruhe'ohe?” 5 Saulo'a ĝadine'ena'a, “Zuhi'a Boro, ĝa iniu?” Ane'a
naenaenina'a, “E'e Iesu, ĝae'a sausauhe ruhe'ete'e vazeĝa. 6 Ĝa iĝuno'i, ebu Damaseko
neĝa onamo'i! Ĝae'a haĝai'uma gauĝa e'eabu'u ĝe'uma.”
7 Saulo teite onamirote'e azaĝa'e edau radiu'ena'a mene ĝoeriro, mazaĝa ze ago igiro
rehano, vazeĝa mene horoniro. 8 Saulo'e rahaono'o iĝunadu ubumaĝa ra'anirotemo,
ĝau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neĝa diuĝi'
onamiro. 9 Saulo'e mada uĝidu ehamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga
mene idararo.
10 Damaseko neĝano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niĝa'e Anania. Zuhi'a
Boro'a iĝuna teige ane mazao fureranadu ĝoreniro. “Anania!” Ane'a naenaenina'a,
“Zuhi'a Boro, e 'ada.” reiro. 11 Zuhi'a Boro'a nina'a, “Iĝunadu, ibi duduĝa ra'ete'e
ibiĝano onamo'i, ebu vaze niĝa Iuda, ane ne onamo'i! Ebu Taso vazeĝa 'ahoga, niĝa
Saulo, ani veize e'ea ĝadimano'i, mazaĝa ani Badi'a mazao kurau'ohe. 12 U Saulo ani
iĝunu'ete'e teige'ete'ea, eĝe'a vaze 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niĝa Anania.
Ani diuĝadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize.”
13 Anania'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro! Vaze ĝehaĝani'a ani hari me'odoga igiro.
Zu ane'a Ierusalema neĝano Badi'a mone azaĝa sausauzidote'e haĝaiĝa nidu'a igiro.
14 Ebu Damaseko neĝano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuĝunadu onaeha, ĝae ni rae
kurau'ete'e azaĝa nidu'a oboze touga veize.” 15 Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a, “Onamo'i!

Vaze 'adi'e gauhe haĝaoga veize eĝe'a mae tiro, Iuda mene azaĝa zu zeĝe kini azaĝa, zu
Isaraela azaĝa mazao eĝe ni rae furenoga veize. 16 Ebu eĝe ni u'ano aduga boro hidite'e
ihoni'uma."
17 E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuĝiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige
reiro, raena'a, "Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ĝae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e
Zuhi'aĝa, ane'a tuĝuhadu onaeha, ĝae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaĝoĝani'a ĝae
zamao iriva'oga veize. 18 Ebu ĝozone eĝoĝa heuĝani'a ubumaĝa 'uirote'e'a tabara fitire
buaro, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iĝunadu bapatizo meiro, 19 ebu ogomu nu
anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neĝano Keriso harame ĝadaheniro

Saulo ani Damaseko neĝano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro. 20 Ebu
zogone Iuda azaĝa kuru neĝa neĝa onamadu, "Iesu'e Badi'a Ubuga" rae haramiro.
21 Iuda azaĝani'a e'e igirotene, zeĝe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, "Vaze 'adi'e
Ierusalema neĝano Iesu ni rae kurau'ete'e azaĝa sausauzirote'e vazeĝa. 'Adao zuni
e'e azaĝa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vaĝe tutuze onamoga radu onaeha."
22 Rehano Saulo ani inare hune'ena'a harame onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae
doĝo'anirotene, Iuda azaĝa, Damaseko neĝano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.
23 Mada ĝehaĝa hauĝirote'e enogano, Iuda azaĝa'e Saulo matihi radu neneĝaniro,
24 rehano Saulo ani ederiro. Iuda azaĝa'e ohere zu madai Damaseko ĝabi'a ibihetaĝano
Saulo matihi radu ganato haunu. 25 Rehano ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu,
fora'a boro zamaĝano ohonadu, ne ĝabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ierusalema neĝano haramiro

26 Ebu Saulo ani Ierusalema neĝa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auĝihi
reiro, rehano zeĝe nidu'a Saulo rihoniro, mazaĝa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a,
rae zamariro. 27 Rehano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azaĝa vaĝe tutune
onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiĝano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a
ĝorenirote'e zu, Damaseko neĝano Iesu niĝano inare haramirote'e, me'odo ziniro. 28 E'e
enogano, Saulo ani apostolo azaĝa teite Ierusalema neĝano re'ore'e oname onainu,
zu Zuhi'a Boro niĝano inare haraminu. 29 Ebu Saulo ani Iuda azaĝa, Giriki ĝoe'ano
ĝoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiĝa vaĝiro. 30 Rehano Zuhi'a Boro
mone azaĝani'a e'e ederirotene, Kaisarea neĝa tutune ovoiro, ebu Taso neĝano tuĝuniro.
31 Ebu Iudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamaĝano ekalesia
azaĝani'e uniho manoĝa madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zaĝoĝa
zuni danaze'ena'a nabudize'a ĝeharu onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

32 U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niĝa Lidao Zuhi'a Boro mone
azaĝa ĝiazi' onamiro. 33 Ebu vaze 'ahoga, niĝa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu,
ebu muri fu'o zu uĝidu fare (8) baze da'o radiunu. 34 Ebu Petero'a nina'a, "Ainea,
Iesu Keriso'a fai'e'ohe. Iĝuno'i, ebu evaneĝo hego'i!" Ebu ani zogone iĝuniro. 35 Ebu
Lida neĝa zu Saroni haba'a azaĝa nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirotene, zamaze
ĝihunadu Zuhi'a Boro mazao fiiro.

Petero'a Tabita runeono'o ĝaboniro

36 U Iopa neĝano'e roĝae 'ahoga, niĝa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone
roĝaeĝa 'ahoga. Tabita'e Heberu ĝoe'a, u Giriki ĝoe'ano'e Doreka*. Ani'e iĝaiĝa haĝai
manoĝa haĝaido, zu ĝauze o'o'a azaĝa danazido. 37 Petero'a Lida neĝano radiunute'e
zamaĝano Tabita ani uginadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neĝano bazune
tiro.
38 U Lida neĝa'e Iopa neĝa uhiĝano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa
neĝano radiu'ete'e igirotene, vaze aheu ane vaĝe tuĝuziro. Ebu ze Petero uminiro
raena'a, "Ĝa emeĝe teite ĝarihe aro'i!" 39 Ebu Petero ani zeĝe teite onamiro. Ebu
feurirotene, hitaga neĝa tutune itiro. E'ea ĝozoba nidu'a Petero edau varahiro, ebu
niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiĝa ihoniro. A'e Doreka'a ĝabogano turino
zinirote'e.
40 Ebu Petero ani zeĝe nidu'a tuĝuze buziro, ebu obenaĝa hina tuĝadu, Badi'a mazao
kuraro. Ebu rune roĝaeĝa moneni ĝianadu niro, raena'a, "Tabita, iĝuno'i!" Ebu ani
ubumaĝa ra'aro, ebu Petero horonadu, iĝune ehoriro. 41 Petero'a Tabita 'evo'ano madu
mae ĝihine ohoniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaĝa zu ĝozoba nidu'a huze
diuĝiro. Ebu Tabita'a ĝabodate'e ihoziro.

---

* **9:36** E'e huga'e "dia".

42 E'e hariğa'e Iopa neğa azağa nidu'a igiro, ebu vaze ğehağani'a Zuhi'a Boro mazao
fiiro. 43 Ebu Petero ani Iopa neğano mada nu radiunu. Ani'e vaze 'ahoga, niğa Simona
teite radiunu. Ani gau'e boromakau ogağa ğuhadu faininu.

10

Korunelio'a Petero huniro

1 Vaze 'ahoga niğa Korunelio'a Kaisarea neğano radiunu. Ani'e Itali uti azağa rae
huze'ete'e ibito ziniro.* 2 Ani zu ane neo radiu'ete'e azağa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e
zu gubane'ete'e azağa. Ani'e Iuda azağa, tohe'a fereze'ete'e azağa borofe danazido, ebu
iğaiğa Badi'a mazao kuraudo. 3 Ğorava 'ahogano mada uğidu (3 koroko) zamağano,
iğunu'ete'e teigiro. E'e zamağano Badi'a tuğure viga'a ane mazao furera' ovaroga
faifaine horoniro. Ebu tuğure viga'a, "Korunelio!" rae huniro. 4 Korunelio ani
ğiğarone'ena'a, ğiane runiro. Ebu ğadimaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ğa nouge'ohe?"

Aneru'a naenaenina'a, "Ğa kuru zu ğahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe.
5 Izidi 'ada vaze nu Iopa neğano tuğuzo'i, vaze 'ahoga niğa Simona zamahanoga veize.
Niğa 'ahoga'e Petero rae hune'ohe. 6 Ani'e vaze 'ahoga, niğa Simona, e'e neo radiu'ohe.
Simona'e boromakau ogağa ğuhadu faine'ete'e vazeğa. Ani ne'e davara genağano."

7 Ani ğorenirote'e aneruğa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuğure vazeğa aheu
zu ane uti vazeğa 'ahoga ane tuğure hağae'ete'e huze onairo. Uti vazeğa a'a'e Badi'a
zamare'ete'e vazeğa. 8 Korunelio ani, ane mazao furerarote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa
neğano tuğuziro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

9 Ze oname iraradu madai mone reirotene, Korunelio'a tuğuzirote'e azağa'e Iopa neğa
hanitiro. E'e zamağano Petero ani, kuranoga rae ne binuğa sebağa itiro.† 10 Ebu
kurau'enogano vinininro 'ahine, ogatihi reiro. Ebu vaze'a ogomu 'ize ruhine'ete'e
zamağano, Petero ani iğunu'ete'e teigiro. 11 E'e zamağano adure'a bohatanoga horoniro,
ebu dabua rafağa boro bagağa heuğani'e ariğa ğazağano obonadu raha none ovoe
dabane'enoga horoniro. 12 E'e ragano'e odağa ğazağa maniğa nunu nidu'a, dare'ete'e
avazo heuğa nunu, zu adure niniğa nunu ğehağa horoniro. 13 Ebu ago 'ahoga igiro,
raena'a, "Petero, iğuno'i! E'e manadu ano'i!" 14 Rehano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a
Boro, a mene hune zu idağa. E'e Iuda azağa goro ğoe'a zamağano mene dehegă ga sau'a
rae hune'ete'e bonariğa'e mene au onaido." 15 Bare hena ago igiro, raena'a, "Badi'a'a
dehenate'e bonariğa'e mene dehegă rae ago ro'i!" 16 E'e hağaiğani'e ğae uğidu fureraro.
E'e ğarugano dabua rafağa'e zogone adure ğoha bare itiro.

17 Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamağano, Korune-
lio'a tuğuzirote'e azağani'e Simona ne vağe'ena'a, ibihetağano edaro. 18 Ze huau
ğadimu'ena'a, "Vaze niğa Simona, niğa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e
hehe?" 19 Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine
Zağoğani'a Petero niro, raena'a, "Ğiano'i, Simona! Vaze uğidu'a ğa vağe'ohe. 20 Iğunadu
ne zamağa diuği' ovoro'i! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeğe teite onamo'i, mazağa
eğe'a tuğuzeha."

21 Petero ani ovoadu, vaze uğidu ziro, raena'a, "Zae'a vağe'ete'e vazeğa'e eğe. Za
nougadu onaeha?" 22 Zeğe'a naenaenina'a, "Eme'e vaze 'ahoga, niğa Korunelio, ane'a
tuğufadu onaeha. Ani'e Itali uti azağa ibito zini'ete'e vazeğa. Ani vaze duduğa zu Badi'a
gubane'ete'e vazeğa. Iuda azağa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuğure viga zağoğani'a
Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niğa Petero, ani ğae ne zamahu aro'i, ane'a nouge
reite'e igifine.' " 23 E'ano'o Petero ani vaze uğidu ne zamağano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirotene, Petero'e zeğe teite iğuniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azağa nu zuni
Iopa neğanono'o ane teite onamiro. 24 Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ğorava
moneo Kaisarea neğano feuriro. U Korunelio ani, nabuga zu ane vaze manoğa manoğa
huze nu'ozadu, guhiu radiunu. 25 Petero'a Korunelio neo diuğirotene, Korunelio ani
Petero teite hidadu, Petero odağa babağano ğuğure'ena'a matu'o haro. 26 Rehano
Petero'e "Korunelio, iğuno'i!" raena'a, ani mae ğihiniro, ebu raena'a, "Eğe zu vaze
tauği."

27 Petero ani Korunelio teite ğoere'ena'a ne zamağa diuğiro, ebu vaze ğehağani'a
nu'oranoga horoziro. 28 Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azağa goro edeğa.
Eme'e Iuda mene azağa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga

* **10:1** Ani uti azağa mağa tiba (100) ibito ziniro. † **10:9** Zeğe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebağa hağaido.

hune'ena'a, mene deheg̃a ga sau'a rae mene re'uma.' 29 E'ano'o g̃ae'a g̃oere tug̃uratene,
mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e g̃adimu'ohe. Nouga 'ahine huheha?"
30 Korunelio'a naenaenina'a, "Mada g̃azag̃a modate'ea, g̃orava mone mada ug̃idu
zamag̃ano (3 koroko) e'e nehe zamag̃ano kuraunu. E'e zamag̃ano vaze 'ahogani'a eg̃e
zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavazahoga. 31 Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e g̃ae
kuru iginu zu g̃ahugoneg̃o horoninu. 32 'Ougadu vaze nu Iopa neg̃ano tuguzo'i, ebu
vaze 'ahoga, nig̃a Simona zamahano'i! Nig̃a 'ahoga'e Petero. Ani'e vaze 'ahoga, nig̃a
Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogag̃a g̃uhadu faine'ete'e vazeg̃a. Ani
ne'e davara genag̃ano.' 33 E'ano'o e g̃arihe fase g̃ae veize g̃oere tug̃ureha, ebu g̃ae'a
onaata'a'e manog̃a taug̃i. E'ano'o emeg̃e nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha,
Zuhi'a Boro'a g̃anirote'e g̃oe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azag̃a Badi'a hari manog̃a igiro

34 Ebu Petero ani g̃oere g̃adaheniro, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e
Iuda azag̃a da'o mene mae g̃ihize'e rehano, vaze nidu'a hune mae g̃ihize'ohe. 35 Haba'a
haba'a nidu'a zamag̃ano Badi'a gubane'ete'e zu hag̃ai dudug̃a hag̃ae'ete'e azag̃a'e
Badi'a'a mae g̃ihize'ohe. 36 Zae edeg̃a, Badi'a'a Isaraela azag̃a mazao hari manog̃a
tug̃urirota'a'e. A'e Iesu Keriso-ono'o zama rog̃eg̃a me'uma harig̃a. Ani'e vaze nidu'a
Zuhi'a Boro. 37 Za edeg̃a, ibite Ioane Babatiso'a harame'ena'a, 'Babatiso mo'i!' reiro,
zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamag̃ano, nagini'a
furerarota'a'e. 38 Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neg̃a vazeg̃a, Vine Zag̃og̃a zu gigi'a haro.
Ebu ani ragave'ena'a, gau manog̃a hag̃ao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azag̃a
nidu'a faizido, mazag̃a Badi'a'e ane teite radiunu.
39 Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamag̃ano, zu Ierusalema neg̃ano hag̃aidote'e
hag̃aig̃a nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro. 40 Rehano ani'e
Badi'a'a mada ug̃idu zamag̃ano bare g̃aboniro. Ebu vaze'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a
zeg̃e mazao fureno ziniro. 41 Vaze nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emeg̃e zu Badi'a'a
ohotirote'e azag̃ani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare g̃abode ig̃unirote'e enogano eme'e
ane teite ogau tiburaro. 42 Ebu Iesu'a tug̃ufiro, vazevaze mazao haramoga. 'Iesu'e,
g̃abone zu rune azag̃a kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'i!' reiro. 43 Ebu
peroveta azag̃a nidu'a'a harig̃a 'ahige rae furene'ohe. Iesu Keriso mazao fiine, e'e azag̃a
nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeg̃e sau'a ag̃utu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azag̃a Vine Zag̃og̃a ziniro

44 Petero'a 'ize g̃oere e'e harame radiunute'ea, g̃oere igi radiunute'e azag̃a nidu'a
mazao Vine Zag̃og̃ani'a ovairo. 45 U e'e zamag̃ano Iuda azag̃a, Iesu mazao fie'ete'e'a
Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana ig̃uri hag̃airote'e azag̃a. Zeg̃e'a, Iuda
mene azag̃a mazao zuni Badi'a'a Vine Zag̃og̃a ovoe be'unadu, iriva'ozoga horonirotene,
zaguzagaro, 46 mazag̃a Iuda mene azag̃ani'a g̃oere 'ahoga 'ahoga hina g̃oere'enoga zu
Badi'a nigune'enoga igiro 'ahine.‡
E'e horonirotene, Petero'a raena'a, 47 "Badi'a'a zeg̃e mazao zuni Vine Zag̃og̃a
tug̃uneha, emeg̃e mazao tug̃unirote'e teige. E'ano'o eg̃e'a zamare'etene, 'adi dug̃uru'e
ig̃u'a o'o'a rehano bapatizo mouga idag̃a." 48 E'ano'o Petero'a Korunelio dug̃uru ziro,
raena'a, "Iesu Keriso nig̃ano bapatizo mo'i!" Ebu e'e enogano zeg̃e'a Petero uminiro,
zeg̃e teite mada nu radoga veize.

11

*Petero'a Ierusalema ekalesia azag̃a mazao Badi'a'a Iuda mene azag̃a veize nagini
hag̃airote'e rae fureniro*

1 Iudea haba'a nidu'a zamag̃ano, apostolo azag̃a zu Zuhi'a Boro mone azag̃ani'a, Iuda
mene azag̃a zuni Badi'a g̃oere mae g̃ihinirote'e igiro. 2 E'ano'o Petero'a Ierusalema neg̃a
itirotene, ahirize ig̃urizeta azag̃a Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro, 3 raena'a, "G̃a'e
Iuda mene azag̃a ne onamadu, zeg̃e teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana ig̃uri o'o'a
azag̃a."
4 Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a dog̃o'ani rae fureno ziniro, raena'a, 5 "E'e
Iopa neg̃ano radadu, kurau'egano, ig̃unu'ete'e teigiro, ebu dabua rafag̃a boro heug̃a
arig̃a g̃azag̃ano obonadu adureono'o ovoe dabaniro, ebu eg̃e uhig̃ano re' ovairote'e
horoniro. 6 Eg̃e'a faine g̃ianirotene, rahao odag̃a g̃azag̃a manig̃a nunu, agire manig̃a,

‡ **10:46** Iuda azag̃a ze 'ane ahiri rana ig̃uri o'o'a azag̃a'e Badi'a'a mene mae g̃ihizi'uma rae zamariro. Iuda azag̃a'e
ahirize rana ig̃urizeta, u Iuda mene azag̃a'e ig̃urize o'o'a.

dare'ete'e avazoga heuga zu adure niniga nunu gehaga horoniro. A'e emege, Iuda azagani'a mene au'ete'e bonariga.
7 Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Petero, iguno'i! Manadu ano'i!' 8 Ebu ege'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaga! E'e Iuda azaga goro goe'a zamagano mene dehega ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariga ege hebeo mene au onaido.' 9 Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariga'e ufire rae ago ro'i!' 10 E'e hagaigani'e gae ugidu fureraro. E'e garugano bone dabua rafaga zu e'e rana tirote'e gauga nidu'a adure goha bare mae itiro.
11 'Ougirote'e zamagano Kaisarea neganono'o tuguzirote'e vazega ugidu'a ege'a radirote'e negano feuri' onairo. 12 Ebu Vine Zagogani'a ihina'a, 'Zege teite onamo'i! Ze'e Iuda mene azaga rehano, ago zamare 'ada'ado'i!' Ebu Zuhi'a Boro mone azaga fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a gatihena'a, Kaisarea nega ovoiro. Ebu eme'e ege veize goere tugurirote'e vazega neo feuradu diugiro. 13 Ebu e'e vazegani'a ane neo tugure viga'a nouge nouge furerarote'e hariga rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa negano vaze nu tuguzo'i, ebu vaze 'ahoga niga Simona zamahano'i! Niga 'ahoga'e Petero. 14 Ani'e hari 'ahoga rae fureno zini'uma, ebu gae zu gae neo radiu'ete'e azaga nidu'a'e e'e egadu gabone hidi'uma.'
15 Ebu ege'a goere gadahirotene, Vine Zagogani'a zege vage ovairo, ibite emege vage ovairote'e teige. 16 E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e goe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatiso'e vu hina bapatizoziro, u za'e Vine Zagoga hina bapatizozi'uma.' 17 Ebu emege'a Zuhi'a Iesu Keriso mazao fiirote'e madagano Badi'a'a gahunone rifirote'e teige, Iuda mene azaga zuni gahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a hagai 'uoga mene hune idaga." 18 Zege'a e'e igirotene, mene bare goeriro, rehano Badi'a nigune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaga zuni Badi'a'a zamazadu, gabone tugutugu mouga veize zamaze sau'anono'o gihuziro."

Antioka ekalesia

19 U Stefano marote'e madaganono'o Iesu mazao fie'ete'e azaga mazao agire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalema negano'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuga, zu Suria haba'ano Antioka nega onamiro. Ze'e Iuda azaga mazao da'o hari manoga harame'ena'a feraro. 20 Rehano Kupro zu Kurene azaga nu'a Antioka nega onamadu, Giriki azaga mazao zuni Zuhi'a Boro Iesu hariga haramiro. 21 Ebu Badi'a gigi'ani'a zege ranao radiunu 'ahine, vaze gehagani'a haramoze mae gihinadu Iesu mazao fiiro, ebu Zuhi'a Boro mone reiro.
22 E'e hariga Ierusalema ekalesia azagani'a igiro. Ebu vaze 'ahoga niga Banabasi tugune onamiro, Antioka nega. 23 Ani Antioka negano feurirotene, Badi'a'a gahunone manoga zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zege nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro mazao fie gigaru rado'i!" 24 Mazaga Banabasi'e vaze manoga zu Vine Zagogani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuhi'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazega. 'Ougadu vaze gehaga bagagani'a Zuhi'a Boro moneo reiro.
25 E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vagoga radu Taso nega onamiro. 26 Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka nega bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiaga azaga teite nu'oranadu, vaze gehaga bagaga ihozido. Ebu Antioka negano bu'u, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze gadaheziro.
27 'Ouginute'e zamagano, peroveta azaga nu'a Ierusalema negano'o Antioka nega ovairo. 28 E'e zamagano vaze 'ahoga niga Agabo'a, nu'onu'o zamagano iguniro. Ebu Vine Zagogani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamagano zahara boro'a furera'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'aga reirote'e madagano fureraro. 29 E'ano'o Antioka negano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhi'a Boro mone azaga veize tuguri'uma reiro. 30 Ze nu'one haugirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalema ekalesia boroboro veize odohe itiro.

12

Iakobo'e runediro, u Petero'e gu'ano ohoniro

1 'Ouge hagairote'e zamagano, kini Heroda Agripa'a* tuguzadu, Ierusalema ekalesia azaga nu sausauzoga rae oboze tiro. 2 Ebu ane'a tuguzadu, Ioane negoga, niga Iakobo, diribi hina mau runiro. 3 'Ougirote'e moneo Iuda azagani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuga Au'ete'e Muiga madagano 'ougiro. 4 Petero obone teadu gu'ano ohoniro, ebu uti azaga 'evorao tiro. Uti

* **12:1** Heroda Agripa-'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane agi. Heroda I-'e Mataio 2:1 zamagano.

azaga, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vaze gazaga gazagani'a mada 'aune 'aune gadine gauido. Heroda ani ura'e, Igine Mode'ete'e Muiga garuganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

5 E'ano'o Petero'e gu'ano ohone modiro. U ekalesia azagani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero gu'a neganono'o mae buniro

6 Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriga aheu hina batunadu uti azaga aheu bo'agano baze radiunu, ebu uti azaga aheu 'ahoga'e gu'a nega ibihetagano edau radiro. 7 E'e zamagano Zuhi'a Boro tugure viga'a tabara fureraro, ebu gu'a nega zamaga'e agararo. Aneru ani, Petero rebega moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Garihe iguno'i!" 'Ouge reirotene, auri adirigani'a 'evo'anono'o butau buaro. 8 Ebu tugure viga'a nina'a, "Kiba'igo rinedo'i, ebu tamakago hagao'i!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogoto dabuaga vidanadu, ege hegote aro'i!"

9 Petero ani, tugure viga hegote buaro, rehano e'e zamagano tugure viga'a hagairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane igunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu. 10 Ze'e, uti azagani'a giane edau'ete'e haba'a aheu vitiniro, ebu enona auri ibihetagano feuri' onairotene, e'e ibihetaga zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene faga oname'enogano, tugure viga'a tabara muhiniro.

11 E'eabu'u Petero ani, zamaga bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tugure viga tuguneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azagani'a togahirote'e hagaiga sau'anono'o mae vagiheha."

12 E'uge ederirotene, Petero ani Ioane vi'a, niga Maria ne onamiro. Ioane niga 'ahoga'e Mareko. Vaze gehaga'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu. 13 Petero'a enone ibihetagano toketokerirotene, tugure rogaega, niga Roda'a gianoga rae onamiro. 14 Ani Petero ago iraga igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diugiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe." 15 Rehano zege'a nina'a, "Ga baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zege'a raena'a, "A'e Petero ane tugure viga'a gaogi." reiro.

16 Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zege'a igunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro. 17 Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'i!" reiro, ebu Zuhi'a Boro'a nouge nouge gu'a neganono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhi'a Boro mone azaga ihozo'i!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

18 Irarirotene, gu'a nega gadine'ete'e azagani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iguniro. 19 Heroda Agripa ani, uti azaga tuguzadu Petero faifaine vagiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azaga gadigadiziro. Ebu gadi azaga'e zimi ruzoga veize tuguziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o igunadu, Kaisarea nega ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

20 Heroda Agripa'e Turo zu Sidono nega azaga mazao magune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono nega azaga'e tiburanadu, Heroda giani' onamiro. Ze'e Heroda tugure vazega boro, niga Balasto teite vazetadu, Heroda teite uniho manoga mouga rae umidiro, mazaga ze'e Heroda'a giane'ete'e haba'anono'o ogomuze igaiga meido 'ahine. 21 Heroda giani'uma madaga meirotene, ani kini dabuaga hagaadu kini ehoro haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azaga mazao haramiro. 22 E'e igirotene, e'e azagani'a gihau bagaga goeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a goere'ohe, mene vaze'a." 23 'Ougirotene, Zuhi'a Boro tugure viga'a zogone Heroda runediro, mazaga ani'e vazevaze'a ane nigunirotene, ani ane'a bare niguniro, u Badi'a huga'e mene niguniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

24 U Badi'a goere'e bororu onaminu, ebu vaze gehagani'a egadu mae gihiniro.

25 Banabasi zu Saulo'e ekalesia azaga moni zini' onamirote'e gauga haugirotene, Ierusalema negano'o bariro. Tahi'a 'ahoga niga Ioane zu zamahu Antioka nega ovoiro. Ani niga 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoga harame ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

1 Antioka ekalesiaga zamagano'e peroveta azaga zu ihore azaga 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niga 'ahoga'e Nigera, ebu Kurene vazega, niga Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazega, ebu Saulo. 2 Mada 'ahogano ze ogomu moneo zagozage'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamagano Vine Zagogani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e ege gau veize meirobobo, ege veize avo

ohozo'i!" 3 E'ano'o ze zaĝozaĝiro zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo
rana teadu kuraro, ebu tuĝuze onamiro.

Paulo'a ibite harame ragavirote'e

Kupro 'umuĝano haramiro

4 Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zaĝoĝani'a tuĝuze'ena'a, Seleukia toĝatoĝaĝa ovoiro,
ebu e'eano'o ĝasi hina Kupro 'umuĝa ruhau fariro. 5 Ebu Salami neĝano feurirotene,
Iuda azaĝa kuru neĝa neĝa diuĝadu Badi'a ĝoere haramiro. Ioane, niĝa 'ahoga'e Mareko
zuni e'ea, zeĝe danazoga veize ĝatiziro.

6 Ze e'e 'umuĝa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafo neĝano feuriro. Ebu Iuda vazeĝa
'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ĝuriro peroveta vazeĝa, niĝa Bari-Iesu*. 7 Ani e'e
'umuĝa gavanaĝa teite vazetite radiunu. Gavana vazeĝa niĝa'e Seregio Paulo. Ani
vadiga manoĝa, faifairu zamare'ete'e vazeĝa. Ani Badi'a ĝoere igihi reiro. E'ano'o
vaze tuĝunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

8 Rehano nabone vazeĝa e'e, niĝa 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki ĝoe'a. Ĝoere e'e
huga'e nabone. Ane'a zeĝe ĝoere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao
mene fioga veize ĝunuĝununiro. 9 U Saulo, niĝa 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zaĝoĝani'a
iriva'onadu, Eluma ĝiane runiro, ebu raena'a, 10 "Ĝa'e Satani ubuga. Haĝai duduĝa
nidu'a agireni'ete'e vazeĝa. Ĝuriro zu so'oso'o haĝaiĝani'a ĝae zama iri'avonoga. Ebu
Zuhi'a Boro ibi duduĝa ĝunuĝunune'ete'e haĝaiĝa mene mode'ohe. 11 Ĝiano'i! Zuhi'a
Boro gigi'a'a ĝae rana raha. Ĝa'e ubumaĝo'a kura'uma, ebu mada nu agaĝa horonoga
mene idara'uma."

Ebu ĝoze zu uzabo'a ubumaĝa zogone 'uiro, ebu tufatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize
vaze vaĝiro. 12 Ebu gavana vazeĝa'e furerarote'e haĝaiĝa horonirotene, Iesu mazao fiiro.
Zu Zuhi'a Boro haĝai ederadu, zaguzagaro.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neĝano haramiro

13 Paulo zu ane teite onamirote'e azaĝa'e Pafo neĝanono'o iĝunadu, Pamufulia
haba'ano Perega neĝa ĝasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duĝuru
muhizadu, Ierusalema neĝa bare onamiro. 14 Ze'e Perega neĝanono'o onamo, Pisidia
haba'ano Antioka neĝano feuriro. Ebu Bana Madaĝa madaĝano, Paulo zu Banabasi'a
Iuda azaĝa kuru neĝa diuĝadu ehoriro. 15 Ebu goro ĝoe'a zu peroveta azaĝa ĝoere
me'odirote'e enogano, Iuda azaĝa kuru neĝa ĝiane'ete'e azaĝani'a, Paulo duĝuru veize
ĝoere tuĝuriro. "Negofe duĝuru, za emeĝe veize inara ĝoe'a e'e ro'idene, haramine
idaĝa hehe?"

16 Paulo ani iĝunadu 'evo'a mae ĝihiniro, zeĝe'a ĝoe'a ego hanoga veize. Ebu ĝoe'a
ĝadaheniro, raena'a, "Isaraela azaĝa, zu Iuda mene azaĝa Badi'a gubane'ete'e, ego'i!
17 Isaraela azaĝa Badi'a'a, aĝife duĝuru meiro, ebu zeĝe'a Izipi haba'ano radiunute'ea,
Badi'a'a danaze'ena'a ĝehararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi
haba'anono'o tutuze buziro. 18 Ebu muri ĝae ĝazaĝa gaubanana (40) haba boha'ano
onamirote'e zamaĝano, ze'e Badi'a ĝoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene
muhiziro. 19 Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azaĝa'e, Badi'a'a zimi hauĝadu,
habaze'e Isaraela azaĝa ziniro. 20 Muri maĝa ĝazaĝa zu ĝae fu'o gaubanana (450)
zamaĝano, 'ouge haĝainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Isaraela azaĝa bo'aĝanono'o Isaraela azaĝa ibito zini'uma azaĝa
tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge haĝae onamo peroveta vazeĝa Samuela'a furerarо.
21 E'ebu'u Isaraela azaĝa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga uratiro. E'ano'o Badi'a'a Saulo
ohoniro. Ani'e Kisa ubuga, Beniamini iduhu vazeĝa. Ani, muri ĝae ĝazaĝa gaubanana
(40) Isaraela azaĝa ibito ziniro. 22 Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gauĝanono'o mae
vaĝinadu, Davida madu kini iĝu'ano ohoniro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga
Davida'e, eĝe zama'a urato hau'ete'e vazeĝa. Ani'e eĝe'a urate'ete'e gauĝa nidu'a
haĝai'uma.' reiro.

23 Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibiĝano, Davida mariganono'o vaze ĝabozi'uma
vazeĝa fureno ziniro, ebu ani Isaraela azaĝa mazao tuĝuniro. Niĝa'e Iesu. 24 Ani
'izema onaogano, Ioane Babatiso'a Isaraela azaĝa nidu'a mazao haramiro, raena'a,
"Sau'anono'o ĝihuradu, bapatizo mo'i!" reiro. 25 Ioane'a ane gau hauĝe'enogano 'ahige
reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazeĝa'e ariga
onae'ohe. E'e ane tuĝure vazeĝa radu, tamakaĝa miniĝa fuhi'o hanoga zu mene idaĝa.
Ani ni'e eĝe ni vitinoga.' "

26 Ebu hena Paulo'a 'aune ĝoere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azaĝa,
ebu Iuda mene azaĝa, Badi'a gubane'ete'e! Emeĝe veize, Badi'a ani, vaze ĝabozi'uma

* **13:6** Bari-Iesu, ĝoere e'e huga'e Iesu ubuga.

ḡoe'a tuḡuriro. 27 Ierusalema azaḡa zu zeḡe ibito zini'ete'e azaḡa, ze'e Iesu'e Keriso rae
mene zamarinu, zu Bana Madaḡa Madaḡa nidu'a, peroveta azaḡa ḡoere me'odidote'e, e'e
huga'e mene ederinu. Rehano zeḡe'a Iesu kotanadu runeo tuḡunirotene, e'e ḡoe'a haḡae
huniro. 28 Ze'e Iesu runeo tuḡunite'e mazaḡa mene horoniro rehano, satauroneadu
rudanoga veize Pirato uminiro.
29 Ebu buka zaḡoḡano tirote'e ḡoe'a nidu'a ane mazao haḡae hauḡirotene, satau-
roono'o mae bunadu, idu zamaḡano tiro. 30 Rehano Badi'a'a runeono'o bare ḡaboniro.
31 Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalema neḡa itirote'e azaḡa
mazao mada ḡehaḡa zamaḡano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azaḡa mazao e'e
hariḡa me'ode furene'ohe.
32 Eme izidi, 'ada hari manoḡa rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouḡafe mazao rae
tirote'e ḡoe'a'e, 33 vouḡafe mariga emeḡe mazao ane'a haḡae huneha. E'e haḡaiḡa'e
Iesu runeono'o bare ḡaboniro. 'Adi'e Salamo aheuḡa (second) zamaḡano Iesu hariḡa
tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ḡa'e eḡe Ubude. Izidi e'e, ḡa Mogo raha.' (Salamo 2:7)
34 Badi'a'a Iesu runeono'o bare ḡaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e
haḡaiḡa'e buka zaḡoḡano 'ahige touga.
Badi'a'a raena'a,
'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e
ḡahugoneḡa manoḡa zae zini'uma.
E'e ḡahugoneḡa'e zaḡoḡa,
zu e'e ḡoe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)
35 Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.
Davida'a Badi'a nina'a,
'Ḡa'e, ḡae Vaze Zaḡoḡa ahi'ani'a
ruhuranoga veize
iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)
36 Ḡoere 'adi'e Davida hariḡa mene tiro, mazaḡa Davida ani'e, ane radone madaḡano
Badi'a ura gauḡa haḡae hauḡirotene, rudaro. Ebu ane zuni vouḡaḡa idu haba'ano
ḡuriro, ebu ahi'a'e ruhuraro. 37 U Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vazeḡa'e 'ahi'a
mene ruhuraro.
38 E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'i! Eme'e, Badi'a'a zae haḡai sau'a aḡutu modi'uma
ḡoe'a'e, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o zae mazao harame'ohe. 39 Mose goro ḡoe'a
haḡae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubumao duduḡa rouga mene idararo, mazaḡa vaze
haḡai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze haḡaiḡa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao
fiine, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o Badi'a'a aḡutu modadu, e'e sau'aḡanono'o mae
vaḡizi'uma. 40 E'ano'o peroveta azaḡani'a reirote'e haḡaiḡa zae mazao mene fureranoga
veize ḡiano'i! 41 'Ahige touga, raena'a,
'Ḡiano'i!
Za'e, Badi'a ḡoere he'ehe'ene
ḡoere'ete'e azaḡa,
zaguzagano'i, ebu rudano'i!
Mazaḡa e'e, zae radone madaḡano
haḡai 'ahoga fureni'uma.
Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,
zae ihozine zuni,
“'Uguḡa haḡaiḡa'e
mene furera'uma.” radu,
e'e ḡoe'a mene mae ḡihini'uma.'” (Habakuku 1:5)
42 Paulo ani Banabasine, Iuda azaḡa kuru neḡanono'o buau'enogano, e'ea ku-
rarote'e azaḡani'a umiziro, zeḡe moḡa Madaḡa Zaḡoḡano zuni ḡoere e'e 'aune bare
haramoga. 43 Vaze 'ai rururu ḡourirotene, Iuda azaḡa, zu Iuda mene azaḡa, Badi'a
mone ḡihurirote'e ḡehaḡani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a
iraduḡuziro, raena'a, “Badi'a ḡahunoneḡa manoḡa zamaḡano fie gigaru onamo'i!”
44 Bana Madaḡa Madaḡa bare meirotene, ne e'e azaḡa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro
ḡoere egoga veize nu'oraro. 45 Rehano Iuda azaḡani'a, vaze ḡehaḡani'a nu'orarote'e
horonirotene, ze ahiahi meiro, ebu ḡoere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e ḡoe'a
'ue'ena'a ta'iro haro.
46 Paulo zu Banabasi'e ḡoere figare'ena'a, “Eme, ibite zae Iuda azaḡa veize Badi'a
ḡoere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a ḡoere hezaho hanadu, zae'a zae bare
ḡabone tuḡutuḡu mene me'uma azaḡa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene
azaḡa veize harame oname'e'uma. 47 Mazaḡa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.
'E, Iuda mene azaḡa mazao

eğe ğoere rae furenite'e agağa
rouga veize ğa oho'iro,
ğae'a haba nidu'a zamağano
Zuhi'a Boro'a vaze ğabozi'uma
hariğa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)
48 Iuda mene azağani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro ğoere niguniro. Ebu ğabone tuğutuğu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azağa'e nidu'a ane ğoere mae ğihiniro. 49 Ebu Zuhi'a Boro ğoere'e e'e haba'a nidu'a zamağano ğehararo.
50 Rehano Iuda azağa'e, Iuda roğae nize boro azağa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neğa ibito zini'ete'e azağa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sausauzoga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'anono'o hegoze vağiziro. 51 E'ano'o ze, e'e moneo ğoeri'uma heuğa, odaze hu'uruğa fode rurunadu, Ikonio neğa onamiro. 52 Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zağoğani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neğano haramiro

1 Paulo ani Banabasine Ikonio neğano onamirotene, iğaiğa hağae'ete'e teige Iuda azağa kuru neğano diuğiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azağa zu Giriki azağa ğehağa bagağani'a Iesu mazao fiiro. 2 Rehano Iuda azağa, Iesu mazao mene fiirote'e'a, Iuda mene azağa zama ğunuğununiro. Ebu Paulo duğuru agirezouga veize Iuda mene azağa zama aro. 3 Paulo zu Banabasi'e e'ea fağa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ğahunofi'uma hariğa'e ğoe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azağa 'evore hina ane tahi gigi'a hağaiğa zu zaguzaga'uma hağaiğa hağao ziniro. 4 Rehano e'e neğa azağani'e rovotadu, nu'e Iuda azağa mone reiro, u nu'e apostolo azağa mone reiro.
5 Ebu Iuda mene azağa nu zu Iuda azağa nu'a zeğe ne ibito zini'ete'e azağa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azağa zimi sausauzoga veize, neneğaniro. 6 Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariğa igirotene, e'e neğa modadu Lukaonia haba'a ferau onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neğano zu e'e uhiğa uhiğa haba'ano 7 hari manoğa harame onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neğano odağa sau'a vazeğa fainiro

8 U Lusitera neğano odağa sau'a vazeğa 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu. 9 Ani Paulo'a haramirote'e igi radiro. Ebu Paulo'a ğiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odağa faini'uma rae zamariro. 10 Ebu Paulo'a ğihau ğorene'ena'a, “Iğune edano'i!” rae niro. Ebu ani zogone rafate iğunadu edau ragaviro.
11 Ebu vaze ğuğuvağani'a, Paulo'a hağairote'e hağaiğa horonirotene, ze Lukaonia ğoe'ano huaro, raena'a, “Badi'a'a vaze radu emeğe vağe ovaeha.” 12 Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazağa Paulo ani iğaiğa haramido 'ahine.* 13 Dio dibu'o neğa'e Lusitera neğa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazeğani'a, vaze ğuğuvağa teite boromakau nu zu ğeğene hağairote'e kakağa Lusitera neğa ibihetağa odohe onairo. Ebu apostolo azağa dibu'o zinihi reiro.
14 Rehano Banabasi ani Paulone, ne azağani'a nagini hağaihi ra'ete'e igirotene, mene hağai'uma hağaiğa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiro. Ebu vaze ğuğuvağa ğunuğano dure diuğe'ena'a, huau ğoeriro, raena'a,
15 “Nego nabudi, za nougadu 'uguğa hağaiğa hağae'ohe? Emeğe zuni vaze tauği, zae teite idağa. Eme zae mazao hari manoğa haramifine onaeha, zae'a huga o'o'a hağaiğa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'ağa vağe onaifine. Ani'e adure, raha zu davara hağairo, ebu e'ea radiu'ete'e ğauğa nidu'a hağairo. 16 Amahi madağano bone, haba'a haba'a azağa nidu'a zeğe zeğe edeğa hağaiğa hağainutene, Badi'a'a ğiaze modinu. 17 Rehano vaze'a Badi'a zamarifine ane'a hağai manoğa manoğa fureninu. Zae veize adureono'o irugu tuğuninu, ogomu madağa madağa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu.”
18 Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azağa'e boromakau manadu, ğahuno zinihi radu te'ote'aro. Rehano ğonagano e'e hağaiğa 'uoga idararo.
19 E'e ğarugano Iuda azağa nu'a Antioka zu Ikonio neğanono'o onaadu, e'e neğa azağa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneha radu, ne enogano ahase buniro. 20 Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a gabağeğene edau'enogano,

* **14:12** Dio zu Hereme'e Giriki azağa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'ağa.

ani igunadu, e'e neg̃a bare diug̃iro. Irarirotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neg̃a onamiro.

Suria haba'a Antioka neg̃a bariro

21 Paulo ani Banabasine Derebe neg̃ano hari manog̃a haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neg̃ano g̃ehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neg̃a zu Pisidia haba'a Antioka neg̃a bare onamiro. 22 Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu “Iesu mazao fie gigarano'i!” rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. “Eme aduga g̃ehag̃a hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamag̃a diug̃i'uma.” 23 Paulo ani Banabasine, neg̃aneg̃a ekalesiag̃ano Iesu mazao fie'ete'e azag̃a ibito zenoga veize vaze nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zag̃ozag̃e'ena'a zeg̃e veize kuraro. Ebu zeg̃e'a fie'ete'e Zuhi'ag̃a Boro 'evorao tiro. 24 Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro. 25 Ebu Perega neg̃ano Badi'a g̃oere haramirotene, Atalia neg̃a ovoiro.

26 Ebu Atalia neg̃anono'o g̃asi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neg̃ano feuriro.

U zeg̃e ragavo, hari manog̃a harame'eta'a'e Antioka neg̃anono'o g̃adaheniro. Antioka ekalesia azag̃a'e, tug̃uzirote'e zamag̃ano, Badi'a g̃ahunone manog̃ani'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tug̃uziro.

Ebu anianine e'e gaug̃a hag̃ae haug̃adu izidu'u 'ada bare'ete'e. 27 Zeg̃e'a Antioka neg̃ano feurirotene, ekalesia azag̃a nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeg̃e gauono'o hag̃aidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azag̃a zuni Iesu mazao fii'uma ibig̃a Badi'a'a bohanirote'e harig̃a me'odo ziniro. 28 Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada g̃ehag̃a e'ea radiunu.

15

Ierusalema neg̃ano Iuda mene azag̃a Zuhi'a Boro mone g̃ihurirote'e g̃o'aziro

1 E'e zamag̃ano, vaze nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neg̃a ovoiro, ebu Iuda mene azag̃a Zuhi'a Boro mone reirote'e ihoziro, raena'a, “Mose'a ibite ag̃ife ihoze'ena'a, ahiri rana ig̃uri hag̃ao'i reiro. E'ano'o za'e ig̃uri mene hag̃aine, g̃abone mene hidi'uma.” 2 Paulo ani Banabasine e'e g̃oe'a igirotene, 'ug̃uga hag̃aig̃a mene hag̃ai'uma radu, zeg̃e teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azag̃ani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalema neg̃ano tug̃uzi'uma reiro, zeg̃e'a apostolo azag̃a zu ekalesia vaze boroboro teite e'e g̃oe'a g̃o'anoga veize. 3 E'ano'o Antioka ekalesia azag̃ani'a Paulo dug̃uru Ierusalema neg̃ano tug̃uziro. Ebu zeg̃e'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azag̃ani'a Zuhi'a Boro mone g̃ihurirote'e harig̃a neg̃aneg̃ano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azag̃a nidu'a, e'e harig̃a igirotene, matu'e rudaro. 4 Zeg̃e'a Ierusalema neg̃ano feurirotene, Ierusalema ekalesia azag̃a, apostolo azag̃a zu ekalesia vaze boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeg̃e gauono'o hag̃airote'e g̃aug̃a nidu'a, Paulo dug̃uru'a me'odo ziniro.

5 Rehano Farisea azag̃a, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azag̃a nu'a ig̃unadu, 'ahige reiro. “Iuda mene azag̃a zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e ig̃u'a hag̃ai'uma, ebu Mose goro g̃oe'ano tirote'e hag̃aig̃a zuni hag̃ai'uma.”

6 E'ano'o apostolo azag̃a zu ekalesia vaze boroboro'a g̃oere fainifine nu'oraro. 7 Ze fag̃a g̃o'anirote'e enogano, Petero'a ig̃unadu ziro, raena'a, “Nego nabudi, zae nidu'a edeg̃a, ibite zae bo'ag̃anono'o Badi'a'a eg̃e tug̃uhiro, Iuda mene azag̃ani'a hari manog̃a egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize. 8 Badi'a'e vaze zama edere'ete'e Badi'ag̃a. E'e Badi'ag̃ani'a Iuda mene azag̃a mazao zuni Vine Zag̃og̃a tug̃uniro, emeg̃e mazao tug̃unirote'e teige. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azag̃a zuni mae zouzi'uma rae ihofiro. 9 Badi'a ubumao'e Iuda mene azag̃a zu eme'e mene nunu, mazag̃a zeg̃e'a Zuhi'a Boro mazao fiirote'eano'o, zeg̃e zama Badi'a'a deheniro. 10 Zae'a ra'eta'a'e, emeg̃e zu voug̃afe'a hag̃aoga mene idararote'e hag̃aig̃a. Rehano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, hag̃ai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nurihi ra'ohe. 11 Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a g̃ahunofi'ete'eano'o eme g̃abofeha. Iuda mene azag̃a zuni Badi'a'a e'e ibig̃ano g̃abozeha.”

12 Petero g̃oere igirotene, e'ea radirote'e azag̃a nidu'a mene g̃oeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeg̃e gauono'o Iuda mene azag̃a bo'ag̃ano ane tahi gigi'a hag̃aig̃a zu zaguzaga'uma hag̃aig̃a hag̃aidote'e fairu me'odo zinirote'e zamag̃ano, e'ea radirote'e azag̃ani'e abite radiro.

13 Zeg̃e'a g̃oere haug̃irotene, vaze boro 'ahoga, Iakobo'a ig̃unadu g̃oeriro, raena'a, “Nego nabudi, eg̃e g̃oere ego'i! 14 Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azag̃a zamaradu, Badi'a mone reifine zeg̃e bo'ag̃anono'o g̃adaheg̃ano vaze nu zamazirote'e harig̃a, Petero'a rae fureneha. 15 Peroveta azag̃a zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

16 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.
E'e enogano, e'e bare onai'uma.
Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neĝa fahanoga'e,
eĝe'a bare ogora'uma.
Ane ĝahutu neĝa'e
bare ogoru ĝehani'uma.
Ebu bare izifi'uma.
17 Haba 'ahoga 'ahoga zamaĝano
radiu'ete'e azaĝani'a
Zuhi'a Boro vaĝifine.
Ebu Iuda mene azaĝa bo'aĝano
eĝe mone ra'ete'e azaĝani'a
Zuhi'a Boro vaĝifine.
E'e haĝaiĝa fureni'uma
Zuhi'aĝa Boro'a 'ouge ra'ohe.
18 A'e Zuhi'a Boro'a
amahi rae furenirote'e ĝoe'a.' (Amosi 9:11-12)
19 E'ano'o eĝe'a zamare'etene, haĝai aduga'e, Iuda mene azaĝa bo'aĝanono'o Badi'a mone ĝihure'ete'e azaĝa, mene zini'uma, 20 rehano zeĝe veize so'ao mirihadu, 'ahige ĝoere tuĝuri'uma. Ze, ĝuriro badi'aĝa mazao ti'ete'e ogomuĝa'e mene a'uma, ebu vaze 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeĝa teite ibi mene ve'oni'uma, ebu 'unuĝano harine runate'e maniĝa zu ru'e mene a'uma. 21 Mazaĝa Mose goro ĝoe'a'e amahiono'o neĝaneĝano Iuda azaĝa kuru neĝano Bana Madaĝa Madaĝano me'ode harame onaido.”

Ierusalema ekalesia azaĝani'a Iuda mene azaĝa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuĝuriro

22 E'ano'o apostolo azaĝa zu ekalesia vaze boroboro'a ekalesia azaĝa nidu'a teite ĝo'anadu, zeĝe vaze nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neĝano tuĝuzoga veize. Ze vaze 'ahoga, niĝa Iuda, niĝa 'ahoga'e Barasaba, zu vaze 'ahoga, niĝa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azaĝa ibito zini'ete'e azaĝa. 23 Ze so'ao 'ahige mirihadu tuĝuriro, raena'a,

“Eme, zae negoze, apostolo azaĝa, ekalesia vaze boroboro, zu ekalesia azaĝani'a, Iuda mene azaĝa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neĝano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ĝoe'a tuĝure'ohe.

24 Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeĝe mazaono'o amadu, ĝoere nunu hina zamaze mae ĝunuĝununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeĝe'a mene tuĝuziro. 25 E'ano'o emeĝe nidu'a ĝo'ane idanadu, vaze nu maha, ebu negofe manoĝa Banabasi zu Paulo teite zae vaĝe tuĝuzi'uma ra'ohe. 26 Banabasi zu Paulo'e emeĝe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeĝe ĝabone ahetirote'e azaĝa. 27 E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuĝuze'ohe, emeĝe'a so'ao mirihate'e ĝoe'a, zeĝe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

28 Vine Zaĝoĝani'a ibitofeadu, emeĝe'a ĝo'anate'e ĝoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro haĝaiĝa nunu haĝao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a haĝai'uma haĝaiĝa'e 'ahi da'o. 29 Ĝuriro badi'aĝa veize teate'e maniĝa mene a'uma, ebu ru zu 'unuĝano harine runate'e maniĝa mene a'uma, ebu vaze 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeĝa teite ibi mene ve'oni'uma. Za haĝai 'uguĝa mene haĝaine, za'e haĝaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'i!”

30 E'ano'o zeĝe ĝazaĝa'e tuĝuzadu, Antioka neĝa onamiro, ebu Antioka ekalesia azaĝa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro. 31 Ebu zeĝe'a me'odirotene, ze iraduguzi'ete'e ĝoe'a egadu matu'iro. 32 Iuda ani Silasine'e peroveta azaĝa. Ze Zuhi'a Boro mone azaĝa mazao iradugu ĝoe'a borofe haramadu, inara ziniro. 33 Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neĝano Zuhi'a Boro mone azaĝa'e zama roĝeĝa veize zeĝe rana kuranadu bare tuĝuziro. Ebu ze Ierusalema neĝa bare onamiro, zeĝe tuĝuzirote'e azaĝa vaĝe. [34 U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.] 35 Paulo zu Banabasi'e Antioka neĝano radadu, vaze ĝehaĝa teite Zuhi'a Boro ĝoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovotiro

36 Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, “Aro, emeĝe'a ibite Zuhi'a Boro ĝoere haramirote'e neĝaneĝa nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaĝani'a nouge radiu'ete'e ĝiazihi.” 37 Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niĝa Ioane, niĝa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro. 38 Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoĝa rae zamariro, mazaĝa Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zeĝe teite mene gaue onamiro. 39 Paulo zu Banabasi'e ĝoereze'a rira' onamirotene, ze rovotadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuĝa ruhau

onamiro. 40 U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azaĝani'a Zuhi'a Boro ĝahunone manoĝani'a zeĝe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iĝuniro. 41 Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiaĝa azaĝa inaraziro.

Paulo'a haba faĝano harame ragavirote'e aheuĝa

16

Timoteo'a Paulo ĝatine onamiro

1 E'e enogano Paulo ani, Derebe neĝa onamiro, ebu hena Lusitera neĝa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niĝa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roĝaeĝa. Zuhi'a Boro mazao fiinu, rehano moga'e Giriki vazeĝa. 2 Zuhi'a Boro mone azaĝa, Lusitera neĝa zu Ikonio neĝano radiu'ete'e'a, raena'a, “Timoteo'e vaze manoĝa.” reiro. 3 Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeĝe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azaĝa e'e haba'ano radiu'ete'e, ze edeĝa Timoteo moga'e Giriki vazeĝa. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iĝuri haĝairo, hena iĝite Iuda azaĝani'a ĝoeri'uma reiro. 4 Ebu ze neĝaneĝa ragave oname'ena'a, Ierusalema neĝano apostolo azaĝa zu vaze boroboro'a ĝoere idanirote'e ĝoe'a ihozido, zeĝe e'e haĝaiĝano radoga veize. 5 E'ano'o ekalesia azaĝa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaĝani'a ĝeharu onaminu.

6 Paulo zu ane hegotirote'e azaĝa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazaĝa Vine Zaĝoĝani'a Asia haba'ano haramoga garariro. 7 Ze Musia haba'a diuĝihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zaĝoĝani'a gararo ziniro. 8 E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neĝa ovoiro. 9 E'e ohe'ano Paulo ani iĝunaro. Makedonia vazeĝa 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, “Makedonia haba'a fare onaadu, emeĝe danafo'i!” 10 Paulo'a iĝuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manoĝa haramoga veize Badi'a'a tuĝufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ĝarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao fiiro

11 Eme Toroa neĝanono'o ĝasi hina, roĝoroĝe Samotarake 'umuĝa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toĝatoĝaĝa ruhau onamiro. 12 E'eano'o Filipi neĝa onamiro. Filipi neĝa'e Makedonia haba'a zamaĝano ne boro zu Roma azaĝa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

13 Fura madaĝano, eme Filipi neĝa ĝabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azaĝani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora' onairote'e roĝaeĝa roĝaeĝa ĝoreziro. 14 Paulo ĝoere abito haunute'e roĝaeĝa 'ahoga'e niĝa Lidia. Ani'e Tuatira neĝa roĝaeĝa, ebu dabua kanaĝa serone'ete'e gauĝa boro haĝaido, zu Badi'a kurano haudote'e roĝaeĝa. Zuhi'a Boro'a zamaĝa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ĝoere egadu mae ĝihiniro. 15 Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azaĝa bapatizozirotene, ane'a umifiro, raena'a, “Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, eĝe ne onaadu e'ea rado'i!” Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ĝu'a neĝano ohoziro

16 Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuĝure roĝae tahi'aĝa hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge haĝae'ena'a ane boro azaĝa veize moni boro haĝaido. 17 Ani'e, Paulo zu emeĝe hegote'ena'a, ĝihau ĝoere iĝuniro. “'Ahi duĝuru'e Niĝa Hitaga Hune Badi'aĝa tuĝure azaĝa! Ze'e Badi'a'a nouge nouge za ĝabozite'e ibiĝa rae fureno zini'ohe.” 18 Ani mada ĝehaĝa 'ouge da'o haĝae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuĝoniro. E'ano'o tehadu roĝae tahi'aĝa zamao radiu'ete'e vineĝa sau'a e'e niro. “Iesu Keriso niĝano, eĝe'a ĝa'ohe. Roĝae tahi'aĝa e'e mazaono'o buano'i!” Ĝoere e'e ariĝano vine sau'ani'a roĝae tahi'aĝa mazaono'o buaro.

19 Tuĝure roĝae tahi'aĝa e'e boro azaĝa'e ederiro, ani zeĝe veize moni mene haĝai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azaĝani'a kotazoga veize. 20-21 Ze Roma gavamani azaĝa vaĝe tutuze onamadu ziro, raena'a, “'Adi duĝuru'e Iuda azaĝa. Ze'e haĝai nunu vaze ihozadu, emeĝe ne azaĝa zama ĝunuĝunune'ohe. Zeĝe'a ihoze'eta'a'e, Roma azaĝani'a mae ĝihinoga zu haĝaoga'e goro.”

22 Ebu vaze ĝuĝuvaĝa zuni Paulo zu Silasi agirezi'ete'e azaĝa teite 'auĝiro. Ebu gavamani azaĝani'a zeĝe tahi'a tahi'a tuĝuzadu, “Dabuaze zigi vaĝinadu somori hina bouzo'i!” reiro. 23 Ze bouze sausauzirote'e enogano, ĝuano ohoziro, ebu ĝu'a neĝa gadine'ete'e vazeĝa nina'a, “Fairu gadizo'i!” reiro. 24 Ĝu'a neĝa gadine'ete'e vazeĝa'e e'e

ḡoe'a egadu, ḡu'a neḡa zamaḡa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.
25 Ohere nemanemao Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niguninu, ebu ḡu'a azaḡa'e abito zininu. 26 E'e zamaḡano haba'a tabara ḡihau hagariro. E'ano'o ḡu'a neḡa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ḡu'a neḡa ibihetaḡa nidu'a tabara bohataro, ebu ḡu'a azaḡa 'ufuzirote'e auriḡa nidu'a butau ḡouriro. 27 Ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡani'a evatadu, ḡu'a neḡa ibihetaḡa bohatanoga horonirotene, kariḡa hizi madu, ane'a bare ḡounihi reiro, mazaḡa ani 'ane ḡu'a azaḡa nidu'a feraneha, rae zamariro. 28 Rehano Paulo'a ḡihau ḡoere iḡune'ena'a, “Ago 'ougo'i! Emeḡe nidu'a 'ada.” reiro.
29 Ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa'e ḡurizabu raena'a ihure huḡane madu ḡu'a neḡa dure diuḡiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ḡuḡuriro. 30 Ebu ani ḡu'a neḡanono'o mae buzadu ḡadiziro, raena'a, “Vaze boroboro, e nagini haḡaine ḡabone hidi'uma?”
31 Zeḡe'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i! 'Ougine, ḡae zu ḡae neo radiu'ete'e azaḡani'e ḡabone hidi'uma.” reiro. 32 Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa zu neḡano raidiu'ete'e azaḡa nidu'a mazao Zuhi'a Boro ḡoere rae fureno ziniro. 33 Ebu 'ize ohere rehano, ḡu'a gadine'ete'e vazeḡani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e iḡu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a zogone bapatizo meiro. 34 Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neḡa azaḡa nidu'a teite matu'u boro haḡairo, mazaḡa ze'e Badi'a mazao fiiro 'ahine.
35 E'e irarirotene, gavamani azaḡani'a zeḡe gau azaḡa tuḡuziro, ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa nouga veize, raena'a, “E'e azaḡa tuḡuze buzo'i!” 36 Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡani'a Paulo niro. “Gavamani azaḡani'a ḡoere tuḡureha, zae tuḡuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roḡeḡano onamo'i!”
37 Rehano Paulo'a gavamani gau azaḡa ziro, raena'a, “Eme'e Roma mone azaḡa. Ze kotao zu mene ohofa rehano, hunio boufadu ḡu'ano ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuḡufe bufihi ra'ohe. Mene 'ougi'uma! Zeḡe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma.”
38 Gavamani gau azaḡani'a gavamani azaḡa vaḡe onamadu ziro. “Paulo zu Silasi'e Roma mone azaḡa.” reirotene, ze rihau rudaro. 39 E'ano'o gavamani azaḡa'e zeḡe vaḡe onamadu umiziro, zeḡe mazao nagini sau'a haḡairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaḡani'a zamaze buzadu umiziro. “Filipi neḡa mode iḡuno'i!” 40 Ebu anianine ḡu'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa hidadu, inara ḡoe'a ziro, ebu Filipi neḡanono'o iḡuniro.

17

Paulo Tesalonika neḡano

1 Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neḡa vitau onamadu, Tesalonika neḡano feuriro. E'e neḡano'e Iuda azaḡa kuru neḡa 'e'e. 2 Paulo ani iḡaiḡa haḡae'ete'e teige, Bana Madaḡa madaḡano Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu, buka zaḡoḡa me'ode'ena'a Iuda azaḡa teite ḡo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaḡa madaḡa uḡidu meiro. 3 Ani'e buka zaḡoḡanono'o ḡoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ḡabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, “Eḡe'a rae furene'ete'e vazeḡa, niḡa'e Iesu, ane huga'e Keriso.” 4 Ebu Iuda azaḡa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ḡoere mae ḡihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auḡiro, ebu Giriki azaḡa ḡehaḡa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neḡano nize boro roḡaeḡa ḡehaḡa zuni 'auḡiro.
5 Rehano Iuda azaḡa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ḡonore azaḡa maketi haba'ano rau tauḡe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neḡa zamaḡano utitihi radu harae ḡuzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaḡiro, vaze ḡuḡuvaḡa mazao mae buzoga veize. 6 Ze mene horozirotene, Iasoni zu Zuhi'a Boro mone azaḡa nu ahasise buzadu, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu ḡihau ḡoeriro, raena'a, “Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaḡano vaze mae ḡunuḡunuze onaeha. Ebu ze emeḡe ne zuni diuḡeha. 7 Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aḡa goro ḡoe'a vari'e'ohe, mazaḡa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohe. Niḡa'e Iesu.” 8 E'ea nu'orarote'e azaḡa zu kanisoro azaḡani'a e'e igirotene, zamaze'a adudu ḡouriro. 9 Rehano ze'e Iasoni duḡuru mazaono'o mae buzite'e moniḡa madu, tuḡuze onamiro.

Paulo Berea neḡano

10 E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a Paulo zu Silasi zogone tuḡuzadu Berea neḡa onamiro. Berea neḡano feurirotene, Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡiro. 11 Berea azaḡa'e zamaze mene riḡa, Tesalonika azaḡa mene heuḡa. E'ano'o Paulo'a harame'ete'e ḡoe'a faifairu igiro, zu ane haramo ḡoe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zaḡoḡa

me'ode udahido. 12 Ebu Iuda azaga gehaga̱ni'a Zuhi'a Boro mazao fiiro, zuni Giriki roga̱ega zu Giriki ohozega nize boroboro gehaga̱ni'a Zuhi'a Boro mone reiro.
13 Rehano Iuda azaga Tesalonika nega̱no radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea nega̱no zuni Badi'a goere haramirote'e igirotene, zega̱e zuni Berea nega onamadu, Berea azaga so'oze tutuzadu, nu'oze harairo. 14 E'ano'o Zuhi'a Boro mone azaga'e Paulo da'o zogone tugune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea nega̱no radiro. 15 Paulo ga̱tinirote'e azaga'e Paulo Atena nega tutune onamiro. Ebu Paulo'a zega̱e mazao Silasi zu Timoteo veize goere tuguriro, raena'a, “Ega̱e vage ga̱rihe aro'i!” reiro. Ebu ze goere odohe, Berea nega bare onamiro.

Paulo Atena nega̱no

16 Paulo'a Atena nega̱no Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, guriro badi'aga gehaga e'ea horonirotene, zamaga̱ni'a adudaro. 17 E'ano'o ani Iuda azaga kuru nega diugadu, Iuda azaga, zu Giriki azaga Badi'a gubane'ete'e teite, Iesu Keriso go'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairote'e teite go'anido. 18 Ebu edega azaga nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, goere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu harigа zu Iesu'a rudanadu bare ga̱bodirote'e rae furenirotene, vaze nu'a 'ahige reiro, raena'a, “Ga̱oe'a fu'a vazega 'adi nagini reihi ra'ohe?” Ebu hena, nu'a raena'a, “Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi.” reiro.
19 Ebu ze Paulo tutunadu Areopago maga̱no kanisoro azaga nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zega̱e'a nina'a, “Ga̱ae'a rae furene'ete'e ihorega iziga 'adi'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe, 20 mazaga emega̱e tega̱o ibite mene hune zu igirote'e harigа 'ahoga rae furene'ohe. E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe.” 21 Mazaga Atena azaga, zu haba 'ahoga 'ahoga azaga e'ea radiu'ete'e haga̱i'e 'ahigugа. Zega̱e nidu'a, zega̱e radiu taugе'ena'a, ihore iziga goeroga zu egoga da'o uratiro.
22 Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azaga zamao edanadu goeriro, raena'a, “Atena azaga, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a gehaga kurano hau'ete'e azaga. 23 Mazaga ega̱e'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e gaugа gehaga horoneha. E'e zamaga̱no dibu'o fataga̱no goere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, “EME AGU'A BADI'AGA VEIZE”. Za agu'a badi'aga mazao kurau'ohe. E'ano'o ega̱e'a Badi'a a'e iniu rae furenihi ra'ohe.
24 Badi'a ani, haba zu e'e zamaga̱no radiu'ete'e gaugа nidu'a haga̱iro. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohe. 'Ahine dibu'o nega zamaga̱no mene radiu'ohe. A'e vaze'a 'evore hina ogorarote'e nega. 25 Ane huga'e ga̱bone, ga̱bone iriga zu ga̱u nidu'a vaze nidu'a zini'ete'e Badi'aga. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e gaugа o'o'a. Vaze'a ane veize ga̱u 'ahoga mene haga̱o ha'uma. 26 Badi'a ani, vaze tibuhuga haga̱adu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azaga nidu'a haga̱iro, vaze'a haba nidu'a zamaga̱no radoga veize. Ebu zega̱e'a radi'uma madaga rae tiro, zu radi'uma haba'a gonanega haga̱iro. 27 Badi'a'a 'ougirota'a'e, vaze'a Badi'a vagoga veize, ebu inare vagadu Badi'a hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emega̱e nidu'a mazaono'o mene faga. 28 Mazaga eme ane ga̱bone zamaga̱no ga̱bode oname'ohe, ebu hagare'ohe, ebu radiu'ohe. Zae bo'aga̱no bada garahe'ete'e vazega 'ahogani'a 'ahige tirote'e teige, raena'a, “Emega̱e zuni ane mariga.”
29 Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vaze'a zamaradu haga̱ae'ete'e ga̱augа teite idaga rae mene zamari'uma. 30 Ibite bone, vaze agu'a 'ahine, 'uguga hagaiga hagaidote'ea, Badi'a ani giaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamaga̱no radiu'ete'e azaga nidu'a ane'a zi'ohe. 'Zamaze gihuno'i!' 31 Mazaga ani'e haba nidu'a zamaga̱no radiu'ete'e azaga ibi duduga̱no kotazite'e madaga rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazega zuni ohoniro. E'e vazega'e ani'a runeono'o bare ga̱boniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vaze nidu'a kotazi'uma rae fureniro.”
32 Paulo 'ize goere onamihi ra'enogano, Atena azaga̱ni'e, rune vazega̱ni'a bare ga̱bodirote'e goe'a igirotene, vaze nu'e Paulo ega̱ofo haro. U vaze nu'e 'ahige reiro, raena'a, “E'e harigа'e nougine vesu'u bare igi'uma.” 33 Paulo'e e'e igirotene, goe'a nemao 'uadu, kanisoro azaga mode igуniro. 34 Rehano vaze nu'e Paulo teite 'augadu, Zuhi'a Boro mazao fiiro. E'e zamaga̱no'e, Areopago kanisoro vazega 'ahoga, niga Dionusio, zu roga̱e 'ahoga, niga Damari, ebu vaze ga̱ehaga zuni.

18

Paulo Korinto nega̱no

1 E'e enogano, Paulo ani Atena nega modadu, Korinto nega onamiro. 2 E'ea Iuda vazega 'ahoga, niga Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazega. Itali haba'anono'o inuga Priskila teite Korinto nega onaadu, mada nu da'o radiro, mazaga Roma zuhi'aga, niga Klaudio'a, “Iuda azaga'e nidu'a Roma nega̱nono'o vagino'i!” rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze

ḡiazi' onamiro. 3 Paulo zu zeḡe moni gauḡa'e tiba: taruha ogone'ete'e faraiḡa rafaḡa
'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeḡe teite radadu gauido. 4 Ebu ani'e Bana Madaḡa
madaḡa nidu'a, Iuda azaḡa kuru neḡano haramido, ebu Iuda zu Giriki azaḡani'a Zuhi'a
Boro mazao fioga veize inare ḡoerido.
5 Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a
haramo moneo da'o gaue hunido, ebu Iuda azaḡa mazao “Iesu'e Keriso.” rae doḡo'ani
furenido. 6 Rehano ze Paulo haramo 'ue ḡoerinu, zu ḡoere sau'a hina roninutene, ani'e
dabuaḡa zu'izu'inadu ziro, raena'a, “Za ire roga diuḡo'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'i! E'e
aduga'e eḡe mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azaḡa mazao harami'uma.”
7 Ebu ani, Iuda azaḡa kuru neḡa modadu, vaze niḡa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e
Badi'a kurano haudote'e vazeḡa. Ani ne'e Iuda azaḡa kuru neḡa genaḡano. 8 Iuda azaḡa
kuru neḡa ibitohau'ete'e vazeḡa'e niḡa Krisipo. Ani zu neḡano radiudote'e azaḡa nidu'a
Zuhi'a Boro mazao fiiro. Korinto neḡa azaḡa ḡehaḡa zuni Paulo haramo egadu, Zuhi'a
Boro mazao fiiro ebu bapatizo meiro.
9 Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iḡunao Paulo niro. “Ago rihano'i! Rehano 'ize harame
onamo'i! Hebe'o ago 'ue rado'i! 10 Mazaḡa e'e ḡae teite radiu'ohe. Vaze 'ahogani'a
zuni sausau'oga veize mene agato ḡani'uma, mazaḡa ne 'adao'e eḡe none re'uma azaḡa
ḡehaḡa.” 11 E'ano'o Paulo'e Korinto neḡano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu,
Badi'a ḡoere ihozido.
12 Vaze 'ahoga, niḡa Galio, ani'a Akaia haba'a gavanaḡa reirote'ea, Iuda azaḡani'a
tiburanadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro. 13 Ebu raena'a, “Vaze
'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohe. Badi'a 'ahoga mazao
kurau'eta'a'e, Roma azaḡa goro.” 14 Ebu Paulo'a ḡoerihi ra'enogano, Galio'a Iuda azaḡa
ziro, raena'a, “Ego'i! Iuda azaḡa! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga haḡai sau'a boro
haḡaifone, eḡe'a ḡoereze ego zinifo. 15 Rehano za'e Iuda azaḡa mone ḡoe'a ga niḡa ga
goroḡa nunu moneo ta'irotite ḡo'ano'idene, zae da'o ḡo'ane faino'i! E'e 'uguḡa kotaḡa
mene haḡai'uma.”
16 Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuḡuze buziro. 17 Ebu zeḡe nidu'a, Iuda azaḡa kuru
neḡa ibitohau'ete'e vazeḡa, niḡa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usiḡano bouniro. U
Galio'e ḡiane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neḡanono'o Antioka neḡa bare onamiro

18 Paulo'a Korinto neḡano 'ize mada ḡehaḡa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone
azaḡa muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a ḡatine onamiro.
Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea toḡatoḡaḡano iguḡa vari'iro, mazaḡa ani ibite
Badi'a mazao kuranadu, ḡoere rinede tirote'e zamaḡano radiunu 'ahine.
19 Ze Efeso neḡano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda
azaḡa kuru neḡa diuḡadu, Iuda azaḡa teite hari manoḡa ḡo'aniro. 20 Ze'e Paulo'a zeḡe
teite e'ea faḡa radoga uminiro rehano, ani mene mae ḡihiniro. 21 Rehano ani muhize
iḡune'ena'a, 'ahige reiro. “Badi'a'a uratine, zae vaḡe bare onai'uma.” Ebu ani Efeso
neḡanono'o ruhau onamiro. 22 Paulo'a Kaisarea neḡano feurirotene, Ierusalema neḡa
onamadu, ekalesia azaḡa teite hido titiro, ebu bare Antioka neḡa onamiro.

Paulo'a haba faḡano harame ragavirote'e uḡiduḡa

23 Paulo ani, mada mene ḡehaḡa Antioka neḡano radirote'e enogano, e'eano'o
iḡunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neḡa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro
tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.
24 U Iuda vazeḡa 'ahoga, niḡa Apolo, ani Efeso neḡa onairo. Ani'e Alesandria neḡa
vazeḡa. Ani faifairu ḡoere'ete'e vazeḡa zu buka zaḡoḡa zuni faine ederoga. 25 Zu
Zuhi'a Boro ibi fairu ederirote'e vazeḡa, ebu zama nidu'a hanadu inare ḡoerido zu Iesu
hariḡa hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatizozirote'e da'o edeḡa. 26 Apolo ani
Iuda azaḡa kuru neḡano mene rihau'ena'a ḡoeriro. Rehano Priskila zu Akula'a ḡoe'a
igirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.
27 Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirotene, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a inara
ḡoe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuḡuriro, zeḡe
ani'a onamite'ea mae ḡihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ḡahunone manoḡa
zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azaḡa borofe ihoze danazinu. 28 Mazaḡa ani'a buka
zaḡoḡanono'o “Iesu'e Keriso” rae ihoze'ena'a, Iuda azaḡa teite hunio ḡihau ḡo'anadu
buziro.

19

Paulo Efeso neḡano

1 Apolo'a Korinto neg̃ano radiunute'e madag̃ano, Paulo ani mag̃a haba'a tihitihine
onamadu, Efeso neg̃ano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu, 2 g̃adiziro, raena'a,
“Za, Iesu mazao fiirote'e zamag̃ano, Vine Zag̃og̃ani'a zae vag̃e ovairo hehe?”
Ze naenaenina'a, “Mene! Eme, Vine Zag̃og̃a ra'ete'e zuni mene igiro.” 3 E'ano'o Paulo'a
g̃adizena'a, “Za nagi bapatizo meiro?” reirotene, ze'a naenaenina'a, “Ioane bapatizo
meiro.” reiro.
4 Paulo'a raena'a, “Ioane'a bapatizozirota'a'e, zae'a zamaze g̃ihunadu, hag̃ai sau'a
modoga. Ebu ani zina'a, 'Eg̃e g̃aruna onaite'e vazeg̃a mazao fio'i! A'e Iesu.' rae reiro.”
5 Ze g̃oere e'e igirotene, Zuhi'a Boro Iesu nig̃ano bapatizo meiro. 6 Ebu Paulo'a 'evo'a
zeg̃e rana tirotene, Vine Zag̃og̃ani'a zeg̃e vag̃e ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano
g̃oeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e g̃oe'a rae fureniro. 7 E'e zamag̃ano'e, ohoze gaubanana
zu aheu fare (12) heug̃ani'a radiro.
8 Ebu Paulo ani, Iuda azag̃a kuru neg̃a diug̃adu, e'ea bato ug̃idu inare haramido. Ebu
Badi'a'a zuhi'azite'e g̃oe'a Iuda azag̃a teite g̃ihau g̃o'aniro, zeg̃e zuni Iesu mazao fioga
veize. 9 Rehano Iuda azag̃a nu'e, teg̃a riranadu, Paulo g̃oere hezaho haro, ebu vaze
g̃ehag̃a ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune g̃oeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azag̃a kuru
neg̃a mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vaze 'ahoga nig̃a
Turanu, ane'a ihoze'ete'e neg̃a onamadu, mada nidu'a e'ea g̃o'ane ihozido. 10 'Ouge
hag̃ae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azag̃a zu Giriki azag̃a Asia haba'ano
radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro g̃oere igiro.

Sikeva ubuga dug̃uru'a vine sau'a hegone bune nuriro

11 Badi'a ani, Paulo gauono'o gigi'a hag̃aig̃a ig̃aig̃a mene horone'ete'e hag̃aido. 12 Vaze
nu'e, Paulo'a odohe raudote'e mukog̃a zu vidau gauidote'e dabuag̃a afa'a madu, ugi
azag̃a ranao tidotene, ugize'a manorido, zu vine sau'ani'a buaudo.
13 U Iuda azag̃a nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vaze mazaono'o vine sau'a
hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a,
“Iesu ni, Paulo'a rae harame'ete'e, e'e nig̃ano g̃a'ohe. Vaze mazaono'o buano'i!” rae
reiro. 14 Dibu'o hau'ete'e boro 'ahoga, nig̃a Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7)
zuni e'uge hag̃airo. 15 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. “Iesu eg̃e
edeg̃a, zu Paulo eg̃e edeg̃a, u za'e iniu?” 16 'Ouge radu e'e vineg̃a sau'ani'a radiu'ete'e
vazeg̃ani'a, zeg̃e rana rafatiro, ebu ani inara'e zeg̃e teite mene idag̃a 'ahine, zeg̃e nidu'a
raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neono'o ferau buaro.
17 Efeso neg̃ano Iuda azag̃a zu Giriki azag̃ani'a e'e harig̃a igirotene, zeg̃e nidu'a
g̃ig̃aroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni nigune g̃ihiniro. 18 Ebu Zuhi'a Boro mazao fiirote'e
azag̃a g̃ehag̃ani'a onaadu, aneane hag̃ai sau'a rae fureniro. 19 Nabone azag̃a g̃ehag̃a'e
zeg̃e murava bukag̃a odohe onaadu, vaze nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e
bukag̃a naeg̃a nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva monig̃a 50,000 reiro. 20 'Ouge'ena'a,
Zuhi'a Boro g̃oere'e gigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neg̃ano hara boro'a fureraro

21 Efeso neg̃ano 'ugug̃ani'a furerarote'e g̃arugano, Vine Zag̃og̃ani'a Paulo ibito
hanadu, ani Makedonia zu Akaia haba'a onami'udu'u, Ierusalema neg̃a onami'uma
rae zamariro, ebu raena'a, “Ierusalema neg̃a onamite'e g̃arugano, Roma neg̃a zu
onami'uma.” reiro. 22 E'ano'o Paulo'e, ane dana vazeg̃a aheu, Timoteo zu Erasto
Makedonia haba'ano ibite tug̃uziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.
23 E'e madag̃a heug̃ano, Efeso neg̃ano aduga boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae g̃ihine'ete'e
azag̃a moneo fureraro. 24 E'e hag̃aig̃a'e 'ahige fureraro. E'ea vaze 'ahoga, nig̃a
Demetrio'a radiunu. U Efeso rog̃ae badi'ag̃a nig̃a'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina
e'e badi'ag̃a dibu'o neg̃a kobefe idane hag̃ae'ete'e gaug̃a odohe durido, ebu tahi'a
g̃ehag̃ani'a ane 'u'ug̃ano gauadu, moni boro meido. 25 Demetrio'e, ane gau azag̃a zu
ane gau heug̃a hag̃ae'ete'e azag̃a nu'ozadu ziro, raena'a, “Nego, zae edeg̃a, eme'e gau
'adi hag̃aadu moni boro ma'ohe. 26 Za, Efeso neg̃ano zu Asia haba'a nidu'a zamag̃ano
Paulo'a vaze g̃ehag̃a zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a,
''Evore hina hag̃ae'ete'e badi'ag̃a'e mene badi'a.' ra'ohe. 27 Nougine eme gau nig̃ani'a
sauta'uma, zuni Atemisi, rog̃ae badi'ag̃a boro, ane dibu'o neg̃a zuni vaze'a huga o'o'a
re'uma. Zu rog̃ae badi'ag̃a, ani nig̃a g̃ihi'a ra'ete'e'a daug̃i'uma. Asia haba'a zu haba
'ahoga 'ahogano vaze nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma.”
28 Nu'orarote'e azag̃ani'a e'e igirotene, mag̃une rudaro ebu houna'ena'a, “Efeso azag̃a
rog̃ae badi'ag̃a, Atemisi'e nig̃a boro bagag̃a!” reiro. 29 Ebu Efeso neg̃a azag̃a nidu'a'a
houna'adu harae g̃uzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anono'o Paulo g̃atine onairote'e

* **19:24** E'e badi'ag̃a'e huga g̃ehag̃a hag̃ai'uma badi'ag̃a rae zamariro.

azaĝa, Gaio zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeĝe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idaĝa dure diuĝiro. 30 Paulo ani, vaze ĝuĝuvaĝa ĝorezihi radu zeĝe ĝunuĝano diuĝihi reiro rehano, Zuhi'a Boro tahi'a duĝuru'a gararíro. 31 Zuni Asia haba'a gavamanio gaue'ete'e azaĝa nu'e Paulo vaze. Zeĝe zuni umide ĝoere tuĝurena'a, “Nu'onu'o haba'a ago diuĝo'i!” reiro.

32 Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vaze ĝuĝuvaĝa nidu'a harae ĝuzuhido. Ze ĝoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamaĝano vaze ĝehaĝa'e aĝu'a, nagini u'ano diuĝirota'a'e. 33 Iuda azaĝa nu'a, vaze 'ahoga, niĝa Alesana, ani vaze ĝuĝuvaĝa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a ĝihiniro, ebu vaze ĝuĝuvaĝa ĝorezihi reiro. 34 Rehano Alesana'e Iuda vazeĝa. Vaze ĝuĝuvaĝani'a e'e ederirotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, “Efeso azaĝa roĝae badi'aĝa Atemisi'e niĝa boro bagaĝa!” reiro. Ĝoere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

35 Ne gavamaniĝa veize seketeri gauĝa haĝae'ete'e vazeĝa 'ahogani'a vaze ĝuĝuvaĝa hara gararíro, ebu zeĝe nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, “Efeso azaĝa, vaze nidu'a edeĝa, Efeso neĝa'e roĝae badi'aĝa boro Atemisi dibu'o neĝa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraĝa hadiĝa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe. 36 E'ebano'o Efeso azaĝani'a 'ouge'eta'a'e, haĝai hugahuga. E'ano'o za ago harao'i! Ĝurizabuo ĝau 'ahoga ago haĝae tauĝo'i! 37 Za vaze aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeĝe kuru neĝano ĝau 'ahoga mene ĝonotaneha, zu emeĝe roĝae badi'aĝa niĝa mene sausaune ĝoereha. 38 Demetrio zu ane gau tiba azaĝa'e vaze 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manoĝa. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azaĝani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ĝoere aduga ane mazao ri'inine manoĝa. 39 Ga zae mazao ĝoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani goroĝano ne azaĝani'a nu'oru'ete'e zamaĝano ĝo'anine manoĝa. 40 Eme'e, izidi 'ada harae ĝuzuhate'e haĝaiĝa u'ano, nougine'e gavamani azaĝani'a emeĝe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaĝa o'o'a 'ahine, eme'e emeĝe moneo ĝoeroga mene idara'uma. 41 Ani 'ouge ĝoeradu, vaze ĝuĝuvaĝa tuĝuze ĝouriro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

1 Efeso neĝano harae ĝunuĝunirote'e'a hauĝirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara ĝoe'a ziro, ebu “E'e radihi!” radu, Makedonia haba'a onamiro. 2 Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azaĝa inara ĝoe'a ĝehaĝa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro. 3 E'ea feurirotene, bato uĝidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ĝasi hina onamihi reirotene, Iuda azaĝani'a Paulo matihi radu neneĝani'ete'e igiro 'ahine, ani zamaradu, “Makedonia mone onamadu bari'uma.” rae reiro.

4 U ane teite oname'eta'a'e, Berea neĝa vazeĝa, niĝa Sapatero, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neĝa azaĝa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neĝa vazeĝa'e niĝa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaĝa'e nize Tukiko zu Torofimo. 5 Ze'e ibite iĝunadu, Toroa neĝano guhifiro. 6 U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muiĝa haĝairote'e enogano, Filipi neĝanono'o ĝasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neĝano guhife'ete'e azaĝa teite 'auĝiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

7 Satadei ĝorava uĝano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuĝa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaĝano Paulo'a harame onamoo, ohere nemanema reiro. Mazaĝa irarine, muhize iĝuni'uma 'ahine. 8 Eme hitaga neĝano nu'oru radiro. E'e zamaĝano'e ihure ĝehaĝa agane tiro. 9 U ohoze tahi'aĝa 'ahoga, niĝa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a harame 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaĝano, ane huga ne hitaga uĝiduĝanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeĝe'a mae ĝihinirotene, rudanoga horoniro. 10 Rehano Paulo'a ovoradu ane rana ĝuĝuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. “Ago zamaro'i! Ani ĝaboga!” 11 Ebu Paulo ani hitaga neĝa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediĝa zeĝe teite au tiburaro, ebu ĝoere onamo, irarirotene, iĝuniro. 12 Nu'onu'o azaĝa'e ohoze tahi'aĝa ĝabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haĝairo.

Paulo'a Toroa neĝanono'o Mileto neĝa onamiro

13 Paulo ani Aso neĝa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ĝasi hina ibite e'e neĝa onamiro, ebu eme ani e'eabu'u ĝasio mae ufi'uma reiro. 14 Ebu Paulo'a Aso neĝano emeĝe teite 'auĝirotene, ĝasio ofadu, Mitulene neĝa ruhau onamiro. 15 E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuĝa uhiĝano vitaro. Ebu ruhau onamo, moĝa madaĝano Samosi 'umuĝano feuriro. Ebu e'e moĝanobu'u Mileto neĝano feuriro. 16 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a hauĝoga mene uratadu,

Efeso neĝa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaĝa 'izema mougano, Ierusalema neĝano feuroga radu ĝarihe ĝarihiro.
17 Rehano Mileto neĝano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vaze boroboro veize ĝoere
tuĝuriro, ane vaĝe onaoga raduni. 18 Ze onairotene, Paulo'a ĝoreziro, raena'a, “Zae huga
edeĝa, eĝe'a Asia haba'a diuĝirote'e madaĝa ĝadaheĝanono'o onao izidi, mada nidu'a,
zae teite nouge nouge radiunuta'a'e. 19 E Zuhi'a Boro tuĝure haĝaidote'e zamaĝano,
vaĝute'ena'a zu nihe vuĝa sone'ena'a gauido. Zu Iuda azaĝa nu'a uĝuhihi radu, eĝe
mazao haĝai sau'a sau'a haĝaido rehano, rinede gauido. 20 Ebu danazi'uma ĝoe'a nidu'a
rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido. 21 Ebu Iuda azaĝa zu Iuda mene
azaĝa mazao hari tiba hina da'o harame hunido, raena'a, 'Haĝai sau'a modadu Badi'a
vaĝe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i!'
22 Ebu ĝiano'i! Vine Zaĝoĝani'a tuĝutuĝuhadu, Ierusalema neĝa oname'ohe. Rehano
e aĝu'a, de'ea nagini'a eĝe mazao furera'uma. 23 Eĝe'a ragave'ete'e neĝaneĝano Vine
Zaĝoĝani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ĝu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidi'uma.' 24 E'e 'ouge
ĝabonehe modine zuni idaĝa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiĝa oname hauĝine,
zu gauĝa haĝae hauĝine manoĝa. A'e Badi'a'a manoĝa vaze ĝahuno zini'uma hariĝa
manoĝa rae furene'ete'e.
25 E zae bo'aĝano Badi'a'a vaze zuhi'azi'uma hariĝa harame ragavido. Ĝiano'i! Izidi e
edeĝa, zae nidu'a irahe mene bare horoni'uma. 26 E'ano'o eĝe'a izidi 'ada rae furene'ohe.
Zae'a ĝabone ibiĝa daunine zuni, e mene debahi'uma, 27 mazaĝa Badi'a'a zae'a haĝaoga
urate'ete'e ĝoe'a nidu'a rae fureno ziniro.
28 E'ano'o ĝae ĝae'a ĝae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaĝa nidu'a duguze'eno'i!
Ze'e Vine Zaĝoĝani'a 'evorezeo tiro, zae'a ĝiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e
teige, Badi'a ekalesia azaĝa narizo'i! Ze'e Badi'a'a ubuga ru hina meirote'e azaĝa.
29 E edeĝa eĝe'a muhizite'e enogano, ĝuriro haramo vazeĝa 'ahoga 'ahogani'a agire
ĝuniĝa teige zae bo'aĝano diuĝi'uma, ebu ĝaboneze manoĝa sausaune huni'uma. 30 Zuni
zae bo'aĝanono'o vaze nu'a iĝunadu, huga ĝoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro
tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeĝe hegotoga veize. 31 E'ano'o dugu'e'eno'i! Eĝe'a muri
uĝidu zamaĝano madai zu ohere nidu'a nihe vuĝa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e
zamare'eno'i!
32 E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ĝahunone manoĝa ĝoe'a zae mazao
mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ĝoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inahe
meirote'e azaĝa nidu'a teite ĝahugoneĝa manoĝa me'uma. 33 E, zae teite radiunute'e
madaĝano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo. 34 Zae huga edeĝa, e 'evorehe
aheu 'adi hina gauadu, eĝe zu eĝe teite rau'ete'e azaĝa veize nagini'a ferefe'ete'e
hoitido. 35 Ebu ĝabonehe nidu'a zamaĝano, inare gauadu ĝau'a fereze'ete'e azaĝa
danazido, zae'a ĝiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'Ĝau vaze
mazao ĝahuge'ete'e haĝaiĝa'e vaze mazaono'o ma'ete'e haĝaiĝa vitinoga. Ĝahuge'ete'e
vazeĝa'e Badi'a'a manoĝa boro ha'uma.' Za e'e ĝoe'a zamare'eno'i!”
36 Paulo ani ĝoere hauĝirotene, obenaĝa hina tuĝadu zeĝe nidu'a teite Badi'a mazao
kuraro. 37-38 Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuĝano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are
rudaro, mazaĝa Paulo'a zina'a, “Za'e irahe mene bare horoni'uma.” reiro 'ahine. Ebu
Paulo ĝatine ĝasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ierusalema neĝa onamiro

1 Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu hauĝirotene, ĝasio tiradu Koso 'umuĝa
roĝoroĝe onamiro. Ebu baze irarirotene, Rodo 'umuĝa ruhau onamiro, ebu hena Asia
haba'ano Patara neĝa ruhau onamiro. 2 Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ĝasiĝa
horonirotene, e'e ĝasiĝano tiradu iĝuniro. 3 Ebu onamo Kupro 'umuĝa haninirotene,
eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neĝano
hebetiro, mazaĝa ĝasi'e e'ea tohe ruruni'uma 'ahine. 4 U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a
vaĝadu, fura tiba zeĝe teite radiro. Ebu e'e azaĝa, Vine Zaĝoĝani'a ihozadu, Paulo
bare bare gararíro, raena'a, “Ierusalema neĝa ago ito'i!” 5 Rehano iĝuni'uma madaĝa
meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu enezeta,
ĝatife ne ĝutu'aĝano tuĝufi' ovoiro. Ebu e'ea emeĝe nidu'a hesao obenafe hina tuĝadu
kuraro. 6 Eme zeĝe teite uhiu hauĝirotene, ĝasio tiriro. U ze'e bare ne onamiro.
7 Eme Turo neĝanono'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neĝano hebetiro. A'e emeĝe
ruhu ĝonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaĝa teite matu'otite ĝoeradu mada tiba
zeĝe teite radiro. 8 Irarirotene, eme odao onamo, Kaisarea neĝano feuriro. Ebu hari
manoĝa harame'ete'e vazeĝa 'ahoga, niĝa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalema

ekalesia azaḡani'a vaze fu'o zu aheu fare (7) inahe meirote'e vazeḡa 'ahoga. 9 Ani aboḡa
nogobaḡa ḡazaḡa (4). Ze Badi'a'a ḡoere zenadu rae furenido.
10 Eme Kaisarea neḡano mada ḡehaḡa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta
vazeḡa 'ahoga niḡa Agabo'a feuri' ovairo. 11 Ani emeḡe vaḡe onaadu, Paulo kiba'i
ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaḡa ogoranadu, 'ahige reiro.
“Vine Zaḡoḡani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vazeḡa'e, Iuda azaḡa Ierusalema neḡano
radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaḡa 'evorao ri'ini'uma.' ”
12 E'e igirotene, eme, Paulo teite raudote'e azaḡa zu e'ea radirote'e azaḡani'a
“Ierusalema neḡa ago ito'i!” rae Paulo uminiro. 13 Rehano Paulo'a raena'a, “Za nougadu
niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niḡa u'ano Ierusalema neḡano ḡu'ano
ohohoga idaḡa, zu rudanoga zuni idaḡa. E zamahe haneha.” 14 Eme ani gararo
ḡizirotene, e'ea modiro, rehano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.
15 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azaḡa, tohefe
ruhinadu, Ierusalema neḡa itiro. 16 Kaisarea neḡanono'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme
teite itiro, ebu Ierusalema neḡano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro
vazeḡa, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ḡiani' onamiro

17 Eme Ierusalema neḡano feuri' itirotene, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a matu'e'ena'a
mae ḡihifiro. 18 Irarirotene, Paulo zu emeḡe nidu'a'e Iakobo ḡiani' onamiro. Ierusalema
ekalesia azaḡa boroboro nidu'a zuni e'ea. 19 Paulo ani zeḡe teite hide ḡoretite
hauḡirote'e enogano, ane gau zamaḡano Badi'a'a Iuda mene azaḡa mazao haḡairote'e
haḡaiḡa nidu'a fairu doḡo'ani rae fureno ziniro.
20 Ze e'e igirotene, Badi'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, “Nego! Ḡae edeḡa, Iuda azaḡa'e
ḡehaḡa bagaḡani'a 'ai Iesu ni mae ḡihineha, ebu zeḡe nidu'a Mose goro ḡoe'a zu mae
ḡihine hune'ohe. 21 Ze hariḡo 'ahige igiro. Iuda azaḡa nu'e Iuda mene azaḡa bo'aḡano
radiu'ohe. Ḡa'e zeḡe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ḡoe'a'e modo'i! Ebu eneze
guraḡa guraḡa ahiri rana iḡuri ago haḡao'i! Zu Iuda azaḡa ibi'a haḡaiḡa nidu'a modo'i!'
22 Eme nougine manoḡa? Ze ḡa'a onaata'a'e ederi'uma. 23 E'ano'o ḡa'e emeḡe'a ḡeite'e
haḡaiḡa haḡao'i! Emeḡe bo'aḡano Badi'a ubumao ḡoere riḡa rae teadu gore modirote'e
ohozeḡa ḡazaḡa 'ada. 24 'Ahi duḡuru Dibu'o Neḡa zamaze onamadu, Badi'a ubumao
dehera'uma haḡaiḡa zeḡe teite haḡao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naeḡa ḡae'a feino zeno'i!
'Ougine, vaze nidu'a ederi'uma, hariḡo igirota'a'e mene huga, rehano ḡa Mose goro
ḡoe'a ibiḡano oname'ete'e horoni'uma. 25 U Iuda mene azaḡa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme,
zeḡe'a haḡai'uma haḡaiḡa so'ao mirihadu tuḡuro ziniro, raena'a, 'Ḡuriro badi'aḡa mazao
ḡahuno hanate'e ogomuḡa ago ano'i! Zuni 'unuḡano harine runedate'e maniḡa zu ru'e
ago ano'i! Ebu vaze 'ahoga ane teite mene hahurate'e vazeḡa teite ibi ago ve'ono'i!' ”
26 Irarirotene, Paulo ani vaze ḡazaḡa zamazadu dehera'uma haḡaiḡa zeḡe teite
haḡairo. Ebu dibu'o neḡa diuḡadu, zeḡe'a Badi'a ubumao dehera'uma haḡaiḡa
hauḡi'uma madaḡa, zu zeḡe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae fureniro.

Paulo obone tiro

27 Badi'a ubumao dehera'uma haḡaiḡa haḡae'ete'e furaḡa 'ai nariga hauḡirote'e
madaḡano, Iuda azaḡa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neḡano Paulo horoniro.
Ze vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a tutuze harae iḡunadu, Paulo obone tiro. 28 Ebu ḡihau
ḡoere'ena'a, “Isaraela azaḡa, danafo'i! Vaze 'adi'e haba'a haba'ano vazevaze ihoze'ena'a
'ahige ra'ohe. 'Isaraela azaḡa haḡaio ago onamo'i, zu Mose goro ḡoe'a modo'i!' Ebu
Dibu'o Neḡa rae sausaune'ohe. Zu emeḡe Dibu'o Neḡano Giriki azaḡa tutuze zouzadu,
haba zaḡoḡa 'adi sausaune'ohe.” 29 Ze 'ouge reirota'a'e, ibite Efeso vazeḡa Torofimo'e
Paulo teite Ierusalema neḡano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neḡa zamaḡano
tutune zouniro rae zamariro.
30 Ebu Ierusalema ne azaḡa nidu'a harae ḡunuḡuniro, ebu vaze nidu'a dudu'ohadu,
Paulo obone teadu, Dibu'o Neḡanono'o ahase buniro. Ebu ibihetaḡa nidu'a 'ai zogone
hararo. 31 Nariga mau rune'ete'e zamaḡano, hariḡani'a Roma uti vazeḡa boro mazao
bua' onamiro, raena'a, “Ierusalema ne nidu'a hara'a iri'aveha.” 32 Ebu ani zogone uti
azaḡa ibito zini'ete'e zu uti azaḡa zamazadu vaze ḡuḡuvaḡa u'a dure ovoiro. Harairote'e
azaḡani'a uti vazeḡa boro tahi'aḡeta onaoga horozirotene, Paulo 'ai mene bouniro.
33 Uti vazeḡa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'aḡa tuḡuzadu auri adiriḡa aheu
hina batuniro. Ebu ḡadimu'ena'a, “'Adi iniu? Ani nagini haḡaeha?” reiro. 34 Ebu
vazevaze'a ḡuḡuva ḡunuḡano ane ane edeḡano ḡoere iḡuniro. Uti vazeḡa boro ani,
hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'aḡa
zina'a, “Vaze 'adi uti azaḡa radone neḡa tutune onamo'i!” reiro. 35 Ze tutune onamoo,
ne ḡora'aḡano reirotene, vaze ḡuḡuvaḡani'a naenaeono'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai

herate ĝihiniro. 36 Mazaĝa vaze ĝuĝuvaĝani'a ani hegote harae'ena'a, “Mau runo'i! Mau runo'i!” reiro.

Paulo'a vaze ĝuĝuvaĝa mazao ĝoeriro

37 Paulo ani, uti azaĝa radone neĝano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vazeĝa boro uminiro, raena'a, “E ĝoere nu ĝeine idaĝa hehe?” Ebu uti vazeĝa boro'a zaĝuzaĝau'ena'a, “'Ahi ĝa Giriki ĝoe'a edeĝa hehe?” rae ĝadimaro. 38 “Ĝa'e, Izipi vazeĝa ibite Roma gavamani teite utitihi radu, gorugoru azaĝa maĝa boro ĝazaĝa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vazeĝa hehe?”

39 Ebu Paulo'a naenaenina'a, “Mene, e'e Iuda vazeĝa. Nehe niĝa Taso, Kilikia haba'a zamaĝano ne boro. E vaze ĝuĝuvaĝa 'adi ĝorezoga rae umi'e'ohe.” 40 Ebu uti vazeĝa boro'a ĝoe'a mae ĝihinirotene, Paulo ani ĝora'ao edanadu, vaze'a mene haraoga rae 'evo'a mae ĝihiniro. Ebu hara'a dauĝe hunirotene, Paulo'a Heberu* ĝoe'ano ĝoreziro.

22

1 Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. “Nego nabudi, eĝe'a izidi 'aha eĝe moneo zae mazao ĝoere'ete'e ego'i!” 2 Ani'a Heberu ĝoe'ano zeĝe mazao ĝoerirote'e igirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

3 “E'e Iuda vazeĝa. Kilikia haba'ano Taso neĝano fureraro, ebu Ierusalema neĝano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'uĝano diuĝadu, vouĝafe goro ĝoe'a riĝa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a haĝae'ete'e teige. 4 Ebu Zuhi'a Boro ibi azaĝa sausauzido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roĝae batuzadu, ĝu'a neĝano ohozido. 5 Dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝa zu Iuda kanisoro azaĝa zuni eĝe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazaĝa ze Iuda azaĝa Damaseko neĝano radiu'ete'e veize miriho ĝoe'a tiro. Miriho ĝoe'a e'e eĝe'a madu Damaseko neĝa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio oname'ete'e azaĝa oboze teadu, Ierusalema neĝa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

6 Damaseko neĝa haniti' onamirotene, madai nemaĝano, eĝe rana agaĝa bagaĝani'a adureono'o tabara agara' ovairo. 7 E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ĝa nougadu eĝe sausauhe'ohe?' 8 E ĝadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ĝa iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neĝa vazeĝa.' rae reiro. 'Ĝae'a sausauhe'ete'e vazeĝa.' 9 U ĝatihe onamirote'e azaĝa'e agaĝa horoniro rehano, ĝorehirota'a'e mene igiro.

10 Ebu eĝe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e nagini hagaine manoĝa?' Ani'a raena'a, 'Iĝunadu, Damaseko neĝa onamo'i! E'ea eĝe'a ĝanirote'e gauĝa nidu'a iho'i'uma.' 11 Ebu e'e, agaĝa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ĝatihe'ete'e azaĝani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neĝa onamiro.

12 E'ea vaze 'ahoga, niĝa Anania'a radiudo. Ani'e goro ĝoe'a ibiĝano da'o onamido, ebu Iuda azaĝa Damaseko neĝano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vaze manoĝa tauĝi reiro. 13 Ani onaadu, eĝe genaĝano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'i!' E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

14 Ebu Anania'a raena'a, 'Vouĝafe Badi'a'a ĝa mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduĝa horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoĝa egoga veize. 15 Mazaĝa Zuhi'a Boro veize ĝa'a horonirote'e zu igirote'e ĝauĝa vaze nidu'a mazao rae fureni'uma. 16 E'ano'o ĝa ago zamare 'ada'ado'i? Iĝuno'i! Iesu Keriso niĝano kuranadu bapatizo mo'i, ebu hagaiĝo sau'a vuzu'e modo'i!'

17 Ierusalema neĝa bare erirote'e enogano, dibu'o neĝano kurarote'e zamaĝano, iĝunu'ete'e teigiro. 18 Ebu Zuhi'a Boro'a ĝorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ĝariho'i! Ierusalema neĝanono'o zogone iĝuno'i! Mazaĝa ĝae'a eĝe hari rae furene'eta'a'e, Ierusalema azaĝani'a mene mae ĝihini'uma'

19 Rehano eĝe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, eĝe'a Iuda azaĝa kuru neĝa nidu'a onamadu, ĝae mazao fie'ete'e azaĝa madu ĝu'a neĝano ohozido zu bouzidota'a'e, zeĝe edeĝa. 20 Ebu ĝae hari rae furenidote'e vazeĝa, Stefano mau runirote'e zamaĝano, eĝe zu zeĝe teite zamahe tibunadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azaĝa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuaĝa'e eĝe'a taufe radiro.'

21 Rehano Zuhi'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'i! Mazaĝa eĝe'a Iuda mene azaĝa, haba faĝano radiu'ete'e mazao tuĝu'i'uma.' ”

22 Vaze ĝuĝuvaĝani'e igi onao, Paulo'a ĝoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iĝuniro, raena'a, “'Uguĝa vazeĝa'e mau runo'i! Ani'e ĝabode radoga mene idaĝa.” 23 Ze dabuaze feune ĝihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ĝunuĝuniro.

Paulo'e Roma mone vazeĝa

---

* **21:40** Heberu ĝoe'a'e Iuda azaĝani'a ĝoere'ete'e ĝoe'a niĝa.

24 Roma uti vazeĝa boro'a uti azaĝa zeadu, Paulo'e uti azaĝa radone neĝano mae zouniro. Ebu hariĝa rae furenoga veize “Masino'i!” rae ziro. Ani'e nougadu vaze ĝuĝuvaĝani'a ane mazao maĝune harae'ete'e ederihi reiro. 25 Uti azaĝani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaĝa ibito zini'ete'e vazeĝa e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reiro. “E'e Roma mone vazeĝa rehano, kotao 'ize mene ohohogano masihihi ra'ohe. A'e Roma gorogano idaĝa hehe?”

26 Ibito zini'ete'e vazeĝa e'e igirotene, uti vazeĝa boro vaĝe onamadu niro, raena'a, “Vaze 'adi'e Roma mone vazeĝa. Ĝa nougi'uma?”

27 Uti vazeĝa boro'a Paulo vaĝe onamadu ĝadiniro, raena'a, “Eho'i! Ĝa Roma mone vazeĝa hehe?” Paulo'a “O'e” rae reiro.

28 Ebu uti vazeĝa boro'a raena'a, “E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro.” Paulo'a naenaenina'a, “E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazeĝa.”

29 E'ano'o Paulo masinadu ĝadimu vaĝihi reirote'e azaĝani'e, ane mazaono'o zogone ie vaĝiniro. Ebu uti vazeĝa boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ĝiĝaroniro, mazaĝa Roma mone vazeĝa obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaĝa nu'onu'o zamaĝano ĝoeriro

30 Irarirotene, uti vazeĝa boro ani, Iuda azaĝa'e nougadu Paulo mazao maĝunirote'e huga ederihi reiro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaĝa nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zeĝe zamao mae ohoniro.

23

1 Paulo ani kanisoro azaĝa ĝiaze hune'ena'a, 'ahige reiro. “Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduĝa hanadu, nagini nagana haĝae onainu.” 2 E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e ĝihi'aĝa, niĝa Anani'a'a Paulo babaĝano edau'ete'e azaĝa zina'a, “Hebe 'ue fa'ono'i!” reiro. 3 'Ouge reirotene, Paulo'a nina'a, “Ĝa, sau'aĝo 'u'uru touga raduni feni 'uruĝa hina fenine'ete'e biriĝa heuĝa! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ĝa e'ea ehoradu, goro ĝoe'a ibiĝano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano ĝa'e goro ĝoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'i!' ra'ohe.”

4 Paulo uhiĝano edaunute'e azaĝani'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. “Dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝa'e Badi'a'a ohoniro rehano, ĝoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?”

5 Paulo'a naenaenina'a, “Nego nabudi, e aĝu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝa. E ve'oreha, mazaĝa buka zaĝoĝano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazeĝa'e ĝoere sau'a ago no'i!' ” 6 Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaĝani'a nu'onu'o zamaĝano radiu'ete'e horozirotene, zeĝe bo'aĝano ĝoere ĝiharo, raena'a, “Nego nabudi, e'e Farisea vazeĝa, zu Farisea vazeĝa ubuga. E'e, rune vazeĝani'a bare ĝabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe.” 7 'Ouge reirotene, Farisea azaĝa zu Sadukea azaĝani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaĝa nidu'a naenae edaro.

8 Sadukea azaĝa'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazeĝa'e mene bare ĝabodi'uma, zu vaze'e viga o'o'a, ebu tuĝure viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaĝa'e e'e nidu'a mae ĝihine'ohe.

9 Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaĝano, goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa nu'e Farisea azaĝa. Zeĝe'a edanadu, riĝa ta'iriro, raena'a, “Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuĝure viga 'ahogani'a ĝoreniro gaogi.” 10 Ta'iroze'a ufeta bororarotene, Paulo'e Iuda azaĝani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazeĝa boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaĝa zina'a, “Ovoradu, nu'onu'o azaĝa mazaono'o Paulo riĝa mae vaĝino'i, ebu uti azaĝa radone neĝano bare mae zouno'i!” reiro.

11 E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro'a Paulo uhiĝano edanadu niro, raena'a, “Inare rado'i! Ĝae'a Ierusalema neĝano eĝe hari rae furenirote'e teige, Roma neĝano zuni rae fureni'uma”

Iuda azaĝa nu'a Paulo matihi rae neneĝaniro

12 Irarirotene, Iuda azaĝa nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneĝaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, ĝoere riĝa gore ti modiro. 13 'Ouge gore ti modirote'e azaĝa'e, ĝae ĝazaĝa gaubanana (40) vitinoga. 14 Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro vaĝe onaadu ziro, raena'a, “Eme ĝoere riĝa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u. 15 E'ano'o za zu kanisoro azaĝa'e uti vazeĝa boro uminine idaĝa hehe, zae mazao Paulo bare tuĝunoga? Za so'e faifairu bare ĝadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma.”

16 Rehano Paulo ezeĝa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariĝa igiro. E'ano'o Roma uti azaĝa radone neĝa onamadu Paulo niro.

17 E'ano'o Paulo'a uti azaĝa ibito zini'ete'e vazeĝa 'ahoga hune onaadu niro, raena'a,
“Tahi'a 'adi, uti vazeĝa boro vaĝe tutune onamine idaĝa hehe? Ani hari 'ahoga rae
fureno hatihi ra'ohe.” 18 E'ano'o tahi'a e'e uti vazeĝa boro vaĝe tutune onamiro.
Uti azaĝa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, “Ĝu'ano radiu'ete'e vazeĝa, Paulo'a huhe
onamadu umideha. 'Tahi'a 'adi uti vazeĝa boro vaĝe tutune onamo'i!' raha. Mazaĝa
ani'e hari 'ahoga rae fureno ĝanihi ra'ohe.”
19 Uti vazeĝa boro'a tahi'a e'e genaĝa abine onamadu ĝadiniro, raena'a, “Ĝa nagini
ihihi ra'ohe?” 20 Ani'a nina'a, “Iuda azaĝani'a ĝoere idanadu, ohoĝore Paulo'e Kanisoro
azaĝa mazao tutune onamoga rae umi'i'uma ra'ohe. Ze'e so'e Paulo faifairu bare
ĝadinihi re'uma. 21 E'ano'o ĝoereze ago ego'i. Mazaĝa ĝae ĝazaĝa gaubanana (40)
vitinoga azaĝani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ĝoere riĝa 'ahige gore ti modeha. Ze
mene oga'uma ga mene gagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaĝano, ze'e ĝa
ĝoere guhine'ohe.”
22 Uti vazeĝa boro'a nina'a, “Ĝa'a ihohi' arate'e moneo, vaze 'ahoga ago no'i!” Ebu
tuĝune onamiro.

Paulo Kaisarea neĝano tuĝuniro

23 Ebu uti vazeĝa boro'a uti azaĝa ibito zini'ete'e vazeĝa aheu huze onaadu ziro,
raena'a, 'Uti azaĝa maĝa aheu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azaĝa maĝa
aheu (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azaĝa ĝae fu'o zu aheu fare gaubanana (70) huze
nu'ozo'i! Ebu izidi ohere 9 koroko zamaĝano iĝunadu, Kaisarea neĝa ovoro'i! 24 Paulo
veize hosi nu mo'i, ebu gavana vazeĝa Feliki vaĝe fairu tutune onamo'i!'
25 Uti vazeĝa boro ani, gavana vazeĝa veize miriho ĝoe'a tiro, raena'a,
26 'Eĝe Klaudia Lusia'a, ĝihi'a vazeĝa manoĝa, gavana vazeĝa Feliki mazao manoĝa tauĝi
ra'ohe. 27 Vaze 'ahi'e Iuda azaĝani'a obone teadu matihi reiro, rehano eĝe'a uti azaĝa
nu teite onamadu, Iuda azaĝa mazaono'o mae vaĝiniro, mazaĝa ani Roma mone vazeĝa
rae reirote'e igiro 'ahine. 28 Ebu e'e nagini u'ano Iuda azaĝani'a maĝunirote'e ederihi
radu, Kanisoro azaĝa nu'onu'o zamao vaze 'ahi ohoniro. 29 Ebu eĝe'a ederirota'a'e,
ani'a Iuda azaĝa goro ĝoe'a vari'irote'e u'ano maĝuniro. 'Uguĝa haĝaiĝa'e ĝu'ano mene
ohoni'uma, zu runeo mene tuĝuni'uma ĝauĝa. 30 E izidi Iuda azaĝani'a ani matihi rae
neneĝanirote'e ega 'ahine, ĝae vaĝe zogone tuĝune'ohe. Ebu Iuda azaĝa zuni zeha, zeĝe
zu ĝae vaĝe ovamadu, ĝae zamao ani'a haĝairote'e haĝaiĝa rae furenoga veize.”
31 E'ano'o e'e ohe'ano uti azaĝa ze, zirote'e idunaĝano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri
neĝano onamiro. 32 Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azaĝani'a da'o Paulo tutune
Kaisarea neĝa ovoiro. U uti azaĝa odao onamirota'a'e, Ierusalema neĝa bare itiro. 33 Uti
azaĝa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neĝano feurirotene, gavana vazeĝa Feliki
miriho ĝoe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro. 34 Ebu gavana vazeĝani'a miriho e'e
me'odiro, ebu Paulo ĝadiniro, raena'a, “Ĝa no'e vazeĝa?” Paulo'a, “Kilikia haba'a”
reirotene, 35 gavana vazeĝani'a raena'a, “Ĝae 'utirote'e azaĝani'a feuri'udu'u, ĝae'a
nagini haĝainute'e ĝoe'a igi'uma.” reiro. Ebu uti azaĝa zina'a, “Paulo'e Kini Heroda*
ne, ane ĝabogano ogorarote'e neĝano ĝu'a gadize'ete'e azaĝa 'evorao to'i!” reiro.

24

Feliki'a Paulo kotaniro

1 Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝa, niĝa Anania'a, vaze boroboro nu zu
Roma goroĝa edeĝa vazeĝa, niĝa Teretulo teite Kaisarea neĝa ovairo. Ebu ze gavana
vazeĝa mazao Paulo haĝai rae fureniro. 2 Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana
vazeĝa mazao 'ute'ena'a haĝaiĝa rae fureniro, raena'a,
“Feliki, ĝihi'a hune vazeĝa, ĝae u'ano eme uniho manoĝa faĝa maha, zu ĝae edeĝa u'ano
habafe zamaĝano'e ĝauĝani'a manoreha. 3 Eme ĝae haĝai manoĝa nidu'a u'ano matu'e
rudau'ohe. 4 Rehano madaĝo'a hauĝite'e veize eĝe ĝoere tahiĝa ge egoga umi'e'ohe.
5 Vaze 'adi'e emeĝe'a ĝiane'etene, haĝai sau'a haĝaadu, haba nidu'a zamaĝano Iuda
azaĝa tutuzadu harae ĝunuĝune'ohe, zu Nazareta rae huze'ete'e azaĝa ibito zini'ohe.
6 Ebu Badi'a dibu'o neĝa zuni sausaunihi reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda
azaĝa goro ĝoe'a hina kotanoga uratiro. 7 Rehano uti vazeĝa boro, Lusia'a onaadu emeĝe
'evoraono'o riĝa mae vaĝiniro, 8 ebu ani 'ute'ete'e azaĝa zina'a, 'Feliki vaĝe onamo'i!'
reiro.] Ĝae ĝatana'a ane ĝadinine, emeĝe'a ĝae mazao 'utata'a'e nidu'a ĝoere huga
rae zamari'uma.” 9 Iuda azaĝa zuni Teretulo ĝoere atone'ena'a “Ani'a ĝoerata'a'e ĝoere
huga” rae reiro.

---

* **23:35** Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

10 Ebu gavana vazeg̃ani'e Paulo'a g̃oeroga veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a g̃oere ig̃uniro, raena'a,
“E edeg̃a, g̃a muri g̃ehag̃a Iuda azag̃a kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, g̃ae ubumao eg̃e none g̃oe'a rae furene'ohe.
11 E, mada gaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalema neg̃a itiro. G̃ae'a g̃adimu vag̃ine, e'e harig̃a zogone ederi'uma. 12 E'e dibu'o neg̃a zamag̃ano vaze teite mene ta'iro titido, ga Iuda azag̃a kuru neg̃a zamag̃ano ga Ierusalema neg̃a zamag̃ano vaze g̃ug̃uvag̃a mene tutuze harae taug̃itaug̃ido. E zeg̃e ubumao 'ugug̃a hag̃aig̃a mene hag̃aido. 13 Zu zeg̃e'a izidi rae furenate'e hag̃aig̃a horonirote'e vazeg̃a o'o'a. E'ano'o g̃oereze mae g̃ihinoga mene idag̃a. 14 Rehano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeg̃e'a ve'og̃a ra'ete'e ibig̃ano emeg̃e voug̃a Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro g̃oe'a zu peroveta azag̃ani'a tirote'e g̃oe'a nidu'a mae g̃ihine'ohe. 15 Ebu ze'e, vaze manog̃a zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare g̃abodi'uma ra'ete'e madag̃a zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eg̃e zuni e'e guhine'ohe. 16 E'ano'o ig̃aig̃a Badi'a zu vaze ubumao zamahe'e deheg̃ano radoga veize hag̃ai manog̃a hag̃ae hune'ohe.
17 E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalema neg̃a itiro, Iuda azag̃a danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize. 18 E dehehe'ete'e hag̃aig̃a haug̃adu dibu'o neg̃ano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azag̃ani'a horohiro. E'e zamag̃ano eg̃e uhig̃ano'e vaze g̃ug̃uvag̃ani o'o'a zu harae taug̃itaug̃oga zu o'o'a. 19 E'e zamag̃ano Iuda azag̃a Asia haba'anono'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eg̃e'a hag̃ai sau'a hag̃airo rae reifone, zeg̃e'a onaadu g̃ae mazao e'e rae furenifo. 20 Ga Iuda kanisoro azag̃a nu'onu'o zamao mae ohohadu g̃adihirote'e zamag̃ano, nagi hag̃ai sau'a eg̃e mazao horonirote'e, Iuda azag̃a 'ada'a rae furenine manog̃a. 21 Eg̃e mazao'e g̃oere 'adi da'o. Eg̃e'a zeg̃e bo'ag̃ano edaunute'e zamag̃ano g̃ihau g̃oeriro, raena'a, 'E, vaze'e runeono'o bare g̃abodi'uma ra'ete'e g̃oe'a mae g̃ihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro.”
22 Feliki ani, e'e ibig̃a moneo fairu ederoga 'ahine, kotag̃a 'uadu, 'ahige rae g̃oeriro. “Uti vazeg̃a boro, Lusia'a ovai'udu'u, g̃oere g̃onaga rae fureni'uma.” 23 Ebu Feliki'a uti azag̃a ibito zini'ete'e vazeg̃a nina'a, “Paulo'e g̃u'a gadize'ete'e azag̃a 'evorao to'i, rehano ibihetag̃a'e ago 'ufuno'i, zu vaze'a dananoga ago gararo'i!” reiro.
24 Mada nu g̃arugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga nig̃a Dunisila. Ani'e Iuda rog̃aeg̃a. Ze uti azag̃a zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e harig̃a Paulo mazaono'o igiro. 25 Paulo'a hag̃ai dudug̃a, zu zama rinede'ete'e, zu mada g̃onagano Badi'a'a vaze kotazi'uma harig̃a rae furenirotene, Feliki ani g̃ig̃aronadu niro, raena'a, “'Ai e'e da'o. Onamo'i! Mada manog̃a horonine, bare hug̃adi'uma.” reiro. 26 Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o g̃ae g̃ehag̃a Paulo hune onaadu, ane teite g̃oerido.
27 Muri aheu meirotene, Porokio Festo'a Feliki ig̃u'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azag̃a zama'a manoroga veize Paulo'e g̃u'ano modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'ag̃ani'a kotanoga reiro

1 Festo ani, gavana vazeg̃a rouga radu Kaisarea neg̃ano feuradu, mada ug̃idu meirotene, Ierusalema neg̃a itiro. 2 E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azag̃a ibito zini'ete'e azag̃ani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e g̃oe'a rae fureniro. Ebu uminiro, raena'a, 3 “Eme ura hag̃aofine idag̃a hehe, Paulo Ierusalema neg̃a bare tutune eroga veize?” Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneg̃aniro. 4 Rehano Festo'a naenaezina'a, “Paulo ani Kaisarea neg̃ano obone ti radiu'ohe, ebu eg̃e zuni nariga e'e bare ovoe'ohe. 5 Zae vaze boroboro nu zuni eg̃e teite ovao'i! Ebu Paulo'a hag̃ai sau'a hag̃airo ro'idene, e'ea e'e harig̃a rae fureno'i!”
6 Festo ani, Ierusalema neg̃ano mada fu'o zu ug̃idu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea neg̃a ovoiro. Irarirotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azag̃a zeadu, Paulo zamahu zouniro. 7 Paulo'a diug̃irotene, Ierusalema neg̃anono'o ovairote'e azag̃ani'a g̃eg̃emag̃e edanadu, Paulo 'ute'ete'e g̃oe'a aduga g̃ehag̃a ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge hag̃aoga horonirote'e vazeg̃a o'o'a. E'ano'o e'e harig̃ani'e huga rae rougani'e mene idararo.
8 Ebu Paulo'a ane mone g̃oe'a rae fureniro, raena'a, “E'e Iuda azag̃a goro g̃oe'a mene vari'iro, zu dibu'o neg̃a sausaune'ete'e hag̃aig̃a mene hag̃airo, zu Roma goro g̃oe'a mene vari'iro.” 9 Ebu Festo'e, Iuda azag̃a zama'a manoroga veize, Paulo g̃adiniro, raena'a, “G̃a'e Ierusalema neg̃a itadu, kota 'adi'e eg̃e'a e'ea kota'oga urate'e hehe?”

10 Paulo'a naenaenina'a, “E'e Roma azaĝa kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azaĝa kotao
kotahine manoĝa. Ĝa'e hubehune edeĝa, e'a Iuda azaĝa mazao haĝai sau'a mene
haĝaidota'a'e. 11 Eĝe haĝai sau'a u'ano uĝuhi'uma ro'idene, e'e rudanoga idaĝa. Rehano
Iuda azaĝa 'ada'a rae furene'ete'e ĝoe'a'e mene huga ro'idene, vaze 'ahogani'a uĝuhoga
veize zeĝe 'evorao ri'ihoga'e mene idaĝa. E'e Roma zuhi'aĝani'a kotahoga urate'ohe.”
12 Festo ani, ane'a danane'ete'e azaĝa ĝadizirote'e enogano, Paulo 'ahige niro. “Ĝa'e
Roma zuhi'aĝani'a kota'oga urateha. E'ano'o ĝa'e Roma zuhi'aĝa vaĝe onami'uma.”

Festo'a kini Agripa teite ĝo'aniro

13 Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeĝa, niĝa Berenike'a Kaisarea neĝa onairo,
matu'u ĝoe'a Festo hanoga veize. 14 Ze Festo teite mada ĝehaĝa radiunu 'ahine, Festo'a
Paulo hariĝa Agripa me'odo haro, raena'a, “Feliki'a 'adama vaze 'ahoga ĝu'ano ohone
modiro.” reiro. 15 “Eĝe'a Ierusalema neĝa itirotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda
azaĝa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu eĝe'a kota ĝonaga ĝoe'a ro'i rae umidiro,
runeo tuĝunoga veize.
16 E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroĝa'e 'ahiguĝa. Kota zamaĝano'e vaze 'ahoga
'utine, vaze a'a'e ge 'ute'ete'e azaĝa zamao edanadu ane mone ĝoe'a rae fureni'uma. E'e
ĝaruganobu'u ĝonaga ĝoe'a rae furenadu, zeĝe 'evorao ri'ini'uma.' 17 E'ano'o zeĝe'a
eĝe teite Kaisarea neĝa ovairotene, madaĝa mene fanediro. Rehano irarirotene, e kota
haba'ano ehoriro. Ebu uti azaĝa zeadu e'e vazeĝa zamahu zouniro. 18 Ane 'utirote'e
azaĝani'a ĝoe'a rae furenirotene, eĝe'a zamarirote'e haĝaiĝa sau'a nu'e mene rae
fureniro. 19 Rehano ze'e, zeĝe Badi'a mazao fie'ete'e haĝaiĝa moneo, zu vaze 'ahoga, niĝa
Iesu, ani rudaro rehano 'ize ĝaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariĝa rae fureniro. 20 E'e aĝu'a
e nouge nouge ĝoeri'uma'e. E'ano'o Paulo ĝadiniro, ani urate'e ga, Ierusalema neĝa
itadu e'ea kotanoga. 21 Rehano Paulo ura'e Kaisarea neĝano radadu Roma zuhi'aĝani'a
kotanoga uratiro. E'ano'o uti azaĝa zina'a, 'Paulo'e ĝu'ano ohone rado'i! Onamoo
madaĝa meine, Roma zuhi'aĝa mazao tuĝuni'uma' reiro.”
22 Ebu Agripa'a Festo nina'a, “Eĝe ĝatana zuni ane ĝoere igihi.” reirotene, Festo'a
nina'a, “Ĝa ohoĝoru'u igi'uma.” reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone ĝoe'a rae fureniro

23 Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoĝa rohorohoĝeita haĝaadu,
nu'onu'o neĝa diuĝiro. Ebu uti azaĝa boroboro zu Kaisarea neĝa azaĝa boroboro zuni
diuĝiro. Ebu Festo'a uti azaĝa zeadu Paulo zamahu zouniro. 24 Ebu Festo'a raena'a, “Kini
Agripa zu 'ahi onaate'e azaĝa nidu'a, vazeĝa 'adi'e'e. Ierusalema neĝano zu Kaisarea
neĝano Iuda azaĝani'a raena'a, 'Ĝabode radoga mene idaĝa.' rae tatare'ete'e vazeĝa.
25 E'a ani ĝoere abitirotene, runeo tuĝuni'uma haĝaiĝa mene horoniro. Rehano ani
ura'e, Roma zuhi'aĝani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'aĝa mazao tuĝuni'uma
ra'ohe. 26 Rehano e'e Roma zuhi'aĝa veize nouge rae mirihi'uma? Mazaĝa ani, haĝai
sau'a 'ahoga mene haĝairo. E'ano'o Kini Agripa ĝae hune zamao zuni zae nidu'a zamao
tutune onaeha, zae'a Paulo ĝadinadu eĝe'a mirihite'e ĝoe'a ederoga veize. 27 Mazaĝa
eĝe'a zamare'etene, ĝu'a vazeĝa Roma zuhi'aĝa mazao tuĝune'ete'e zamaĝano, 'ute'ete'e
ĝoe'a mene mirihoga'e mene idaĝa.”

26

1 Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, “Ĝae moneo ĝoero'i!”
E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ĝihinadu, ĝoere iĝuniro. 2 “Kini Agripa, e'e izidi
matu'e'ohe, mazaĝa e Iuda azaĝani'a ĝoere aduga nidu'a eĝe rana ri'ine'ete'e u'ano,
eĝe noneo ĝoere'e 'ahine. 3 Ĝae edeĝa, Iuda azaĝa haĝai zuni zeĝe'a ta'irotite'ete'e
ĝoe'a. E'ano'o e umi'e'ohe. Eĝe ĝoere 'adi fairu igi onamo'i ĝonaga!
4 Iuda azaĝa zeĝe nidu'a edeĝa, eĝe'a kobe'anono'o nouge radiunuta'a'e, Iuda azaĝa
bo'aĝano ebu Ierusalema neĝano. 5 Ze, ĝabonehe ĝadaheĝanono'o edeĝa 'ahine, ze'a
uratine e'e Farisea vazeĝa rae re'uma zu idaĝa. Farisea azaĝa'e Iuda azaĝa goro ĝoe'a
faifaine haĝae'ete'e azaĝa. 6 Ebu izidi e'e, Badi'a'a emeĝe vouĝa mazao rae tirote'e
ĝoe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohe. 7 Emeĝe iduhu gaubanana zu aheu
fare'e (12), e'e ĝoe'ani'a hudanoga radu guhine'ohe. Ze ohere zu madai Badi'a tuĝure
inare haĝae'ohe. Kini vazeĝa! E'e, e'e ĝoe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azaĝani'a eĝe
rana ĝoere aduga ri'ine'ohe. 8 Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azaĝa bare ĝabozi'uma
ra'ete'e ĝoe'a mene mae ĝihine'ohe?
9 Eĝe zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neĝa vazeĝa, Iesu niĝa 'u'uoga veize inare
gauine manoĝa rae zamariro. 10 E 'uguĝa haĝaiĝa Ierusalema neĝano haĝairo. Ebu
Dibu'o hau'ete'e boroboro niĝano, Zuhi'a Boro mone azaĝa ĝehaĝa ĝu'ano ohoziro,
zu zimi ruzihi reirotene, e'e ĝoe'a mae ĝihiniro. 11 Ebu Iuda azaĝa kuru neĝa nidu'a

diuĝadu, 'Bouzo'i!' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niĝa sausaune ĝoero'i!' rae tatariro. Zuni e maĝune rudaro 'ahine, haba faĝano neĝa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azaĝa vaĝadu sausauziro.

12 Mada 'ahogano e'e 'ougihi radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niĝano zu ĝoereze odohadu, Damaseko neĝa onamiro. 13 Kini vazeĝa! Madai nemaĝano e'e ibiĝano onamirote'ea, e adureono'o agaĝa boro'a agaranoga horoniro. E'e agaĝa'e mada agaĝa vitinoga. Eĝe zu eĝe teite onamirote'e azaĝa agafi' ovairo. 14 Ebu emeĝe nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda ĝoe'ano ihi'ete'e agoĝa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ĝa nougadu eĝe sausauhe'ohe? Ĝa ire meiga meiga futune'ohe. A'e ĝae'a ĝae bare sausau'e'ohe.'

15 Ebu eĝe'a ĝadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ĝa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ĝae'a sausauhe'ete'e vazeĝa. 16 Iĝunadu edano'i! Eĝe'a ĝae mazao fureranata'a'e, eĝe tuĝure vazeĝano oho'ifine, zu horohate'e hariĝa vaze mazao me'odo zinifine, zu eĝe'a iho'ite'e ĝoe'a rae furenoga veize. 17 E'e Iuda azaĝa zu Iuda mene azaĝani'a sausau'ihi reite'e zamaĝanono'o mae vaĝi'i'uma. Ebu zeĝe mazao bare tuĝu'i'uma, 18 ubumaze ra'anadu uzaboono'o agaĝa moneo mae ĝihuzoga veize, zu Satani 'u'uĝanono'o mae vaĝizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze eĝe'a rae modi'uma, zu ze'e eĝe mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azaĝa teite 'auĝi'uma.

19 E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu ihohirote'e ibiĝano da'o dure'ohe. 20 E ibite Damaseko neĝa azaĝa mazao, ebu Ierusalema neĝa zu Iudea haba'a nidu'a zamaĝano radiu'ete'e azaĝa mazao, ebu Iuda mene azaĝa mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaze ĝihunadu, Badi'a vaĝe aro'i! Ebu haĝai manoĝa haĝaena'a, zamaze ĝihunate'e fureno'i!' 21 Eĝe'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azaĝani'a dibu'o neĝano obohe tiro, ebu uĝuhe ruhihi reiro. 22 Rehano Badi'a'a danahe onaoo izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vaze zuhu'anono'o boro ĝonaga zeĝe nidu'a mazao hari tiba hina rae furene'ohe. E'e ĝoe'a'e peroveta azaĝa zu Mose'a vesu'u nagini'a furera'uma reirote'e ĝoe'a da'o. 23 E'e ĝoe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare ĝabodi'uma, ebu ane'a Iuda azaĝa zu Iuda mene azaĝa mazao ĝabone hidi'uma agaĝa haramoĝa harami'uma."

24 Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ĝoere ĝihau'ena'a, "Paulo! Ĝa baboraneha. Ĝa ufeta mirihirote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

25 Rehano Paulo'a naenaenina'a, "Ĝihi'a vazeĝa Festo, e'e mene baboraneha. Eĝe'a ra'ete'e ĝoe'a'e ĝoere huga zu eda'eĝa. 26 Kini Agripa ani, 'adi haĝaiĝa nidu'a edeĝa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaĝa e edeĝa kini Agripa'e haĝai 'adi nidu'a igi hauĝiro, mazaĝa e'e haĝaiĝa'e guni'ano mene fureraro. 27 Kini Agripa, ĝa peroveta azaĝa ĝoere mae ĝihine'e hehe? E edeĝa, ĝa mae ĝihine'ohe."

28 Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ĝa mada futu'ano ĝoere tahiĝa rae furenadu, eĝe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaĝa."

29 Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga faĝa'e ago zamaro'i! Mazaĝa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, ĝae zu 'ada igi'ete'e azaĝa nidu'a eĝe teigoga, rehano ĝu'ano ohohe'eta'a'e ahiĝa."

30 Ebu kini Agripa, gavana vazeĝa Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaĝa nidu'a iĝune edaro. 31 Ze nu'onu'o neĝanono'o buau'ena'a ĝoretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuĝuni'uma ga ĝu'ano ohoni'uma haĝaiĝa sau'a mene haĝairo."

32 Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'aĝani'a kotanoga mene uratifone, vaze 'adi'e ĝu'anono'o mae bunifo."

27

Paulo Roma neĝa ĝasi hina tutune onamiro

1 Eme Itali haba'a ona'uma madaĝa meirotene, Paulo zu ĝu'a azaĝa nu'e uti vazeĝa 'ahoga, niĝa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aĝa uti azaĝa ibito zini'ete'e vazeĝa 'ahoga. 2 Ebu eme'e Adaramateno ne ĝasiĝano tiriro. Ĝasi a'a'e Asia haba'a toĝatoĝaĝano tue tue ona'uma ĝasiĝa. Eme e'e hina ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neĝa vazeĝa 'ahoga, niĝa Aristako zuni emeĝe teite onamiro.

3 Irarirotene, Sidono neĝano feuriro. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuĝuniro, Paulo ane edeĝa azaĝa vaĝadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize. 4 Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuĝa genaĝano 'afe ruhau onamiro, mazaĝa zavara'e emeĝe haohaofe onainu. 5 Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davaraĝa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neĝano hebetiro. 6 Ebu e'e haba'ano uti azaĝa ibito zini'ete'e vazeĝani'a Itali onamihi ra'ete'e ĝasiĝa horoniro. A'e Alesandria neĝa ĝasiĝa. Eme e'e ĝasiĝano tutufe tiriro. 7 Ebu mada ĝehaĝa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davaraĝa boha'ano feuriro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau

onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaeĝa onamadu, Kerete
'umuĝano 'afe ruhau onamiro. 8 Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuĝa genaĝa
uni ruhau onamo, “Toĝatoĝa Manoĝa” rae hune'ete'e toĝatoĝaĝano hebetiro. A'e Lasea
neĝa uhiĝano.
9 'Ouge'ena'a, mada ĝehaĝa foure hauĝiro 'ahine, ĝasio ruhau onamoga'e riĝa zu
ĝiĝaroĝa. Mazaĝa Iuda azaĝani'a iĝaiĝa ogomu moneo zaĝozaĝi'uma madaĝa vitaro.
E'e huga'e zavara madaĝani'a feuriro, ebu ruha'uma batoĝa 'ai hauĝiro. E'ano'o
Paulo'a iraduguziro, 10 raena'a, “Zae nidu'a! Eĝe'a ĝiane'etene, eme ruhau onamine
sau'a hidi'uma, ĝasi zu tohefe nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ĝabonefe zuni
sauta'uma.” 11 Rehano uti azaĝa ibito zini'ete'e vazeĝa'e Paulo ĝoere mene mae
ĝihinadu, ĝasi mirune'ete'e vazeĝa zu ĝasi vazeĝa ĝoere da'o mae ĝihiniro. 12 Zeĝe'a
ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madaĝano'e mene manoĝa. E'ano'o
vaze nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toĝatoĝaĝa onamihi reiro. Ebu
e'e toĝatoĝaĝanobu'u zavara zu nahune madaĝa me'uma reiro. Foinike toĝatoĝaĝa'e
Kerete 'umuĝano ĝasi'a hebete'ete'e toĝatoĝaĝa 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone
zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

13 Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manoĝani'a
onaeha reiro. E'ano'o ĝasi hanigaĝa hutube zounadu, Kerete 'umuĝa genaĝa da'o uni
ruhau onamiro. 14 Mene faĝa onamirote'ea, zavara boro bagaĝa 'ai 'umu raganono'o
gudau ovairo. A'e niĝa “Iurakulon*” rae hune'ete'e zavaraĝa boro. 15 Ebu ĝasio ragati'
aradu, zavara roĝoroĝe onamoga mene idaĝa 'ahine, zavara da'o magananiro. 16 Ebu
Kauda 'umuĝa kome'a genaĝa 'afe diuĝirotu'u, ĝasi kome'a ĝaruna ahasinute'e riĝa
hutube zouniro. 17 Ebu ohoze ohoze'a ĝasi ahase zounirotene, mini hina ĝasi boroo
tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'aĝano,
niĝa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ĝasi faraiĝa zuni hutube bunadu
zavara maganani ruhau oname tauĝiro. 18 Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o
irarirotene, ĝasio gaue'ete'e azaĝani'a ĝasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheĝa davarao mae
mae modiro. 19 Ebu bare iraradu, mada uĝiduĝa meirotene, ĝasio odohe gaue'ete'e
toheĝa zuni mae mae modiro. 20 Eme mada ĝehaĝa mada zu buzuva mene horoniro,
zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeĝe nidu'a mene ĝabodi'uma rae
zamariro.
21 Ze mada ĝehaĝa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iĝune edanadu ziro,
raena'a, “Zae nidu'a! Eĝe ĝoere mae ĝihinadu, Kerete 'umuĝanono'o mene ruhau
buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae mae modifo. 22 Rehano e
izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'i! Mazaĝa vazeni 'ahoga mene dauĝi'uma, u hube ĝasi'a da'o
sauta'uma. 23 Zuhi'a Boro, eĝe'a kurano hau'ete'e zu tuĝureĝa haĝae'ete'e Badi'aĝa, ani
tuĝure viga'a ohoĝore ohere eĝe uhiĝano edanadu 24 ĝoreheha, raena'a, 'Paulo! Ago
rihano'i! Ga'e Roma zuhi'aĝa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoĝa'e ĝae teite u'ano,
ĝae teite idaĝa ruhau'ete'e azaĝa nidu'a'e Badi'a'a ĝabozi'uma.' 25 E'ano'o zae nidu'a,
inaro'i! E, Badi'a tuĝure viga'a ehate'e ĝoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe.
26 Rehano eme'e zavara'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aĝano ĝasi'a ehori'uma.”

Ĝasi'a fahau ĝuzuhiro

27 Ohere gaubanana zu ĝazaĝa fare (14) meirote'ea zuni, Adaria Davaraĝano zavara'a
'ize hudi vaevaefinu. Ebu e'e ohe'a nemanemaĝano ĝasio gaue'ete'e azaĝani'e gaba
ruhau hanite'ete'e ederiro. 28 E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ĝae ĝazaĝa
gaubanana (40) heuĝa. Ebu tahiĝa guhianadu bare idanirotene, mita ĝae uĝidu
gaubanana (30) da'o. 29 'Ougadu ze ĝiĝaroze ruziro, mazaĝa hena ĝasi'a vatava
rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ĝasi hanigaĝa ĝazaĝa (4) ĝasi ariĝa ĝuzuono'o
mae davarao feuniro, ebu ĝaiĝai iraroga veize guhiu radiro. 30 E'e zamaĝano ĝasio
gaue'ete'e azaĝa'e feranoga radu, so'e ĝasi hanigaĝa ovoe bune'ohe rae, ĝasi kobe'a
fui'adu zazo'anono'o ovoe buniro. 31 Rehano Paulo'a uti azaĝa ibito zini'ete'e vazeĝa
tahi'aĝeta ziro, raena'a, “Ĝasio gaue'ete'e azaĝani'a ĝasi 'adaono'o vaĝinine, za'e mene
ĝabodi'uma.” 32 E'ano'o uti azaĝani'a ĝasi kobe'a ovoe dabanate'e miniĝa 'ai tene re'adu,
ruhune modiro.
33 Ebu irara 'ai hanitirotene, Paulo'a zeĝe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a,
“Za mada gaubanana zu ĝazaĝa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onaeha. Ebu
ogomuni 'ahoga zu mene aneha. 34 E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'i! A'e
ahirize'a inaradu ĝabone hidoga veize. Eĝe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o igu tibani zuni

* **27:14** E'e ĝoe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaraĝa boro.

mene dauḡi'uma.” 35 Paulo ani 'ouge rae zirotene, 'uvahu madu vaze nidu'a ubumao
Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vahegadu aro. 36 'Ougadu zeḡe nidu'a inaradu,
ogomu mae aro. 37 Ḡasi e'e zamaḡano bone emeḡe nidu'a 276-'a radiro. 38 Zeḡe nidu'a
ogomu au idararotene, ḡasi'a ufiranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Ḡasi'a Melita 'umuḡano fahau ḡuzuhiro

39 Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aḡu'a. Rehano
ze'e haba guniḡa hesaḡeta moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaḡa ranao ḡasi
odohe tiri'uma reiro. 40 Ebu ze ḡasi hanigaḡa davara zamaḡano tene ri'i modiro, ebu
tari ogoru tirote'e miniḡa fui'iro. Ebu zavara veize farai hutube ḡihinadu, hesa mone
tarine onamiro. 41 Rehano ḡasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ḡoha'e e'ea teadu mene
hune zu hagariro. Ebu avaḡa ḡuzu'e sa'u boroboro'a kafene vahegadu faharo.

42 Ebu uti azaḡani'a ḡutarote'e azaḡa'e zimi hauḡi'uma rae togaziro, mazaḡa hena ze'a
ḡemabe onamadu ferau ḡouri'uma. 43 Rehano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa'e Paulo
ḡabonihi reiro 'ahine, uti azaḡa garariro. Ebu tuḡuzena'a, “Ḡema edeḡa azaḡa'e ibite
rafatadu ḡemabe onamo'i, ebu gabao tiro'i!” reiro. 44 “U ḡema aḡu'a azaḡa'e, ḡasi ireḡa
rugaruga hina kame ḡemabe onamo'i!” reiro. 'Ouge haḡae'ena'a zeḡe nidu'a gabao
ḡemabe tiradu ḡabode ḡouriro.

28

Paulo'e Melita 'umuḡano

1 Emeḡe nidu'a ḡaboga gabao tiririrotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuḡa. 2 'Umu
e'e neḡa azaḡa'e emeḡe faifaife rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze
mae ḡihife'ena'a, ire rabibofiro. 3 U Paulo ani ire sinuḡa ḡura'e madu ire roga rana
mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuḡanono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai
'evo'ano vihone giganiro. 4 Ebu 'umu e'e azaḡani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ḡiruḡiranoga
horonirotene, ze raorao'uhina'a, “Vaze 'adi'e hezo'e gorugoru vazeḡa gaogi.” rae reiro.
“Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeḡa hau'ete'e badi'aḡa'e ane'a ḡabode
radoga mene urateha.” 5 Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani
'ahoga ane mazao mene fureraro. 6 Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone
higau bauradu ruda'uma rae ḡiane radiro. Ze faḡa hune 'ouge ḡiane radiunu rehano,
ḡauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, “Ani'e badi'a
'ahoga gaogi.” reiro.

7 U 'umu e'e zuhi'aḡa, niḡa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ḡihife'ena'a,
neḡano tutufe zoufadu mada uḡidu faifaifinu. 8 U Pobelio moga'e ugiḡa, evaneo baze
radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaḡa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuḡe ḡianadu rana
kuraro, ebu 'evo'a rana tirotene, 'ai manoriro. 9 'Uguḡani'a furerarotene, ugi azaḡa
'umu be'a radiunute'e azaḡa nidu'a, Paulo vaḡe onaadu ane'a faizido. 10 Ebu vaze
nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuḡanono'o ruhau vaḡinihi reirotene,
ze ferefe'ete'e toheḡa ḡehaḡa rifiro.

Paulo'a Roma neḡano feuriro

11 Eme bato uḡidu e'e 'umuḡano radirote'e enogano, ḡasi 'ahogano tiradu e'e haba'a
mode iḡuniro. E'e ḡasiḡa'e nahune madaḡani'a hauḡoga veize, Melita 'umuḡano guhiu
radiro. A'e Alesandria ne ḡasiḡa, niḡa “Tahi'a Ato'a”. Izipi haba'anono'o onairo. 12 Eme
ruhau onamoo, Surakusa neḡano hebetadu, mada uḡidu e'ea radiro. 13 E'eano'o hena
onamo Regio neḡano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ḡasi ḡaruga moneono'o
zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuḡano Puteoli toḡatoḡaḡano
feuriro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga. 14 Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa nu hidirotene,
ze umifena'a, “Emeḡe teite fura tiba rado'i!” reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu
e'e ḡaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ḡonabadu, Roma
haba'ano feuriro. 15 Roma neḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa'e emeḡe'a hanite'ete'e hariḡa
igiro 'ahine, haofe onaadu, vaze nu'e Apia-foru maketiḡano, nu'e Taveni Uḡidu rae
hune'ete'e i'udi neḡano hido titiro. Paulo ani, horozirotene, Badi'a matu'o haro, ebu
zamaḡani'a inariro.

Paulo'a Roma neḡano haramiro

16 Eme Roma neḡano feurirotene, Paulo'e tuḡunadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu
uti vazeḡa tibani'a da'o taufinu. 17 Ebu mada uḡidu meirotene, Paulo'a Iuda azaḡa
ibito zini'ete'e azaḡa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeḡe'a nu'ora' onairotene,
Paulo'a ziro, raena'a, “Nego nabudi, e emeḡe nabudi mene sausauziro, zu vouḡafe haḡai
mene he'ehe'eniro. Rehano Iuda azaḡani'a Ierusalema neḡano obohe teadu, Roma
azaḡa 'evorao ri'iheha. 18 Roma azaḡani'a ḡadihirotene, ze ura tuḡuhe buhihi reiro,

mazaḡa runeo tuḡuhi'uma haḡaiḡa sau'a mene horoniro. 19 Rehano Iuda azaḡani'a
mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'aḡani'a kotahoga veize umidiro.
U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha. 20 E'ano'o e za ḡiazoga
zu ḡorezoga veize huze onaeha, mazaḡa Isaraela azaḡani'a guhine onainute'e vazeḡa
u'ano, e'e ḡu'a neḡano 'ada radiu'ete'e.”
21 Ebu ze naenaenina'a, “Iudea haba'anono'o ḡa moneo so'ani 'ahoga mene noneni
tuḡuriro. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri' arirotene, ḡa moneo sau'ani 'ahoga
mene rae fureniro. 22 Rehano eme ḡa'a nouge reihi ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazaḡa eme
edeḡa, haba nidu'a zamaḡano vaze nidu'a ḡae mone ra'ete'e azaḡa he'ehe'eze'ohe.”
23 Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madaḡa meirotene,
Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e
oherebauono'o onamo ḡorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ḡoe'a rae fureno ziniro. Ebu zeḡe'a
Iesu mae ḡihinoga rae, Mose goro ḡoe'a zu Peroveta azaḡa buka zamaḡanono'o Iesu
hariḡa haramiro. 24 Vaze nu'e Paulo ḡoere mae ḡihiniro, u nu'e mene. 25 Ebu ze
zeḡe bo'aḡano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neono'o
buau ḡouriro. Paulo'e zeḡe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, “Vine Zaḡoḡani'a
peroveta vazeḡa Isaia-ono'o vouḡaze zirota'a'e ḡoere huga, raena'a,
26 'Onamadu Iuda azaḡa 'ahige zo'i!
Ḡae egoga igi huni'uma,
rehano mene ederi'uma.
Ḡae horonoga horone huni'uma,
rehano mene zamari'uma.
27 Mazaḡa 'adi duḡuru zama'e tuḡa zu teḡaze'e 'uhuḡa,
ebu ubumaze zuni kuruḡa.
A'e ubumaze hina mene horonifine,
zu teḡaze hina mene igifine,
ebu zamaze hina
mene zamare horonifine.
'Ougadu mene ḡihure baradu,
eḡe'a mene faizoga veize.'
28 E'ano'o zae ederoga veize ḡoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a ḡabone hidi'uma ḡoe'a
tuḡure'eta'a'e, Iuda mene azaḡa veize tuḡureha, ebu ze mae ḡihini'uma.”
[29 Paulo ani 'ouge rae ḡoreze hauḡirotene, Iuda azaḡa 'ai oname ḡouriro ebu zeḡe'a
zeḡe bare riḡa ta'iro titiro.]
30 Muri aheu, ani 'ize ḡu'a zamaḡano rehano, ane'a naeḡa haḡae'ete'e neḡano radiunu,
ebu iniu ane vaḡe onaidotene, nidu'a mae ḡihizido. 31 Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a
zuhi'azi'uma ḡoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vaze
'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azaga Mazao Paulo'a Mirihiro

1 Ege Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gaue'ete'e
azaga. Ebu fefa 'adi'e Filipi negano Keriso Iesu mone ra'ete'e azaga nidu'a, zu ibito
zini'ete'e azaga*, zu diakono azaga veize tugure'ohe.
2 Ibite gezo 'ahige reihi: Badi'a emege Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu
zama rogega zini'eno'i!

Paulo'a Filipi negano ekalesia azaga u'ano Badi'a mazao manoga taugi ra'ohe zu zamare'ohe

3 Ege'a zae zamare'ete'e madagano bone, igaiga ege Badi'a mazao manoga taugi
ra'ohe. 4 Ege'a zae nidu'a veize kurau'etene, igaiga matu'uheta kurau'ohe. 5 Mazaga
zae'a hari manoga gadahe mae gihinirote'e madaganono'o onao izidi, ege'a hari
manoga haramoga veize danahe onainu. 6 E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe.
Badi'a ani, zae bo'agano gau manoga fureniro, 'ouge hagae onamo, Keriso Iesu'a bare
onai'uma madaga me'uma. E'e madagano zae zamao furenirote'e gauga manoga hagae
haugi'uma.
7 Za'e ege zamao igaiga radiu'ohe. E'ano'o ege'a zae nidu'a mazao 'ahige za-
mare'eta'a'e manoga. Mazaga zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauga ege'a hagaoga
veize danahe onainu. E gu'a negano'o 'ada radiu'ete'e zamagano zuni, kotao hari
manoga birirote'e madagano zuni, ebu hunio hari manoga'e mene tugahe harame
inarinute'e madagano zuni danahiro. 8 Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a
zamare'ohe. Ege'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edega, e huga goere'ohe.
9 Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e
dudua ga ve'oga horone ederoga, ebu 'ouge hagae'ena'a, zae'a zae bare za-
marotite'ete'e hagaigani'a bororu onamoga. 10 Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae
radone zamgano nagini'e manoga ederoga, zu zamaze dehenoga, zu hagai sau'a mene
hunezuni hagaoga, ebu 'ouge hagae onamo, Keriso'a bare onai'uma madaga. 11 Ebu
Iesu Keriso'a danazadu zae gabone'e dudua da'o re'uma. Ege'a 'ahige kuranata'a'e,
vaze'a zae hagai manoga horonadu, Badi'a gubane'ena'a zu niga mae igihinoga veize.

Paulo'a gu'a negano radiu'ete'eano'o hari manogani'a bororu onamiro

12 Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'i! Aduga gehaga ege mazao fureru'ete'ano'o,
hari manogani'a bororu onamiro. 13 Ebu ege'a Keriso u'ano gu'ano radiu'eta'a'e, Roma
zuhi'aga ne enoga taufe edau'ete'e azaga, zu vaze nunu gehagani'a edere gouriro.
14 Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaga'e, ege'a gu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano,
Zuhi'a Boro mazao fie gigaranadu, mene rihau'ena'a, Badi'a goere inare harame'ohe.
15 Vaze nu'a Keriso harига harame'eta'a'e, ze ege gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihihi
ra'e'ohe. Rehano vaze nu'e ege danahihi radu, hari manoga harame hunihi radu, zama
manoga hina harame'ohe. 16 Zama manoga hina harame'ete'e azaga'e, hari manoga
biroga veize, Badi'a'a e gu'ano mae zouhirote'e, ederadu, zege zamarone ege mazao
teadu harame'ohe. 17 Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azaga'e nize boro reihi radu
Keriso harига harame'ohe. Ze harame'eta'a'e, zamaze'e mene dehega. Ze 'ouge'ena'a,
ege'a gu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare taugе'ohe. 18 A nagini
veize? Zege'a harame'eta'a'e, zamaze'e dudua ga mene, ago zamaro'i! Goere boro'e
Keriso harига harame'ete'e. 19 Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama mone zuni
matu'e ona'uma, mazaga e edega, zae'a ege veize kurau'ete'eano'o, zu Iesu Keriso Vine
Zagogani'a danahe'ete'eano'o, e'e Badi'a'a gu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo gabone'e Keriso teite

20 E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Ege mazao nagini'a fureraune
zu, e'e mene mazagarohi'uma. U e'e igaiga inare goere'ete'e teige, izidi zuni inare
goeri'uma. Ebu e gabode radine, ga rudaune, ege hagai nidu'a'ono'o vaze nu'a Keriso
nigunoga urate'ohe. 21 Mazaga ege mazao'e, gabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe.
Ebu rudaune'e, manoga hune hidi'uma. 22 Rehano ege'a gabode radine, ege gau
u'ano vaze gehagani'a Badi'a goere egadu, gabone hidi'uma. E'ano'o e agu'a, no'e
ibigano onamine manoga. 23 E zamahe aheu nemagano. E ura'e raha 'adi modadu,
Keriso teite radihi. 'Ougine manoga taugi. 24 Rehano e zae veize raha 'adao gabode
radine, manoga. 'Ougine zae danazoga idaga. 25 E hube hune 'ougine manoga rae
zamare'ohe. E edega, e'e gabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso

* **1:1** ga bisofu

mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma. 26 'Ougadu eğe'a bare amine, za'e eğe u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azağa'e ğahunoneğa manoğa hidi'uma

27 Ğoere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manoğa mae ğihine'ete'e vazeğa ra'ete'e hağaiğano da'o onamo'i! 'Ougine, eğe'a ğiazi' amine, ga haba fağanono'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau gigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manoğa ağiro hau'ete'e azağa'ono'o hari manoğa inare biretite'ete'e. 28 Ebu aduga zini'ete'e azağa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare ğoere'ete'e eğe ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e hağaiğa, aduga zini'ete'e azağa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e ğabone hidi'uma. 'uguğa nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma. 29 Za'e Keriso mazao fie'ete'e ğahunoneğa manoğa da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e ğahunoneğa manoğa zuni zeneha. 30 Eğe'a hidirote'e adugağa zae'a horonirote'e heuğa, zae'a e'e adugağa hide'ohe. Ebu eğe'a ize e'e adugağa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

1 Za Keriso teite tibuzate'eano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'eano'o za manoğahe? Za Vine Zağoğa teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburu'e'hehe? Za vaze mazao manore'e'hehe, zu vetuğazi'e'hehe? 2 Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ğirigiro'i! Zamarone tiba hina zamaro tito'i! Zamaze tibunadu gauo'i! Za'e 'ouge hağae'ena'a, eğe matu'u borofe huno'i! 3 Ago inaho'i! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ğau 'ahoga ago hağao'i! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vaze zamare ğihizo'i, u za'e ze 'u'uğano rae zamaro'i! 4 Zae zae'a manoğa hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vaze'a manoğa hidoga veize zuni zamaro'i!

5 Za'e, radoneze zamağano hağaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a hağaidote'e teige hağao'i!

6 Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idağa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niğa boro mene obone giganiro.

7 Ebu niğa boro modadu, vaze raena'a, tuğure vazeğa teigiro.

8 Ebu ani vazeo reirotene, ane'a ane bare mae ovoiro.
Ebu Badi'a ğoere mene vari'ohaudo. Ane'a ruda'uma ibiğa rehano onaminu.
Ebu vaze hağaiğa sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.

9 E'ano'o Badi'a'a ani mae ğihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ğihi'a haro.
E'e niğa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.

10 Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu rahao radiu'ete'e, zu raha 'u'uğano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ğuğuroga veize.

11 Ebu ğuğurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro.
Ze 'ouge hağae'ena'a, Badi'a emeğe Mama ni mae ğihi'uma.

Ğabone hidi'uma ibiğano inare onamo'i

12 E'ano'o vazehe manoğa nidu'a, zae'a Badi'a ğoere ibiğano iğaiğa onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, ğabone hidi'uma ibiğano inare onamo'i! U mene eğe'a zae teite radiu'ete'e zamağano da'o, rehano izidi eğe o'o'ano zuni borofe inare gauo'i! 13 Mazağa zae'a Badi'a ura hağaiğa hağaoga veize Badi'a'a zae zamao gaue'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e hağae'ohe.

14 Ğau nidu'a zamağano ago ğoere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, hağao'i! 15 'Ougine za'e vaze duduğa tauği re'uma, zu vaze'a mene debaze ğoeri'uma. Ebu izidi ega, hağai ve'oğa azağa ğunuğano, sau'ani 'ahoga mene hağaadu, Badi'a ubuga ubuga teiğe, radifo. Za'e, e'e ğunuğano buzuva'a adureo agaru'ete'e teige agarano'i! 16 Ebu ğabone tuğutuğu hidi'uma ğoe'a vaze veize rae fureno'i! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ovai'uma madağano, eğe'a zae bo'ağano gau aduga hağaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma. 17 Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, eğe'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi. 18 E'ano'o zae zuni eğe teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azağa u'a Timoteo tuğuni'uma

19 Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vağe Timoteo ariga tuğune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine eğe zuni matu'i'uma. 20 Zea'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuğa zae zamare'ete'e e'e vazeğa 'ahoga o'o'a. 21 Mazağa vaze ğehağa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ğauğa mene zamaradu, zeğe hune'a urate'ete'e ğauğa zamare borofe'ohe. 22 U za edeğa, Timoteo'e hağai manoğano

Badi'a gau hagae'ohe, mazaga ani hari manoga haramoga veize ege teite faifaine gaue onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teige ege teite gaue onainu. 23 E'ano'o 'adao ege mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vage tuguni'uma. 24 Ebu ege zuni zae vage ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiga'e Zuhi'a Boro'a hagaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Epafrodito Filipi azaga vage tuguni'uma ra'ohe

25 U Efaforodito, ani ege nego. Ani ege teite gaue'ohe, zu uti azaga teige ege teite hari manoga bire'ohe. Ani'e zae'a ege u'a tuguniro. E'ano'o ani onaadu e gau nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vage bare tugunine manoga ra'ohe. 26 Mazaga ani zae nidu'a giazihi radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uginirote'e egadu, zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamaga mene idararo. 27 Ani'e hube hune ugi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuganeadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamagano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuganiro rehano, ege zuni vetugahiro. 28 E'ano'o e ura, ani'e garihe zae vage tugune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu ege zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma. 29 E'ano'o Zuhi'a Boro ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae gihino'i! Za ani heuga vazega nigunine manoga! 30 Mazaga Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gauga hagaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamagano hagai boro'e Keriso edere'ete'e

1 Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'i! Ege'a ibite iraduguzirote'e goe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e ege mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

2 Badi'a agu'a zu hagai sau'a hagae'ete'e azaga veize giano'i! Ze'e Iuda azaga. Iuda azaga'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iguri hagaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauge'ohe. A'e huga o'o'a. 3 U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaga. Eme'e Badi'a Vine Zagogani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iguri hagae'ete'e. Zu Badi'a ubuga rouga radu zege edegano gauete'e azaga eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a hagaiga. 4 Rehano vaze 'ahogani'a ani'e vaze nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae gihini'uma ra'ete'e borofe zamarine, ege zuni ege moneo borofe hune rouga idaga.

U vaze 'ahogani'a ahiri gauga gehaga hagae'ohe rae zamarine, a'e ege'a vitinoga. 5 E'e fureranadu mada fu'o zu ugidu fare meirotene, ahirihe rana iguri hagairo. E'e Isaraela vazega, Beniamini iduhu vazega, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro goe'a moneo'e Farisea vazega, goro goe'a faifaine hagaido. 6 Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azaga ege'a zamahe nidu'a hina sausauzido. Iuda azaga goro goe'a faifairu hagaadu, duduga ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

7 Ege'a ahi gauga'e manoga taugi zu gau boro bagaga rae zamarinu. Rehano Keriso'a ege veize rudarote'e ederirotene, 'uguga hagaiga'e huga o'o'a hagaiga rae zamarinu, mazaga e'e Keriso ederihi reinu. 8 Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare hagaidote'e hagai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, ege Zuhi'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manoga boro bagaga. E'e, Keriso u'ano hagaihe amahiga nidu'a modiro. Ebu 'uguga hagaiga'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine, 9 zu ane teite tiburafine. E'e izidi ege inarao goro goe'a hagaadu, Badi'a ubumao duduga rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduga rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazaga ege'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano. 10 E ura'e Keriso faifairu ederihi, zu ani'a runeono'o bare gabodirote'e gigi'aga ederihi, zu ane zaharanirote'e teige ege zuni zahararatihi, zu ane'a rudarote'e teige ege zuni hagai sau'a moneono'o rudau vaginihi. 11 'Ougadu e nougihi reine zuni, ege'a Keriso teite runeono'o bare gabode igunadu, e'e gabonega hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

12 E'e, 'uguga hagaiga nidu'a hagae haugeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teige duduga hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e hagaiga hagae hunihi rae ize inare'ohe, mazaga, e'e Keriso hune teigoga veize, Keriso Iesu'a ege meiro. 13 Nego nabudi, e'e Keriso teige huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, gau tiba 'adi hagae hunihi ra'ohe: E'e, garuni moneo hagairote'e gauga nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone gauga da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare gaue'ohe. 14 E'e Keriso hune teigoga veize inare oname'ohe zu gonagano Badi'a'a naega ini'uma.

E'e naeĝa'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazaĝa Keriso'a eĝe veize gau haĝairo.
15 E'ano'o emeĝe nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manoĝa meirote'e azaĝa'e,
'ahige zamari'uma. Ebu haĝai nu zamaĝano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a
zamazeo doĝo'ani fureno zini'uma. 16 Rehano ĝoere boro'e emeĝe iniuiniu'e Badi'a'a
ihofirote'e idunaĝano haĝae onami'uma.
17 Nego nabudi, eĝe teiĝo'i zu emeĝe'a ihozirote'e haĝaiĝano radiu'ete'e azaĝa faine
ĝiane'ena'a zeĝe zuni tuhuzo'i. 18 Mazaĝa vaze ĝehaĝani'a agire teiĝe Keriso agireni'ohe.
E'e ibite 'uguĝa azaĝa haĝai 'ai ĝae ĝehaĝa me'odo ziniro rehano izidi zeĝe haĝai
zamaradu nihe vuĝani'a onae'ena'a bare ra'ohe. 19 Ze'e ĝonagano rudaune, irerogao
diuĝi'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e haĝaiĝa da'o haĝae radiu'ohe. Ebu mazagaro
haĝaiĝa haĝae'e rehano, a'e zeĝe'a bare ite'ohe, zeĝe'a zamare'ete'e ĝauĝa nidu'a'e
raha 'adi ĝauĝa. 20 Rehano emeĝe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu
Keriso eme ĝabofi'uma vazeĝa, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma. 21 Ani ĝau nidua'a
zuhi'ani'et'e inaraĝa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madaĝano, e'e inaraĝa hina ahirife
ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziĝa manoĝa heuĝa rifi'uma.

4

1 E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'i! E'e za zamare
rudau'ohe zu giazihi ra'ohe. Ebu za'e eĝe matu'ohi'ohe, zu eĝe'a niguze'ete'e azaĝa.

Inara Ĝoe'a

2 Euodia zu Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azaĝa bobo
zamaze tibuno'i. 3 Eĝe teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazeĝa, ĝa'a roĝae aheu e'e
danazite'e eĝe'a umie'ohe. Ze'e hari manoĝa haramoga veize eĝe teite inare gauido.
Ze'e Kelemenito zu eĝe teite gauidote'e azaĝa nunu teite gauido. Ebu zeĝe nidu'a ni'e
Badi'a'a ĝabone bukaĝano mirihiro.
4 E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a zae veize haĝairote'e zamaradu
matu'o'i! 5 Vaze mazao roĝeru rado'i, vaze nidu'a'a za'e roĝeĝa rae horozoga. Za 'adi
zamaro'i! Zuhi'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.
6 Ĝau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'i! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e
ĝauĝa nidu'a'e Badi'a mazao umido'i! Ebu za kurano'idene iĝaiĝa Badi'a Mazao manoĝa
tauĝi ro'i! 7 Ebu Badi'a'a zama roĝeĝa zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu
mene riha'uma, mazaĝa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama roĝeĝa a'a'e boro
bagaĝa zu hoe'aĝa, vaze'a zamaroga zu mene idaĝa.
8 Nego nabudi, ĝoere ĝonagano 'ahige reihi! Haĝai 'ahiguĝa zamare onamo'i! Huga
ĝoere'ete'e haĝaiĝa, gubatite'ete'e haĝaiĝa, haĝai duduĝa, zama deheĝa haĝaiĝa, vaze'a
matui'uma haĝaiĝa manoĝa zu vaze'a rae ĝihini'uma haĝaiĝa manoĝa. Nagi haĝai
manoĝa tauĝi ga vaze'a niguni'uma haĝaiĝa manoĝa horono'idene e'e zamare'eno'i!
9 Zae'a eĝe mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e ĝoe'a nidu'a, zu eĝe haĝaio
horonirote'e haĝaiĝa nidu'a, zae radone zamaĝano haĝao'i! Ebu zama roĝeĝa rife'ete'e
Badi'aĝani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaĝani'a Paulo danane'ena'a ĝau tuĝuriro

10 E'e Zuhi'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazaĝa faĝa hune radate'e enogano, za
bare eĝe zamaradu eĝe ferehidote'e ĝauĝa tuĝurodo. E edeĝa, za hube uratinu rehano,
danahe'ete'e ibiĝa mene hidiro. 11 E ĝau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe.
Mazaĝa eĝe mazao nagini'a fureraune, a'e ĝau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha
zamahe'e idaĝa da'o. 12 E edeĝa, ĝau o'o'a zamaĝano radiu'ete'e radoneĝa, ga ĝau
ĝehaĝa zamaĝano radiu'ete'e radoneĝa. Radone nagiga zamaĝano zuni, e'e matu'e
radoga ederiro, ogomu ĝehaĝa ga o'o'a, ĝau ĝehaĝa ga o'o'a. 13 E'e, radone nagigano zu
ĝau nidu'a haĝaoga idaĝa, mazaĝa Keriso'a inaraĝa ini'e 'ahine. 14 Rehano e 'ada aduga
hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoĝa tauĝi.
15 Filipi azaĝa, za edeĝa, zae'a hari manoĝa ĝadaheĝano igirote'e madaĝano bone,
e, zae haba Makedoniaono'o iĝunirotene, zae Filipi ekalesia azaĝani'a da'o ĝau nu
ini'ena'a danahiro, u neĝa 'ahoga 'ahoga ekalesiaĝa azaĝa'e mene 'ougiro. 16 Eĝe'a
Tesalonika neĝano radiunute'e zamaĝano zuni, e ĝau'a ferehinutene, za eĝe veize bare
bare ĝau tuĝurido. 17 E'e zae'a ĝau nu bare tuĝuronoga veize 'ahige mene ra'ohe.
Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeĝa zinite'e'a bororanoga urate'ohe. 18 E'e
ferehe'ete'e ĝauĝa nidu'a 'ada. A'e boro bagaĝa. Zae'a eĝe veize tuĝurirote'e ĝauĝa,
Epaforodito'a odohe onairotene, ĝauhe'a ĝehararo. Zae'a tuĝurirote'e ĝauĝa'e Badi'a
ĝahunohau'ete'e hohoĝa manoĝa heuĝa. A'e Badi'a'a mae ĝihine'ohe, zu matu'e'ohe.

19 Eḡe Badi'a'a, ane ḡauḡa ḡehaḡa bagaḡaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma,
ḡauze'a fereze'ete'e madaḡano.
20 Emeḡe Badi'a, emeḡe Mama nigune'eno'i, onamo tuḡutuḡu! Hube hube hune
'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaḡa veize uhiu tuḡure'ohe

21 Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a veize uhiu tuḡure'ohe. Zuhi'a Boro mone
ra'ete'e azaḡa eḡe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuḡure'ohe. 22 Adao Badi'a veize ra'ete'e
azaḡa nidu'a'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Roma zuhi'aḡa* neo Badi'a mone ra'ete'e
azaḡa zuni uhiu tuḡure'ohe.
23 Zuhi'a Boro Iesu Keriso ḡahunone manoḡani'a zae vine teite radiu'eno'i!

* **4:22** Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azaĝa Mazao Paulo'a Mirihiro

1 Eĝe Paulo'a emeĝe nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu,
Keriso Iesu veize apostolo gauĝano ohohiro. 2 Fefa 'adi'e Kolose neĝano radiu'ete'e
Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gaue'ete'e azaĝa veize mirihe'ohe. Badi'a,
emeĝe mama'a manohuga zu zama roĝeĝa zeno'i!

Paulo'a manoĝa tauĝi ra'ohe zu kurau'ohe

3 Eme zae veize iĝaiĝa kurau'etene, Badi'a, emeĝe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga
mazao manoĝa tauĝi ra'ohe. 4 Mazaĝa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone
ra'ete'e azaĝa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine. 5 Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a
zae veize e'e naeĝa adureo ruhinirote'e mae ĝihini'uma 'ahine. Za'e hari manoĝa ĝoe'a
huga ĝadaheĝano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naeĝa ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e
zamare'ohe. 6 E'e hariĝa manoĝani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e
azaĝa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariĝa huga igiro. E'e madaĝanono'o onao izidi,
zae'a ĝaboneze ĝihune'ete'e teige, haba nidu'a zamaĝano hari manoĝani'a vaze zamao
gauadu, ĝaboneze ĝihune'ohe, ebu hari manoĝa mae ĝihine'ete'e azaĝani'a ĝeharu'ohe.
7 Za'e Epafara'a hari manoĝa ihoziro. Ani'e emeĝe teite gaue'ete'e zu emeĝe zamarone.
Ani'e Keriso veize iĝaiĝa gaue'ena'a emeĝe danafe'ohe. 8 Ebu ani'e zae'a vaze zamaradu
danaze'ete'e me'odofiro. vaze danazoga veize, vine Zaĝoĝani'a inaraĝa ziniro.
9 E'ano'o, emeĝe'a zae hari 'ouge igirote'e madaĝanono'o onao izidi, eme'e hubehune
zae veize iĝaiĝa kurau'ohe, ebu Badi'a ahiĝe umine'ohe; Vine Zaĝoĝa hina ani'a zama
huhuzaĝa zu edeĝa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauĝa zae'a hugahune ederi'uma. 10 Eme
'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuĝa reifine zae'a
nagini haĝae'ete'ea Badi'a'a za'e manoĝa reifine, zu zae'a haĝai manoĝa nidu'a faifaine
haĝaifine, zu Badi'a borofe edere onamifine.
11 Ebu eme ahiĝe kurau'ohe; Badi'a gigi'a inaraĝa ĝonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine,
ebu e'e inaraĝa hina zae'a mene ĝarihe maĝunifine, zu adugani'a onaite'ea, zae'a edau
gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga. 12 Ebu eme hena ahiĝe kurau'ohe; Zae'a
Badi'a, emeĝe Mama mazao manoĝa tauĝi rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azaĝani'a
Badi'a haba agaĝa zamaĝano radiu'ena'a me'uma manohugaĝa, zae zuni zeĝe teite
meifine, ibitoziniro. 13 A'e Badi'a'a uzaboono'o emeĝe mae vaĝifiro, ebu ane ubuga
zamaroneĝani'a zuhi'ani'ete'e zamaĝano ohofiro. 14 Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeĝe
ĝabofiro, ebu emeĝe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

15 Eme Badi'a'e horonoga mene idaĝa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraĝa furene'ohe.
Iesu Keriso'e, ĝau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ĝau nidu'a'e
ani 'u'uĝano. 16 Mazaĝa Kerisono'o Badi'a ĝau nidu'a haĝairo, adure zu rahao
radiu'ete'e ĝauĝa, horone'ete'e zu horonoga mene idaĝa ĝauĝa haĝairo. Badi'a'a vine
zuhi'aĝa, tuĝure viga inaraĝa ebu ĝau inaraĝa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize haĝairo.
17 Keriso'e ĝau nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a ĝau nidu'a
radiu oname'ete'e zu ĝau nidu'a gaue tiburu'ete'e haĝairo. 18 Keriso ani ekalesia vadiga,
ebu ekalesia'e ani ahiri. Ĝadaheĝano'e ĝau nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e
runeono'o ĝabodi'uma azaĝa bo'aĝano ane'a ibite ĝabodiro. A'e ĝau nidu'a ane'a
zuhi'anoga veize. 19 Mazaĝa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamaĝano radi'uma reiro.
Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a haĝai furenehuni'uma. 20 Ebu Badi'a'a ane urao vaze zu
ĝau nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu ĝau nidu'a bo'aĝano zama
roĝeĝa veize Keriso'a satauroo ruĝa sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e ĝauĝa
nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.
21 Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e haĝai sau'a haĝaidote'e u'ano, za
zama'e agireĝa radu, Badi'a mazaono'o fararo. 22 Rehano Keriso'a ane ahirio satauroo
rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane
ubumao za'e duduĝa, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae
mene re'uma. 23 Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari
manoĝa zamaĝano, ĝabone manoĝa me'uma reirote'e ĝoe'a zae'a obone giganine, za'e
Badi'a ubumao duduĝa re'uma. E'e hariĝa manoĝa'e haba nidu'a zamaĝano harame
onaeha. Ebu eĝe, Paulo'e Badi'a'a hari manoĝa harame'ete'e gauĝano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

24 Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manoga haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo
matu'e'ohe. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teige, ege zuni ege ahiri hina e'e adugaga
hide'ete'e mene rihone'ohe. E'e hagaiga'e Keriso ahiri'e ekalesia azaga veize. 25 E'e
Badi'a'a ekalesia azaga tugure gaugano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane goere
ihozoga veize 26 U'uru radiu'ete'e gauga 'a'a'e amahi hune azaga mazao Badi'a'a mene
rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azaga mazao furene'ohe. 27 Badi'a ani, ibite
mene rae furenirote'e u'uru radirote'e gauga manoga 'a'a'e, Iuda mene azaga bo'agano
Badi'a inahe meirote'e azaga mazao rae fureni'uma reiro. E'e u'uru radiro'ete'e gauga'e
Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohe, e'ano'o Badi'a'e manoga hune u'ano zae zuni manoga
hune re'uma.
28 Ebu eme'e edegafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vaze nidu'a mazao
Keriso harига harame'ohe, mazaga emege ura'e emege'a danazadu vaze nidu'a'a Badi'a
zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduga vazega radu, Keriso ane
zamao ohozi'uma. 29 'Ouge hagae'ete'e veize ege zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'aga
hina inare gau'e'ohe.

2

1 Ege'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Ege'a zae, zu Laodikea nega azaga, ebu
ize mene horohate'e azaga nidu'a danazoga veize inare'ohe. 2 E ura ze'a inaratitoga
zu zamarotite'ena'a tiburanoga. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru gauga edere hunoga.
U'uru gauga a'e Keriso. 3 Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaronega
boro bagaga ederi'uma. 4 Ege'a 'adi ra'eta'a'e, vaze'a zamaguhi goe'a hina mene
so'ozifine. 5 Giano'i! E'e zae teite mene radiu'e rehano, ege zama'e zae mazao radiu'ohe.
E'ano'o zae'a hagai manogano radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gigaru'ete'e ederadu,
matu'e'ohe.

Keriso Mazao e Gabone Iziga

6 E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae gihiniro 'ahine, ani teite tiburu
radiu'eno'i! 7 Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teige, Keriso mazao kame
gigaranadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a goere ihozidote'e
teige obone gigano'i! Ebu Badi'a mazao igaiga manoga taugi ro'i! 8 Vaze goere faine
giano'i! Hena, zege'a tutuze ve'ozi'uma. Ze'e Badi'a edega zu vaze'a nouge nouge
radiu'ete'e edega nidu'a raha adi ibigano ihozi'uma. Zege goere'e huga 'o'o'a zu guriro
goe'a. Goere a'e Kerisoono'o mene onae'ohe, rehano amahi azaga edeganono'o zu haba
'adi vinegano'o. 9 Giano'i! Mazaga Badi'a gabone zu hagai nidu'a'e Keriso zamagano
iri'ave radiu'ohe. Keriso'e vaze reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamagano
Badi'a hagai nidu'a horone'ohe. 10 Ebu za'e Keriso teite tibuziro zu ani mazaono'o hagai
'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aga, zuhi'a nidu'a zu gau nidu'a'e Keriso 'u'ugano
radiu'ohe. 11 Iuda azaga'e, Badi'a mone ra'etene, vaze 'evore hina ahiri ogaga vari'e
modadu iguri hagae'ohe. E'e teige za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaroneze
sau'a zu gaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iguri hagairo. 12 E'e huga'e, zae'a
Badi'a ni mae gihinadu bapatizo meirote'e zamagano, Keriso teite guriro, ebu Keriso
ane teite bare gabode iguniro. Mazaga Badi'a'a Keriso runeono'o bare gabonirote'e
gigi'aga mazao zae'a firo 'ahine. 13 Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o
fraunu. U e'e madagano'e, zae gabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge
ize hagairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare gaboziro. Ebu emege sau'a nidu'a
rae modiro. 14 Ebu Badi'a'e Emege hagai sau'a u'ano emege 'ute'ete'e Iuda azaga
goro goe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge hagae'ena'a, Badi'a'e goro
goe'a nidu'a 'uiro. 15 Ebu 'ouge hagae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'aga zu zuhu'a
inaraze mae buno ziniro. Mazaga goro goe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e goe'a hina emege
'utoga mene idaga. Ebu Keriso satauronirote'e zamagano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze
haugirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

16 Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiga, bato iziga muiga zu
Iuda azaga Bana Madaga u'ano, vaze 'ahogani'a zae ve'oga rae zoitene gararozeno'i!
17 Mene! Iuda azaga goro goe'a zu muiga 'ugiga'e Badi'a'a rae tirote'e gauga manoga
emege rifiuma vinega isoga. Rehano izidi gau manoga a'e fureraneha. E'e gauga huga'e
Keriso. 18 Gurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tugure viga mazao kurau'ete'e azaga
goere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'ozihi ra'ohe. Ze'e tugure viga horoneha ra'ena'a, nize
mae ite'ena'a goeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e
nize boro azaga re'uma. 19 Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga,
ekalesia azaga'e ane ahi'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a gigaze'ohe. Ebu
Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

20 Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vineg̃a zuhi'ag̃aono'o mae buze'ohe. Rehano
za'e nougadu ize raha azag̃a hag̃aio radiu'ete'e teige zeg̃e g̃oere igi'ohe? 21 Ze 'ahige
ra'ohe, “Ago obone to'i! Ago au nuro'i! Ago obone nuro'i!” 22 'Ahigug̃a goro g̃oe'a'e
vaze mazaono'o onae'ohe. E'e goro g̃oe'a'e mene fag̃a hag̃ae'ohe zu daug̃e'ohe. 23 Goro
g̃oe'a 'ugug̃a'e edeg̃a boro g̃oe'a irag̃a, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zeg̃e bare
inahirote'e g̃aug̃a'e vaze maza'ono'o zu ze'e g̃urire'ena'a nize ufeta mae ovoi'uma, ga
ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro g̃oe'a 'ugug̃a'e gigi'ag̃a o'o'a
'ahine, zamarone sau'a mae vag̃ini'uma moneo mene danaze'ohe.

3

Ḡabone izigano radiu'ete'e

1 Goro g̃oe'a 'ugug̃a'e gigi'ag̃a o'o'a. E'ano'o g̃abone g̃aug̃a adureo radiu'ete'e da'o
zamare borofe'ena'a vag̃o'i! Mazag̃a za'e Keriso teite g̃abozadu, g̃abone iziga meiro.
Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inarag̃eta radiu'ohe. 2 E'ano'o adure g̃aug̃a
da'o zamaro'i! U raha 'adi g̃aug̃a'e ago zamaro'i! 3 Mazag̃a za'e ibi'a hag̃aig̃a sau'a
modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamag̃ano Keriso teite tiburu radiu'ohe. Badi'a ag̃u'a
azag̃a'e e'e ederoga mene idag̃a. 4 Keriso'e g̃abone iziga zini'ete'e vazeg̃a. Keriso ane'a
bare onai'uma madag̃ano, zae zuni ani teite agag̃a manog̃ano eda'uma.

5 E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e hag̃aig̃a nidu'a mae mode haug̃o'i! A'e ubuma g̃ezo,
zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, g̃au mae buroga urate'ete'e. Ebu
g̃au g̃ehag̃a ago urate rudano'i, mazag̃a 'ugug̃a vazeg̃a'e ire emoga* mazao kurau'ete'e
heug̃a. 6 E'e gug̃a hag̃aig̃a u'ano Badi'a'e zamag̃a g̃ugine runadu, e'e naeg̃a zini'uma.
7 Zae zuni ibite 'ugug̃a hag̃aig̃a hag̃ae'ete'e azag̃a teite tiburu radiudo, ebu 'ugug̃a
hag̃aig̃a hag̃aido. 8 Rehano izidi za'e, mag̃unu, zama g̃ugi, vaze sausaune'ete'e, vaze ni
sausaune g̃oere'ete'e, 'ugug̃a hag̃aig̃a nidu'a modo'i! Ebu ufire g̃oea zae hebeono'o ago
ro'i! 9 Ebu vaze teite ago g̃urirotito'i, mazag̃a za'e sau'a hag̃aoga urate'ete'e zamaroneg̃a
zu ibite raha 'ada hag̃airote'e hag̃aig̃a modiro, 10 ebu vaze iziga reiro. Badi'a ani,
ane'a vaze hag̃airote'e irag̃a idunag̃ano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu ederifine.
11 Badi'a'a g̃abone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azag̃a ga
Iuda azag̃a, ahi'rio ig̃uri hag̃airote'e azag̃a ga ig̃uri mene hag̃airote'e azag̃a, guni'a
azag̃a ga Sikute azag̃a†, g̃u'a teige gau'ete'e azag̃a ga boha'a azag̃a. 'Ouge eme'e emeg̃e'a
bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeg̃e nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare
borofi'uma. Keriso'e emeg̃e nidu'a zamao radiu'ohe.

12 E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azag̃a zu ane'a zamare borofe'ete'e azag̃a, za'e,
Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vaze vetug̃azeadu danazo'i! Hag̃ai manog̃a vaze mazao
hag̃ao'i! G̃ae'a g̃ae bare nig̃o mae ovoro'i! Rog̃eru rado'i! Ago g̃arihe mag̃uno'i!
13 Vaze'a zae mazao hag̃ai sau'a hag̃ao'idene, ago mag̃uno'i, ebu Zuhi'a boro'a zae
sau'a rae modirote'e teige zeg̃e sau'a zuni rae modo'i! 14 Ebu hag̃ai manog̃a 'adi nidu'a
ro'anoga g̃aug̃a'e zamarone. Za'e vaze teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tibura
onai'uma.

15 Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manog̃ano radifine huze nu'oziro. E'ano'o
Keriso zama rog̃eg̃ani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu ig̃aig̃a Badi'a mazao manog̃a taug̃i
ro'i! 16 Keriso g̃oere hina zamaze iri'va'ono'i! Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu
iradugutito'i! Zae zamao Badi'a mazao manog̃a taug̃i radu, Salamo badag̃a, kuru
badag̃a zu Vine Zag̃og̃ani'a zini'ete'e badag̃a mo'i! 17 Ebu nagini g̃oero'idene, ga nagini
hag̃ao'idene, Zuhi'a Boro Iesu nig̃ano g̃au nidu'a hag̃ao'i! Ebu ane nig̃ano Badi'a, emeg̃e
Mama mazao manog̃a taug̃i ro'i!

Goro g̃oe'a Keriso mone ra'ete'e azag̃a veize ra'ohe

18 Rog̃ae, ohozeze g̃oere ego'i, mazag̃a 'ougine, Zuhi'a Boro moneo ra'ete'e rog̃aeg̃ani'a
hag̃ai'uma hag̃aig̃a hag̃ae'ohe. 19 Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i! 20 Tahi'a
kome'a kome'a, za'e ig̃aig̃a vi'u mogo g̃oere nidu'a ego'i, mazag̃a za'e 'ouge hag̃aine,
Zuhi'a Boro'e matu'i'uma. 21 Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine,
zamaze'a vetug̃ara'uma zu inaraze'a ovoi'uma.

22 Tug̃ure azag̃a, g̃u'a teige gau'ete'e azag̃a, zae gau nidu'a zamag̃ano, zuhi'aze
tug̃ureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a
horozadu matu'oga veize radu ago zamare gauo'i! Rehano, Zuhi'a Boro rihone'ena'a
zae zuhi'a veize hube hune gauo'i! 23 Ebu nagini gaug̃a zae zuhi'a veize hag̃ao'idene,
zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro veize gaue'ete'e teige hag̃ao'i! Za'e vaze veize da'o

* **3:5** Ire hina vaze hag̃adu Badi'a teig̃e ane mazao kurau'ohe. † **3:11** Sikute haba'ano radiuete'e guni'a azag̃a

mene gaue'e rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gaue'ohe. 24 Mazaga giano'i! Za edega, Badi'a mone ra'ete'e azaga zini'uma reirote'e gauga'e, zae'a gaue'ete'e naega hagae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize hagae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gaue'ohe. 25 Giano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vaze'a hagai sau'a hagaetene, e'e naega zini'uma.

4

1 Zuhi'a azaga, zae tugure azaga'e hagai duduganо da'o zuhi'azo'i, ebu vaze nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazaga za mene 'ougine, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, hagaize gianadu e'e naega zini'uma.

Inara Goea Kuru moneo

2 Za'e igaiga kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manoga taugi ra'ena'a kurano'i! 3 Ebu emege veize zuni kurano'i, emege'a Badi'a goere harami'uma ibiga ane'a hagaifine. 'Ougine, Keriso harига Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emege'a harame fureni'uma. E'e Keriso harига harame'ete'e u'ano gu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe. 4 Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunagano Keriso harига ege'a dogo'ani rae furenifine kurano'i!

5 Mada manoga hido'idene Keriso agu'a azaga danazoga veize faine zamare hagao'i! 6 Ebu zege teite goero'idene, igaiga goere iniga hina namize gorezo'i! 'Ougine za ze teite goretitine faine naenaezi'uma.

Gonaga Goea

7-8 E'e zae u'a Tukiko tugune'ohe. Ani'e emege nego zu emege zamarone. Ebu anie ekalesia azaga faifairu danaze'ete'e vazega, zu Zuhi'a Boro tugure hagae'ena'a ege teite gaue'ohe. Ani'e 'adama ege'a nouge nouge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine. 9 Onesimo zuni ani teite tugune ami'uma. Ani'e emege nego zu emege zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emege'a nouge nouge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

10 Ege teite gu'ano radiu'ete'e vazega 'ahoga, niga Arisitako'a zae veize uhiu tugure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tugure'ohe. Ane'a ami'uma goe'a ege'a ibite tuguriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae gihino'i! 11 Vaze 'ahoga niga Iesu, ane zuni uhiu tugure'ohe. Niga 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vaze zama ibito zenoga veize ege teite gaue'ete'e azaga bo'agano zege ugidu ahi da'o'e Iuda azaga. Ze igaiga ege danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

12 Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tugure vazega. Ani zuni uhiu tugure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, igaiga inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e gauga nidu'a edere haugadu, edau gigaranoga veize. 13 E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli nega azaga veize inare hague'ohe. 14 Emege nego zu emege zamorone, doketa vazega niga Luka ebu Dema'a uhiu tugure'ohe. 15 Izidi ege'a uhiu tugure'ete'e goe'a Laodikea negano Badi'a mone ra'ete'e azaga zeno'i ebu rogae 'ahoga, niga Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaga veize zuni zeno'i.

16 Fefa 'adi vaze 'ahogani'a zae mazao me'ode haugo'idene, hena, Laodikea ekalesiaga veize tuguro'i, zege kuru negano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize ege'a tugurirote'e fefaga madu me'odo'i!

17 Ebu Arekipo nina'a, “Zuhi'a Boro'a harote'e gauga hagae haugo'i!”, rae no'i!

18 Ege Paulo'a uhiu goe'a 'adi ege 'evore hina mirine'ohe. Ege'a Keriso hari manoga u'ano gu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'i! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azaĝa Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

1 Eĝe, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiaĝa azaĝa veize fefa 'adi
mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeĝe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaĝa.
Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manoĝa zu zama roĝeĝa zini'eno'i!

Tesalonika ekalesiaĝa azaĝani'a Badi'a mazao firote'e haĝaiĝa

2 Emeĝe kuru zamaĝano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iĝaiĝa
manoĝa tauĝi ra'ohe. 3 Mazaĝa emeĝe'a, Badi'a emeĝe Mama mazao kurau'etene,
iĝaiĝa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gaue'ohe. Ebu zae
zamarone vaze mazao'e boro 'ahine, za'e zeĝe veize gau boro haĝae'ohe. Ebu Zuhi'a
Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e ĝoe'a mae obene gigane'ohe.
4 Nego nabudi, Badi'a zamarone azaĝa, eme edeĝa, za 'ai Badi'a'a ohotiro. 5 Emeĝe'a
hari manoĝa haramo zinirotene, mene ĝoere isoĝa hina rehano, inaraĝeita haramido.
E'e zamaĝano Vine Zaĝoĝani'a zae mazao gauadu, emeĝe'a haramidota'a'e hube hune
huga rae ihozido. Zu zae zuni edeĝa emeĝe'a zae teite radiunute'e zamaĝano, nouge
nouge zae danazinuta'e. Zae'a emeĝe radoneo horonidotene, hari manoĝa'e mene
ĝuriro hariĝa reido. 6 Za'e hari manoĝa mae ĝihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano,
Vine Zaĝoĝani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoĝa mae ĝihine
onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeĝe haĝai zuni Zuhi'a Boro haĝai haĝaiĝano onainu.
7 E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiaĝa azaĝani'a zae'a
haĝae'ete'e haĝaiĝa hariĝa egaduni, zae haĝaio haĝae onami'uma ra'ohe. 8 Mazaĝa
Zuhi'a Boro hari manoĝani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia
haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamaĝano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a
Badi'a mazao fie'ete'e hariĝa vaze nidu'a igi hauĝeha. E'ano'o eme'e zae hari'e mene
bare re'uma. 9 Mazaĝa vaze nidu'a edeĝa, ze'e, emeĝe'a Tesalonika haba'ano hari
manoĝa haramadu, zae'a mae ĝihinirote'e, e'e hariĝa me'odofi'ohe. Ebu zae'a nouge
nouge ĝuriro badi'aĝa higone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'aĝa da'o zae Zuhi'a
Boro radu, tuĝureĝa haĝae'ete'e, e'e hariĝa zuni me'odofi'ohe. 10 Ebu za'e Theovaite'e
guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare ĝabonirote'e vazeĝa,
zuni mada ĝonagano haĝai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madaĝano, ani eme
ĝabofi'uma vazeĝa.

2

Paulo'a Tesalonika neĝano haĝairote'e haĝaiĝa rae fureniro

1 Nego nabudi, za edeĝa, emeĝe'a Tesalonika neĝano 'i'udirota'a'e, mene tauĝe amiro.
Mazaĝa zae ĝehaĝa hune'a e'ea hari manoĝa mae ĝihiniro. 2 Za edeĝa, emeĝe'a zae
ne 'izema amogano, Filipi neĝano vaze'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano
Tesalonika neĝa amirotene, emeĝe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'aĝano, rehano Badi'a
hari manoĝa inare haramiro. 3 Mazaĝa emeĝe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga,
haĝai sau'a zae mazao haĝaifine zu zae so'ozifine mene haramiro. 4 Rehano eme'e hari
manoĝa harame'ohe, mazaĝa Badi'a'a eme 'ai manoĝa radu, hari manoĝa harami'uma
gauĝano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeĝe'a harame'etene, mene vaze'a matu'oga, rehano
Badi'a'a matu'i'uma ibiĝano harame'ohe. Badi'a ani emeĝe zama faifaine ĝiane'ete'e
vazeĝa.

5 Zae edeĝa, emeĝe'a ĝorezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao ĝau mouga
radu mene so'e ĝorezinu. Badi'a huga ani eme haĝai edeĝa. 6 Zuni eme'e, mene zae'a
ga vaze 'ahoga 'ahogani'a nife mae ĝihinoga radu gauido, 7 eme'e Keriso'a tuĝuirote'e
apostoloĝa azaĝa 'ahine, nife boro azaĝa rouga zuni idaĝa. Rehano eme'e, roĝa'e'a
ubuga duĝuru faifaize'ete'e teige, zae bo'aĝano roĝeru radiunu.

8 Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoĝa haramo zinirotene,
ĝabonefe nidu'a hina zae danazoga veize ĝau nidu'a haĝao ziniro. Mazaĝa emeĝe
zamarone zae mazao'e boro bagaĝa. 9 Nego nabudi, za hubehune edeĝa, emeĝe'a zae
mazao Badi'a hari manoĝa haraminute'e zamaĝano, emeĝe'a inare hune gauinuta'a'e.
Eme'e zae'a emeĝe u'ano hadize mene modifine, madai zu ohere nidu'a gauido.

10 Hubehune za'e haĝaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeĝa. Za'e, Badi'a mazao
fie'ete'e azaĝa teite, emeĝe'a radiunute'e madaĝano, haĝaife'e, Badi'a'a matu'i'uma
haĝaiĝa zu duduĝa ebu mene ve'oĝa haĝaiĝa haĝainu. 11-12 Zae edeĝa, ohoze'a ubuga

duguru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamogaradu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma hagaigano radiu onamifine. Mazaga za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

13 Zuni eme zae u'ano igaiga Badi'a mazao manoga taugi ra'ohe, mazaga za agua mazagano emege'a Badi'a hari manoga haramo zinirota'a'e mene vaze goere, rehano Badi'a goere rae radu zae'a mae gihiniro. A'e hube Badi'a goere. Ebu e'e goe'ani'e, zae, Badi'a goere mae gihine'ete'e azaga, zamao gaue'ohe. 14 E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamagano Keriso Iesu nigano radiu'ete'e ekalesiaga azagani'a hagaidote'e teige hagairo. Zege'a Iuda azaga mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azaga mazaono'o aduga hidido. 15 Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azaga runedirota'a'e, Iuda azagani'a, ebu emege hegofe bufirota'a zuni Iuda azagani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma hagaiga hagae'ohe. Ze'e vaze nidu'a agire. 16 Iuda azaga'e, mene Iuda azaga mazao hari manoga haramoga mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a gabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zege hagai sau'a ragate ragate ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a maguno zenadu, naega hagaoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika nega azaga giazoga uratiro

17 Nego nabudi, Tesalonika negano Iuda azagani'a aduga boro furerarote'e u'ano, za'e munemune azaga teige emege'a muhize iguniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene giaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae giazoga urate rudaunu 'ahine, zae vage bare amoga radu ibi vage onainu. 18 O'e, eme zae vage amihi reiro. Hubehune ege, Paulo'a bare bare ibiga vagiro rehano, Satani'a hagai nunuo'no'o 'uiro. 19 Eme ura'e bare giazihi ra'ohe. Mazaga emege'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emege Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaite'e madagano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madagano eme'e zae'a naega meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma. 20 Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3

1-2 Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vage tugune ami'uma, ebu eme'e emege da'o Atena negano radi'uma reiro. Timoteo'e, emege nego, emege teite Badi'a gau hagae'ohe, ebu Keriso hari manoga harame'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuguniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie gigaranoga veize danaziuma. 3 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hagari'uma. Mazaga zae zae'e edega, Keriso mazao fie'ete'e azagani'e aduga hidi'uma. 4 Eme zae teite radiudote'e zamagano, emege nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edega, e'e hagaigani'e zae mazao fureraro. 5 E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nouge nouge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuguniro. Mazaga e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a daugi'uma reiro. 'Ougine, emege'a zae veize gaue onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azaga harига manoga odohonairo

6 Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manoga odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vaze zamare'ohe. Ebu za'e igaiga eme zamare'ohe, ebu emege'a giaze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni giafe hunihi ra'ohe. 7 E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha. 8 Ebu izidi emege'a matu'ufeta radiu'ohe, mazaga za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine.

9 Mazaga zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e hagaigani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nouge nouge manoga tugi re'uma? 10 Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emege zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

11 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohe: Badi'a, emege Mama'a, zu emege Zuhi'a Boro Iesu'a, emege'a zae vage amite'e ibiga mae bohanifine! 12 Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vaze nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emege'a zae zamare'ete'e teige. 13 Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emege Mama zamao hagaize dehega reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azaga teite bare onaite'e madagano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radonega

1-2 E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radonega ibiga ihozido. Ebu izidi za'e e'e radonegano radiu'ohe. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu nigano rinede umize'ohe.

Mazaga Zuhi'a Boro Iesu'a rifirote'e goe'a emege'a ihozidota'a'e zae edega, za e'e ibigano da'o radiu oname'eno'i!

3 Badi'a ani ura'e, zae'a zagozagoga urate'ohe, mazaga za'e Badi'a'a mae avo tiro
'ahine. Za'e daro hagaigaono'o vaginoi! 4 Ebu ohoze ohoze, za'e zagozage zu gubane
ibigano 'ahirize tugane'ena'a, duguno'i! 5 U ubuma gezo radonegano ago rado'i! A'e
Badi'a agu'a azaga hagai. 6 E'e hagaiga sau'a'e negogo nabugo mazao ago hagao'i! Inuga
teite ago daroo'i! Mazaga 'ugуga hagaiga hagae'ete'e vazega'e Zuhi'a Boro'a e'e naega
ha'uma. 'Adi'e emege'a ibiteo 'oma irina riga zi edemazidote'e goe'a. 7 Badi'a'a emege
zamafirota'a'e, daro hagaiga mene hagaifine, rehano zagozago radonegano radifine.
8 E'ano'o iradugu goe'a 'adi mene mae gihini'uma vazega'e, mene vaze iradugu goe'a
mae gihine'ohe. Rehano, Badi'a, ani ane Vine Zagoga tuguno zenadu, danaze'e rehano,
iradugu goe'a rae mode'ohe.

9 U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe.
E'ano'o mene miriho zini'uma. 10 Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamagano
Iesu mone ra'ete'e azaga nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizihi!
Bare bare 'ouge'eno'i!

11 Ebu 'adi'e, emege'a zae teite radiunute'e madagano, ihozidote'e goe'a rehano, bare
zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'i! Ebu evoreze hina zae zae gau
da'o zamare hagae'eno'i! Vaze ago dudize'eno'i! 12 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e
azagani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gaue'eno'i, zae'a ogomu,
dabua, radone gauga nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vaze 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma harigа

13 Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae gihine'ete'e azagani'a rudarote'e
mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a agu'a azaga ruda'uma teige, za'e zamaze ago
vetuga rano'i! Ze 'ane rune vazega'e mene bare gabodi'uma ra'ohe. 14 Eme, goere
'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudaro, ebu bare gabodiro. E'ano'o Iesu ni mae
gihinadu, rudarote'e azaga'e, Iesu'a bare ovai'uma madagano, Badi'a'a Iesu teite bare
zamazi'uma. 15 Emege'a 'ada zi'ete'e goe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e goe'a. Eme,
ize gaboga radiu'ete'e azaga'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e
azaga'e ibite gabozi'uma. E'e enoganobu'u emege zamafi'uma. 16 Zuhi'a Boro ane'a rune
azaga igunoi raena'a gihau huaune, tugure viga gihi'ani'a hua'uma, ebu kibi hodoga
igi'uma. E'e zamagano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu
rudarote'e azagani'a gezo gabode iguni'uma. 17 E'e enogano, eme, ize gaboga radiu'ete'e
azaga'e, Badi'a'a zege teite idaga mae gihifi'uma, ebu magube zamaga diugi'uma, adureo
Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tugutugu radi'uma.
18 Za'e, ege'a 'ada teate'e goe'a hina zae bare inaratito'i!

5

1 Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaga'e 'ahama mene miriho
zini'uma, 2 mazaga za edega taugi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaga'e. Gonore'a
ohere onaite'e teige onai'uma, ebu vaze nidu'a zaguzaga'uma. 3 Vaze vaze'a raena'a,
“Eme uniho manoga maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a.” rae re'ore'e'ete'e zamagano,
sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e rogae ahi'etani'a ene furenoga
radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduga boro'a
fureru'ete'e mode feranoga mene idaga.

4 Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e azaga. E'ano'o Iesu'a bare
ovaine, gonore'a zaguzaguze'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma. 5 Za'e nidu'a madai zu
agaga zamagano radiu'ete'e azaga. Emeta'e ohere zu uzabo zamagano mene radiu'ete'e
azaga. 6 E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e azaga teige, mene re'ore'e
radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu hagaife da'o faifaine duguni'uma. 7 Mazaga
re'ore'e radiu'ete'e azaga'e uzabo zamagano re'ore'e'ohe, ebu gage baboru'ete'e azaga'e
uzabo zamagano gage baboru'ohe.

8 Rehano eme'e madai agagano radiu'e 'ahine, hagaife da'o faifaine duguni'uma. E'e
hagaiga'e eme 'ahige hagai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vaze zamari'uma.
A'e uti vazegani'a ahiri birigа hina ahi'a 'ue'ete'e heuga. Ebu eme Iesu'a bare onaadu
gabofi'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazegani'a utio vadini birigа hina vadiga
'ue'ete'e heuga. 9 Mazaga Badi'a'a emege me'ofirota'a'e, mene magunofeadu, emege
sau'a naega rififine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tugunadu, emege sau'a naega mae
vaginadu, gabofifine. 10 Ane'a onaite'e madagano, eme'e ruga ga gaboga rehano, ane
teite gabone tugutugu radoga veize, ani emege veize rudaro. 11 E'ano'o zae zae'a ege

ḡoere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'i! E'e haḡaiḡa'e zae'a haḡae onaeha. Zae'a 'ouge da'o haḡae'eno'i!

Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa ḡonagano ihoziro

12 Nego nabudi, eme umize'ohe. Zae bo'aḡano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro
haḡai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azaḡa gubazo'i! 13 Zeḡe'a zae veize
gaue'ete'e haḡaiḡa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamarone boro zeḡe mazao
to'i! Zae zae nidu'a uniho manoḡa zamaḡano rado'i! 14 Nego nabudi, eme umize'ohe.
Gauoga mene urate'ete'e tubuḡa azaḡa'e zeḡe hadi gauḡa veize iraduguzo'i! Zamaḡa
rereḡa azaḡa'e inarazo'i! Zoreḡa azaḡa'e danazo'i! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'i!
15 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a haḡao'idene, sausaunate'e vazeḡa nina'a, e'e naeḡa ago
haḡao'i, rae no'i! Rehano iḡaiḡa nabugota zuni vaze nidu'a mazao haḡai manoḡa da'o
haḡae'eno'i! 16-18 Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azaḡa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o
urate'ete'e haḡaiḡa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'i! Iḡaiḡa kurau'eno'i! Nagini'a
furerano'idene, sau'a manoḡa rehano, Badi'a mazao manoḡa tauḡi ro'i! 19 Vine
Zaḡoḡani'a zae mazao gaue'ete'e ibiḡa ago 'uo'i! 20 Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e ḡoe'a'e
huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'i! 21 'Uguḡa ḡoe'a ego'idene, faine ḡiano'i! Ebu
manoḡa ḡauḡa'e mo'i, 22 u sau'a ḡauḡa'e ago mo'i!

Ḡonaga ḡoe'a

23 Eme 'ahige kuratihi: Zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡa, ane'a ane teige deheze
hune'ena'a matuozini'uma, ebu zae'a haḡai sau'a mene haḡaoga veize, Badi'a'a vineze
zu ahirize danane'eno'i! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma. 24 Zae
me'ofirote'e Badi'aḡa, ani ḡoere'e hugeita. E'ano'o ane'a haḡao zini'uma.
25 Nego nabudi, emeḡe veize kurau'eno'i!
26 Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manoḡa teite mae ḡihiteto'i! 27 Zuhi'a Boro
niḡano zi'ohe. Fefa 'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeḡe egoga veize!
28 Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manoḡani'a zae mazao radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azaĝa Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

1 Eĝe, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neĝa ekalesiaĝa azaĝa veize fefa 'adi
mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeĝe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaĝa.
2 Eme 'ahige rae zihi: Badi'a emeĝe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoĝa zu zama
roĝeĝa zini'eno'i!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane haĝai naeĝa zini'uma

3 Nego nabudi, eme zae u'ano iĝaiĝa Badi'a mazao manoĝa tauĝi ra'ohe. Eme 'ouge
haĝae'eta'a'e manoĝa. Mazaĝa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu
za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe. 4 E'ano'o neĝa neĝano Badi'a mazao fie'ete'e
ekalesiaĝa azaĝa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e
u'ano, vaze'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamaĝano, rehano za'e zamaze oboneteadu
Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

5 'Uguĝa haĝaiĝani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada ĝonagano ane ane haĝai
naeĝa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diuĝoga'e idaĝa rae re'uma veize,
za'e aduga madaĝano 'ouge edau gigaraunu. 6 Badi'a'a haĝae'ete'e haĝaiĝa'e nidu'a
duduĝa. E'ano'o zae sausauze'ete'e azaĝa'e Badi'a'a e'e naeĝa zini'uma, 7 u zae, aduga
hide'ete'e azaĝa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manoĝa zini'uma, ebu emeĝe zuni rifi'uma.
E'e haĝaiĝa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruĝa ĝehaĝa teite zu ire roga duhuĝa teite
adureono'o furera'uma madaĝano, Badi'a'a haĝai'uma.

8 Badi'a ni mae ĝihinoga mene urate'ete'e azaĝa zu, emeĝe Zuhi'a Boro Iesu hari
manoĝa igi mode'ete'e azaĝa'e, Badi'a'a e'e sau'aĝa naeĝa zini'uma. 9 E'e naeĝa'e radiu
tuĝutuĝu gigi'aĝa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozi'uma, zuni ane
inaraĝa boro bagaĝaono'o mae vaĝizi'uma. 10 E'e haĝaiĝa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma
madaĝano furera'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azaĝani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu
Iesu ni mae ĝihinirote'e azaĝa'e ane agaĝa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeĝe'a Iesu
hariĝa me'odo zinirote'e mae ĝihiniro 'ahine, zae zuni zeĝe teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a
Boro horoni'uma.

11 E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iĝaiĝa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga
veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idaĝa ra reifine. Ebu ane'a inaraĝa zenadu, zae'a
haĝai manoĝa nidu'a haĝaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano haĝai manoĝa
nidu'a haĝao'i! 12 Emeĝe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeĝe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a
manoĝa zini'ete'e u'ano, vaze vaze'a zae haĝai manoĝa horonadu, emeĝe Zuhi'a Boro
Iesu nigunifine, zu zae haĝai u'ano zae zuni Iesu'a niguzifine.

2

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vaze sau'a hune'a furera'uma

1 Nego nabudi, emeĝe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaite'e zu emeĝe nu'ofadu Iesu teite
hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe: 2 Zuhi'a Boro'a onai'uma madaĝa 'ai feureha reite'e ĝoe'a
ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'i! Vaze 'ahogani'a Vine Zaĝoĝani'a
e'e ĝoe'a'e rae inare reite'e ga, vaze'a haramirote'e ga, emeĝe'a tuĝurirote'e fefaĝa
zamaĝano touga rae reite'e zuni ago ego'i! 3 Za'e e'eguĝa ĝuriroĝa ĝoe'a'e ago hune zu
ego'i! Mazaĝa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vaze ĝehaĝani'a Badi'a
aĝireni'uma, ebu Badi'a goro ĝoe'a rae mode'ete'e vazeĝa sau'a huneĝani'a furera'uma.
Ani'e ĝonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma. 4 Ani'e Badi'a huga, ebu vaze'a Badi'a
teiĝe kurau'ete'e ĝauĝa nidu'a agireni'uma, ebu Badi'a zu ĝau nidu'a vitinadu, ane'a ane
mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuĝe ehori'uma, ebu ane'a ane bare ‘E'e Badi'a
huga’ rae re'uma.

5 Zae edeĝa, ĝoere 'adi'e eĝe'a zae teite radiudote'e madaĝano zido. 6 Zuni zae
edeĝa, izidi aĝire vazeĝani'a furera'uma ibiĝa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ĝoitorirote'e
madaĝanobu'u, ani'a furera'uma. 7 Badi'a goro ĝoe'a aĝirohau'ete'e zamaroneĝa
sau'ani'a vaze vaze zamao sifu gaue'ohe, rehano hunio'e mene fufurima'uma. Mazaĝa
aĝire vazeĝani'a gaui'uma ibiĝa'e vaze 'ahogani'a 'ue radi'uma, aĝire vazeĝa 'ue
radiueta'a'e vazeĝa'e Badi'a'a mae vaĝini'udu'u, 8 ani'a furera'uma. Ani'e madaĝa
meine, Zuhi'a Boro Iesu'a ĝoe'a inaraĝa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onaite'e
agaĝaĝa boro hina sausaune runi'uma.

9 Ağire vazeğa'e Satani'a gaui'uma ibiğano gaue onai'uma. Satani'a gigi'ağa hanadu
ani'e hağai nu badeğa, tahi zu zaguzaga'uma hağaiğa ebu hağai nunu nidu'a ğuriro
moneo hağai'uma. 10 Ebu ağire vazeğa sau'a hağaiğa nunu nidu'a hina rune ibiğano
radiu'ete'e azağa so'ozi'uma. Ze'e Badi'a hari manoğa, ğoere huga mae ğihinifone,
Badi'a'a ğabozifo rehano, ze'e mae ğihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune
ibiğano onamoga da'o. 11 Ze'e Badi'a hari manoğa mene mae ğihiniro ahine, Badi'a'a
zeğe zama mae ğunuğununi'uma, ebu ze 'ane ğuriro ğoe'a'e huga radu mae ğihini'uma.
12 Ze'e ğoere huga, hari manoğa mene mae ğihiniro, ebu hağai sau'a sau'a matu'uğa
hağairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheğe ğorezi'uma, "Za'e sau'a hağa ahine, aduga hidi'uma."
13 Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azağa, eme iğaiğa zae u'ano Badi'a mazao
manoğa tauği ra'ohe. Mazağa za 'ai ğabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahe meiro. A'e
Vine Zağoğani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gauğa u'ano, zu zae'a Badi'a hari manoğa
mae ğihine'ete'e u'ano. 14 Badi'a ani, zae ğabodoga rae zamaziro, ebu emeğe'a hari
manoğa haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso agağa manoğa zamağano
radifine. 15 E'ano'o nego nabudi, za'e edau gigaranadu, emeğe'a hebe hina zirote'e ga
fefao mirihirote'e ihoreğa ğoe'a zamare radiu'eno'i!
16-17 Eme 'ahige kuratihi: Emeğe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeğe Mama'a
zamaze rinedo'i, ebu hağai manoğa hağaite'ea, zu ğoere manoğa reite'e moneo
inarazo'i! Badi'a ani emeğe zamariro, ebu ane manoğa u'ano inara rifi onamo tuğutuğu.
Keriso'a emeğe u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tuğutuğu ğauğa rifoga veize
ğoitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuğutuğu ğauğa zamare'ete'e hidoga veize, ani'a
danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gaue'ete'e azağa veize kurano'i

1 Nego nabudi, ğoere 'ahoga'e 'ahiguğa: Emeğe veize kurano'i, zae'a hari manoğa
mae ğihinirote'e teige, Zuhi'a Boro hari manoğani'a ğarihe rovotifine! 2 Ebu eme aduga
rifi'ete'e azağa sau'a huneğa mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazağa
mene vaze nidu'a'e Badi'a mazao fie'ohe! 3 Rehano Zuhi'a Boro ani'e ğoitoroneğa mene
vari'e'e ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma. 4 Eme
hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emeğe'a haramo
zini'ete'e hağaiğano zae'a hağae'ete'e hağaiğa'e hağae onami'uma ra'ohe. 5 Ebu eme
'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge nouge zae zamare
borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamağano rinede onaminute'e
zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e hağaiğano onamoga.

Tubuğa azağa iraduguziro

6 Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niğano eme 'ahige zihi: Iesu moneo ra'e rehano,
tubuğa azağa, zu emeğe'a ihozidote'e hağaiğano mene radiu'ete'e azağa mazaono'o
vağino'i! 7 Zae edeğa, emeğe'a hağae'ete'e teige zae zuni hağaine manoğa. Emeğe'a zae
teite radiunute'e madağano eme mene tuboga horofinu. 8 Eme vaze ogomu naeğa mene
hağadu mene mae autauğinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme
madai zu ohere gau boro hağaido. 9 Eme'e apostolo azağa 'ahine, zae mazao ogomu mae
tauğoga idağa rehano, emeğe'a gauadu ogomu hidido. Emeğe'a gau ğihau hağae'ete'e
zae'a emeğe hağai horonadu, zae zuni 'ouge hağaifine. 10 Emeğe'a zae teite radiunute'e
madağano zina'a, ‘Iniu vaze gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'i!’ rae zido.
11 Eme'a za hari igi'etene, za nu'e tubuğa ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vaze da'o
dudize'ohe. 12 'Uguğa azağa'e, emeğe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niğano zi'ohe. Za'e
imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'i! 13 Ebu nego nabudi, za'e hağai
manoğa hağae'ete'e moneo ago fuğozo'i!
14 Iniu vaze'a emeğe'a fefao 'ada teate'e ğoe'a rae modo'idene, e'e vazeğani'a nagini
hağae'ete'e ekalesia azağa ihozoi! Ane teite ago za'uo'i, ani mazagaronoga veize.
15 Rehano ani agire vazeğa rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'i!

Ğonaga ğoe'a

16 Zama roğeğa rifi'uma Zuhi'ağa Boro, ane'a iğaiğa zae radone nidu'a zamağano ane
zama roğeğa zini'eno'i! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'i!
17 Ğonaga 'adi ğoe'a'e eğe, Paulo'a eğe 'evore hina uhiu ğoe'a mirihe'ohe. A'e eğe'a
hubehune tuğureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.
18 Emeğe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manoğani'a zae nidu'a mazao radiu'eno'i!